

Belgie 45 Bfr	Luxemburg 45 Lit
Denemark 15 50 Dkr	Norwegen 15 Nkr
Duitsland 3 50 Dmk	Oostenrijk 25 O S
Engeland 1 30 £	Portugal 30 P
Frankrijk 12 Fr	Spanje 250 Pes
Griekenland 450 Dr	Zweden 14 Zkr
Italië 2000 Lit	Zwitserland 3 Sfr

HOOFDREDACTEUR: HARRY LOCKEVEER / UITGAVE: DE VOLKSKRANT B.V. WIBAUTSTRAAT 150 / POSTBUS 1002, 1000 BA AMSTERDAM TELEFOON 020-562.9222 POSTBANK 46006 PRIJS PER NUMMER F 1,75; ZATERDAG F 2,15.

Moskou publiceert voor het eerst cijfers over gezondheidszorg en milieuvervuiling Rusland is medisch en ecologisch een rampgebied

Van onze medewerkster SJIFRA HERSCHBERG

MOSKOU — Bijna alle grote rivieren in Rusland zijn vervuild met virussen en bacteriën, waarbij de normen soms honderdvoudig worden overschreden. Ongeveer de helft van het drinkwater beantwoordt niet aan de hygiënische normen. Slechts vijftien procent van de steden ademt lucht in die kan voldoen aan de normen. Dit blijkt uit de eerste openbaar gemaakte officiële cijfers over de volksgezondheid en het milieu in Rusland.

De gegevens hebben betrekking op 1991. Voorheen waren veel van deze feiten geheim of ontoegankelijk. Vanaf nu zullen dergelijke rapporten jaarlijks worden gepubliceerd.

Voor vijftig miljoen mensen wordt de aanwezigheid van geachte hoeveelheid luchtvervuiling tot tien keer overschreden en voor nog eens zestig miljoen met factor vijf. In 84 steden, waaronder Moskou, wordt de norm meer dan tien keer overschreden.

Bijna 2,7 miljoen mensen wonen in gebieden die vervuild zijn met radioactiviteit. Het gaat in de eerste plaats om de gevolgen van Tsjernobyl, de kernproef bij Semipalatinsk en nucleaire ongelukken in de Oeral. Evacuatie van

ongeveer 440 duizend mensen zou aan te bevelen zijn. Bijna 1,4 miljoen mensen staan onder medische controle wegens radioactieve besmetting.

Over heel Rusland verspreid ligt 50 miljard ton ongespecificeerd afval, samen goed voor 250 duizend hectare. Van 1,6 miljard ton staat vast dat het giftig is. De hoeveelheid radio-actief afval wordt niet apart genoemd. Wel wordt opgemerkt dat de opslagplaatsen niet aan moderne veiligheidsvoorschriften voldoen. De ecologische toestand van 2,5 miljoen vierkante kilometer wordt uitgesproken slecht genoemd; dat is bijna een derde van het totale oppervlak van Rusland.

Op 1 januari van dit jaar bestond de

bevolking van Rusland uit 148,7 miljoen mensen. De gemiddelde levensverwachting voor mannen bedraagt 63,8 jaar, voor vrouwen 74,3. Het geboortecijfer is over de afgelopen tien jaar gedaald van 16 naar 12,1 per duizend, terwijl het sterftecijfer in dezelfde periode steeg van 9,9 tot 11,4 per duizend. De natuurlijke bevolkingsaanwas liep daardoor terug van 5,1 naar 0,7 promille.

Ziekten aan de ademhalingsorganen, waaronder veel chronische afwijkingen, staan nummer één op de ziektenlijst, gevolgd door bloedsomloopstoornissen. Door infectieziekten worden elk jaar 46 miljoen mensen, eenderde van de bevolking, geplaagd. Steeds minder ouders laten hun kinderen inenten,

vanwege de onbetrouwbaarheid van de vaccins. Zo is maar 29 procent van de jeugd tegen polio ingeënt.

Zestig procent van de kleuters heeft rachitis (een bot-afwijking, ook wel Engelse ziekte genoemd). Meer dan de helft van de kinderen in het basisonderwijs heeft een zwakke gezondheid en tegen de tijd dat ze de school verlaten, is nog maar een kwart gezond te noemen. In St Petersburg verlaat slechts vier procent van de jongeren gezond de middelbare school. Als Rusland internationale normen zou hanteren, zou slechts een vijfde van alle dienstplichtigen door de keuring komen.

Dysenterie voert met 35 procent de lijst van maag-darmstoornissen aan. Als

hoofdveroorzakers van deze ziektes worden de zuivelindustrie en bedrijfskantine genoemd. Bij steekproeven bleek elf procent van de levensmiddelen niet aan de normen te beantwoorden. Meer dan vijf procent bevat te hoge concentraties zware metalen.

Neurologische ziekten scoren 120 tot 140 gevallen per duizend. Het aantal deliriums nam in twee jaar toe van 5,1 tot 9,7 gevallen per honderdduizend mensen. Het percentage alcoholisten onder de bevolking bedraagt ongeveer 3,5 procent, ruim vijf miljoen mensen.

Ook venerische ziekten nemen in hoog tempo toe.

Zie verder pagina 4, kolom 7

Vliegtuigbouwer Dasa schrapt 10 procent banen

De Duitse vliegtuigfabrikant Dasa moet de komende twee jaar 7500 van zijn 70 duizend banen kwijt. Gedwongen ontslagen zijn mogelijk. Het bedrijf, dat binnenkort Fokker zal overnemen, krijgt minder orders binnen dan was verwacht. **Pagina 2**

Georgië roept hulp in van NAVO en VN

Georgië heeft de NAVO en de VN gevraagd te bemiddelen in een vredesregeling voor de Georgische provincie Abchazie, waar een burgeroorlog woedt. De rol van de Russische troepen in Abchazie wordt een steeds groter probleem. **Pagina 4**

Leider Lichtend Pad krijgt levenslange gevangenisstraf

In Peru is Abimael Guzman, de leider van guerrillabeweging Lichtend Pad, veroordeeld tot levenslang. 'Gevangene 1509' is schuldig aan de dood van 25 duizend mensen, landverraad en het aanrichten van een miljoenschade. **Pagina 6**

'Al dat medisch keuren' volgens hoogleraar onzin

Medische keuringen maken ten onrechte patiënten van gewone mensen. Dat zegt de hoogleraar huisarts-geneeskunde dr. E. van der Does. 'Je moet alleen naar de dokter gaan als er klachten zijn of als je gedrag verandert.' **Pagina 7**

Jazzfestival-organisator Paul Acket overleden

Paul Acket, organisator van het North Sea Jazz Festival, is maandag overleden. Hij werd 69 jaar. Acket maakte fortuin met een popblad en bedacht daarna het jazzfestival op mammoetformaat, dat een der grootste ter wereld werd. **Pagina 7**

32 PAGINA'S	
ECONOMIE	2
REMCO CAMPERT	7
FORUM	11
COMMENTAAR	11
GEACHTEDIRECTIE	11
DAG IN DAG/UIT	17
KUNST	18
FILM	19
SPORT	20 en 21
ECONOMIE	23
FAMILIEBERICHTEN	24
BEURS	25
KOOKRUBRIEK/PUZZEL/STRIPS	26
MEDIA	27
WEEKBLADEN	27

Publikatie namen moet duidelijkheid geven over dodental

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — In een poging om zekerheid te krijgen over het aantal doden door de vliegtuigramp in de Bijlmermeer zal de Amsterdamse politie lijsten gaan publiceren van mensen die als vermist zijn opgegeven en van geïdentificeerde slachtoffers. 'De eerste lijst zal ongetwijfeld langer zijn dan de tweede, en niet alle vermisten zullen blijken slachtoffer te zijn', zei hoofdcommissaris E. Nordholt woensdag over dit besluit om via openbaarmaking meer duidelijkheid te krijgen. 'We moeten het zo doen', voegde hij eraan toe, 'omdat de officiële gegevens waarover we beschikken geen helderheid verschaffen.'

Politie en brandweer houden rekening met de mogelijkheid dat veel slachtoffers van de ramp nooit zullen worden geïdentificeerd. De identificatie van de tot nu toe gevonden stoffelijke resten — woensdagavond laat waren dat er veertig — blijkt in een aantal gevallen uiterst moeilijk.

Verwacht wordt dat dit nog moeilijker zal worden naarmate de bergers de diepere lagen van het puin bereiken. Bij de vermelding van geborgen stoffelijke resten spreken politie en brandweer nu

Jeltsin onteigent gebouwen van Gorbatsjov-stichting

MOSKOU (Reuter, AFP) — De Russische president Jeltsin heeft woensdag per decreet beslag gelegd op de gebouwen van de *denktank* van de voormalig Sovjet-president Michail Gorbatsjov. Het Russisch persbureau Itar-Tass meldde dat alle gebouwen en bezittingen van het Internationale Centrum voor Sociaal en Politiek Onderzoek, dat ook bekend staat als de Gorbatsjovstichting, worden overgedragen aan de recent opgerichte Russische Financiële Academie.

Jeltsin biedt de voormalige president aan duizend vierkante meter kantoorruimte van de academie te huren tegen een gezamenlijk overeen te komen prijs, zo meldde Itar-Tass.

De stichting, die vorig jaar door Gorbatsjov werd opgericht, heeft tot doel politieke en wetenschappelijke uitwisselingen te organiseren, onderzoek te doen voor parlementariërs en politici te helpen bij verkiezingscampagnes. In de nieuwe academie van Jeltsin zullen voormalige medewerkers van de ministeries van Defensie en Binnenlandse zaken en de KGB getraind worden in westerse financiële technieken en belastingrecht.

Gorbatsjov weigerde woensdag opnieuw te getuigen in een proces over de Communistische Partij van de Sovjet-Unie en verweet Jeltsin niet te zijn opgewassen tegen de taak van president. In het proces wordt onder meer de rechtmatigheid bekeken van het decreet waarmee Jeltsin verleden jaar de communistische partij verbood.

Voor zijn eerste weigering kreeg Gorbatsjov een geldboete. Daarnaast werd hem een reisverbod naar het buitenland opgelegd, waardoor dinsdag een voorgenomen bezoek aan Zuid-Korea niet kon doorgaan.

niet meer van slachtoffers, maar van 'dossiers'.

Om op zo kort mogelijke termijn toch nog zoveel mogelijk te weten te komen over wie nu de bewoners waren van de bewuste vijftig tot tachtig Bijlmer-appartementen, is een team van vijftig rechercheurs aan het werk gezet. 'Ze zullen woning voor woning onderzoek doen, en ons op die manier hopelijk voor vrijdagochtend nog enig inzicht kunnen verschaffen', aldus Nordholt.

De bergers hebben zich intussen door het puin van zeven woonlagen gewerkt. Omdat men officieel nog altijd uitgaat van een dodental van meer dan tweehonderd, zijn de betrokken brandweerlieden erop voorbereid dat zij in de onderste paar verdiepingen heel veel stoffelijke resten zullen vinden. 'Maar ook hierover valt in feite nog niets met zekerheid te zeggen', meent brandweercommandant H. Ernst.

Diep in het puin, ter hoogte van de onderste woonlaag van de getroffen flat, is woensdag het neuswiel van de verongelukte Boeing gevonden. 'Het geeft een indicatie van de verschrikkelijke klap waarmee het toestel de flat heeft geraakt', aldus de brandweercommandant. Ook een deel van de *black box* van het toestel is inmiddels terecht. De recorder met vluchtgegevens werd aangevonden tussen de wrakstukken die vanaf de plek van de ramp naar Schiphol waren getransporteerd.

De resten van het vliegtuig waren woensdagmiddag goeddeels geborgen; wel wachtte een deel ervan nog op afvoer naar de hangar op Schiphol. Daar zullen de vele honderden fragmenten door deskundigen worden onderzocht.

Zondag zullen op twee plaatsen in Amsterdam rouwplechtigheden worden gehouden. De eerste vermoedelijk vlakbij de Bijlmerflats Groeneveen en Kruitberg. De tweede plechtigheid is in de RAI. De tijdstippen worden vrijdag bekendgemaakt. De bijeenkomsten worden georganiseerd door het dinsdag opgerichte comité Rouwplechtigheid Vliegtuigramp Bijlmermeer.

Zie verder pagina 3, kolom 7

Pagina 3:
Tweede motor rampvliegtuig nog niet gevonden

Verwerking emoties door nabestaanden kan nog jaren duren

Het reddingswerk in de Bijlmermeer gaat ook 's nachts door. Laagje voor laagje schraapt een bulldozer het puin weg. Leden van het Rampen Identificatie Team (rechts op de achtergrond) komen in actie zodra stoffelijke resten tevoorschijn komen. Foto Marcel Molle - de Volkskrant

Alle patiënten niet ingeënt om religieuze redenen Ook in Utrecht slachtoffer met polio in ziekenhuis opgenomen

Van onze verslaggever

ROTTERDAM — In het Utrechtse ziekenhuis Oudenrijn is maandag een zesjarige jongen opgenomen met polio. De polio-epidemie heeft zich daarmee uitgebreid tot buiten de elf oorspronkelijke risicogebieden in Zuid-Holland, Zeeland, Brabant en Gelderland.

In het Beatrix-ziekenhuis in Gorinchem is woensdagochtend een 33-jarige man uit Leerbroek opgenomen met zeer ernstige verschijnselen van verlamming, die duiden op polio. Maandag werd een 39-jarige man uit Nieuwpoort met polio opgenomen in het ziekenhuis.

Er zijn nu vier polio-patiënten bekend en een patiënt die waarschijnlijk polio heeft. De twee eerst bekende patiënten, een 14-jarige jongen en een 23-jarige man, worden verpleegd in ziekenhuizen in Dordrecht. Alle patiënten waren niet ingeënt om religieuze redenen.

Op maandag 21 september bevestigde het ministerie van VVC dat zich een geval van polio had voorgedaan in de Alblasserwaard. Het ministerie begon daarop een grote vaccinatiecampagne. Wegens de overweldigende toeloop van het publiek, werd de risicogroep een week later beperkt tot mensen tot 41 jaar die niet of onvolledig zijn ingeënt.

De zesjarige jongen uit Utrecht maakt het 'redelijk goed', aldus medisch directeur G. Heuver van het Oudenrijn-ziekenhuis. 'Hij vertoont geen verlammingverschijnselen.' Hij is toch onderzocht op polio, omdat hij volgens Heuver om religieuze redenen niet was ingeënt.

Het ziekenhuis heeft het patiëntje volledig geïsoleerd van de andere patiënten. Een verpleegkundige, die zich

om principiële redenen niet wil laten inenten, wordt bij de jongen vandaan gehouden. Het ziekenhuis zal niet-gevaccineerde medewerkers oproepen zich alsnog te laten inenten.

Veel ouders van kinderen van vier tot en met twaalf jaar hebben woensdag gehoor gegeven aan de oproep van de GG & GD in Utrecht om hun kinderen tegen polio te laten inenten. Ook een grote groep Utrechtse jongeren van dertien tot en met achttien heeft zich laten inenten.

Het Beatrix-ziekenhuis in Gorinchem houdt er rekening mee dat er nog meer patiënten met polio moeten worden opgenomen. De twee huidige patiënten stellen het ziekenhuis nog niet voor problemen, aldus directeur patiëntenzorg T. Zijlstra. 'Als er echter meer patiënten bijkomen, zullen we misschien moeten gaan schuiven met het dienst-rooster', verwacht Zijlstra. Een klein aantal medewerkers van het ziekenhuis weigert zich namelijk te laten inenten.

Noch het Beatrix-ziekenhuis, noch het Oudenrijn-ziekenhuis overweegt personeel tijdelijk naar huis te sturen, zoals vorige week in de Daniel den Hoed-kliniek gebeurde. Daar worden kankerpatiënten met een sterk verminderde weerstand verpleegd.

ADVERTENTIE

TENTOONSTELLING

leven en werk van architect

WILLEM 1861-1940

Kromhout Czn

NAI, Westersingel 10, Rotterdam

Met steun van DURA BOUW B.V.

ADVERTENTIES

DE GROENE

De ramp in de Bijlmer

'Mijn God, dat vliegtuig is gevallen!' Een ooggetuigenverslag. PLUS: Hoe onveilig is Schiphol? • De wortels van I. J. Singer • Fraude in Roemenie? • Profiel: Maartje 't Hart • Janmaat contra de oplichters in de 2de Kamer • De pulphandel

Proefabonnement: tien weken voor f21,50. Bel: 020-6230864

Zet eens een pannekoekfeest op stapel

Met de Pannekoekmix van Loverendale is een partijtje pannekoeken zo gebakken. Lekker makkelijk en lekker gezond, van biologisch geteeld graan. En Gimsel geeft U er deze week een folder met feestelijke pannekoekrecepten bij.

Gimsel 235

NATUURVOEDING

Al meer dan 35 winkels in Nederland

Geldig t/m 14 oktober '92
Verkoopadressen: (085) 515129

8th Music Meeting zie pagina 15

ADVERTENTIE

MORGEN LAATSTE DAG!

Efficiencybeurs '92

onder auspiciën van VIFKA

t/m 9 oktober

Do: 8 okt. van 10.00 - 17.30 uur.
Vr: 9 okt. van 10.00 - 16.00 uur.

Amsterdam **raai**

Gratis pendelbus, volg bordes RA1

Tientallen gewonden bij protesten in Gazastrook

JERUZALEM (Reuter, AP, AFP) — Meer dan honderd Palestijnen zijn woensdag gewond geraakt, toen zij slaags raakten met Israëlische soldaten, aldus Palestijnse zeggelingen. Duizenden Palestijnen in de bezette Gazastrook waren de straat opgegaan ter ondersteuning van de elf dagen oude hongerstaking van Palestijnse gevangenen.

Op hetzelfde moment gingen vijfhonderd studenten van de Birzeit-universiteit in Ramallah, de grootste universiteit op de door Israël bezette Westbank, in hongerstaking. Vandaag krijgen ze gezelschap van studenten van de universiteit van Bethlehem.

De hongerstakingen van de studenten en de demonstraties worden gehouden om de aandacht te vestigen op de eisen van de Palestijnen die actie voeren in Israëlische gevangenis. Officiële aantallen zijn niet bekend, maar volgens Palestijnse bronnen betreft het zeker vijftienduizend gevangenen die een betere behandeling, beter voedsel, meer

ontspanning en beëindiging van eenzame opsluiting vragen.

De betogingen werden gehouden in Gaza-stad, Nablus en Jenin en in de vluchtelingenkampen Rafah, Khan Younes en Nusseirat. Aanvankelijk werden de optochten gevormd door voornamelijk jonge vrouwen. Gaandeweg sloten zich mannen bij hen aan die stenen naar de Israëlische ordetroepen gooiden, en volgens ooggetuigen ook brandbommen. De soldaten joegen de demonstranten met rubberen kogels en traangas uiteen.

Woordvoerders van het leger bevestigden gisteravond dat er op de demonstranten is geschoten, maar volgens hen ligt het aantal gewonden aanzienlijk lager dan honderd. Volgens de ziekenhuizen waar de gewonden werden behandeld, zijn twintig demonstranten ernstig gewond geraakt.

Volgens Palestijnse bronnen overleggen Palestijnse leiders en de Israëlische regering over beëindiging van de hongerstaking in de gevangenis.

ADVERTENTIE

Leren sturen in een sprint.

De Rover III Sprint is 'n vlotte verschijning: GTA achterspoiler, centrale deurvergrendeling met afstandsbediening en wortelnotchout. Stuur en poekknop zijn van leder. Dat stuurt dus fijn voor 22.801,-.

Wilt u meer weten? Bel gratis de Rover infolijn 06-022 12 12.

Er is al een Rover 100 vanaf **21.541,-**

de Volkskrant

Noteer mij voor zo'n introductie-abonnement.

Naam: _____

Straat: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Bank/Giro: _____

Telefoon: _____ (o.a. voor controle op de bezorging)

Aansluitend neem ik een abonnement en ik betaal per:

maand f 30,-

kwartaal f 87,-

Deze bon in een envelop zonder postzegel opsturen naar de Volkskrant, Antwoordnr. 2277, 1000 PA AMSTERDAM. U kunt ook bellen 020-668 13 00. Voor postabonnees geldt een kleine verhoging.

8 710371 002009

Roel Kooijman stapt op bij Banque de Suez

Van onze verslaggever
PETER DE WAARD

AMSTERDAM — Roel Kooijman stapt op als directeur van het effectenkantoor Suez Kooijman. Banque de Suez Nederland, de moedermaatschappij van het effectenkantoor, wil geen enkel commentaar geven. Ook Kooijman zelf is niet bereikbaar voor commentaar, maar een mede-directeur bevestigt zijn vertrek.

Bij Suez Kooijman heerst grote onrust, want behalve Kooijman stapt naar alle waarschijnlijkheid ook zijn mede-directeur Rudy Broeder binnenkort op. Als directeuren blijven dan alleen nog Rein van Zessen en Jolmer Gerritse over.

Officieel stapt Kooijman op wegens verschil van inzicht met de directie van de moedermaatschappij Banque de Suez Nederland over de toekomst van het effecten- en valutabedrijf. In de eerste helft van dit jaar draaiden de obligatie-afdeling en de valuta-afdeling redelijk tot goed, terwijl de aandelenafdeling weinig aan de winst kon bijdragen. Gespeculeerd wordt over het mogelijk sluiten van de aandelenafdeling.

Het effectenkantoor Suez Kooijman is daarnaast in opspraak gekomen door de HCS-affaire. Suez Kooijman dumpte in opdracht van Joep van den Nieuwenhuis op 31 juli vorig jaar op grote schaal aandelen HCS, waarbij de koers naar een 'welgevuld' niveau moest worden gemanipuleerd. In totaal wer-

den tenslotte vier miljoen aandelen HCS verkocht, maar de transacties werden later door de commissaris voor de notering Piet van Oosterterp doorgehaald.

Na een intern onderzoek startte de beurs later een onderzoek tegen Suez Kooijman. Eind juli besloot de commissie van beroep in laatste instantie dat het effectenkantoor zich schuldig had gemaakt aan onbetamelijk gedrag door zowel 'het aanvaarden als uitvoeren van deze opdracht' en 'het later onvolledig en onjuist inlichten van de beurs'.

Ingewijden stellen dat het vertrek van Kooijman slechts zeer zijdelings met de HCS-affaire te maken heeft. Op de bewuste 31-stedag was Kooijman zelf op vakantie. Zijn mede-directeur J. Gerritse was verantwoordelijk voor de verkoop van vier miljoen aandelen. De commissie van beroep legde later een boete op. Begin dit jaar trad Kooijman wegens de HCS-affaire wel uit het beursbestuur.

Directievoorzitter K. Rijpma van Banque de Suez Nederland kon woensdag geen commentaar geven. Hij zou in het buitenland zijn. Mede-directeur A. Guepin verklaarde 'geen enkel commentaar te willen geven'. Bij de werknemers van het effectenkantoor is het vertrek van Kooijman echter een publiek geheim.

Volgens een werknemer is het op dit moment intern zeer onrustig bij het bedrijf. Veel andere medewerkers zouden om verschillende redenen ook overwegen op te stappen.

Roel Kooijman was vele jaren directeur/grotaandeelhouder van het effectenkantoor Kooijman. Later kreeg het kantoor een beursnotering op de parallelmarkt. Begin 1990 werd het effectenkantoor overgenomen door de Banque de Suez Nederland, een dochter van de Franse Banque Indosuez.

KOOIJMAN

Toekomstige moeder Fokker kampt ook met minder orders

Dasa schrapt binnen twee jaar 7500 banen

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — De Duitse vliegtuigbouwer Deutsche Aerospace (Dasa) wil de komende twee jaar 7500 banen schrappen. Op het ogenblik werken er nog 70 duizend mensen bij de dochteronderneming van Daimler-Benz, dat bezig is de overname van vliegtuigbouwer Fokker af te ronden. Dasa sluit gedwongen ontslagen niet uit. Voornaamste oorzaak voor de personeelsreductie is de verslechterde orderontvangst waarmee het bedrijf te kampen heeft.

Volgens een woordvoerder van Dasa treft de inkrimping van het personeelsbestand alle divisies van het concern. Maar het sluiten van vestigingen wordt niet overwogen, aldus Dasa dat veruit het grootste Duitse concern op het gebied van luchtvaart, ruimtevaart en defensie is.

De voorgenomen personeelsinkrimping met 10 procent kan nog groter uitvallen, indien het Europese jachtvliegtuigproject Jager 90 wordt gestopt. 'Dan krijgen we nog meer problemen', aldus de Dasa-woordvoerder. Het Jager-90 project is politiek zeer omstreden.

Volgens een woordvoerder van Fokker dat binnenkort door Dasa overgenomen zal worden, heeft het schrappen van banen bij Dasa geen gevolgen. Onduidelijk blijft echter wanneer de transitie definitief wordt bezegeld. Geruchten willen dat er nieuwe problemen zijn gerezen tussen Fokker en Dasa.

per jaar. De productie van de F-100 zal voorlopig niet groeien.

Dasa pakt het radicale aan dan Fokker. Met het schrappen van banen zegt Dasa te anticiperen op de voorspelbare vermindering van de orderontvangst. Vooral in de defensiesector zal dat merkbaar zijn. De nu aangekondigde sanering is een gevolg van het feit dat juist in die sector hardere klappen zullen vallen dan tot dusver voorzien. Op grote orders voor deze sector wordt de komende twee jaar niet gerekend.

Hoe sterk die vermindering zal uitvallen is nog niet te berekenen, want de exacte plannen van het Duitse ministerie van Defensie zijn nog onduidelijk. Dasa verwacht pas weer defensieorders van enige grootte als Bonn de juiste positie van het Duitse leger in de veranderende NAVO heeft vastgesteld.

Het industriële conglomeraat Daimler-Benz, waartoe Dasa behoort, kampt

op meer fronten met problemen. Ook bij Mercedes-Benz, de autotak van het concern en goed voor 74 procent van de omzet, moet er fors bezuinigd worden. In dat kader verdwijnen daar de komende paar jaar 20 duizend arbeidsplaatsen.

Terwijl de werkgelegenheid bij Daimler-Benz afneemt, gaat het met de winstontwikkeling voorspoedig. Over de eerste zes maanden van dit jaar behaalde het grootste industriële concern van Duitsland een winst van ruim 1 miljard mark. Over de vergelijkbare periode in 1991 was dat nog slechts 880 miljoen mark. Voor het gehele jaar verwacht Daimler-Benz uit te komen op iets minder dan 2 miljard mark. De omzet groeide over de eerste helft van dit jaar tot ruim 46 miljard mark. Voor het gehele jaar verwacht het concern boven 100 miljard mark uit te komen.

Televisie haalt zo'n 750 miljoen gulden binnen aan reclamegeld

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — De reclamebestedingen op televisie zijn dit jaar fors gestegen ten opzichte van vorig jaar. De inkomsten uit reclame van drie publieke netten en RTL 4 zullen minstens uitkomen op 750 miljoen gulden: een groei van minimaal 13,5 procent. Dat is boven verwachting, zo verklaarden woensdag STER en IP, de reclame-exploitiatiemaatschappij voor RTL 4. Vorig jaar bedroeg de stijging 6 procent.

Beide organisaties zeggen op dit moment redelijk zicht te hebben op hun inkomsten voor 1992. IP-directeur F. Eijken: 'Wij hebben contact met de klanten. We weten wat ze bij ons besteden en wat bij de STER. Dit is het bedrag: tussen de 750 miljoen en 800 miljoen gulden. Een forse toename dus.'

Vorig jaar haalden STER en IP samen 660 miljoen gulden binnen: beide 330 miljoen. Ten opzichte van 1990 betekende dat een groei van 6 procent. 'Dat was erg matig', zegt STER-directeur P. Kenninck. 'We hadden toen een groei van 10 procent verwacht. Maar dit jaar komen we juist aanzienlijk hoger uit dan verwacht.'

Kenninck meent dat de matige resultaten van vorig jaar te maken hebben met de Golfoorlog en de pessimistische stemming in het bedrijfsleven. Dit jaar zou er sprake zijn van een 'inhalereffect'. Bovendien had dit jaar een aantal grote sportevenementen plaats als EK Voetbal en de Olympische Spelen, wat de STER veel extra geld heeft opgeleverd.

Eijken van IP over de oorzaken van de groei: 'Het product tv zit nog enorm in de swing. Televisie speelt in vergelijking met het buitenland nog

geen volwassen rol in de reclamebestedingen. Er zijn nog steeds adverteerders die de tv als reclamemedium ontdekken.' Reclame op televisie maakt in Nederland 11 procent uit van de totale hoeveelheid reclame.

De STER haalt in 1992 iets meer geld binnen dan RTL 4, zo verwachten beide directieuren. Dat heeft volgens de IP-directeur niet alleen te maken met de sportevenementen die halverwege dit jaar te zien waren op Nederland 3. 'De STER is professioneler gaan werken. En de concurrentiepositie van de publieke omroepen is beter geworden.'

De STER heeft na de komst van RTL 4, eind 1989, grote klappen geïncasseerd. In 1989 haalde de STER 472 miljoen gulden binnen. In 1990 daalden de STER-inkomsten naar 436 miljoen. Vorig jaar verdiende de STER op drie publieke zenders 330 miljoen gulden, wat evenveel was als de verdiensten van IP op één station.

Kenninck doet geen uitspraken over de inkomsten die de STER dit jaar exact verwacht. Hij zegt: 'De verliezen die we de afgelopen jaren hebben geleden denken we voor een fors gedeelte goed te maken. Het niveau van 1989 halen we niet, maar we hopen wel aan te knopen bij 1990.'

Hij heeft een aantal verklaringen voor de verbeterde positie van de STER: de komst van zondagsreclame, meer korte STER-blokken in plaats van een paar lange en een betere 'programma-strategie' van het publieke bestel. Bovendien is er 'rust en stabiliteit' gekomen in het kijkgedrag, zegt hij: RTL 4 trekt rond 28 procent van de kijkers, Nederland 1, 2 en 3 samen rond 54 procent. De adverteerder kan daardoor beter inschatten welke kijkers hij bereikt.

De verhouding tussen STER en IP, die na drie jaar ook in de tarieven redelijk vastligt, zit 'zeer beslist' worden verstoord zodra er een nieuw commercieel station komt, zegt H. Nieman van de Vereniging van Erkende Reclame-adviesbureaus (VEA). Of dat er komt, hangt af van de groei van de reclamebestedingen op televisie. Immers, reclame — zowel commercials als sponsoring — is de enige bron van inkomsten voor een commerciële zender.

De STER houdt 'ernstig rekening' met de komst van een nieuw station, of dat nu een RTL 5 is of iets anders. Kenninck: 'De markt is fors gegroeid, boven prognose. Dus vroeg of laat gaat iemand het doen, misschien wel in de loop van 1993. De timing is erg belangrijk. Als iemand anders met een station komt, dan is het voor RTL te laat. Dan komt RTL onder druk. Dan kunnen ze het maar beter zelf doen.'

Eijken van IP zegt: 'Op dit moment denken we niet dat er ruimte is. Maar die gaat zeker komen. Ik kan alleen niet zeggen of dat eind 1993 is of begin 1994.'

Nieman van de VEA benadrukt dat een commercieel station zo duur kan worden gemaakt als de aandeelhouders maar willen. Een station als RTL 4 kost 200 à 300 miljoen gulden per jaar en hij ziet voorlopig niet dat de Nederlandse reclamemarkt zo'n tweede commercieel station toestaat. 'Ik geloof niet dat we in 1993 een nieuw commercieel station krijgen, behalve als het tegen aanzienlijk lagere kosten wordt gemaakt dan RTL 4. Als je een RTL 5 maakt voor 100 à 150 miljoen per jaar, met veel herhalingen en zonder nieuws en Ursul de Geer, dan zou het wellicht kunnen.'

ZIE OOK PAGINA 23

Kommeren en zwel in Europese auto-industrie	
Automobilisten huiverig voor tarieven	
Curatoren Femis onderling in conflict	
Belegingsrente omlaag	
161,10	- 1,20cent
23,25	- 4,25cent
3,52	- 0,15cent
3,52	- 25,94cent
92,50	- 0,10cent
9,00	- 0,05cent
7,72	- 0,01cent

Geldgebrek mede oorzaak terugloop buspendelvakanties

HOEVELAKEN (ANP) — Geldgebrek is een van de redenen waarom meer Nederlanders de afgelopen zomer hebben afgezien van een buspendelvakantie. Een andere invulling van de vakantie en persoonlijke omstandigheden speelden eveneens een rol. Dit blijkt uit een onderzoek dat het Nipo in opdracht van de reisorganisatie Arke heeft ingesteld. Arke heeft dit woensdag bekendgemaakt in Hoevelaken.

Het percentage vakanties per pendelbus zomer in Nederland is afgelopen zomer met 18. Vooral jongeren beneden 25 verliezen hun interesse voor dit soort vakanties. Uit het onderzoek van het Nipo komt tevens naar voren dat van alle pendelbusreizen eenderde de bus trouw blijft, hetzelfde percentage de volgende vakantie met de auto gaat en een zesde deel voor het vliegtuig kiest. Over de kwaliteit van de buspendel is men tevreden.

De relatief lage prijs is een zeer belangrijke overweging voor het kiezen van de buspendel, want bij gelijke prijzen zou de meerderheid van de buspassagiers het vliegtuig nemen. De prijsverschillen tussen bus en vliegtuig liggen op dit moment tussen de 150 en 250 gulden. Het lijkt dat er een einde is gekomen aan de daling van het aantal passagiers op de buspendel. Arke baseert dit op onderzoek waaruit blijkt dat de belangstelling voor dit soort vakanties in 1993 gelijk zal zijn aan die in 1992. Het aantal boekingen voor de buspendel naar de wintersport laat bij Arke overigens een stijging zien. Het gaat om een percentage van circa 10.

De kleine, veelal regionaal opererende bedrijven hebben inmiddels een behoorlijk marktaandeel verworven op de buspendelmarkt. Ze danken die positie vooral aan hun imago van lage prijzen. Volgens Arke is het verschil in prijzen tussen die grote en de kleine ondernemingen niet zo groot als wordt verondersteld.

KORTOM

KTI, het ingenieursbureau voor chemische en petrochemische industrie uit Zoetermeer, opent eind deze maand een kantoor in Peking. In China is het bedrijf bezig met de bouw van een ethyleenfabriek voor de Chemische Industrie Groep van Peking. Eerder was KTI betrokken bij de modernisering van een aantal installaties in de volksrepubliek.

AEROMEXICO, de Mexicaanse luchtvaartmaatschappij, heeft zich gevoegd bij de door de Amerikaanse zakenman Charles Rurwitz geleide groep die de sinds eind 1990 in surséance verkerende Amerikaanse maatschappij Continental Airlines wil overnemen. De groep heeft een nieuw bod uitgebracht van vierhonderd miljoen dollar. Een bod van een groep rond Air Canada werd daarop verhoed tot 425 miljoen dollar.

BULGARIJE heeft voor het eerst sinds 1990, toen de communistische regering stopte met het betalen van rente en aflossing, rente betaald aan de commerciële banken. Het gaat om een bedrag van tien miljoen dollar. Bulgarije heeft ongeveer tien miljard dollar aan bank-schulden en twee miljard dollar schuld aan overheden.

ADVERTENTIE

AVANG
art. 8460

Ant. van Gils, schoenfabrieken
Moergestel
dealer info: tel. 04243 - 1232

Gebrek aan voorzieningen openbaar vervoer geen excuus meer voor hogere aftrek Van Amelsvoort streng op reiskortenenforfait

DEN HAAG (ANP) — Staatssecretaris Van Amelsvoort (Financien) heeft de belastinginspecteurs opdracht gegeven een reeks van verzoeken van burgers om onder aftopping van het reiskostenforfait (de aftrek voor woon-werkverkeer) uit te komen, van de hand te wijzen.

Vanaf 1 augustus 1990 is bij een enkele-reisafstand boven de dertig kilometer een hogere aftrek mogelijk indien men beschikt over een jaarkaart voor het openbaar vervoer. Zonder die kaart blijft de aftrek steken op maximaal 1.610 gulden (aftopping). Met een jaarkaart kan de aftrek oplopen tot 3.170 gulden (enkele-reisafstand meer dan 70 kilometer). De genoemde bedragen gelden vanaf 1 januari van dit jaar.

De openbaar-vervoerverklaring wordt door vervoersbedrijven uitsluitend afgegeven aan houders van jaar-kaarten. Daartegen kwamen onder anderen burgers in het geweerd die goedkoper uit waren met andere vervoer-

wijzen dan de jaarkaart. Van Amelsvoort wil die categorie geen hogere aftrek geven dan de 1.610 gulden. Hij wijst er op dat de Tweede Kamer, op aangeven van de Commissie voor de verzoekschriften, zich hiermee heeft verenigd.

Evenmin mogen de inspecteurs de hand over het hart strijken als de bur-

ger zich erop beroept dat reizen met het openbaar vervoer nagenoeg onmogelijk is omdat er geen bus of trein rijdt tussen huis en werk. Hetzelfde afwijzende standpunt moet worden aangegeven als wordt aangevoerd dat men bijvoorbeeld in ploegdienst werkt en er geen openbaar vervoer is met aan die diensten aangepaste rijtijden.

ADVERTENTIE

Indispensable for all your English-speaking business-relations!!

BASIC MANUAL WP 5.1

TEACH YOURSELF WORDPERFECT IN 20 MINUTES!

ISBN 90-72019-19-9 / 96 pag. f 15,-
Now available in every bookshop!

BIJLEVELD PRESS - UTRECHT - FAX: 030-368675

ADVERTENTIE

MULTISTREAM TAPESTREAMERS NU MET DUAL INTERFACE.....

Complete lijn van externe tapestreamers voor adequate en efficiënte opslag van computergegevens.

■ Voorzien van zowel parallel port interface als SCSI interface en daarmee in praktisch elke werkomgeving inzetbaar.

■ Eenvoudige aansluiting via de printerpoort van elke DOS compatible PC.

■ SCSI interface voor optimale performance onder verschillende platforms.

■ Superieure backup software met uitgebreide backup en restore functies.

■ ARCHIVE loop: werken met 60 Mb - 4 Gb opslagcapaciteit. Max. snelheid tot 26 Mb min.

Bel voor nadere documentatie of voor bestelling met

10 dagen vrijblijvende proefplaatsing!!!

data account 071 - 123 146

Verliezen nopen Shell-dochter Billiton tot vertrek uit Nederland

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Shell-dochter Billiton gaat zich geleidelijk terugtrekken uit Nederland. Dat is een consequentie van een wijziging in het beleid: Billiton wil af van de metaalverwerkende industrieën en zich meer gaan concentreren op de mijnbouw. De metaalbedrijven Billiton bieden in Nederland werk aan ongeveer 1150 mensen en halen een jaaronzet tussen de 400 en 600 miljoen gulden.

Billiton heeft de laatste jaren haar resultaten zien afnemen. In 1990 werd nog een winst behaald van 268 miljoen gulden, in 1991 werd 19 miljoen verdiend, maar in de eerste helft van dit jaar sloeg de winst om in een verlies van 28 miljoen pond (zo'n 85 miljoen gulden). Volgens woordvoerder A. den Breems wordt de herstructurering niet versneld uitgevoerd onder druk van het grote verlies. 'Dat soort beslissingen worden hier niet op een maandagochtend genomen. We zijn al een paar jaar bezig, en gaan daar in een langzaam tempo mee door.'

Volgens Den Breems wordt het grootste deel van het verlies geleden in de verwerkingsactiviteiten. 'Onze kracht ligt meer in de mijnbouw.' Billiton exploiteert mijnen in onder meer Chili, Colombia, Zuid-Afrika, Suriname en Canada. Omdat in Nederland geen mijnbouw wordt bedreven, heeft de beleidswijziging van de Shell-dochter tot consequentie dat Billiton zich langzamerhand terugtrekt uit het land.

De belangrijkste dochterbedrijven zijn de zinksmelterij Budelco, een joint venture met het Australische Pasminco, en Tiofine, dat de witte kleurstof titaandioxide produceert. Budelco zet met zeventienhonderd mensen ongeveer 400 miljoen gulden per jaar om. Tiofine heeft een omzet van ongeveer 150 miljoen gulden.

Billiton heeft een roemrijk verleden in Nederland. De onderneming is genoemd naar het eiland Billiton, ten noorden van Java, waar in 1851 werd begonnen met het delven van tin. In 1860 werd de gelijknamige maatschappij in Den Haag opgericht. Tot 1970 had de onderneming een beursnotering. In dat jaar werd het overgenomen door Koninklijke Olie/Shell.

De onderneming heeft de laatste ja-

ren bekendheid verworven door arbeidsconflicten en milieuschandalen. Halverwege de jaren tachtig onderhandelde Billiton langdurig met de Surinaamse overheid en stakers in de bauxietmijnen in Suriname. Waarnemers waren toen algemeen van mening dat de staking minstens evenzeer een politiek als een financieel karakter had. De stakers eisten ook democratische hervormingen. Tegenwoordig zijn de betrekkingen tussen Billiton en de Surinaamse vakbeweging uitstekend, getuige een recent afgesloten cao, zo zegt Den Breems.

Begin jaren tachtig ging ongeveer honderd miljoen verloren in een avontuurlijke investering op de zeebodem: Billiton en het baggerbedrijf Boskalis staken in totaal 135 miljoen gulden in de winning van manganknollen op de oceaانبodem, waaruit voornamelijk nikkel wordt gewonnen. Het project liep uit op een groot fiasco. Het verlies leidde een aantal jaren in van grote herstructureringen en reorganisaties, waarbij veel banen verloren gingen.

De laatste grote Billiton-affaire was een omvangrijk milieuprobleem in Arnhem. Officier van Justitie P. Tide-man zei destijds dat Billiton 'vermoedelijk wil lens en wetens heeft geprobeerd om de provincie Gelderland een rad voor ogen te draaien' om van sterk vervuilde grond af te komen. Enkele werknemers gaven uiteindelijk toe geknoeid te hebben met de storting van met lood vervuilde bakeliet.

West Invest wil koers eigen aandeel opkrikken

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Het vastgoedfonds West Invest Fortress ergert zich aan de lage beurskoers van het eigen fonds. Op een bijzondere aandeelhoudersvergadering wil de directie daarom van zijn aandeelhouders toestemming krijgen aandelen in te kopen in een poging de koers wat op te krikken. Grootaandeelhouder Gota Banken (61 procent) staat volgens West Invest Fortress-directeur J. van Pelt achter het voorstel.

De koers van het vastgoedfonds dat een portefeuille beheert van zo'n 500 miljoen gulden, sloot woensdag op 9 gulden. In juni van dit jaar klapte de

koers vijf gulden in doordat de bank CLBN een groot pakket aandelen van de plank haalde. Die waren bij de bank blijven liggen als gevolg van een mislukte emissie.

Sinds juni is het verschil tussen de beurskoers en de werkelijke waarde van het fonds aanzienlijk. Volgens Van Pelt is het verschil meer dan 50 procent. 'En dat is veel meer dan je bij andere vastgoedfondsen ziet. Daar is het verschil zo'n 20 tot 25 procent.'

De lage beurskoers maakt het voor Van Pelt lastig om zaken te doen, want de aankoop van panden wordt door West Invest Fortress grotendeels gefinancierd middels de uitgifte van aandelen. Van Pelt benadrukt dat het niet de bedoeling is om van West Invest Fortress een 'open-end fonds' te maken.

Bij die constructie is de directie van het fonds verplicht om aandelen in te kopen. Veel vastgoedfondsen, waaronder marktlieder Rodamco, zijn daarvan afgestapt, omdat het te kostbaar werd. Een dergelijke inkoopplicht wil Van Pelt niet. 'Wij zijn niet van plan tegen de stroom in te roeien.'

Op de buitengewone aandeelhoudersvergadering zullen ook twee nieuwe commissarissen worden benoemd, beide afkomstig van grootaandeelhouder Gota Banken. Gota AB, de holding van de Zweedse bank, verkeert sinds kort in surséance van betaling. Maar volgens Van Pelt hebben de problemen bij Gota geen enkele invloed op de gang van zaken bij West Invest Fortress.

Werkgevers teleurgesteld over plan Van Amelsvoort

Van onze verslaggever
DEN HAAG — De werkgeversverenigingen VNO en NCW hebben met teleurstelling gereageerd op de plannen van staatssecretaris Van Amelsvoort van Financien voor verbetering van het belastingstelsel. Volgens VNO en NCW blijft Van Amelsvoort vooral steken bij mooie woorden en kondigt hij weinig concrete maatregelen aan.

In de oriëntatienota 'fiscaal vestigingsklimaat' die dinsdag naar de Tweede Kamer is gestuurd, zegt Van Amelsvoort bereid te zijn een aantal maatregelen te onderzoeken om de winstbelasting voor ondernemingen te verlichten. Een ingrijpende herziening van het belastingstelsel wijst hij af.

VNO en NCW dringen er in hun reactie 'met klem' op aan dat de onderzoeken snel zijn afgerond en dat ze tot maatregelen zullen leiden.

Speurtocht naar tweede motor nog zonder resultaat

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — De Rijksluchtvaartdienst weet niet zeker of de zondag verongelukte Boeing 747 van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al, beide rechter motoren heeft verloren. Tot dusver is één motor opgevoerd uit het Gooimeer. Maar de RLD houdt er op grond van getuigenverklaringen rekening mee dat het toestel ook een tweede motor is kwijtgeraakt. In het Gooi- en IJmeer wordt met sonarapparatuur gezocht naar restanten. Uit de wrakstukken die tot nu toe bij de flats zijn gevonden, is niet af te leiden of het toestel bij het neerstorten nog beschikte over twee of drie motoren.

Bedrijven Bijlmer bieden spontaan hulp aan daklozen

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — De vliegtuigramp in de Bijlmermeer heeft geleid tot een aantal spontane hulpacties van instellingen, particulieren en bedrijven. Onmiddellijke hulp werd maandag al geboden door de ondernemersvereniging in Amsterdam-Zuidoost. Bedrijven die lid zijn van de vereniging leverden uit voorraad spullen die werden gebruikt om dakloos geworden Bijlmermeesters een bewoonbare nieuwe flat te bezorgen.

Amsterdam-Zuidoost is een gebied waar we ons erg bij betrokken voelen', licht een woordvoerder van het meubelbedrijf Ikea toe. 'Veel van onze werknemers wonen er, en ook veel van onze klanten. We hebben ons dan ook meteen afgevraagd wat we konden doen.'
 Doordat enige tientallen personeelsleden een nacht doorwerkten, kon Ikea één van de lege woningen waarheen daklozen moesten uitwijken, 'gemeubeld en aangekleed' aanbieden aan de woningcorporatie Nieuw Amsterdam.
 Ook de Nederlandse platenindustrie wil helpen. Om geld in te zamelen voor de getroffen zal de single *Teigo Makandra* opnieuw op de markt worden gebracht. Dit nummer werd drie jaar geleden op de plaat gezet ter nagedachtenis van de slachtoffers van de vliegtuigramp in Suriname. De tekst ervan past volgens de platenmaatschappij BMG ook heel goed bij de ramp in de Bijlmer. De opbrengst gaat geheel naar het speciale fonds dat het Rode Kruis heeft ingesteld.

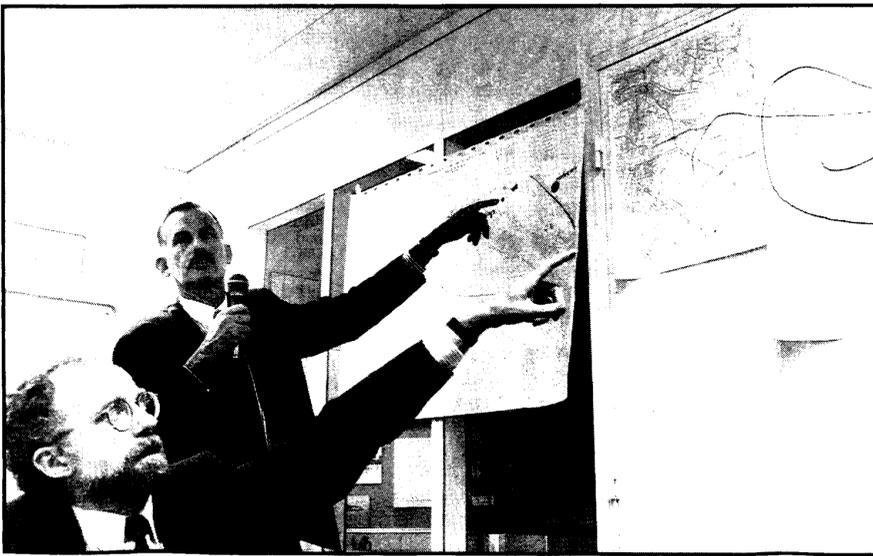
Bergers hebben woensdag op Schiphol-Oost tussen het afgevoerde puin restanten van het vliegtuig de 'zwarte doos' met vluchtgegevens gevonden. De *Flight Data Recorder*, die de technische gegevens van de boordcomputers vastlegt, bleek zwaar beschadigd door de hitte. Het tweede deel van de zwarte doos, de *Cockpit Voice Recorder*, is nog zoek. Dit apparaat neemt de stemmen op van de verkeersleiding en de bemanning.

De gevonden recorder is overgebracht naar de *Accident Investigation Board* in het Britse Farnborough, die over speciale apparatuur beschikt om de meersporbanden van de opname-apparatuur 'te lezen'. Geregistreerd worden onder meer de snelheid, de vlieghoogte, de koers van het vliegtuig en het toerental van de motoren.

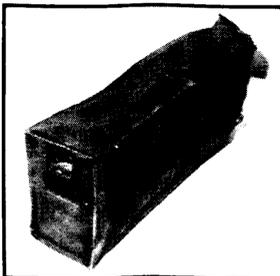
Hoe lang het onderzoek in Farnborough gaat duren, is nog niet bekend. Hoewel het omhulsel van de recorder sterk is vervormd, toonde ir Wolleswinkel, directeur van de Luchtvaartinspectie, zich niet pessimistisch over de mogelijkheden nog tal van bruikbare gegevens uit de apparatuur te halen. 'Het zag er aanzienlijk beter uit dan ik gezien de hoge temperaturen had verwacht.'

Het grootste wrakstuk van de zondag verongelukte Boeing is de rechter buitenmotor (motor nummer 4) van het toestel. De motor werd maandag opgevoerd uit het Gooimeer. Waarom de motor is losgeraakt van de vleugel blijft een raadsel. Vast staat dat de gevonden motor niet in brand heeft gestaan. Ook zijn er geen resten van vogels in de motor aangetroffen, al wil de Rijksluchtvaartdienst niet uitsluiten dat er in een later stadium alsnog sporen worden gevonden van veren of botten.

De onderzoekers gaan ervan uit dat motor 4 is losgeraakt kort voordat ge-

Directeur H. Wolleswinkel van de Luchtvaartinspectie (staand met microfoon), geeft een toelichting op de stand van zaken bij het onderzoek naar de vliegtuigramp. Foto Bert Verhooff

De gehavende 'zwarte doos' met de vluchtgegevens.

zagvoerder Fuchs van het vrachtvliegtuig zondag de noodoproep verzond (zie kaartje). Opmerkelijk is dat bij het daaropvolgende radiocontact met Schiphol met geen woord is gesproken over motor 4. De captain maakte, vliegend boven Hilversum, op dat moment alleen melding van brand in motor nummer 3 (de rechter binnenmotor).

Kennelijk was hem toen nog niet opgevallen dat hij motor 4 al een paar kilometer eerder was kwijtgeraakt. Pas later liet Fuchs de verkeersleiding weten dat motor 4 niet meer werkte.

De Rijksluchtvaartdienst heeft aanwijzingen dat ook motor 3 ter hoogte

van het Gooimeer van de vleugel is losgeraakt. Verschillende ooggetuigen verklaren twee grote voorwerpen te hebben zien vallen. Een andere aanwijzing wordt gevormd door in het Naarderbos gevonden brokstukken die mogelijk afkomstig zijn van de beplating van motor 3. De bodem van het Gooimeer wordt daarom meter voor meter onderzocht met sonarapparatuur.

Veertig mensen houden zich bezig met het onderzoek naar de oorzaak van de vliegtuigramp: vijftien medewerkers van de RLD, bijgestaan door Amerikaanse en Israëlische luchtvaartautoriteiten, en functionarissen van El Al, Boeing en motorenfabrikant Pratt and Whitney.

De RLD zegt nog geen enkele mogelijkheid als oorzaak voor de ramp uit te sluiten. Een aanslag wordt 'de minst waarschijnlijke' genoemd. Hoewel de Boeing na de start maar langzaam hoogte won, gaat de Rijksluchtvaartdienst er niet vanuit dat het toestel te zwaar was beladen.
 Het maximum startgewicht van het betreffende toestel bedraagt 351 ton. Leeg weegt de vrachtuvoering van de B-747 ongeveer 155 ton. De B-747 had 114 ton goederen aan boord, de maximale toegestane hoeveelheid. De tanks waren bij vertrek van Schiphol gevuld met 72 ton kerosine, ongeveer 100 duizend liter. Daarmee zat het vliegtuig nog tien ton onder het toegestane startgewicht.

Eerdere storting aan verongelukte Boeing verzwegen door El Al

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — In tegenstelling tot wat de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al eerder heeft gemeld, heeft de zondag verongelukte Boeing 747 wel degelijk problemen met de motoren gehad. Op 24 juli van dit jaar landde het toestel op Schiphol, nadat brand had gewoed in een van de motoren aan de linkervleugel. Het vuur was gedoofd door de automatische blusinstallatie van het vliegtuig.

Een woordvoerder van de luchthaven Schiphol heeft het incident bevestigd. Zij wijst erop dat het neerstorten van de Boeing, afgelopen zondag, wordt toegeschreven aan problemen met de motoren aan de rechtervleugel.

El Al ontkende maandag nog dat zich de laatste jaren motorstoringen hadden voorgedaan. Een woordvoerder zei toen dat het toestel recentelijk maar een mankement heeft vertoond, een trillend neuswiel. De Israëlische pers suggereert dat er in het verleden voortdurend technische problemen zijn geweest.

De Rijksluchtvaartdienst zei woensdag dat de geschiedenis van het dertien jaar oude vliegtuig volledig zal worden uitgezocht.

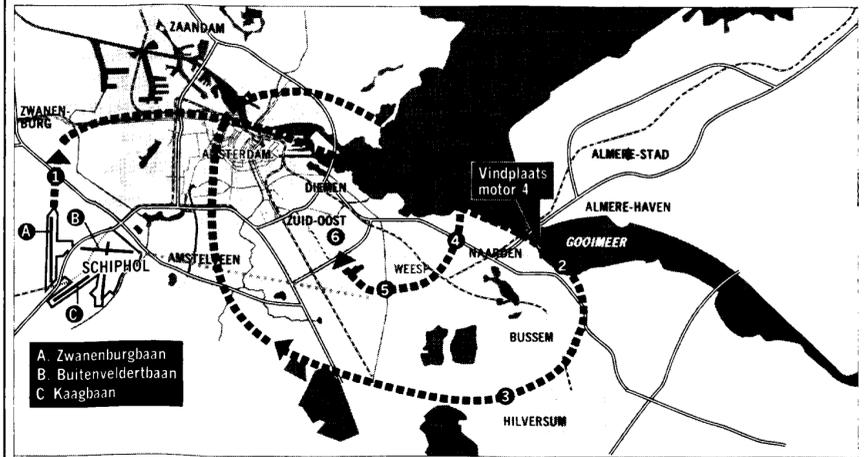
Slachtoffers ramp Vervolg van pagina 1

Diverse instanties hebben evenementen in verband met de ramp afgelast. De KNVB heeft clubs geadviseerd dit weekeinde voorafgaand aan wedstrijden een minuut stilte in acht te nemen.

Nadat in Ghana woensdagochtend bekend was geworden dat er waarschijnlijk ook Ghanaese onder de slachtoffers zijn, is de Nederlandse ambassade in Accra overspoeld met verzoeken om informatie. 'Omdat de kranten niet melden welke flats waren getroffen, kwamen er mensen met adressen uit heel Amsterdam', aldus ambassade-kanselier L. Bijnen. Bij het eventueel verlenen van visa voor familieleden zal de ambassade zich soepel opstellen.

De gezamenlijke Nederlandse verzekeringsmaatschappijen hebben een post geopend in het sportcentrum van de Bijlmermeer. Daar waren volgens woordvoerder J. van Leeuwen woensdag ruim driehonderd schade-aanvragen geregistreerd: 'Er waren veel onverzekerde bij. Maar we nemen alles op, want wie weet kan er later toch een aansprakelijke partij worden aangewezen en dan kunnen we onze gegevens doorgeven aan de instanties die zich met de belangen van deze groep gaan bezighouden.'

ROUTE VAN NEERGESTORTE BOEING EL AL

1. Start op Zwanenburgbaan in noordelijke richting
2. Gezagvoerder zendt noodsignaal
3. Gezagvoerder meldt dat motor 3 in brand staat en meldt even later ook problemen met motor 4
4. Problemen met de flaps
5. Gezagvoerder laat weten controle over toestel te hebben verloren
6. Boeing stort neer

© de Volkskrant - Bert Bruin, Wim Jacobs

Een overlevende van de vliegtuigramp verzamelt zijn persoonlijke bezittingen en wordt getroost door een buurman. Foto Reuter

Voor duizend mensen dreigen komende twee jaar psychische problemen

Verwerking emoties kan nog erg lang duren

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Een gecharterde gemeentebus draait door het toegangshek van het Bijlmersportcentrum, waar zich ook woensdag nog overlevenden van de vliegtuigramp melden. In de bus hangt een man met zijn hoofd tegen een raampje. Hij lijkt te slapen, maar heeft de ogen open en staart apatisch voor zich uit. Niets schijnt meer tot hem door te dringen.

In het Academisch Medisch Centrum (AMC), twee metrohaltes verder, legt B. Gersons, hoofd afdeling Psychiatrie van het ziekenhuis, uit dat één op de vijf mensen die betrokken zijn geweest bij de vliegtuigramp van zondag, de kans loopt last te krijgen van een zogeheten *post-traumatisch stress syndroom*. 'Als bijna iedereen weer overgaat tot de orde van de dag, wordt het voor vele betrokkenen pas echt moeilijk.'

Zeker duizend personen die vanaf zondag met de vliegtuigramp zijn geconfronteerd, lopen volgens Gersons het risico de komende twee jaar in psychische problemen te geraken. Het gaat niet alleen om nabestaanden van slachtoffers, omwonenden en ooggetuigen, maar ook om verpleegkundigen, brandweerlieden, politiemensen, bergers en bijvoorbeeld buschauffeurs die zondagavond omwonenden van de rampplek wegvoerden.

'Onze kennis over het proces van rampenverwerking is niet zo groot,

maar een zekere deskundigheid hebben we natuurlijk wel', zegt Gersons. 'We komen tot onze conclusie op basis van literatuur en onderzoek. De acute hulpverlening in het Bijlmersportcentrum loopt prima, iedereen krijgt er zoveel mogelijk adviezen, maar wij bereiden ons nu voor op de hulp op langere termijn.'

Gersons wijst erop dat veel mensen na een zeer emotionele gebeurtenis als die van zondag in eerste instantie verbijsterd en vervreemd reageren. 'Pas na 24 tot 36 uur komen de emoties echt los. Die kunnen variëren van apatisch, in zichzelf gekeerd gedrag, tot juist veel praten en huilbuien. Dan kunnen zich ook slaapstoornissen voordoen omdat de belevissen in de geest nog doorlopen, of nachtmerties waarin de trauma's opnieuw worden beleefd.'

Voor huisartsen, geestelijke hulpverleners en maatschappelijk werkers uit de Bijlmermeer worden, in samenwerking met het Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis Frederik van Eeden en het Riagg, twee voorlichtingsbijeenkomsten in het AMC gehouden. De hulpverleners krijgen adviezen over de opvang van mensen met psychische problemen na een ramp. Alle huisartsen in de Bijlmermeer zijn inmiddels gebeld om mensen met geestelijke moeilijkheden zo snel mogelijk door te verwijzen.

'Huisartsen die potten valium hebben klaar staan, kunnen dat beter niet voorschrijven, want een kalmerend medi-

cijn werkt averechts', waarschuwt Gersons. 'Slaap is een prima medicijn. Bij slaapstoornissen is het goed een lampje te laten branden, iemand die plotseling wakker wordt en bang is, kan zich dan direct en beter oriënteren. Kinderen die bang zijn, kunnen het best bij volwassenen slapen.'

Gersons vreest dat de gemeente Amsterdam onvoldoende hulpverleners heeft voor de opvang van mensen met problemen. 'Onze organisaties zijn niet van elastiek: daarom is versterking zeer wenselijk.' Met het ministerie van WVC is contact gelegd over uitbreiding van personeel. Gersons denkt aan tien extra mensen *fulltime* erbij.

Het hoofd van de afdeling Jeugdzorg van het Riagg in Amsterdam-Zuidoost, N. Perquin, gaat ervan uit dat het Riagg de afgelopen tien jaar voldoende kennis heeft opgedaan om te weten hoe allochtone groepen opgevangen moeten worden. Hij zegt dat vaste hulpverleners na zondag twee keer zoveel telefoontjes hebben binnengekregen als normaal.

'Niet alleen van artsen die een advies willen, ook van directeuren en leerkrachten van basisscholen die vragen hoe ze kinderen moeten opvangen die ooggetuige zijn geweest. Er zijn ook vragen over opvang van leerlingen van wie vriendjes of vriendinnetjes vermist worden.'

Perquin weet dat een grote groep geen contact heeft gehad met het Riagg, omdat vaak eerst vrienden, kennissen,

scholen, maatschappelijke of religieuze organisaties en andere vertrouwensrelaties om hulp wordt gevraagd.

'Op scholen in de Bijlmermeer houden we kringgesprekken met leerlingen', zegt Perquin. 'De verslagheiden is op veel zwarte scholen groot. Bij leerlingen, maar ook bij leerkrachten heerst een groot gevoel van onmacht. We organiseren ouderbijeenkomsten en willen verder naar bejaardentehuizen om medewerkers die familie hebben verloren, te begeleiden. Er wordt gewerkt aan een aanbod om ook op langere termijn hulp te kunnen bieden, want we weten dat het werk voor ons pas later komt.'

M. Hoogschagen, psychiater van het Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis Frederik van Eeden, zegt dat verwerking van een ramp pas mogelijk is als er een materiële basis is. 'Zolang je geen dak boven je hoofd hebt en je niet zeker weet of er morgen nog geld is om te eten of je te kleden, kom je niet aan verwerking toe. Zonder materiële opvang en ondersteuning wordt gespecialiseerde psychologische of psychiatrische hulp ernstig bemoeilijkt.'

Bij het opvangcentrum in de Bijlmermeer komt een groepje volwassenen naar buiten. Een huilende vrouw krijgt steun van een man, zijn arm om haar schouder. Een andere vrouw laat haar tranen de vrije loop. Niemand schijnt haar te kunnen helpen. Even later keert ze snikkend alleen terug naar het opvangcentrum. Ontroostbaar.

Vereniging voor dienstplichtigen vreest aantasting vrijwilligheid 'Animo voor Joegoslavië taant'

Van onze verslaggever
DEN HAAG — Het enthousiasme onder dienstplichtigen om naar het voormalige Joegoslavië te worden uitgezonden, neemt af. Daardoor neemt de druk om toch te gaan toe en wordt het principe van uitzending op basis van pure vrijwilligheid aangetast. Dit zegt de grootste belangvereniging voor dienstplichtigen, de AVNM.

Dit kritiek op het feit dat dienstplichtigen reeds op de dag van opkomst voor uitzending worden geselecteerd. Defensie weersprekt de bezwaren en zegt dat van problemen met de werving van dienstplichtigen — nog — geen sprake is. Defensie ontkent niet dat op een groot aantal kazernes wordt geworven. Maar het betreft dienstplichtigen die reeds te kennen hebben gegeven dat ze willen worden uitgezonden. Volgens een woordvoerder van de landmacht moeten er nog steeds gegadigden worden afgewezen. Ook kunnen dienstplichtigen hun bereidheidsverklaring

tot vlak voor uitzending intrekken. Dat momenteel actief wordt geworven heeft te maken met het feit dat eind oktober een extra contingent van 540 Nederlandse militairen naar voornamelijk Bosnië-Herzegovina gaat. Daaronder bevinden zich tweehonderd dienstplichtigen. In november moeten bovendien negentig dienstplichtigen, die onderdeel uitmaken van de verbindingseenheid van Unprofor in Kroatië, worden vervangen door een nieuwe lichte lichte. Volgens de AVNM komt Defensie daarvoor nu nog een kleine veertig man tekort.

De AVNM heeft bij Defensie aangedrongen op betere voorlichting, voldoende tijd voor een weloverwogen keuze en het werven van dienstplichtigen die langer in dienst zijn dan enkele uren. De vereniging wil — net als de Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht — dat de vrijwilligheid wordt vastgelegd in de Dienstplichtwet. Vrijwilligheid stoelt nu op de motie van het CDA-Kamerlid Frinking uit 1987.

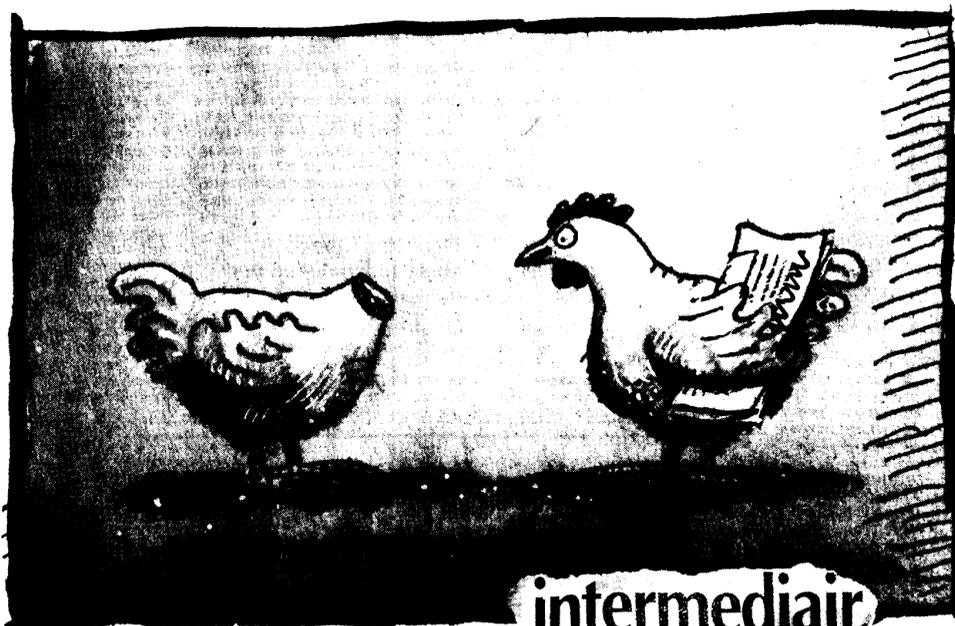
De Tweede Kamer debatteert over twee weken over de uitzending van het extra contingent, dat de totale Nederlandse bijdrage aan Unprofor op 940 militairen brengt. Een overgrote Kamermeerderheid is met de regering van mening dat de risico's voor de Nederlanders aanvaardbaar zijn. Wel wil de Kamer meer duidelijkheid over de opdracht van de transporteenheid van 385 man, die wordt belast met humanitaire hulptransporten naar Sarajevo. De regeringspartijen CDA en PvdA zullen zo nodig aandringen op het afdwingen van het vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina.

ADVERTENTIE

Een NVA-assurantieadviseur beschermt uw belangen als het om verzekeren gaat.

ADVERTENTIE

intermediair
 HOUDT JE SCHERP.

'Andere vroegere Sovjet-republiek geeft Abchazië wapens' Georgië vraagt NAVO en VN hulp in burgeroorlog

Van onze correspondent HELLA ROTTENBERG
MOSKOU — De Russische president Jeltsin en de Georgische leider Sjvardnadze hebben woensdag een 'scherp' telefoongesprek gevoerd over de rol van het Russische leger bij de oorlog in de Georgische provincie Abchazië. Georgië heeft een beroep op de NAVO en de VN gedaan om te helpen de integriteit van het land te bewaren en te bemiddelen in een vredesregeling.

De NAVO heeft al laten weten zeer bezorgd te zijn over de ontwikkelingen in Georgië, maar vindt het meer op de weg van de VN liggen om stappen te ondernemen. Tbilisi heeft de VN verzocht om een spoedvergadering van de Veiligheidsraad. Jeltsin nam dinsdag het besluit de spoorweg in Abchazië door Russische troepen te laten controleren. Volgens Jeltsin is tijdens eerdere ontmoetingen met Sjvardnadze de afspraak gemaakt dat Rusland de spoorweg in Abchazië beschermt tegen sabotage en terreuraanvallen. Deze spoorweg verbindt Tbilisi met Rusland en is

van cruciaal belang voor de bevoorrading van Georgië. Tbilisi voerde de onveiligheid van de spoorweg aan als een van de hoofdpunten waarom Georgische troepen half augustus Abchazië binnentrokken.

Maar Sjvardnadze zei woensdag dat de Russische troepen in Georgië 'geen enkele wettige status hebben om de spoorweg onder hun hoede te nemen'. Hij toonde zich ook verbaasd over de bekendmaking van Jeltsin dat hun volgende vredesbespreking op 13 oktober in Abchazië en niet in Tbilisi zal worden gehouden.

De Russische minister van Defensie Gratsjov reageerde op beschuldigingen dat Rusland de Abchazische separatisten van wapens voorziet met een tegenbeschuldiging aan een onbekend adres. Hij zei dat de pantsers van tanks die aan Abchazische zijde worden ingezet misschien gekocht zijn van een 'voormalige Sovjet-republiek, een beetje ten noorden van Abchazië'. Hij benadrukte dat tanks van het type T-80 nooit tot de uitrusting van het Transkaukasische leger hebben behoord en dat ook in de buurt van Abchazië aan Russische zijde er niet zulke tanks zijn. Oekraïne liet woensdag prompt weten

dat Gratsjov niet Kiev kon bedoelen, want 'natuurlijk verkoopt Oekraïne geen wapens aan brandhaarden'.

De positie van het Russische leger in Georgië wordt steeds onhoudbaar. In de Georgische kustplaats Poti organiseren vrijwilligers een blokkade van een Russische legerplaats waar zich een raketonderdeel bevindt en eisen de overdracht van de wapens.

Intussen maken de Georgiërs zich op om Soechoemi, de hoofdstad van Abchazië, te verdedigen. Georgische troepen namen Soechoemi half augustus in, maar zijn nu bang voor een aanval van Abchaziërs. Aan de bevolking van de stad, waar voornamelijk Georgiërs wonen, worden wapens uitgedeeld en er is een staf voor zelfverdediging gevormd. De Georgische pers staat vol met gruwelijke verhalen over hoe de Abchazische separatisten en hun helpers te keer gaan in de stad Gagra, die zij vrijdag innamen. Er wordt geschreven over 800 tot 1000 burgers die op lijsten stonden en zijn vermoord. Op het strand en in het stadion zouden lijken worden verbrand om te voorkomen dat er sporen van marteling en verminning worden ontdekt. Met name aan de vrijwilligers uit de Noord-Kaukasus, zoals de

De Georgische leider Eduard Sjvardnadze betuigt zijn medeleven met een Georgische inwonerster van de stad Gagra, die bij de gevechten in Abchazië haar man en kinderen verloor.

Tsjetsjensen, worden gruweldaden toegeschreven.

De vijandelijkheden staan steeds duidelijker in het teken van religieuze tegenstellingen. De metropool van Ab-

chazië heeft gezegd dat Georgië 'de voorpost van het christendom' is en dat de oorlog in Abchazië laat zien dat de 'islamieten van de Noord-Kaukasus zich een weg aan het banen zijn naar de

Zwarte Zee'. Van zijn kant heeft de Abchazische leider Ardzinba gesproken van de noodzaak van een 'heilige oorlog' als de Georgiërs zich niet terugtrekken.

Gezondheid Rusland

Vervolg van pagina 1
Van 1988 tot 1990 steeg alleen al het geregistreerde aantal gevallen van syfilis met een kwart. In 31 procent van het, overigens onwaarschijnlijk geringe (558) aantal officiële gevallen van HIV-besmetting, gaat het om kinderen. Aan aids zouden tot nu toe 51 mensen zijn overleden.
Slechts een vijfde van de Russische vrouwen gebruikt moderne voorbehoedsmiddelen. Het aantal abortussen in staatsziekenhuizen bedroeg in 1991 3,5 miljoen, twee keer zoveel als er kinderen geboren werden. Bij meer dan de helft van de zwangerschappen doen zich medische complicaties voor. Het kindsterftecijfer ligt rond de achtien op duizend levend geboren, wat ongeveer 2,5 keer zo hoog is als in Nederland.

Ruim tien miljoen mensen werken op arbeidsplaatsen die gevaarlijk zijn of die niet aan elementaire hygiënische eisen voldoen. Het ziekteverzuim is de afgelopen vijf jaar verdubbeld. In 1991 werden 31 miljoen mensen in een ziekenhuis opgenomen. Van de ziekenhuizen beschikt 42 procent niet over stromend warm water. Een op de tien heeft helemaal geen stromend water. Zo'n 70 procent van de ziekenhuizen voldoet niet aan de hygiënische normen.

Parlement verwerpt GOS-lidmaatschap van Azerbeidzjan

MOSKOU (Reuter) — Het parlement van Azerbeidzjan heeft woensdag met grote meerderheid het lidmaatschap van het Gemeenbest van Onafhankelijke Staten (GOS) afgewezen. Met 48 tegen een stem sprak het parlement zich uit tegen de ratificatie van het verdrag dat voorzorg in het lidmaatschap en dat in december vorig jaar was getekend door de afgezette president Moetalibov.

De huidige president Abefaz Eltsjibje verklaarde dat Azerbeidzjan geen lid kan zijn van het GOS, omdat het een ander GOS-land, Armenië, in oorlog is. Bij zijn aantreden had Eltsjibje al aangekondigd de beslissing van voormalig president Moetalibov als niet geldig te beschouwen, en gezegd dat Azerbeidzjan op korte termijn uit het GOS zou stappen.

Woensdag zei Eltsjibje voor het parlement dat zijn land niet alle banden met het GOS zal verbreken. De republiek zal aan het Gemeenbest blijven deelnemen als waarnemer of als geassocieerd lid, zei hij.

Eltsjibje bekritiseerde het GOS, dat naar zijn mening 'sombere perspectieven' heeft, en dat zich zou scharen achter de 'post-communistische regimes' in Centraal-Azië.

Eltsjibje zal op 12 oktober met de Russische president Boris Jeltsin een akkoord over bilaterale samenwerking ondertekenen. Daarna wil hij spoedig een soortgelijk verdrag met Oekraïne sluiten.
De beslissing van het parlement komt twee dagen voordat de staatsvoorzitter van de GOS-republieken in de hoofdstad Bishkek van Kirgizistan bijeenkomen om te overleggen over de toekomst van het Gemeenbest. Verwacht wordt dat de staatsvoorzitters zullen spreken over de coördinatie van economische wetgeving en over het opzetten van een gemeenschappelijk monetair systeem voor die landen die nog steeds de roebel als munt voeren.

Nieuwe generatie van politici, meer geworteld in eigen geschiedenis en cultuur, treedt aan in Baltische landen President van Estland wil helft van Russen repatriëren

Van onze verslaggever ANDRÉ ROELOFS
TALLINN — De verkiezing van Lennart Meri tot president van het onafhankelijke Estland weerspiegelt een verschuiving die zich in alle drie Baltische landen afspeelt. Een aflossing van de wacht waarbij politici uit de nationaal-gezinde vleugel van de eertijdse heersende communistische partijen langzaam worden vervangen door mensen die hun wortels niet in de voormalige Sovjet-Unie hebben, maar veel meer in de eigen geschiedenis en cultuur. Veelal zijn dit nationaal-gezinde intellectuelen met een uitgesproken 'burgerlijke' achtergrond.

Weinig mensen in de Baltische landen zullen bestrijden dat de progressieve ex-communisten bij het streven naar onafhankelijkheid een belangrijke rol speelden. Drie namen zijn bekend: Brazauskas in Litouwen, Gorbounovs in Letland en Ruutel in Estland. Zij waren leiders van hun land toen dit nog een Sovjet-provincie was, maar kozen naarmate de spanningen groter werden meer voor de onafhankelijkheid. Alle drie kwamen zij daardoor in aanvaring met Moskou en met Gorbatsjov. De manier waarop Gorbatsjov vooral Brazauskas en Ruutel de mantel uitveegde en in het openbaar vernederde, is dubbelzinnig. Het was niet alleen de afwijking van de Baltische republieken.
Misschien lag hun historische betekenis er vooral in dat zij door hun opstel-

ling, en door het feit dat zij in Sovjet-ogen wettige leiders waren, een gewapende interventie door het Sovjet-leger hielpen voorkomen. Grote strategen waren zij waarschijnlijk niet. Maar op momenten dat het erop aankwam, hielden zij tegenover Moskou de rug recht en tot op de dag van vandaag horen zij daardoor in eigen land tot de populairste politici.

Prototypen van de nieuwe politieke generatie zijn de Litouwse president Landsbergis en nu dus Lennart Meri in Estland. In Letland is de ontwikkeling nog niet zo ver gevorderd, al wordt ook daar voor de verkiezingen van volgend jaar gezocht naar een nationale kandidaat tegenover de huidige president Gorbounovs.

Illustratief voor de verschuiving was de worsteling in Litouwen tussen Brazauskas en Landsbergis. De eerste is een eurocommunistisch-georiënteerde partijfunctionaris, de tweede een muziekprofessor en cultuurhistoricus afkomstig uit een oude familie van intellectuelen. Een worsteling die door Landsbergis is gewonnen, zoals zal blijken bij de verkiezingen van later deze maand. Tijdens een gesprek met Brazauskas komt dat treffend naar voren. 'Het voordeel van mijn huidige positie is dat je leert wat oppositie is. Onder het socialisme hadden we daar geen weet van'.

De botsing tussen Brazauskas en Landsbergis is er een van persoonlijke aard, maar ook van inzicht en temperament. Brazauskas is de voorzichtige partijfunctionaris, diep doordrongen van de macht van de Sovjet-Unie, die in de relatie met Moskou altijd androng op het compromis. Landsbergis, feller en

overtuigd van de nadere ineenstorting van het Sovjet-imperium, stuurde aan op de confrontatie. Misschien kan men zeggen dat het toeval Landsbergis te hulp kwam, maar hij kreeg het gelijk toebedeeld. De Sovjet-Unie stortte in en de Baltische landen grepen hun kans.
Meri versloeg de gerespecteerde ex-communist Ruutel. Weliswaar kreeg Ruutel bij de algemene verkiezingen de meeste stemmen, maar hij haalde niet de vereiste absolute meerderheid. Daarom moest het nieuw-gekozen parlement de keuze maken en daar bleek maandag dat de christen-democraat Meri de steun had van een brede, centrum-rechtse coalitie. Zelfs het linkse Volksfront wenste geen bondgenootschap met de ex-communisten.

Meri werd in 1929 in Tallinn geboren. Als twaalfjarige werd hij met het grootste deel van zijn familie naar Midden-Rusland gedeporteerd. Zijn vader, die voor de oorlog ambassadeur van de onafhankelijke republiek Estland was, zat in die tijd in Moskou in een gevangenis. In 1946 keerde Meri jr terug naar zijn eigen land. Hij studeerde geschiedenis, werkte in een theater, bij de radio en bij Tallinnfilm. Van 1985 tot 1987 was hij leider van de afdeling buitenlandse betrekkingen van de officiële Estse schrijversbond.

Deze biografie betekent niet dat Meri onomstreden is. Tijdens de verkiezingscampagne is bewaard dat Meri sr destijds contacten onderhield met de geheime dienst van de Sovjet-Unie. Een Zweedse professor stelt echter dat dit waarschijnlijk in opdracht van de westerse mogendheden is gebeurd. Wat de huidige president betreft, zijn enkele onder zijn naam afgedrukte artikelen boven water gehaald waarin het marxisme-leninisme werd bezongen. Meri ontken dat hij deze artikelen zelf heeft geschreven. Als minister van Buitenlandse Zaken, van 1989 tot 1992, toonde hij zich een harde tegenstander van elk machtsstreven van eerst de Sovjet-Unie en vervolgens Rusland.

Gesprekken met zowel Meri als zijn Litouwse collega Landsbergis duiden op een sterke verwantschap. In zijn werkkamer in het parlementgebouw in Vilnius — de barricaden van de krachtmeting met de Sovjet-troepen in januari 1991 staan er nog steeds — legt de laatste de nadruk op het gevaar dat voor de Baltische landen ontstaat wanneer in Rusland anti-democratische en chauvi-

nistische stromingen de overhand krijgen. 'Onze landen zijn nog niet veilig', beklamtoont hij.

Meri ontving me de dag voor de algemene verkiezingen in zijn woning, een klein landhuis net buiten Tallinn. Meri spreekt Russisch, Engels, Frans, Duits en Fins vloeiend en een handvol andere talen minder vloeiend. 'Als je geen tanks hebt, moet je op zijn minst een goede talenkennis hebben'.
Meri ziet de Baltische landen in de toekomst als brug tussen Rusland en het Westen. 'Wij hebben een groot voordeel. Wij kennen Rusland veel beter dan de Russen'. Voorlopig is hij echter ongerust over de economische chaos en politieke instabiliteit in Rusland. Daarnaast is hij bezorgd over de malaise in het Westen die Europa en de Verenigde Staten verhinderen adequaat te reageren op de ontwikkelingen in het oosten.

Geografisch is de positie van de Baltische landen precar. 'Wij zouden liever aan Holland of Canada grenzen, maar Rusland zal altijd onze oostelijke buur zijn. Ik hoop op een vriendschappelijk en democratisch Rusland en ik zal alles doen om Rusland van onze oerprechtheid te overtuigen. Maar zo'n vriendschappelijk Rusland zal er alleen zijn als de opmars van de conservatieven in Moskou wordt gestopt. De kans daarop is voorlopig helaas klein'.

Uiteraard komt het gesprek op de Russische minderheid in Estland. Is het redelijk of zelfs maar verstandig ruim een derde van de ingezetenen uit te sluiten van vertegenwoordiging in het parlement? In antwoord op die vraag beklamtoont Meri dat het merendeel

van de Russen tijdens het Sovjet-beleid naar Estland werd gestuurd als 'demografisch garnizoen', bedoeld om de meerderheid van de Estse bevolking te breken. In zijn visie zijn zij vergelijkbaar met de Franse colons in Algerije en de Duitse kolonisten in Polen tijdens de Tweede Wereldoorlog. 'Dat betekent niet dat wij tegen hen inhumaan zullen optreden. Wij hebben een zeer liberale naturalisatiewet die het een deel van de Russen mogelijk zal maken Estlands staatsburger te worden. Het belangrijkste zijn echter garanties voor de ontwikkeling van de oorspronkelijke Estlandse bevolking'.

Meri verwacht dat een deel van de Russen er de voorkeur aan zal geven te vertrekken. Naar Rusland, of als het mogelijk is, naar het Westen of naar Zuid-Amerika. Voor emigratie naar Zuid-Afrika bestond, toen daar de apartheid nog volop heerste, onder de Russen in de Baltische landen grote belangstelling, zo stelt hij.

Over de mogelijkheid van repatriëring wil de nieuwe president met de Russische regering overleggen. 'Wij hebben een flinke bouwcapaciteit en zouden, met bijstand van het Westen, Rusland kunnen helpen bij het opnieuv bevolken van de ontvolkte streken tussen Moskou en St Petersburg'.

Hoewel Russen zou Meri willen laten repatriëren of emigreren? 'Ik denk dat ongeveer de helft van de Russen zeer geïnteresseerd zou zijn in terugkeer naar Rusland of emigratie naar een ander land'.

Dit is het slot van een serie over de Baltische landen. De voorgaande afleveringen stonden zaterdag en dinsdag in de krant.

ADVERTENTIE
Audiomeubel Elvis
(58 x 61 x 54 cm d) met een rond deurtje van zwart getint glas van 199,- voor
Trendpakker 179,-
(verkrijgbaar in verschillende maten)
Trendhopper
De meest inspirerende woonideeën van Nederland
Alkmaar, Almere, Amersfoort, Arnhem, Assendelft, Asten, Breda, Bunnik, Bussum, Coevorden, Dordrecht, Dr. H. Hoeks, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Helvoert, Heteren, Heteren, Kerkrade, Lelystad, Middelburg, Oldenzaal, Rossum, Rotterdam, Sluisrecht, Terneuzen, Tilburg, Utrecht, Venlo, Wierden, Wolven, Zierikzee, Zutphen.

'B-1 Bob' voert eenzame strijd tegen sujet Clinton
In de vergaderzaal van het Huis van Afgevaardigden kon de afgelopen twee weken iedere avond een zeer curieus tafereel worden gadeslagen. De zaal was geheel leeg, op een baardfiguur na, die met driftige gebaren stond te oren. Een dwaas die langs de veiligheidscontrole was geglipt en zijn fantasie stond uit te leven? Nee, het was de Californische afgevaardigde Robert Dornan, een voormalige gevechtspiloot, die in de wandeling 'B-1 Bob' wordt genoemd.
Dornan praatte ook niet helemaal tegen het niets. De camera van C-SPAN stond op hem gericht. Want deze kabelzender registreert alles wat er op de floor gebeurt, ook als de beraadslagingen van het Huis zijn verdaagd en het spreekgestoelte alleen beschikbaar blijft voor afgevaardigden die een 'speciale boodschap' kwijt willen. Daarvan wordt zelden gebruik gemaakt, maar het is niet geheel zinloos. Blijkens onderzoeken zijn er in het land ongeveer een miljoen politieke junkies die vrijwel constant op C-SPAN afstemmen. De radical-rechte Dornan, die tot de Republikeinse Partij behoort, is een man met een missie. Hij is ervan overtuigd dat Clinton een onbetrouwbare sujet is, wiens patriotisme in het verleden ernstig te wensen heeft overgelaten. 'Als ik eraan denk dat hij president wordt', zei Dornan tegen de Washington Post, 'zou ik wel willen schreeuwen: God verhoede het!' Dat was nauwelijks een overdrijving. Het scheelde vaak niet veel of hij schreeuwde inderdaad tijdens zijn avondlijke oraties (die soms bijna twee uur duurden). Dat aspect van zijn optreden kwam overigens niet als een verrassing. In een debat zette Dornan het al eens eerder op een schreeuwen, en een paar jaar geleden greep hij een Democratische afgevaardigde in woede bij de revers van diens jasje. Volgens de Republikein staat als een

Achter de karavaan
zullen worden afgewerkt. President Bush en uitdager Clinton kruisen drie keer de degens, *running-mates* Dan Quayle en Albert Gore treffen elkaar eenmaal. Ross Perot en diens tweede man, James Stockdale, die geen invloed hebben gehad op de formule van de vier uitdagingen, zullen ook van de partij zijn.
De kandidaten hebben weinig eer ingelegd met het geruzie over het debat, dat bovendien nog niet helemaal over is. Want er moeten nog gespreksleiders en interviewers worden aangewezen, en dat blijkt geen sinecure. Met name door de Republikeinen is bedongen dat zowel zij als de Democraten onbeperkt een veto kunnen uitspreken tegen journalisten die hun om een of andere reden niet bevallen. Dit is ook gebeurd in 1984 en 1988. Vooral acht jaar geleden leverde dit gigantische problemen op. De campagne-medewerkers van Ronald Reagan en Walter Mondale werkten een lijst van meer dan honderd namen af, alvorens zij het eens konden worden over een panel van drie interviewers. De media voelden er steeds minder voor om zich te onderwerpen aan een dergelijk selectieproces, waarin journalistieke criteria natuurlijk niet de doorslag gaven. CBS heeft inmiddels laten weten dat geen van zijn journalisten beschikbaar zal zijn als gespreksleider of interviewer. Tim Russert van NBC en David Broder van de Washington Post hebben zichzelf uit de markt genomen. 'Ik vind het een onprettige gedachte dat ik op iemands verlanglijst sta. Het is verkeerd dat de kandidaten de journalisten uitkiezen', aldus Russert, die het bekende zondagochtend-programma *Meet the Press* presenteert. CNN beschouwt anchorman Bernard Shaw als zijn

voor de hand liggende representant. 'Als we te horen krijgen dat hij niet aanvaardbaar is, weet ik niet of we iemand anders plaats laten nemen in een van de panels', zei Ed Turner, de vice-president van de kabelomroep. Maar als puntje bij paaltje komt, zullen de meeste journalisten toch wel weer voor de verleiding bezwijken. Want behalve voor de beroemdheden die dagelijks met hun hoofd op het scherm komen, is het voor velen een zeldzame kans om in het middelpunt van de nationale aandacht te staan.
Perot koopt dure zendtijd voor sombere boodschap
Het ziet ernaar uit dat Perot weinig door het land zal reizen en zijn campagne zal concentreren op radio en televisie. Dinsdagavond had hij een half uur zendtijd gekocht op CBS. De uitzending ging vooraf aan een halve finale-wedstrijd in de honkbalcompetitie. Kosten: 380 duizend dollar.
Het was geen opgewekte uitzending. De onafhankelijke presidentskandidaat liet allerlei grafieken en tabellen zien die de economische neergang van Amerika onder George Bush illustreerden. Verder ontbrak iedere visuele opsmuk, hetgeen vreemd genoeg een bijzondere zeggingskracht gaf aan de *infomercial*, die duidelijk verschilde van de vlotte reclameboodschappen van Bush en Clinton. Perot zelf was opvallend ingetogen. Het feit dat een op de vijf Amerikaanse kinderen in armoede leeft, noemde hij een van de voornaamste redenen waarom 'ik bereid ben om mijn gezin aan deze beproeving te onderwerpen. Want hieraan beleeft je geen minuut plezier'.
★ De opbeurendste uitspraak van de week: 'Het enige wat president Bush moet doen is de kiezers ervan overtuigen dat hij het minste van drie kwaden is.' (Opgetekend uit de mond van oud-minister van Handel, Robert Mombacher.) PAUL BRILL

ADVERTENTIE
MIKRO GIDS... ZWART WIT MET EEN EIGEN KLEUR
DEZE WEEK SLECHTS **75ct**
Mikro Gids, zwart op wit de goedkoopste

Algerijnse regering heft verbod van vier kranten op
ALGIERS (Reuter) — De Algerijnse regering heeft woensdag het publicatieverbod opgeheven dat vier dagbladen was opgelegd omdat ze 'hogere belangen' van het land zouden schaden of de openbare orde hadden geschaad. *Le Matin*, *La Nation*, *El Djazair* en *Young Liberté* mogen volgens het ministerie van Binnenlandse Zaken vanaf donderdag weer verschijnen.
De maatregel geldt niet voor drie bladen die de afgelopen twee maanden ook verboden waren. De krant *Liberté* werd op 3 oktober voor vijftien dagen verboden. De andere drie kranten mochten al in augustus niet meer verschijnen.
De regering liet op 1 oktober een nieuwe anti-terreurwet ingaan die lange gevangenisstraffen mogelijk moet maken voor het verspreiden van ondermijnende documenten. Daarvoor al waren kranten, uit angst voor een publicatieverbod, gestopt met citeren uit illegale communiques van het verboden Islamitische Reddingsfront (FIS).

ADVERTENTIE
HP/DE TIJD
Ramp in de Bijlmer De chaos, de emoties en de media.
Robin Linschoten en de macht Van klein jongetje met grote bek tot zwaargewicht binnen de VVD. **In het hongerkamp** Somalische vluchtelingen als roependen in de woestijn. Een reportage van Matt Dings.
De affaire-Bryan Roy Vanenburg, Olsen, Rensenbrink en anderen over een vervlogen belofte. **De gedrevenheid van Willem Nijholt** Een 'simpel blijspelacteurje' over zelfgenoegzaamheid, kromme tenen en de lelijkste voorstelling ooit. **Ook deze week:** Het proces van politieagent Martin H. ■ Jan Pen over de rol van de intellectueel ■ Kapper Mario en de sterren ■ J.A.A. van Doorn over de dienstplicht ■ Mal du Siècle: Maartje Mantelpak
Overal los verkrijgbaar. Of bel voor een jaarabonnement met f50,- korting: 06-0224222

Partij Ilescu wint ook parlamentsverkiezingen
Van onze correspondent CEES ZOON
PRAAG — Het Democratisch Front van Nationale Redding van president Ilescu heeft de parlamentsverkiezingen in Roemenië met ruime voorsprong gewonnen. Uit de woensdagmorgen officieel bekend gemaakte uitslag blijkt dat het FDSN bijna 28 procent van de stemmen voor het Huis van Afgevaardigden haalde en 28 procent voor de Senaat. Het oppositieblok Democratische Conventie boekte voor beide Kamers 20 procent.
Eerder was al duidelijk geworden dat Ilescu in de strijd om het presidentschap ruim 47 procent had gehaald tegen 31 procent voor Emil Constantinescu van de Democratische Conventie. Deze twee zullen komende zondag in een tweede ronde moeten uitmaken wie president wordt.
Dat er geknoeid is met de stemmen is volgens de oppositie duidelijk. Er zijn berichten over tal van onregelmatigheden, maar tot nu toe is alleen gevraagd om herverkiezingen in Doj, waar Ilescu meer stemmen kreeg dan het aantal kiesgerechtigden. Het feit dat de uitslag tien dagen op zich heeft laten wachten, duidt op problemen. President Florea van het Centraal Kiesbureau gaf vorige week opdracht tot hertelling, toen bleek dat drie miljoen stemmen voor de parlaments- en een half miljoen stemmen voor de presidentsverkiezingen ongeldig waren verklaard, ongeveer 13 procent van het totaal aantal uitgebrachte stemmen. Hertelling had als resultaat dat zo'n honderdduizend stemmen alsnog geldig zijn verklaard. Florea, een lid van het Hoogerechtshof, meldde dinsdag dat hij zijn functie als president van het Centraal Kiesbureau met onmiddellijk ingang neerlegde.
De vorming van een regeringscoalitie lijkt op grond van de uitslag onmogelijk. Het FDSN kan een alliantie aangaan met de kleine extreem-nationalistische partijen en de Socialistische Arbeiderspartij (voorheen Communistische Partij). Maar zelfs als die meedoent, levert dit geen meerderheid op. Ook de democratische partijen kunnen niet voldoende steun in het parlement verkrijgen.
Ilescu, die ervan overtuigd is dat hij na zondag aan de macht blijft, ziet wel iets in een nationaal kabinet. Hij heeft de lijsttrekker van zijn FDSN, de huidige minister van Buitenlandse Zaken Nastase, al opdracht gegeven met alle partijen te gaan praten. De oppositie heeft de uitnodiging echter afgeslagen.

Thatcher zwijgt in Brighton, maar dan ook alleen daar

Van onze correspondent HENK STRABBING
 BRIGHTON — De barones had beloofd niet te zullen spreken — maar dat betekende niet dat ze ook zou zwijgen. Vandaag verschijnt Margaret Thatcher op het Conservatieve partijcongres om zijgend te aanhoren wat de economische plannen zijn van minister van Financiën Norman Lamont. De arme minister weet dan al exact waar het op staat, want vanmorgen veegt barones Thatcher, uitgerekend in het weekblad *The European*, alle vloeren aan met Maastricht ('ruïnes'), het wisselkoersmechanisme ('on-draagbaar'), de monetaire en politieke unies en de eventuele Europese eenheidsmunt.

Zwijgen zal ze op het congres, maar haar naam zal op ieders lip liggen en de losse verloop zal, zeker in Brighton, met sprongen stijgen. Norman Lamont zal het moeilijk hebben — honderden gedelegeerden toespreken die, duidelijk zichtbaar, Thatchers totaal afwijkende mening bij zich dragen.

De Conservatieve partijvoorzitter Sir Norman Fowler was vorige week nerveus bij Thatcher op audiëntie geweest. Nee, ze had absoluut geen plannen om het congres toe te spreken. Fowler maakte dit opgelucht in brede kring bekend; ze zou zich kunnen bedenken en dan was hijzelf tenminste ingedekt. Wel, ze heeft zich bedacht, zij het iets anders dan de partijleiding voorzag.

Premier John Major reageerde gistermiddag kriegelig in de wandelgangen van het Brighton Centre. Hij had 'absoluut geen commentaar' op deze zoveelste te-

gendraadse stap van zijn voorganger en nog minder op de felle inhoud ervan. 'Ik zal vrijdag mijn politiek uiteenzetten en daarvoor heb ik de volledige en unanieme steun van mijn medeministers.' Anders dan Thatcher gelooft Major in collegiale kabinetsbesluiten.

Thatchers fragmentatiebom sloeg in op een moment dat de congresleiding de zaak weer volkomen in de hand leek te hebben. De frontale anti-Maastrichtse aanval van Lord Tebbit was alweer een etmaal geleden en de nogal opgefokte verhalen in de kranten — de *Daily Express* schmierde: 'Eensgezind sterven wij' — waren hoofdschuddend gelezen. De Britse nationale pers wilde bloed zien en dat zag ze dus, aldus de congresleiding.

Zonder het (nog) te weten was Michael Heseltine weer degene die tegen Thatcher ten strijde trok. De *President of the Board of Trade*, zoals de minister

van Handel en Industrie zich met een lang vergeten titel noemt, hield een gloeiend pro-Europabetoog. Het is puur Brits eigenbelang om daadwerkelijk mee te doen aan de Europese eenwording, aldus de minister. Er wordt niet door buitenlanders, Japanners met name, in Groot-Brittannië geïnvesteerd omdat ze ons zo aardig vinden, maar vooral omdat ze mikken op al die miljoenen Europeanen. Die investeerders komen alleen maar naar ons land wanneer ze ervan overtuigd zijn dat wij rechtgeaarde Europeanen zijn.

De *thatcheristen* verwijten Heseltine dat hij een interventionist is en het zakenleven niet volkomen de vrije hand wil laten. Zijn antwoord: 'Wanneer ik moet intervensiëren om Britse concerns te helpen — zoals de Franse regering Franse firma's helpt, of de Duitse regering Duitse, of de Japanse regering Japanse — dan intervensiër ik voor het

ontbijt, voor het ontbijt, voor de thee en voor het diner. En dan sta ik de volgende morgen op en doe het allemaal nog een keer.'

De applausmeter sloeg voor Heseltine verder uit dan vrientwintig uur eerder voor Lord Tebbit die een totaal tegengesteld Europees verhaal ophing. De minister kreeg zelfs tussentijd een staande ovatie. Dat was nog niet eerder vertoond. Maar het zei meer over Heseltine's rederijderskunst dan over de toestand waarin de Conservatieve partij verkeert.

De Europese anti's hebben sinds het pond-sterlingdrama de wind in de zeilen. Grijpt Lady Thatcher het roer? Ze zijn al boomkruipers die een gok accepteren op de naam van de nieuwe Britse premier. Laatste waarschuwing van Thatchers voorganger en intiemste vijand, Sir Edward Heath: 'Ze haat Europa. Ze haat alle Europeanen.'

HESELTINE

Ierse politiek zint op drie vragen voor abortus-referendum

Van onze correspondent LONDEN — De Ierse premier Albert Reynolds heeft woensdag met oppositieleden overleg gepleegd over de precieze formulering van de drie vragen in een referendum, dat op 3 december zal worden gehouden. Een vraag gaat over het toestaan van abortus in Ierland. De andere twee over het recht om te reizen en het vrijgeven van informatie over wettelijk toegestane abortus in het buitenland.

De grondwet van het katholieke Ierland verbiedt abortus in alle gevallen. Maar de bisschoppen hebben om de volksstemming gevraagd na een controverse uitspraak van het Ierse hooggerechtshof in de afgelopen lente. De opperrechtshofers besloten toen dat abortus acceptabel is wanneer de zwangerschap 'een reële en substantiële bedreiging' is voor het leven van een vrouw.

Het ging in deze zaak om een meisje van veertien dat door de vader van haar vriendin was verkracht. De rechter verbood het meisje negen maanden lang naar het buitenland te reizen. Duizenden Ierse vrouwen reizen jaarlijks naar Engeland om daar (legaal) abortus te ondergaan.

De rechtszaak was een direct gevolg van de nauwteit van de ouders. Zij hadden de politie gevraagd om de weefsel van de geaborteerde foetus mee terug te brengen als bewijsmateriaal in de verkrachtingszaak. Het meisje was toen al in Engeland voor de abortus, maar procureur-generaal Harold Wheehan reageerde bliksemsnel en dreigde de familie met gevangenschap wanneer het verkrachtingslachtoffer geaborteerd terugkeerde naar Ierland.

Het meisje dreigde vervolgens zelfmoord te plegen en dat was in latere instantie voor het hooggerechtshof een reden om abortus toe te staan. De kwestie leidde tot emotionele taferelen in Ierland en veel demonstraties.

Denen winnen Kohl voor clausulering Verdrag Maastricht

BONN (AFP, Reuter) — Duitsland heeft volgens Denemarken geen bezwaar tegen 'verduidelijking' van de verdragstekst over de Europese Unie. Om zo de weerstand in sommige EG-landen tegen het Verdrag van Maastricht weg te nemen. Maar van heronderhandelingen over het verdrag kan geen sprake zijn, heeft bondskanselier Kohl woensdag volgens de Deense regering gezegd.

De Deense premier Poul Schlutter en zijn minister van Buitenlandse Zaken Uffe Ellemann-Jensen spraken twee uur met Kohl en zeiden na dat gesprek dat Denemarken niet streeft naar heronderhandelingen, vooral vanwege de Duitse afwijzing daarvan. Maar beide bewindslieden zeiden dat Kohl had ingestemd met aanpassing van het verdrag in de vorm van ontspanningsclausules op gebieden als de monetaire unie, de sociale politiek en het gemeenschappelijk defensiebeleid. De Deense bevolking wees het Verdrag van Maastricht in een referendum begin juni af met een kleine meerderheid van 50,7 procent. 'Opnieuw onderhandelen over het verdrag is niet mogelijk, maar amendementen is niet uitgesloten', zei Ellemann-Jensen.

De Deense regering wil volgende week een al geruime tijd geleden aangekondigde tekst uitbrengen over mogelijke amendementen bij het Verdrag van Maastricht. De politieke discussie daarover in Denemarken zelf zou begin volgende maand moeten zijn afgerond.

De vader van een 21-jarige Bosnische soldaat die werd gedood door een granaat wordt op diens begrafenis tegengehouden door vrienden.

Val Bosanski Brod zou resultaat zijn van deal Servië en Kroatië

BELGRADO (Reuter, DPA, AFP, AP, Guardian) — Westerse diplomaten hebben woensdag het vermoeden uitgesproken dat Servië en Kroatië ten koste van de Bosnische Moslims een akkoord hebben gesloten voorafgaand aan de val van Bosanski Brod. Er is maandenlang om de stad gevochten voor ze dinsdag vrij plotseling werd ingenomen.

Bosanski Brod is voor de Serviërs van groot strategisch belang. Met de inname van de stad wordt de corridor versterkt die Servië verbindt met Krajina, de Servische enclave in Kroatië. Servische soldaten hebben woensdag de enige brug overgeblazen over de rivier Sava, die bij Bosanski Brod de grens vormt tussen Bosnië en Kroatië. Vlak daarvoor waren zeker achtduizend inwoners over de brug gevlucht naar Slavovski Brod, aan de andere kant van de Sava.

Hoewel de Kroaten op veel plaatsen in Bosnië samen vechten met Islamieten, maken hun leiders en vertegenwoordigers van de Serviërs er geen geheim van de voormalige Joegoslavische republiek onder elkaar te willen verdelen. De Moslims, die 44 procent van de bevolking uitmaken, hebben nauwelijks gebied in Bosnië in handen.

'Voor zover wij weten waren de gevechten niet zo hevig dat de Kroaten

Bosanski Brod op moesten geven', zei een diplomaat. Hij beweerde dat Kroatische troepen enkele dagen geleden al begonnen zijn zwaar geschut weg te halen, dat essentieel was voor de verdediging van de stad.

In Slavovski Brod zeiden gevluchte soldaten te denken dat de Kroatische en Servische regeringen het op een akkoordje hebben gegooid. Zij vermoedden dat de Serviërs Bosanski Brod hebben gekregen in ruil voor teruggave aan Kroatië van het schiereiland Prevlaka, ten zuiden van Dubrovnik.

Dergelijke verdenkingen werden versterkt door de haast waarmee een gevangenenruil tot stand kwam. Slechts enkele uren na de val van Bosanski Brod werd een buslading Servische gevangenen uitgewisseld tegen Kroaten. De 44 gevangenen, van wie velen hinkten en er uit zagen of ze geslagen waren, kwamen uit een school waar de Kroaten hen drie maanden lang hadden vastgehouden. Dat er uit Zagreb geen officiële reactie op de val van de stad kwam, droeg bij aan het gevoel van verraad bij de soldaten in Slavovski Brod.

De Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk zijn het woensdag eens geworden over een ontwerpresolutie die het de Serviërs moet verbieden nog langer militaire vluchten uit te voeren

boven Bosnië-Herzegovina. In de ontwerptekst wordt niet gesproken over het gebruik van geweld om het vliegverbod af te dwingen, zoals de VS eerder had voorgesteld. Wordt het verbod geschonden, dan wordt zo snel mogelijk beslist over verdere maatregelen, zeggen diplomaten die de ontwerptekst kennen. Over de resolutie wordt naar verwachting vrijdag of begin volgende week beslist.

Wereldoorlog. De lidstaten van de VN, de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in het voormalige Joegoslavië, Tadeusz Mazowiecki, en VN-organisaties zijn gevraagd om binnen dertig dagen inlichtingen te verschaffen over schendingen van de mensenrechten in het voormalige Joegoslavië. De Veiligheidsraad van de VN besloot dinsdag tot oprichting van een commissie die oorlogsmisdaden in het gebied gaat onderzoeken. Het onderzoek kan resulteren in rechtszaken tegen oorlogsmisdadigers, naar voorbeeld van de Neurenbergprocessen na de Tweede Wereldoorlog.

De Veiligheidsraad zal met de conclusies van de commissie rekening houden bij het treffen van 'extra passende maatregelen', aldus de resolutie. Mazowiecki brengt vanaf maandag een nieuw bezoek aan het voormalige Joegoslavië.

Koeweit beschuldigt Iraakse troepen van overval op grenspost

KOEWAIT (Reuter, AFP) — Iraakse troepen hebben dinsdag volgens Koeweit de grenspost Bahra Hoshan aangevallen. Drie Koeweitse politiemannen raakten gewond. Met hulp van soldaten van andere grensposten lukte het de Koeweitse agenten om de aanvallers op de vlucht te jagen. De Iraaken waren bewapend met machinegeweren, handgranaten en raketwerpers.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken van Koeweit heeft dit woensdag meegedeeld. De Iraaken werden aangeduid als 'infiltranten'. Hoeveel Iraaken aan de actie deelnamen en wat de aanleiding was, is niet bekend gemaakt. De aanval vond plaats voor zonsopgang. Volgens de krant al-Anbaa in Koeweit is een van de overvallers gedood.

Sinds Iraakse troepen in februari vorig jaar werden gedwongen zich terug te trekken uit Koeweit, zijn er regelmatig incidenten aan de grens gemeld. De recente aanval wordt in verband gebracht met werkzaamheden van een team van de Verenigde Naties voor het opnieuw markeren van de 210 km lange grens tussen Koeweit en Irak. Vorige week is daarmee een begin gemaakt. Irak heeft geweigerd de nieuwe grens te accepteren, maar tot nog toe werd het VN-team niet gehinderd.

De Iraakse president Saddam Hussein heeft de VN-inspecteurs die onderzoek hebben verricht naar het Iraakse wapensarsenaal voor 'zwerfhonden' uitgemaakt. Ze zouden, aldus Saddam in een toespraak tot de leiders van de regerende Arabische Socialistische Baath-partij gisteren, erop uit zijn het gezag in Irak te ondermijnen. Hij riep de partij op zich te weer te stellen tegen 'de zwerfhonden die hier komen onder de vlag van de VN die de lading dekt van inspectie-teams'. De toespraak die vandaag via de radio zal worden uitgezonden, wordt de meest provocerende speech tegen de VN genoemd.

Twee bommen ontploft in centrum van Londen

LONDEN (Reuter, AFP) — Bij twee bomexplosies in 24 uur in het theaterdistrict in Londen zijn vijf mensen licht gewond geraakt en werd lichte schade aangericht. De gewonden vielen bij de eerste ontploffing, in de nacht van dinsdag op woensdag in het centrum nabij Piccadilly Circus.

De tweede bom ontplofte rond zes uur 's avonds en richtte lichte schade aan. De Britse veiligheidsdienst vermoedt dat het Ierse Republikeinse Leger (IRA) achter de aanslagen zit.

De politie had woensdagmiddag het centrum afgezet, nadat zij een anonieme melding had ontvangen over een tweede bom in de wijk Soho, een uitgaansbuurt die veel toeristen trekt. De politie ging woensdag verder met het zoeken naar explosieven in de buurt.

President Zuid-Korea benoemt nieuwe premier

SEOUL (DPA, Reuter) — President Roh Tae-woo van Zuid-Korea heeft woensdag de 73-jarige jurist en voorzitter van de bond van onderwijzend personeel Hyun Soong-jong benoemd tot premier.

Hij volgt de huidige eerste-minister Chung Won-shik op, die zijn functie ter beschikking stelde om Roh in de gelegenheid te stellen een 'neutraal' kabinet te formeren met het oog op de verkiezingen eind dit jaar. Het kabinet trad in zijn geheel af om een nieuwe regeringsploeg mogelijk te maken.

China vindt plan gouverneur 'onverantwoord en onvoorzichtig' Britten democratiseren Hongkong

HONGKONG (The Guardian, Reuter) — De nieuwe gouverneur van Hongkong, Chris Patten, heeft woensdag democratische hervormingen voor de Britse kroonkolonie voorgesteld. Zijn plan is direct van de hand gewezen door China, waaraan Hongkong in 1997 wordt overgedragen. Progressieve politici in Hongkong vinden dat het niet ver genoeg gaat.

In zijn eerste toespraak tot de Wetgevende Raad (Legco) van Hongkong stelde Patten voor de invloed van de bevolking in de plaatselijke regering en de wetgevende macht te vergroten. De veranderingen zijn niet in strijd met de bepalingen van de mini-grondwet die Groot-Brittannië en China zijn overeengekomen voor de periode na de overdracht, zei hij.

Patten beoogt met zijn voorstellen de grenzen van die mini-grondwet (*Basic Law*) tot het uiterste op te rekken. Hij wil een einde maken aan het systeem van benoemde leden in de zestig zetels tellende Legco. Tot dusverre

werden slechts achttien zetels vergeben via directe verkiezingen. Dat aantal wordt, in overeenstemming ook met de *Basic Law*, verhoogd tot twintig bij de in 1995 te houden verkiezingen.

Inrijpender is Patten's voorstel de electorale basis van dertig Legco-zetels die worden verdeeld onder beroepsgroepen (gezondheidszorg, ondernemers, ambtenaren) te verbreiden door het aantal kiezers uit te breiden van 110 duizend tot 2,1 miljoen. Niet alleen bestuurders, zoals managers en voorzitters, krijgen stemrecht, maar ook het lagere personeel in de beroepsgroepen.

De Britse gouverneur kondigde aan dat hij de voorstellen bij zijn aanstaande bezoek aan Beijing zal voorleggen aan de Chinese leiders. Tegenover de BBC zei hij dat China niet het recht krijgt er zijn veto over uit te spreken.

China, dat van tevoren op de hoogte was gebracht van Patten's rede, protesteerde onmiddellijk. Een woordvoer-

der van het Chinese staatspersbureau Xinhua in Hongkong, dat als een soort Chinese ambassade functioneert, noemde de voorgestelde democratisering van de verkiezingen van 1995 'erg onverantwoordelijk en onvoorzichtig'. Hij vond dat Patten zijn plannen had moeten voorleggen aan de Chinese autoriteiten en pas openbaar had moeten maken nadat er overeenstemming was bereikt.

Ook de Hongkongse oppositie, die in 1991 voor het eerst aan de verkiezingen mocht meedoen, had kritiek: de democratiseringen gaan niet ver genoeg.

Patten trad in juli van dit jaar aan als, waarschijnlijk laatste, gouverneur van de Britse kolonie. Zijn toespraak zou volgens waarnemers tot een nieuwe ronde van schermutselingen tussen Londen en Beijing kunnen leiden als de Britse regering probeert meer garanties voor Hongkong van China los te krijgen voordat de kolonie weer onder Chinees gezag komt.

ADVERTENTIE

zaterdagmiddag 10 oktober 14.00-16.00 uur signeren

Mensje van Keulen en Maarten 't Hart Geheime dame

'Het lichtvoetig en geestig verslag over Maarten 't Hart als dame'

bij Boekhandel SCHELTEMA HOLKEMA VERMEULEN Koningplein 20, Amsterdam i.s.m. uitgeverij Atlas

Honecker wordt lid Duitse communistische partij

BERLIJN (DPA, AFP) — Erich Honecker, oud-leider van de voormalige DDR, is woensdag lid geworden van de in 1990 opgerichte, ongeveer vijfhonderd leden tellende communistische partij van Duitsland (KPD). De vicevoorzitter van de KPD, Hans Wauer, heeft dit bekend gemaakt.

Hij verklaarde dat de zieke, 80-jarige Honecker, die in afwachting van zijn proces in de Moabit-gevangenis in Berlijn verblijft, zelf om het lidmaatschap verzocht had. 'Als oprechte communist voelde hij de behoefte zich bij de partij aan te sluiten', aldus Wauer, die Honecker zijn partijkart kwam brengen.

ITALIË VOOR DE AFGROND

HET MOETEN voor Giuliano Amato geen prettige dagen zijn. Als de Italiaanse premier 's ochtends de krant opslaat, leest hij niets dan treurigheid over instortende partijen, stelende politici, een duikende lirie, volkomen gebrek aan vertrouwen, oprukkende chaos. De buitenlandse kranten beuren hem evenmin op. Het ene blad vergeleek hem met een ten dode opgeschreven gladiator aan de vooravond van de val van het Romeinse Rijk. Het andere laat hem samen met zijn failliete boedel ten onder gaan. En een derde krant voorspelt dat na Amato de zondvloed over Italië zal komen, in de vorm van een conflict van Joegoslavische allure.

Italië gaat door zijn diepste crisis sinds de oorlog. De ramp is deze keer veroorzaakt door een plunderbende: de nationale politici. Geen enkele maorlogse Italiaanse regering heeft voor zo'n immense taak gestaan als het herculische karwei dat Amato moet klaren. En tegelijk is geen enkele regering zo zwak geweest als de huidige. Ze komt zelf uit de bende voort, haar enige en niet eens zekere steun komt van de benedelden, en ze wordt van alle kanten op de huid gezeten.

De hoogleraar rechten Amato heeft de bijnaam *Dottor Sottile*, Doctor Scherpzin. Met het halve brilletje op het puntje van zijn neus, zijn zinsbouw en zijn argumentering doet hij zijn bijnaam eer aan. Maar alle scherpzinnigheid van de wereld schiet tekort om de overwelldigende zwakte van de regering te bestrijden. Als de regering-Amato nog steeds bestaat, dan heeft ze dat niet aan zichzelf te danken maar aan de afwezigheid van een alternatief. Als ze nog steeds niet ten val is gebracht, dan komt dat doordat tot nu toe niemand de verantwoordelijkheid heeft aangedurfd om Italië het zetje te geven waardoor het in de afgrond duikelt.

Italië was al jaren bezig langzaam naar die afgrond af te glijden, maar sinds de verkiezingen van april is de afglijvaart eenparig versneld. De vier regeringspartijen haalden toen een krappe meerderheid. Als er nu verkiezingen zouden zijn, zouden ze gedeceerd worden. Buiten hun oude cliëntelegebieden in Zuid-Italië zouden ze weinig meer voorstellen. Die cliëntele hebben ook van Amato volgens slechte gewoonte hun uitkering gekregen: vlak nadat de regeringspartijen de eerste bezuinigingsoperatie van dertig biljoen lire goedkeurden, wierpen ze 29 biljoen lire

Premier Amato

Ongure Bossi profiteert van Rome's falen

in de bodemloze put van Zuid-Italië. Hoeveel mensen in Noord-Italië zijn door die 29 biljoen in de armen van Umberto Bossi gedreven? Hoeveel nieuwe volgelingen heeft de leider van de Liga Noord erbij gekregen door de mafiamoorden op de rechters Falcone en Borsellino? Hoeveel Noorditaliënen hebben uit woede over de schaaftelozere corruptie van de traditionele politici hun heil gezocht bij Bossi? En hoever van hen hebben hem begroet als de heiland die hen moet vrijwaren van de belastingen waarmee de regering een bankroet hoopt af te wenden dat het Noorden niet heeft veroorzaakt?

Bossi hoeft niets te doen om zijn Liga steeds groter te laten worden. Daar zorgen zijn vijanden wel voor. In de verkiezingen van vorige maand in de provincie Mantua, de eerste test na de verkiezingen van april, stootte Bossi door tot 34 procent. Een afgescheiden Liga onder leiding van zijn zus Angela kwam vanuit het niets op zeven procent; overigens haten broer en zus elkaar intens. Volgens peilingen is de Liga nu in het heile Noorden, tot Florence toe, de grootste partij. De basis voor de afscheiding is gelegd.

Minister Mancino van Binnenlandse

ADVERTENTIE

SABBAH

20 CIGARS

MEHARIS

MEHARI'S MILD & LIGHT.
 LICHT IS Z'N AARD. ZACHT IS Z'N KRACHT.

JAN VAN DER PUTTEN

Voorverkiezingen voor president Nigeria stopgezet

ABUJA (Reuter, AP) — De militaire leider van Nigeria, generaal Ibrahim Babangida, heeft dinsdag alle activiteiten van de twee politieke partijen voor onbepaalde tijd stopgezet. Een van de twee, de conservatieve Nationale Republikeinse Conventie (NRC), moet de voorronden van de presidentsverkiezingen, waarin de kandidaat van de partij wordt gekozen, staken.

De nationale kiesraad beschuldigt de leiders van de Republikeinen van grootschalige fraude bij de voorronden. Kandidaten hebben voor grof geld stemmen gekocht, met de uitslagen geknoeid, aanhangers van rivalen met aanslagen bedreigd of hen gepaaid met fraaie beloften, zo stelt de kiesraad in een rapport aan de Regeringsraad van de Strijdkrachten, de militaire junta van Nigeria.

Ook bij de voorronden van de linkse Sociaal-Democratische Partij (SDP) vlogen de beschuldigingen van fraude en intimidatie over en weer. De SDP koos uiteindelijk generaal-majoor b.d. Shehu Yar'Adua als kandidaat. Het geknoei bij de voorverkiezing van de kandidaten is een klap voor president Babangida. Hij wil op 5 december presidentsverkiezingen houden en op 2 januari de macht overdragen aan een gekozen burgerpresident. Hij wil echter voorkomen dat de verkiezingen tot een vertoning van corruptie vervallen, zoals in het verleden. Babangida pleegde in 1983 een staatsgreep tegen het corrupte burgerregime van president Shehu Shagari.

In de geleide democratie van Babangida zijn slechts twee partijen toegestaan: de SDP en de NRC. De twee partijen zijn door de junta opgericht en voorzien van een partijprogramma. Een conservatieve en een sociaal-democratische stroming moeten de meningen binnen het Nigeriaanse volk kanaliseren. Er bestaat in Nigeria begrip voor de weigering van Babangida de oude, corrupte partijen weer toe te staan. Maar democratische groeperingen en mensenrechtengroepen vinden dat zijn tweepartijstelsel naar Amerikaans voorbeeld een parodie is op de democratie.

Nu blijkt dat het virus van de corruptie ook de nieuwe partijen heeft aangeast. De oude politici hebben er onderzoek gevonden en hebben hun vertrouwen de manier van politiek bedrijven herwat.

Negen kandidaten van de SDP hebben zich voor de laatste ronde teruggetrokken. Zij beschuldigden de partijleiding ervan te sjoemelen met het kiesstelsel ten gunste van Yar'Adua, een multimiljoenair die eigenaar is van vele schepen, grote landerijen, een paar dagbladen en enkele tijdschriften. De gepensioneerde officier was de tweede man in de militaire junta van generaal Olusegun Obasanjo, die de macht overdroeg aan Shagari.

De NRC sloot tien dagen geleden al de voorronden af. Maar geen van de kandidaten kreeg de vereiste meerderheid. Een presidentskandidaat moet binnen zijn eigen partij minimaal 30 procent van de stemmen halen in minstens twintig van de dertig staten in de federatie Nigeria. Zaterdag zou een slotronde worden gehouden tussen de twee koplopers.

De junta heeft de kiesraad een week de tijd gegeven om de klachten te onderzoeken en met een advies te komen over het verdere verloop van de voorronden. Presidentskandidaten die worden betrap op fraude kunnen voor tien jaar worden geschorst uit de politiek. Vice-president Augustus Aikhomu bezwoer echter dat het opschorten van de voorronden geen uitstel betekend van de verkiezingen.

PRI-gouverneur treedt af

MEXICO-STAD — De gouverneur van de Mexicaanse deelstaat Michoacan, Eduardo Villaseñor, heeft dinsdag ontslag genomen na aanhoudende protesten tegen zijn verkiezing op 12 juni. Villaseñor behoort tot de regeringspartij PRI, die sinds 1929 in Mexico aan de macht is en in die tijd slechts twee gouverneursverkiezingen heeft verloren. Volgens zijn tegenstanders heeft Villaseñor de verkiezingen alleen maar kunnen winnen dank zij grootscheepse fraude. De PRD eist nieuwe verkiezingen in Michoacan. Volgens waarnemers brokkelt de PRI-hegemonie snel af.

Voorlopig geen ANC-mars naar Bophuthatswana

JOHANNESBURG (Reuter, AP) — Het Afrikaans Nationaal Congres heeft woensdag de mars op het thuisland Bophuthatswana, die vrijdag zou worden gehouden, afgelast. ANC-woordvoerder Carl Niehaus verklaarde dat de mars op een later tijdstip waarschijnlijk alsnog zal worden gehouden. De voorgenomen mars en een betoging in het thuisland KwaZulu, waarvoor nog geen datum was vastgesteld,

hadden een nieuwe politieke crisis in Zuid-Afrika veroorzaakt. President Frederik de Klerk verweert het ANC dinsdag arrogantie tegenover partijen met een andere mening en maakte bekend dat de politie betogingen zou stoppen als er gevaar voor geweld bestond. Bij een mars op het thuisland Ciskei schoten soldaten van de thuislandregering vorige maand 28 betogers dood. Zeker tweehonderd demonstranten raakten gewond. Het ANC wil met de acties de regimes in de thuislanden tot aftreden dwingen. De thuislanden zijn ingesteld in de hoogtijdagen van de apartheid. Vier van de thuislanden zijn in naam onafhankelijk, hoewel alleen Zuid-Afrika hen als staat erkent.

De leider van Bophuthatswana, Lucas Mangope, heeft gezegd dat hij geen betogingen door ANC-aanhangers zal toestaan. Een mars op KwaZulu, waarvan Inkatha-leider Mangosuthu Buthezezi premier is, zou vrijwel zeker uitlopen op een confrontatie. Het geweld in de zwarte woonoorden en in Natal vindt vooral plaats tussen aanhangers van Inkatha en van het ANC.

Vorige maand bereikten De Klerk en Nelson Mandela, leider van het ANC, overeenstemming over de bestrijding van het geweld. Daarmee leek de impasse in de onderhandelingen te zijn doorbroken. Buthezezi brak gesprekken met de regering af uit woede over het akkoord tussen De Klerk en Mandela. Hij beschuldigt de regering en het ANC ervan tegen hem samen te spannen en heeft gezegd dat hij zich hier niet bij zal neerleggen. Inkatha voert gesprekken met ultra-rechtse blanke groepen over verzet tegen een eventueel slotakkoord tussen het ANC en de blanke minderheidsregering.

Angolese mannen wachten voor een stembureau in Luanda. Vorige week werden Angola's eerste vrije verkiezingen sinds de onafhankelijkheid gehouden. Er waren aparte ingangen voor mannen en vrouwen bij de stembureaus.

Zestien jaar bloedige strijd heeft trouw aan oude leiders niet aangetast

Angola kiest partijen uit de burgeroorlog

Van onze verslaggever WIM BOSSEMA
LUANDA — De Angolezen hebben gekozen voor oude, bekende leiders en partijen. De bevrijdingsbewegingen tegen de Portugezen van voor de onafhankelijkheid in 1975 beheersten de eerste vrije verkiezingen in Angola van vorige week. Het lijkt alsof zeventien jaar onafhankelijkheid weinig invloed hebben gehad op de trouw aan de leiders.

De namen van de grootste politieke partijen herinneren aan de antiekoloniale strijd: de Volksbeweging voor de Bevrijding van Angola (MPLA), de Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (Unita) en het Nationale Front voor de Bevrijding van Angola (FNLA).

De drie guerrillagroepen streften tegen het Portugese leger. Na de Anjer-revolutie in Portugal in 1974 moesten zij het eens zijn te worden over de onafhankelijkheid. De nieuwe Portugese regering van linkse officieren wilde zo snel mogelijk af van de koloniën, waar zij een bloedige en uitzichtloze oorlog hadden gevoerd. In de Portugese plaats Alvor besloten de drie Angolese bevrijdingsbewegingen verkiezingen te laten beslissen wie van hen de sterkste was. Voor het zo ver was brak de nieuwe oorlog uit.

De MPLA, opgericht in 1956, had in 1962 concurrentie gekregen van het FNLA van Holden Roberto. Het FNLA was een coalitie van kleinere partijen die al in 1954 waren opgericht en had zijn aanhang in het noorden van het land. Unita werd in 1966 opgericht door Jonas Savimbi, tot dan 'minister van Buitenlandse Zaken' van het FNLA. Savimbi vond dat het Kongovolk te veel de voortvoet voerde in Roberto's leger en Unita begon haar strijd temidden van de haar eigen volk, de Ovimbundu in het midden van het land.

De MPLA was oorspronkelijk een partij van intellectuelen. De leider van het eerste uur, Agostinho Neto (overleden in 1979), was het prototype: opgeleid aan een Portugese universiteit, erudiet in de politieke theorie en bovendien een dichter. De MPLA vond haar aanhang in Luanda, onder de inwoners van de armenwijken, onder de talrijke mulatten en onder blanke communisten. Buiten Luanda steunde de MPLA op het Umbundu-volk.

Vlak na het akkoord van Alvor braken in 1975 gevechten uit tussen strijders van de MPLA en het FNLA, die uit Luanda werd verdreven. De MPLA en Unita raakten eveneens slaags. In die tijd had het FNLA het sterkste leger,

dat opereerde vanuit Zaire, het land waar Roberto's zwager Mobutu de macht in handen had. De CIA steunde Roberto in een geheime operatie. Terwijl de dag van de onafhankelijkheid naderde, 11 november, rukte het FNLA op vanuit het noorden en Unita en het Zuidafrikaanse leger vanuit het zuiden.

Op het laatste moment besloot de Cubaanse leider Fidel Castro, die al militaire adviseurs voor de MPLA naar Angola had gestuurd, een legermacht van 'internationalisten' naar Luanda te sturen. De Cubanen gaven de doorslag. Met de vijand voor de poorten van Luanda droegen de Portugezen de macht over aan de MPLA. Ongeveer 350 duizend Portugese burgers die in Angola woonden, hadden het land hals over kop verlaten.

In de maanden na de onafhankelijkheid dreven de MPLA en de Cubanen het FNLA terug over de grens met Zaire. Het Zuidafrikaanse leger en Unita moesten steeds verder wijken. Unita verloor haar hoofdkwartier Huambo. De Zuidafrikanen waren niet bereid tot een langdurige oorlog en trokken zich

op het platteland deed de export van koffie kelderen.

Het regime dreef op de inkomsten uit de olie- en diamantwinning, die in handen was van westerse oliemaatschappijen en als Elf-Aquitane en het Amerikaanse Chevron — tot groot ongenoegen van Washington dat de MPLA-regering weigerde te erkennen. De Zuidafrikaanse maatschappij De Beers bleef actief in de diamantvelden in het noorden van het land.

Savimbi was in 1976 niet helemaal verschanst. Hij verschafte zich in het zuidoostpuntje van het land. In de zandige savanne vestigde hij 'de tweede hoofdstad van Angola', Jamba. De grens met Namibië was vlakbij en na 1978 kwamen Zuidafrikaanse commando's Unita te hulp als de aanvallen van de MPLA te hevig werden.

In 1981 besloot Pretoria tot grootscheepse interventie aan de zijde van Unita, onder de codenaam Operatie Protea. Het hoofddoel was de vernietiging van de Namibische bevrijdingsbeweging Swapo, wier guerrillastrijders vanuit Angola aanslagen pleegden in

Honderdduizenden burgers zijn gedood door kogels, mijnen en honger

terug in Namibië, dat toen onder Zuidafrikaans bestuur stond. De MPLA leek het pleit te hebben gewonnen.

Binnen de partij woedden echter ideologische tegenstellingen. De minister van Binnenlandse Zaken, Nito Alves, gaf leiding aan een radikaal nationalistische stroming, die zich verzette tegen het grote aantal blanken en mulatten in de top van de MPLA. President Neto zette Alves in mei 1977 uit de partij en de 'Nitisten', gesteund door muitende legeronderdelen, deden een poging tot staatsgreep. De getrouwen van president Neto grepen haar in en executeerden Alves en zijn naaste medewerkers. In de krottenwijken, waar Alves grote aanhang had, trad het leger bloedig op.

Neto had de macht nu stevig in handen. In december 1978 vormde het partijcongres de MPLA om tot een marxistisch-leninistische voorhoede partij. Dat de MPLA eindelijk een eenheid was, bleek toen Neto het jaar daarop stierf en José Eduardo dos Santos zonder problemen de scepter kon overnemen. De staat werd onder het MPLA-bewind opgeruimd. Door wanbeheer en corruptie stortten de industrie en handel in. De voortdurende oorlog met Unita

Namibië. Maar het Zuidafrikaanse leger viel ook doelen aan van het Angolese leger, de bondgenoot van de Swapo.

De Zuidafrikanen behielden in de jaren tachtig Pyrrusoverwinningen in Angola. Toen steeds meer blanke jongens in Angola sneuvelden, brokkelde de steun voor de interventie in Zuid-Afrika snel af. Er kwam geen doorslaggevende overwinning. In 1988 sloten Pretoria, Luanda en Havana onder bemiddeling van Washington en Moskou een akkoord dat de weg opende naar de onafhankelijkheid van Namibië in ruil voor het vertrek van de naar schatting vijftigduizend Cubaanse militairen uit Angola.

Tegen die tijd had Unita een wedergeboorte doorgemaakt. Met openlijke steun van Zuid-Afrika en geheime hulp van de Verenigde Staten (president Reagan zag Savimbi als een held van de strijd tegen het communisme in de Derde Wereld) had Unita een formidabel leger opgebouwd.

Unita-strijders waarden uit naar het dunbevolkte oosten van het land. Vanuit Zaire opende Unita een tweede front in het noorden, het oude FNLA-gebied. Guerrillastrijders van Unita voerden aanslagen uit tot vlak bij Luanda.

Da. De belangrijke Benguela-spoorlijn, dwars door Angola naar Zaire en Zambia, was onbruikbaar.

De oorlog was voor geen van beide partijen te winnen. De Sovjet-Unie, de wapenleverancier van de MPLA, verkeerde in ontbinding en Washington oefende druk uit op Unita om tot een vergelijk te komen. In het voetspoor van het akkoord over Namibië begonnen moeizame onderhandelingen tussen de MPLA-regering en Unita, die in mei vorig jaar hun beslag kregen in een vredesakkoord.

De burgerbevolking van Angola is het grootste slachtoffer geweest van de strijd tussen de MPLA en Unita. Het onafhankelijke Amerikaanse onderzoeksinstituut Africa Watch stelde vorig jaar vast dat beide partijen zich schuldig maakten aan terreur tegen burgers. Unita had de gewoonte in gebieden waar de MPLA nog het bestuur vormde dorpen te overvallen, een aantal inwoners te doden en de hutten plat te branden.

Vaak werden honderden burgers na een aanval gedwongen de streek te verlaten en naar Unita-gebied te lopen, soms honderden kilometers. Africa Watch meent dat de meerderheid van de 600 duizend tot een miljoen inwoners die vorig jaar in de gebieden van Unita leefden, is ontvoerd. In andere gevallen werd alleen de mannelijke bevolking ouder dan acht jaar meegenomen, om opgeleid te worden tot guerrillastrijders.

De bevolking op het centraal plateau, de Ovimbundu, waar Unita zijn traditionele aanhang heeft, heeft het meest geleden. Dat Unita daar nog zoveel aanhangers heeft zegt veel over de manier van optreden van de MPLA, aldus Africa Watch. Ook het regeringsleger heeft honderdduizenden mensen van het platteland weggevoerd om Unita haar steun te ontnemen. Zij werden ondergebracht in kampen met een legerpost. Het leger is berucht vanwege de schendingen van de mensenrechten. Honderdduizenden burgers, niemand weet precies hoeveel, zijn omgekomen door kogels, landmijnen en honger veroorzaakt door de oorlog.

De democratisering in Angola is nog maar net op gang gekomen. De MPLA heeft zich in de afgelopen twee jaar omgevormd tot een democratische partij. De economie is geliberaliseerd, er heerst persvrijheid en andere politieke partijen hebben alle ruimte. Maar de oude blokken zijn in stand gebleven.

Noch de terreur door Unita op het platteland, noch het wanbeheer en de onderdrukking tijdens de alleenheerschappij van de MPLA heeft de Angolezen ervan weerhouden de stemmen volgens de oude verkiezingen, die zeker twintig jaar teruggaan.

Peru: leider Lichtend Pad veroordeeld tot levenslang

Van onze redactie buitenland AMSTERDAM — Een anonieme militaire rechter heeft woensdag Abimael Guzman, de vorige maand gearresteerde leider en oprichter van de extreem-linkse guerrillabeweging Lichtend Pad, tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Drie Politburo-leden die op 12 september tegelijk met Guzman in Lima werden opgepakt, zullen eveneens de rest van hun leven achter slot en grendel zitten. Guzmans advocaat heeft het proces als 'een complete farce' betiteld.

Krachten een afgelopen zondag gedecreteerd besluit van president Fujimori al aan dat Guzman, c.s. de maximale straf, levenslang, zouden krijgen. Als de doodstraf had kunnen worden opgelegd, dan had 'het vierde zwaard van het marxisme' die ongetuifeld gekregen, zo had de president eerder gezegd. De doodstraf is in Peru alleen toe-pasbaar als sprake is van 'verraad van het vaderland in tijden van oorlog'. Gevangene 1509 werd schuldig bevonden aan 'verraad' en schuldig bevonden aan de dood van 25 duizend mensen en het aanrichten van economische schade meer voor dan 20 miljard dollar.

Dinsdagavond kondigde president Fujimori al aan dat Guzman, c.s. de maximale straf, levenslang, zouden krijgen. Als de doodstraf had kunnen worden opgelegd, dan had 'het vierde zwaard van het marxisme' die ongetuifeld gekregen, zo had de president eerder gezegd. De doodstraf is in Peru alleen toe-pasbaar als sprake is van 'verraad van het vaderland in tijden van oorlog'. Gevangene 1509 werd schuldig bevonden aan 'verraad' en schuldig bevonden aan de dood van 25 duizend mensen en het aanrichten van economische schade meer voor dan 20 miljard dollar.

Onder leiding van president Gonzalo heeft Lichtend Pad zich de afgelopen twaalf jaar ontwikkeld tot verreweg de moorddadigste guerrillabeweging in Latijns Amerika. Zij wilde eerst de staat vernietigen om op de puinhopen een nieuw, maotistisch Peru bouwen.

De advocaat van de Guzman, Alfredo Crespo, uitte scherpe kritiek op de gang van zaken tijdens het proces, dat op een zwaar beveiligd en hermetisch afgesloten marine-eiland voor de kust van Lima achter gesloten deuren is gehouden zonder onafhankelijke waarnemers. Hij verklaarde dat hij slechts tien minuten met zijn cliënt had mogen spreken om zijn schriftelijke slotpleidooi voor te bereiden en geen getuigen had mogen oproepen. Crespo beklagde zich erover dat hij dinsdag pas op de hoogte werd gesteld van de aanklacht en daarna niet meer met zijn cliënt heeft kunnen overleggen.

Volgens Crespo zou het gehele proces eigenlijk wegens vormfouten ongeldig moeten worden verklaard, maar president Fujimori houdt staande dat in het proces 'alle internationale normen' zijn gerespecteerd. Vlak voor Guzmans arrestatie vaardigde hij decreten uit dat terroristen voortaan door een anonieme militaire rechtbank zouden worden berecht. In het verleden hebben civiele rechters volgens hem 'zeker tweehonderd terroristen vrijgelaten na intimidatie door Lichtend Pad-aanhangers Fujimori, die op 5 april het parlement ontbond en een verkapte staatsgreep pleegde, zei vorige maand dat als 'als ik een echte dictator was geweest, Guzman de doodstraf had gekregen'. Hij stelde een referendum over invoering van de doodstraf voor terroristen in het vooruitzicht.

De militaire rechter en de aanklager hadden maskers op om niet te worden herkend. Ze hebben Guzman onderzocht vanachter een gebindeerde spiegelruimte. Hun stemmen waren met elektronische apparatuur onherkenbaar gemaakt. Guzman zat in de rechtszaal op het eiland San Lorenzo opgesloten in een kooi, omdat Peru zich volgens president Fujimori geen veiligheidsmaatregelen kan permitteren.

Maandag gaf Lichtend Pad een verklaring uit waarin stond dat alle justitiële autoriteiten die betrokken zijn bij de veroordeling van Guzman zullen worden vermoord. Gistermorgen, nog voor de uitspraak, werden in Lima bij twee aanslagen vier luchtmachtsoldaten en een politie-agent vermoord.

De snelheid waarmee het tribunaal tot een vonnis kwam en de manier waarop dat gebeurde, heeft ook kritiek uitgelokt van mensenrechtorganisaties, die overigens vaak zelf het doelwit waren van Guzmans terreurbeweging. Zij vrezen dat president Fujimori, in zijn streven zo veel mogelijk successen te boeken in de strijd tegen het terrorisme, ook onschuldigen zwaar zal laten straffen op basis van bijvoorbeeld enkele politieverklaring die aan alle kanten ramfelt. Francisco Eguiguren, een van de Juristen Commissie van de Andes dat het onmogelijk is iemand in zo korte tijd op een verantwoordelijke manier tot levenslang te veroordelen. 'Een militaire rechtbank is niet geschikt om dit soort vonnissen uit te spreken'.

De auteur Mario Vargas Llosa, die de presidentsverkiezingen van Fujimori verloor, plaatste vorige week in de Spaanse krant *El Pais* ook enkele kritische kanttekeningen: 'Dit proces kan op de korte termijn efficiënt lijken, maar is dat niet op middellange en lange termijn. Want als een maatschappij zijn methoden aanpast om het terrorisme beter te kunnen bestrijden, wint het terrorisme, dat alle veldslagen lijkt te verliezen, uiteindelijk toch de oorlog'.

Blauwhelmen voor straf weg

PHNOMH PENH — De vredesmacht van de Verenigde Naties in Cambodja heeft zeventien VN-militairen naar huis gestuurd wegens disciplinaire vergrijpen. De meesten hadden zich schuldig gemaakt aan diefstal, vechtpartijen en met alcoholgebruik samenhangende misdrijven. Uit welke landen deze blauwhelmen afkomstig zijn, is niet bekendgemaakt.

V-raad maant Savimbi verlies te aanvaarden

NEW YORK/LUANDA (AFP, Reuter) — De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft de partijen in Angola opgeroepen de uitslag van de vorige week gehouden verkiezingen te respecteren. De V-raad sprak zijn bezorgheid uit over de weigering van de voormalige verzetsbeweging Unita zich bij de uitslag neer te leggen en stuurt een commissie van drie personen naar Angola om te bemiddelen.

De regerende MPLA (Volksbeweging voor de Bevrijding van Angola) won de verkiezingen. Toen 90 procent van de stemmen was geteld, stond de MPLA op 55 procent en Unita (Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola) op ruim 33 procent. President José Eduardo dos Santos leidde de race om het presidentschap met 50,8 procent, tegen bijna 39,4 procent voor Unita-leider Jonas Savimbi.

Unita heeft echter geklaagd over fraude. Savimbi heeft daarop gedreigd de strijd te hervatten en de generaals van Unita hebben zich maandag teruggetrokken uit het nieuwe, verenigde leger.

Woensdag is een onderzoekscmissie met leden van de kiesraad, Unita, de MPLA en VN-waarnemers vertrokken naar de provincies waar volgens Unita stemstembussen zijn verdwenen. De kiesraad heeft de bekendmaking van uitsla-

gen gestaakt, totdat de klachten over fraude zijn opgehelderd.

De achthonderd buitenlandse waarnemers bij de verkiezingen, van wie de helft voor de VN, hebben geconstateerd dat de verkiezingen in grote lijnen regelmatig zijn verlopen. Washington, de bondgenoot van Unita, heeft Savimbi gemaand zijn verlies te aanvaarden.

De Unita-vertegenwoordiger bij de gemengde commissie die toezicht houdt op naleving van het vredesakkoord (waarin ook de Verenigde Staten, Rusland en Portugal een vertegenwoordiger hebben), Elias Saopeto Perna, verklaarde dat er geen gevaar bestaat voor hervatting van de burgeroorlog en dat Unita in de oppositie zal gaan als alle klachten serieus worden behandeld.

De Angolese minister van Buitenlandse Zaken, Pedro Castro van Dunem, zei woensdag in Lissabon dat de MPLA bereid is ministers van Unita in het nieuwe kabinet op te nemen.

Veel lijkt af te hangen van Savimbi zelf. Hij heeft zich opgesloten in zijn villa in de bovenstad van Luanda, waar zwaarbewapende Unita-strijders de wacht houden. Zaterdag gaf Savimbi een felle verklaring uit, waarin hij uithaalde naar de kiesraad en de buitenlandse waarnemers. Volgens diplomaten weigert hij telefoontjes van Amerikaanse functionarissen aan te nemen.

ADVERTENTIE

Pluk viert Kinderboekenweek!

1995 Nu op cassette

Het radiohoorspel naar het boek Pluk van de Petteflet van Annie M.G. Schmidt

Verkoopbaar in boekhandel en warenhuis. Ook op CD.

UITGEVERIJ I C

Laagse Kadijk 17 - 1018 BB Amsterdam

ADVERTENTIE

Oud Kampen sigaren bezorgen mij een zeker geluksgevoel...

SUMATRA CUM LAUDE

Van cigars tot grote coronas, in cedarhouten kistjes en in dozen.

In de rustige uren of bij het ontspannen natafelen steek ik graag een Elite of Delicatessse op, en dan vindt er een wisselwerking plaats: mijn respect voor het mooie produkt wordt beloond met een uiterst aangename tijd van verstilling en tevredenheid.

Dan mag ik de wereld wel.

ADVERTENTIE

Vandaag vindt in Den Haag de officiële opening plaats van de Wetenschap & TechniekWeek '92. Ruim 1000 wetenschappers en technici zullen van 11 tot 18 oktober een bruisend programma verzorgen in 140 universiteiten, sterrenwachten, musea, bibliotheken en research-laboratoria. Proeven, demonstraties, wedstrijden, lezingen en speciale rondleidingen voor iedereen van 4 tot 104 jaar.

De Stichting Wetenschap & TechniekWeek wenst alle deelnemende instellingen, wetenschappers en technici veel succes en bedankt haar subsidiepartners Ministerie van O & W, Ministerie van EZ, Stichting PWT; haar hoofdsponsors de Volkskrant, Solvay, Philips, NWO, Glaxo en haar sponsor Wolters Kluwer. Voor meer informatie: Haal de gratis programmakrant bij VVV en bibliotheek of lees de Volkskrant op zaterdag 10 oktober.

Wetenschap & TechniekWeek 11-18 okt '92

Hoogleraar huisartsengeneeskunde ergert zich aan rage van overbodige medische onderzoeken en modes

'Velen voelen zich onnodig patiënt door al die keuringen'

Van onze verslaggeefster SUZANNE BAART ROTTERDAM — 'Nederland is niet zo ziek; mensen kunnen ziek gemaakt worden, en dat gebeurt soms ook door dokters. Er is een rage van keuringen en modes in het opsporen van alle mogelijke risico's, zoals nu het cholesterol. Daardoor komen mensen in het medische circuit terecht, worden ze regelmatig onderzocht, gecontroleerd en krijgen ze soms zelfs medicijnen voorgeschreven.'

Prof. dr E. van der Does, nog een jaar hoogleraar huisartsengeneeskunde aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam, kan zich er enorm over opwinden. Van der Does is een van de sprekers op het jaarlijkse congres van de artsvereniging KNMG, dat vanavond en morgen in Den Bosch wordt gehouden.

De gezondheidszorg bemoeit zich niet alleen met zieken, maar ook met personen die door aanleg een verhoogd risico hebben, of die door hun gedrag (roken, drinken) veel risico lopen. 'Dat gedrag

veranderen, is voor veel mensen aanzienlijk moeilijker dan een pil slikken', zegt Van der Does, 'maar je maakt er veel patiënten van die medicijnen slikken en regelmatig terug moeten komen bij de dokter voor controle. Dat maakt iemand afhankelijk van de dokter.'

Risicofactoren staan enorm in de belangstelling. Steeds meer mensen laten zich dan ook met enige regelmaat keuren. 'Iemand die in zo'n keuringencentrum te horen had gekregen dat haar cholesterol boven de zeven zat sloeg op een feestje een snackje af. "Nee, ik maar niet, ik ben cholesterolpatiënt." Ze voelde zich een patiënt! In die keuringencentra gebeuren niet altijd even zinnige dingen.'

Laatzag van Van der Does 'in zo'n informatieve televisie-programma over de moderne centra een dokter in een smeteloze witte jas die met een lampje in de ogen van zo'n mooie, jonge vrouw keek. Daar werd haar gezondheid doorgemeten! En de kassa maar rinkelen. Vraagt de verslaggever wat hij daar nou staat te doen. "Ik sta de hele dag mensen gerust te stellen." Ja zeg, zo kan ik het ook.'

Al dat keuren is maar onzin, meent Van der Does. 'Je moet alleen naar de dokter gaan als er klachten zijn of als je gedrag verandert. Voor mensen zonder klachten is het goed als ze weten of hun bloeddruk en hun cholesterol in orde zijn. Maar dat hoeft niets steeds te worden herhaald. Belangrijker is de eigen verantwoordelijkheid: eet ik goed, drink en rook ik niet te veel, beweeg ik wel en ben ik niet te zwaar.'

'Voor vrouwen boven de 35 jaar is eens in de drie jaar onderzoek van de baarmoederhals en borstonderzoek zinvol. Ouderen moeten ook hun ogen en hun gehoor in de gaten houden.'

Hoge bloeddruk

Van de tien mensen die bij de huisarts komen, gaan er vier of vijf weg met een recept. Dat is vergeleken met het buitenland overigens weinig. In de top tien staan hoge bloeddruk en een te hoog cholesterolgehalte op de eerste en de tweede plaats. Elk met ongeveer anderhalf miljoen betrokkenen. Verder zijn er 900 duizend mensen die slaapmiddelen gebruiken, 800 duizend die jaarlijks

gewond raken door ongevallen en geweld en 600 duizend die behoren tot de groep probleemdrinkers.

'Veel belangrijker dan alle medische hoogstandjes waren de vaccinaties: tegen besmettelijke ziekten en de antibiotica', zegt Van der Does. 'Er is een verschuiving opgetreden van infecties en een hoge zuigelingensterfte naar chronische ziekten. De verbeterde leefomstandigheden en hygiëne hebben eveneens enorm bijgedragen aan een betere gezondheid.'

Maar Van der Does, die 32 jaar huisarts was, vindt dat het uit de hand loopt. 'Er is een keerzijde aan de medaille. Is alleen het tijdstip waarop iemand doodgaat van belang, de zogenaamde mortaliteit? Of geldt ook de kwaliteit van leven? En die kwaliteit kun je langer handhaven door gezond gedrag. We staan nu voor keuzen in de gezondheidszorg. Daarbij is het de vraag of alle risicodragers behandeld moeten worden of dat ons gedrag moet veranderen. Men steeds gedaan worden wat technisch mogelijk is, zoals het in leven houden van kinderen die niet meer dan

negenhonderd gram wegen? Terwijl we weten dat niet al die kinderen gaaf in het leven komen te staan. Daarover gaat de discussie.'

In de gezondheidszorg is veel te besparen op aanvullend onderzoek. 'Veel daarvan kan zo de prullenmand in. Al die ECG's en spanningsproeven bewijzen niks. De mensen worden ten onrechte gerustgesteld.'

Die hele informatiemachine wekt de indruk dat alles kan, vindt Van der Does. Door al die, soms ook te vroeg gepubliceerde, verhalen over wat er technisch allemaal kan, denken mensen dat artsen alles kunnen. 'Maar aan een eenvoudige snotneus is nog niets te doen. En dat vergaten we te vertellen.'

Van der Does gelooft dat de standaarden, waarvan er nu dertig zijn, veel kunnen verbeteren. Standaarden zijn afspraken die in een loslatend systeem van het Nederlands Huisartsen Genootschap staan. Deze richtlijnen geven aan hoe te handelen bij veel voorkomende ziekten of risico's. Specialisten kennen iets soortgelijks: de protocollen. De richtlijnen kunnen eenheid brengen in behandelingen en vaak geld uitsparen.

Wind

IK LIG in bed en het lukt me niet om in slaap te vallen. Als ik mijn ogen sluit zie ik een wirwar van elkaar verdringende beelden — van de dag overgebleven beeldgruis. Geen beeld blijft lang genoeg staan om er een zoete droom of een nachtmerrie mee te beginnen.

Mijn bed staat in een huis in Amsterdam. Sinds zondag is die stad zwaar gewond aan een van haar flanken. Hoewel ik er niets van voel, ben ik me ervan bewust. Ergens op dit moment bloedt de stad. En omdat ik van deze stad en de mensen die er in wonen hou bloed ik ook een beetje.

Dit is het uur van de nacht waarop in de binnenstad de laatste cafes sluiten. Ik lig iets buiten de binnenstad in bed en luister. Ik hoor de sirene van een politieauto. Daar kun je na sluitingstijd van de cafes op gaan liggen wachten. En ja hoor, ook een ambulance. Dan wordt het geleidelijk aan stil. Nu is het echt nacht. Ik hoor alleen de wind — het waait al nachten.

De balkondeuren van mijn slaapkamer staan op een kier. Door die kier wringt de wind zich naar binnen en doet de gordijnen wapperen. Dit is de wind die maakt dat vliegtuigen soms laag over de stad vliegen. Ik draai me voor de zoveelste maal om en stel me voor dat ik nog een jongetje ben en veilig in een tent lig terwijl het buiten spoekt.

De volgende ochtend lees ik in de krant dat een briefschrijver zich afvraagt of het niet tijd wordt 'dat wettende mensen het idee "vliegen" uit hun gedachten bannen'. Misschien had Ikarus in plaats van in zee, op een huis moeten vallen, denk ik onredelijk alvorens het huis uit te gaan.

Het waait nog steeds. Verderop in de straat heeft een vuilniszak zijn inhoud prijsgegeven. Advertentieblaadjes, pamfletjes van schoorsteenvegers en stoelenmatters, eierdoppen en vette boterhampartjes scharrelen over stoep en asfalt. Soms liggen ze als op commando even stil, dan zetten ze er weer vaart achter.

'Eigen risico levert in gezondheidszorg flinke besparing op'

Van onze verslaggever DEN HAAG — Invoering van een eigen risico in de gezondheidszorg kan tot een aanzienlijke kostenbesparing leiden. Het eigen risico werkt gunstig uit op de koopkracht, ook van mensen met lagere inkomens en ouderen.

Dit schrijven drie onderzoekers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in een artikel dat deze week verschijnt in het economieblad ESB. In de coalitie bestaat onenigheid over invoering van een eigen risico. Het CDA wil het eigen risico verplicht stellen voor verzekerden, de PvdA en ook het kabinet zijn voorstander van een vrijwillig eigen risico.

De SCP-onderzoekers hebben beide varianten doorgerekend. Als uitgangspunt kozen zij de invoering van een eigen risico voor huisarts en geneesmiddelen. Voor andere voorzieningen, zoals ziekenhuis, medisch specialisten, tandarts en fysiotherapeuten, blijkt de invoering van een eigen risico niet tot een minder verbruik en daarmee lagere kosten te leiden.

Volgens de SCP-berekeningen levert een verplicht eigen risico voor huisarts en geneesmiddelen de grootste kostenbesparing op. Het gaat hierbij om een bedrag van ongeveer één miljard gulden, oftewel ruim 3 procent van de totale kosten van de gezondheidszorg.

De lagere uitgaven aan huisartsen en vooral geneesmiddelen stellen de verzekeraars in staat hun premies te verlagen. Deze daling neemt, gemiddeld genomen, het negatieve effect van de betaling van het eigen risico meer dan weg. Mensen met een laag inkomen profiteren het meest bij invoering van een verplicht eigen risico.

De onderzoekers wijzen op het gevaar dat de invoering van een eigen risico kan leiden tot tekorten bij ziektekostenverzekeraars. Om deze tekorten te dekken zouden de verzekeraars geneigd kunnen zijn hun premies niet te verlagen. Hierdoor zou het gunstige effect van het eigen risico op de kostenontwikkeling wegvallen. Om dit te voorkomen pleiten zij voor een verplicht eigen risico, zoals het CDA voorstelt.

GRIJZE CELLEN

by Bert Bakker

I.S.m. het JOHN ADAMS INSTITUTE zal neurobioloog

WILLIAM H. CALVIN

op zaterdag 10 oktober aanstaande een lezing houden in de serie American Literature Today.

Thema: "DE CEREBRALE SYMFOONIE, over de structuur van het bewustzijn"

Plaats: West-Indisch Huis, Herenmarkt 97, Amsterdam | Tijd: 20.00 uur | Toegang: 11,- | 10,- CJP/Pas 6,- | Kaarten verkrijgbaar bij AUB-Ticketshop en vvv.besprekbucau's.

American Literature Today

Fosfaatverzadiging in grond neemt snel toe

Van onze verslaggever AMSTERDAM — De oppervlakte met fosfaat verzadigde grond is de laatste twee jaar gestegen tot ruim 400 duizend hectare. Dat is 69 procent van het centrale, oostelijke en zuidelijke zandgebied in Utrecht, Gelderland, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg. Twee jaar geleden werd deze oppervlakte nog geschat op 290 duizend hectare, 51 procent van alle landbouwgronden in deze zandgebieden.

Dit blijkt uit een nieuw onderzoek van het Staring Centrum, een instituut van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek in Wageningen. In 1990 schatte onderzoeker dr. A. Breeuwsma dat in het jaar 2000 380 duizend hectare zandgronden fosfaatverzadigd zouden zijn. Die hoeveelheid is dus al overschreden. Fosfaatverzadiging ontstaat wanneer niet alle fosfaat in de bodem kan worden gebonden. Als de bodem al veel

de meststof bevat, spoelt de rest weg naar het oppervlaktewater en het grondwater. Wanneer 25 procent van het fosfaat uit mest doorspoelt, wordt een bodem fosfaatverzadigd genoemd. Bij 50 procent is de grond sterk en bij 75 procent zeer sterk verzadigd.

Van de 400 duizend hectare is 120 duizend hectare sterk of zeer sterk verzadigd. Op de resterende 280 duizend hectare kan 25 tot 50 procent van het extra fosfaat niet meer in de bodem worden gebonden. Uit de sterk tot zeer sterk verzadigde gronden is 90 procent van de belasting afkomstig van grond- en oppervlaktewater.

Door een overvloed aan fosfaat komen er te veel voedingsstoffen in het water. Daardoor ontstaat de zogeheten eutrofiëring: er treedt algengroei op, waardoor de hoeveelheid zuurstof in het water vermindert en vissen worden bedreigd.

De Nederlandse regering heeft zich in het Rijnactieplan en het Noordzeeactieplan verplicht de hoeveelheid fosfaat die op zee wordt geloosd, drastisch te verminderen. In vergelijking met 1985 moet deze hoeveelheid in 1995 met 50 procent en in 2000 met 75 procent zijn teruggebracht.

Twee jaar geleden constateerde het Staring Centrum al dat Nederland deze doelstellingen niet kan halen. In 2000 zal er ondanks het verscherpte mestbeleid 21 procent meer fosfaat in de rivieren en de zee terechtkomen dan in 1985 en in 2045 is dat zelfs 45 procent. Dat komt doordat het doorspoelen van fosfaat uit verzadigde gronden tientallen jaren doorgaat.

Volgens Breeuwsma heeft de constatering van het Staring Centrum van twee jaar geleden door de nieuwe cijfers aan kracht gewonnen: 'Vast staat dat de doelstellingen uit het Rijnactieplan en

het Noordzeeactieplan niet te halen zijn', aldus Breeuwsma.

De nieuwe cijfers kunnen gevolgen hebben voor het mestbeleid. Het kabinet zal naar verwachting binnenkort een besluit nemen over een voorstel van de ministers Alders van Milieubeheer, Bukman van Landbouw en Maj van Waterstaat. Naar verluidt willen zij de invoering van de verscherpte mestnormen een jaar vervooreen, naar 1994, en de invoering van de nog scherpere eindnormen twee of drie jaar, naar 1997 of 1998.

De vraag is of daardoor de fosfaatbelasting vermindert. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) heeft vorig jaar in *Zorgen voor Morgen 2* berekend dat zelfs met de nieuwe normen in het jaar 2000 nog steeds meer fosfor aan landbouwgrond wordt toegevoerd dan er via de gewassen wordt afgevoerd.

ADVERTENTIE

Rialto presenteren Fonds voor de Nederlandse Film

NIEUWE NEDERLANDSE SPEELFILMS EN DOCUMENTAIRES

vanaf 8 oktober

IVANHOOD
regie: Paul Ruven

Het Rialto Theater, Ceintuurbaan 338, 1072 GN Amsterdam
tel: 020 - 66 234 88 (reserveringen ma. t/m vrij. 13.00 - 17.00 uur)

Transportbedrijf besmettingshard blaasjesziekte

Van onze verslaggeefster DEN HAAG — Het virus dat de blaasjesziekte veroorzaakt bij varkens, bevindt zich hoogstwaarschijnlijk in de transportkisten.

Het ministerie van Landbouw concludeert dat, nu het virus is aangetroffen op een verzamelaarsplaats voor varkens-transporten in Lunteren.

Tot nu toe had onderzoek naar de

besmettingshard van de blaasjesziekte alleen antistoffen opgeleverd bij varkens die aan de ziekte hadden geleden. Het actieve virus werd aangetroffen na laboratoriumonderzoek van droge (al wat oudere) mest. Dat bewijst dat het virus lang kan overleven. Daarom is het volgens het ministerie van groot belang dat alle verzamelaarsplaatsen en transportmiddelen worden ontsmet.

WAT BETEKENT MAASTRICHT VOOR de besluitvorming

Over enkele weken behandelt de Tweede Kamer de verdragen van Maastricht. Vandaag deel drie van een serie over 'Maastricht': over de grote vergeler: het ongrijpbare begrip subsidiariteit. Beslist Brussel of blijft de macht in Den Haag?

Gierende grasmaaiers en te vette fish and chips

andere lidstaten niet moesten denken dat Groot-Brittannië nu ineens bekeerd was: 'Het Lagerhuis zal nooit en te nimmer de macht uit handen geven om over de Britse begroting te beslissen.'

Met de subsidiariteit (van het Latijnse *subsidiarius*, wat zoveel betekent als: tot de reserve behorend, ondersteunend) wilde Lubbers 'een loopplank uitleggen' naar de Britten. Brussel gaat niet alles beslissen, er blijft nog veel over voor Londen en de andere hoofdsteden. De CDA-voorman kent zijn klusjes en hoefde maar te raden te gaan bij de sociale encyclopedie *Quadragesimo Anno* uit 1931, waarin het beginsel uit de doeken wordt gedaan. Subsidiariteit is de katholieke vertaling van de gereformeerde 'soevereiniteit in eigen kring', die Abraham Kuyper vijftig jaar eerder had geïntroduceerd.

Subsidiariteit heeft lubberiaanse trekjes. Met het begrip kun je alle kanten op, het is ongrijpbaar, het dient vele doelen, het is een toko waaruit elke lidstaat naar believen kan plukken en dat is ook precies de bedoeling. De Brit-

ten belijden met subsidiariteit hun aversie tegen de EG. De Fransen onderstrepen ermee dat de gemeenschap een intergouvernementeel karakter heeft en dat het zwaartepunt van de besluitvorming in de (grote) hoofdsteden blijft liggen. En de Duitsers hanteren het begrip om de *Länder* gerust te stellen, die bang zijn dat door de Europese integratie hun zelfstandigheid verloren gaat. Voor de Deense regering is subsidiariteit een middel om de bevolking alsnog te overtuigen van de voordelen van het Verdrag van Maastricht.

Het beginsel heeft het Verdrag van Maastricht gehaald, zij het summier. Het komt op de invulling aan, en daarvoor is al veel discussie gevoerd die de komende maanden nog wel zal doorgaan. De Britse premier John Major wil tijdens het EG-voorzitterschap van zijn land namens de Twaalf een slotdocument naar buiten brengen, waarin de autonome rol van de lidstaten wordt opgepoetst. Zo wil hij de anti-EG-vleugel binnen zijn Conservatieve partij, beducht voor verlies van soevereiniteit, argumenten uit handen slaan.

Subsidiariteit heeft ook gevaarlijke kanten. Er is zo langzamerhand een evenwicht gegroeid tussen de diverse EG-instellingen: Raad van Ministers, Europese Commissie en Europees Parlement. Dat dreigt verstoord te worden als een deel van de besluitvorming naar de lidstaten gaat, lees: Raad van Ministers. Op dit orgaan heeft bijvoorbeeld het europalement in Straatsburg nauwelijks invloed.

Bovendien bestaat er het risico dat lidstaten met een eenvoudig beroep op de subsidiariteit onregelmatige EG-regelgeving buiten de deur houden. Er moeten dus scherpe criteria komen (wie doet wat?), en daar wringt de schoen. Cultuur blijft een nationale zaak — identiteitsgevoel en dit onderwerp is — maar evenzeer geldt de afspraak dat er vrij verkeer van personen, diensten en goederen komt. Wat dan te doen bij de handel in kunst?

Volgens EG-specialist J. Lonink van de PvdA-fractie dreigt subsidiariteit in het politieke spraakgebruik 'de grote vergeler' te worden, bedoeld om meningsverschillen toe te dekken. 'De burger zal het een zorg zijn wie wat doet in de EG. Als de problemen maar worden opgelost. Dat geldt voor de kwestie-Joegoslavië, het milieu, noem maar op. Een nieuw begrip brengt de oplossingen niet dichterbij.'

CO WELGRAVEN

Dit is de derde aflevering in een serie over de verdragen van Maastricht. De vorige verschenen op 3 en 6 oktober.

Geboren organisator vond jazzfestival uit

PAUL ACKET, die maandag in Scheveningen op 69-jarige leeftijd aan longkanker overleed, verdiende miljoenen met zijn tienerblad *Muziek Express*. Daarna werd hij beroemd als organisator van het North Sea Jazz Festival, een van de grootste en meest prestigieuze muziek-evenementen ter wereld.

PAUL ACKET

Foto Maarten Corbijn

POSTUUM

HET GROOTSTE misverstand omtrent Paul Acket was dat hij zijn North Sea Jazz Festival uit winstbejag organiseerde. In werkelijkheid werd hij gedreven door een mengeling van idealisme, trots en versholten ijdelheid. Het jazzfestival dat hij vanaf 1976 jaarlijks in het Haagse Congresgebouw op touw zette, moest het grootste, het veelzijdigste en het beste ter wereld zijn — en daarbij keek Acket niet op een paar dollar.

Exemplarisch was een paar jaar geleden het geval van pianist George Wallington, een vrijwel vergeten kleine meester uit het bebop-tijdperk. Acket had Wallington voor North Sea aangekondigd, maar op het laatste moment bleef de pianist weg, een feit dat hooguit enkele tientallen van de tienduizenden festivalbezoekers zal zijn opgevallen.

Niettemin bewoog Acket een jaar later hemel en aarde om deze 'blamage' goed te maken. En zo konden dertig bepopelingshebers in het kleinste zaaltje van het Congresgebouw alsnog de *come-back* van George Wallington beleven. Acket's eer was gered, maar met commercieel besef had dit alles natuurlijk niets te maken.

Paul Acket kon zich die luxe permitteren doordat hij ruimschoots vóór het eerste North Sea-festival zijn fortuin had gemaakt. In 1941 huurde hij, als negentienjarige lyceumleerling, theater Gooiland in Hilversum af voor zijn eerste jazzconcerten, tot spoedig ongenoegen van de Duitse bezetters. Dat zelfde natuurtaent benutte hij na de oorlog om lucratieve tournees van de Dutch Swing College Band te organiseren. Acket was ook de eerste impresario die een Amerikaanse bebop-gro-

teit naar Nederland haalde: trompettist Dizzy Gillespie in 1952.

Gedurende de jaren vijftig en zestig bleef Acket de man die, in al dan niet zelfde natuurlijke wedijver met collega-impresario Lou van Rees, de legendarische nachtconcerten in het Amsterdamse Concertgebouw organiseerde, doorgaans voorafgegaan door een

avondoptreden in het Haagse Kurhaus. Maar zijn rijkdom kwam uit een andere bron: het tijdschrift *Muziek Express* dat hij in 1956 oprichtte als vakkblad voor de populaire-muziekbusiness, en dat na de opkomst van Elvis Presley min of meer per ongeluk uitgroeide tot het eerste en meest succesvolle Nederlandse tienerblad.

In 1974 verkocht Paul Acket zijn hele bedrijf, inclusief het impresariaat, aan het uitgeverconcern VNU. voor een bedrag dat wordt geschat op acht a tien miljoen gulden. Acket bleef zelf aan als directeur, maar al spoedig bleek zijn eigenzinnigheid slecht te passen in het concern-beleid van de VNU. Na twee jaar gingen de wegen uiteen, waarbij Acket het genoegen smaakte dat de VNU hem zijn impresariaat en 'een kleinigheidje' aan geld meegaf.

Op dat moment kreeg Paul Acket zijn meest lumineuze idee: organiseer een jazzfestival op mammoetformaat, met concerten op vele podia in een groot gebouw. 'Ik vond het ook wel een leuke gedachte om allerlei stijlen tegelijk te laten horen, zodat de mensen die erop afkomen ook met de diverse stijlen kennismaken', verklaarde hij drie jaar later in een interview.

Die festivalformule was nog nergens ter wereld beproefd, maar nadat Acket er het eerste jaar enkele tonnen bij was ingeschoten, groeide het North Sea Jazz Festival op den duur uit tot een evenement van wereldfaam, met jaarlijks tienduizenden bezoekers uit alle continenten.

In 1990 begon Acket een tweede jaarlijks festival, Jazz Mecca in Maastricht, maar de ziekte waaraan hij maandag overleed had zich toen al geopenbaard, en hij moest de organisatie van Jazz Mecca grotendeels overlaten aan zijn vrouw Jos en zijn medewerkers. Afgelopen zomer beleefde Acket nog de triomf dat ook het voormalige Drum Jazz Festival in Amsterdam, oorspronkelijk georganiseerd door zijn verwoede concurrent Hans Loontjens, onder de naam Drum Rhythm Festival door de Acket-organisatie werd voortgezet.

Paul Acket liet zich de laatste jaren het eerbetoont, behorend bij zijn prominente internationale positie, graag aanleunen. Toch bleef hij altijd de ietwat verlegen figuur op de achtergrond, wars van publiek vertoon en niet geneigd tot opzichtige verbredering in zijn artistieke.

In het eerder geciteerde interview uit 1979 vertelde Acket hoe schilder Karel Appel hem in de jaren vijftig een keer meenam naar de Amsterdamse hotelkamer van Miles Davis: 'Het was een hartelijke begroeting met Karel Appel en ik werd wel geduld, moet ik zeggen. Ik mocht wel blijven.'

BERT VUJSJE

ADVERTENTIE

SLACHTOFFERS EN GEDUPEERDEN VAN DE VLIETRAMP IN DE BIJLMERMEER

VICTIMS OF THE AIRPLANE CRASH IN THE BIJLMERMEER

EL AL heeft een noodfonds opgericht voor wie is getroffen door de vlietramp in de Bijlmermeer en daardoor in acute financiële nood is gekomen. Als u voor directe financiële steun in aanmerking meent te komen, aarzel dan niet te bellen met het speciaal daarvoor opengestelde telefoonnummer: 020 - 6443311.

Laat mogelijke taalproblemen geen drempel zijn! U zult met het allergrootste geduld en begrip te woord worden gestaan. EL AL wil u nu helpen.

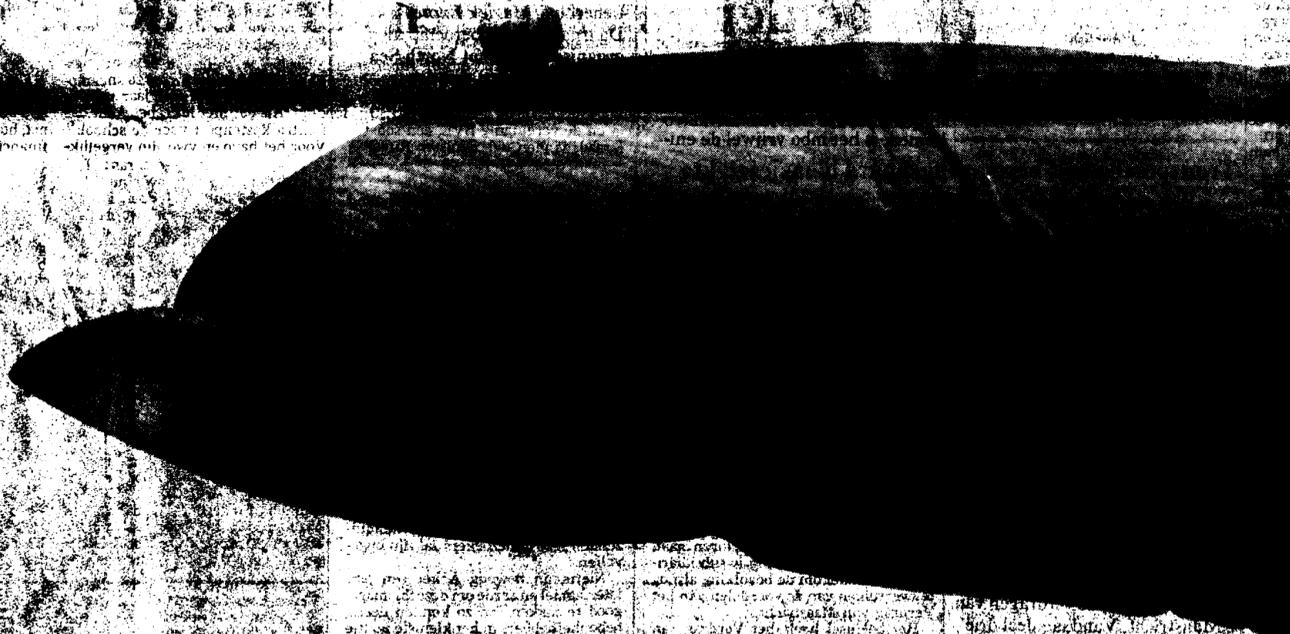
EL AL has created an emergency fund for the victims of the airplane crash in the Bijlmermeer, who are now in acute financial need. Those who believe they are eligible for financial support, should not hesitate to call this specially provided telephone number: 020 - 6443311. Language barriers are not a problem! All phone calls will be handled with the utmost patience and understanding. EL AL wants to help now.

BEL: 020 - 6443311

CALL: 020 - 6443311

ELVALTRAZ

Vaarwel waspoeders, welkom waskorrel.

Wie wast er morgen nog met poeder? Want Dixan introduceert nu de
nieuwe vorm van wasser: Dixan Megaperls. Dixan Megaperls zijn kleine was-
korrels die tot 40% meer waskracht per ml. bevatten dan compact poeder.
Dus je hebt er veel minder van nodig, terwijl je was nog schoon wordt.

DIXAN MEGAPERLS. MEGA-KRACHTIG. MEGA-SCHOON

Hervormden, gereformeerden en luthers bespreken fusie tijdens 'combi-synode' 'Het gaat langzaam, maar die nieuwe kerk komt er wel'

Van onze verslaggever **HENK MÜLLER**
 APELDOORN/UTRECHT — De tale Kanaans bloeit de laatste weken in een groot aantal hervormde kerken op als nooit tevoren. Orthodoxe predikanten waarschuwen hun toehoorders, de streng-orthodoxe 'gereformeerde bonders', in bijbelse beelden nog één keer voor het te laat is.

Samen moeten ze ten strijde trekken tegen het voortgevoerde samengaan van de hervormde, gereformeerde en lutherse kerk. Dit vernaldijde 'Samen op Weg-proces' moet een kerk opleveren, de Verenigde Reformatorische Kerk in Nederland (VRKN).

Het is volgens de orthodoxen de laatste mogelijkheid om te voorkomen dat de hervormde kerk door dit samengaan binnenkort zal verdwijnen. Vanaf vandaag zijn de drie synodes, de besturen van de kerken, een paar dagen in 'combi-synode' bijeen om te discussiëren over de fusie. Uitgangspunt daarbij is een nieuwe kerkorde.

Od trekt met de Nederlandse natie en e 'vaderlandse' kerk een eigen pad op de geschiedenis, zeggen de bonders. De Nederlandse Hervormde Kerk is een fusie niet langer Nederlands en gaat in tegen Gods wil. De bonders vormen een machtige, actieve en financieel krachtige groep in de hervormde kerk die bijna drie miljoen leden heeft.

Nog een reden voor deze zeer behoudende hervormden om Samen op Weg (SoW) af te wijzen is hun hekel aan de belangrijkste toekomstige partner. Ze willen niet samengaan met gereformeerden omdat zij hen niet gereformerd genoeg vinden. Om maar te zwijgen van de aanwezigheid van de lutherse kerk die niet eens calvinistisch is.

Lominee P. Boomsma, synode-voorzitter van de gereformeerde kerk, klopt bechaamt op zijn pijp en kijkt naar de muur van zijn donkere studeerkamer in de Apeldoornse pastorie waar hij woont. Maar hij wil er niet omheen draaien: 'Ja, een behoorlijk deel van die honderduizenden bonders is inderdaad een blok aan het been, ze slaan telkens op één trommel. Maar de eenwording van onze kerken houden ze toch niet tegen.'

'Dat moet ook wel want veel gemeententij ongeduldig geworden. Daar is al een verschil meer tussen hervormd en

Kerkgangers verlaten de Christelijk Gereformeerde Kerk in Spakenburg.

Foto Daniel Koning - de Volkskrant

gereformerd, daar doen ze alles samen. Die gemeentelieden snappen niet langer waarom wij als bestuurders nog niet zover zijn. We moeten opschieten anders is het opstand.'

Aan de kerkorde zelf zal het niet liggen. Volgens kerkjuristen is het een uitgebalanceerd bestek voor de gefuseerde kerk, waarmee de gelovigen aardig uit de voeten kunnen. Kern is dat de gemeenten zelf meer zeggenschap en middelen krijgen. Tot nu toe liep dat vooral via provinciale vergaderingen.

Fijn mens

Afgevaardigden van gemeenten zullen elkaar in een zogeheten *classis* spreken. Daar vallen voortaan de meeste

besluiten. De top, de synode, grijpt alleen in als gemeenten een te zelfstandige koers gaan varen. 'De gemeente waar Jezus alleen maar best wel een fijn mens wordt genoemd of waar de gelovigen toch maar liever een stukje uit de Koran lezen dan uit de Bijbel wordt tot de orde geroepen', zegt de B. Wallet. Sinds een jaar is synode voorzitter van de hervormde gemeenten meer, maar secretaris van de werkgroep die SoW binnen enkele jaren moet afmaken.

Wallet geeft toe dat de hele gang van zaken rond de eenwording een buitengewoon omslachtige indruk maakt. Want na behandeling door de synodes gaat het stuk ter discussie naar gemeenten, classes, provinciale organen, diaconale instanties en tal van anderen die

zich erover kunnen uitspreken.

Tel daarbij op dat het al meer dan dertig jaar heeft geduurd voordat er zo'n voorstel lag, plus de bezwaren van de orthodoxe hervormden die vinden dat het erfgoed der vaders wordt verkwanseld, en de problemen lijken overkomelijk. 'Ik ben inderdaad een optimistisch mens', zegt Wallet wat bedrukt. 'Die ene kerk komt er heus wel. We zijn op de goede weg. Vergeet niet dat deze kerkorde in anderhalf jaar is samengesteld. We moesten wel zo snel werken, want het was al die jaren onduidelijk welk model kerk we wilden. De verwachtingen lagen ver uit elkaar. Sommigen dachten aan volledige zelfstandigheid van gemeenten, anderen aan meer invloed van de top.'

Volgens hem is een fusie tussen kerken heel wat anders dan een bedrijfsfusie. Ook al is een groot werelds adviesbureau ingeschakeld om de fusie te begeleiden. Waller: 'Wij zijn geen raad van bestuur die tot fusieren besluit. Een kerk is een geloofsgemeenschap waarin iedereen telt en waar alle geluiden gehoord moeten worden. Maar het moet nu wel snel gebeuren anders hoeft het niet meer. Dan zijn de geesten moe en de materiële omstandigheden gaan er ook niet op vooruit gezien het dalend lentetal.'

Boomsma, synode-voorzitter van de gereformeerde kerk, herkent duidelijk gereformeerde trekken in het voorgestelde model. Vooral de grotere zelfstandigheid van gemeenten spreekt

HBO-Raad wil havist extra voorbereiden op opleiding aan hts

Van onze verslaggever
 AMSTERDAM — Havo-leerlingen die naar de hts willen, hebben een extra voorbereidende periode van vier tot zes maanden nodig. De HBO-Raad wil dat extra onderwijs zelf gaan verzorgen en vindt dat het ministerie van Onderwijs voor de kosten moet opdraaien. Door de operatie moet het resultaat van havo-leerlingen in het technisch onderwijs verbeteren.

Op dit moment haakt ongeveer een derde van de havo-gediplomeerden op de hts al na een jaar af. Meer dan 40 procent moet het eerste jaar overdoen. De kloof tussen de twee schooltypen is volgens de algemene ledenvergadering van de HBO-Raad niet alleen met veranderingen in het havo te overbruggen. De extra voorbereiding is de enige manier om havisten een behoorlijke kans op succes in de technische studierichtingen te garanderen.

Sommige hogescholen denken aan een half jaar, dat makkelijk inpasbaar is in het semestersysteem. Andere rekenen erop dat vier maanden genoeg is om de havo-gediplomeerden bij te spijkeren. Het ministerie van Onderwijs zou die vooropleiding moeten gaan betalen, omdat er in de maatschappij grote behoefte bestaat aan hts'ers. Op de technische universiteiten krijgen studenten in bepaalde richtingen een half jaar extra beurs om de aantrekkelijkheid van de opleiding te vergroten.

Voor de aansluitingsproblemen tussen havo en hbo bij andere studierichtingen vindt de HBO-Raad een inhoudelijke verandering van het havo-onderwijs voldoende. Leerlingen moeten daar beter worden voorbereid op zelfstandig werken. Daarnaast moeten leerlingen niet alleen tentamen stamperen, maar de kennis ook leren toepassen.

Alle pluimvee wordt tegen pseudo-vogelpest ingeënt

DEN HAAG — Het Landbouwschap heeft woensdag besloten dat al het pluimvee in Nederland binnen een week moet worden ingeënt tegen pseudo-vogelpest. Volgens het schap is dat nodig, omdat de dreiging van de ziekte aanhoudt.

Vorige week besloot het Landbouwschap dat het pluimvee in Noord-Brabant en Limburg moest worden ingeënt, nadat de ziekte in de buurt van Weert was uitgebroken. Omdat er veel meer contacten bleken te bestaan tussen de bedrijven in het besmette gebied en de rest van Nederland, wordt een landelijke inentingcampagne nu noodzakelijk geacht.

ADVERTENTIE

Hoe word je een legende?
 De eeuwige roem van James Dean, de onsterfelijke schoonheid van Marilyn Monroe: wie zou er niet voor tekenen? Maar wie een legende wil worden moet één ding weten: absolute voorwaarde is een vroegtijdige en mysterieuze dood...
 Dit en nog veel meer in ELLE oktober.
 Nu overal te koop voor f 7,95
 Bel '06 0274222 voor een halfjaarabonnement
 6 nummers voor f 30

Beperking studiefinanciering voor doorstuderende mbo'ers wekt gramschap betrokken schoolsoorten

Arbeiderskind volgens critici de dupe van voorstel Ritzen

Van onze verslaggever **ROBERT SIKKES**
 AMSTERDAM — 'Voor leerlingen die uit het lbo en mavo komen, is het mbo vrijwel de enige mogelijkheid om door te dringen in het hoger onderwijs. Vaak zijn het laagbesteden en arbeiderskinderen. Het is doodzonde om die groep kansen te ontnemen.'

J. Teeuwen, voorzitter van de vereniging voor Beroepsopbouw en Volwassen Educatie (BVE) verzet zich samen met de HBO-Raad tegen de plannen van minister Ritzen om de studiefinanciering in te perken voor mbo'ers die doorstuderen. In de onderwijsbegroting stelt de minister voor mbo'ers die verder gaan op het hbo, een beurs te geven voor maximaal de cursusduur van beide opleidingen min één jaar.
 'Wie vóór zijn achtentiende al mbo-jaren heeft afgerond, kan dat batig saldo overigens meememen. Vlotte leerlingen blijven daardoor uit de problemen. Toch gaat van zo'n maatregel als Ritzen voorstelt, een behoorlijk afschrikwekkend effect uit.
 Veel mbo'ers hebben onderweg er-

gens vertraging opgelopen, of kunnen erop rekenen dat ze op de hogeschool een jaartje moeten overdoen, waardoor tijdloos al snel op de loer ligt. De HBO-Raad en de vereniging BVE, een soort mbo-raad, vinden dat minister Ritzen daardoor vooral arbeiderskinderen te kort doet.
 Teeuwen: 'Degenen die de gewone weg via het havo niet aankunnen, en met een jaar of twintig het mbo afronden, worden gestraft. Terwijl leerlingen die met twintig jaar van de havo afkomen, gewoon vijf jaar studiefinanciering voor het hbo krijgen. Ik vind dat een sociaal-democraat zo'n maatregel niet voor zijn rekening kan nemen.'

Teeuwen verwijt Ritzen een wisselvallig beleid. Nog geen twee jaar geleden sloten de mbo-scholen een convenant, waarin de schoolsoort twee doelstellingen toebedeeld kreeg: eindonderwijs voor wie ging werken en vooropleiding voor wie wil doorstuderen. 'En daarom heb ik er moeite mee dat Ritzen het nu opeens over stapelen van twee soorten eindonderwijs heeft, als het gaat om mbo en hbo. Er is gewoon een groep leerlingen bij ons die meer in haar mars heeft en wil doorstromen.'
 Het steekt hem dat zijn onderwijssector

daar bovenop nog een 'bekostigingsprikkelt' kent, om leerlingen zo snel mogelijk door de drie of vier jaar mbo te loodsen. Als dat niet lukt, betekent dat een extra kostenpost voor de school.
 'Voor het havo en vwo zijn vergelijkbare plannen onlangs geschrapt. Dus leerlingen kunnen lang over het algemeen vormend onderwijs doen, zonder dat een school gestimuleerd wordt daar iets aan te doen. Dat noem ik nou dubbel pakken.'

Achterstanden

H. Kemner, voorzitter van de HBO-Raad, vindt dat de minister zijn eigen beleid om kinderen met achterstanden te stimuleren, ondergraaft. Uit eigen onderzoek van de HBO-Raad blijken juist kinderen uit de lagere sociaal-economische milieus gebruik te maken van het door de minister gewraakte stapelen.
 'De enorme groei van het middelbaar beroeps onderwijs komt voor de helft voort uit de rekening van kinderen uit armoedemilieus. En dat na de EG doorstuderen in het hbo, bestaat maar liefst voor 90 procent uit arbeiderskinderen en voor 0 procent uit kinderen

van hogere employees.'
 Het zou allemaal nog mee kunnen vallen. Want wie zonder vertraging het hbo stapelt op zijn mbo en mavo-diploma, houdt hetzelfde aantal jaren studiefinanciering als nu. Maar het is volgens Kemner de vraag of de groep arbeiderskinderen, die sociaal-democraten ook zo graag van hoger onderwijs willen laten genieten, zo'n vlekkeloze schoolloopbaan hebben. 'Juist bij kinderen uit gezinnen, waar studeren minder gebruikelijk is, ligt vertraging sneller om de hoek te wachten.'

Inkorten van de studietijd voor mbo'ers in het hoger beroeps onderwijs, zoals Ritzen twee jaar geleden expliciet is om eigenlijk impliciet voorstelt, is volgens Kemner niet goed mogelijk. Het hangt een beetje van de soort opleiding af, maar gemiddeld genomen hebben mbo'ers slechts iets minder moeite dan leerlingen met een havo-diploma om het hbo in vier jaar af te ronden.
 'Het hoger beroeps onderwijs heeft overigens een flinke portie eigenbelang bij het blijven bestaan van de doorstroom vanuit de middelbare tak. In vijftien jaar tijd is het percentage van de mbo'ers dat doorstudeert, van 5 tot zeker 20 gestegen. 'Het mbo is een beetje

minder eindonderwijs geworden', schrijft het ministerie zelf in een analyse.
 De leerlingen bevestigen dat. In een onderzoek zegt maar liefst 60 procent na het mbo verder te willen leren. Nu al bestaat de groep eerstejaars in het hbo voor bijna eenderde uit voormalige mbo'ers. Als die groep door de maatregel van Ritzen indikt, moeten de hogescholen rekenen op een flinke daling van het aantal eerstejaars.
 'Wat het ministerie van Onderwijs al jaren dwarszit, is de 'omweg' havo-mbo-hbo. Want met dat havo-diploma is immers het hbo theoretisch al een mogelijkheid. Theoretisch, want havisten met een hakken-over-de-sloot-diploma weten anders goed dat hun kansen op een hogeschool beroerd zijn.
 'Maar de "omweggers" havo-mbo-hbo vormen slechts een kleine groep van hoogstens 3,8 procent', precieert Kemner. Als het Ritzen erom zou gaan die groep aan te pakken, lijkt het voorstel meer op graaimiten met een bulldozer. Zijn collega Teeuwen van de vereniging BVE beamt dat. 'Juist die kinderen die na het havo overstappen naar het hbo, houden daarna op met studeren en gaan werken.'

Verkoop hbo-gebouwen loopt weer vertraging op

Van onze verslaggever
 DEN HAAG — De verkoop van gebouwen in het hoger beroeps onderwijs aan de hogescholen komt niet per 1 januari 1993 rond. Zelfs wanneer minister Ritzen van Onderwijs en de hogescholen het voor 1 november eens worden over alle onderdelen van de transactie, loopt het project minimaal enkele maanden vertraging op.
 'De operatie om hogescholen eigenaar te laten worden van hun panden, waarvoor ze het rijk 1,2 miljard zouden betalen, verloopt al vanaf het begin uiterst traag. Ritzen had de operatie vorig jaar al willen afronden. Toen dat niet lukte, voorkwam Ritzen met een boekhoudkundige truc — hij boekte op zijn begroting alvast een 'opbrengst' in die nog altijd moet worden geïnd — dat er een begrotingsgat ontstond.
 Dat gevaar is nog altijd niet afgewend, blijkt uit een brief van Ritzen aan de HBO-raad. Eerder deze herfst uitte de Raad van State al twijfels. Ook 1 januari

1993, inmiddels de datum waarop de zaak rond zou moeten zijn, blijkt nu niet haalbaar. De HBO-raad, de vereniging van hogescholen, suggereert dat 'minstens enkele maanden vertraging' zelfs optimistisch is. Ritzen en de hogescholen zijn het volgens de HBO-raad nog minder eens dan de bewindsman in diens brief doet voorkomen.
 'Zo heeft het ministerie van Onderwijs wel een bod uitgebracht, tegen welke som een hogeschool zijn panden kan kopen, maar de hogescholen zijn daar nog lang niet allemaal mee akkoord gegaan. De banken bij welke de hogescholen geld moeten lenen om de aanschaf te betalen, willen bovendien dat er een waarborgfonds komt, waarin Ritzen 200 miljoen gulden zou moeten storten. Ritzen erkent dat het succes van de operatie staat of valt met zo'n fonds; vooral het ministerie van Financien aarzelt of er wel 200 miljoen gulden in moet. 'Een onafhankelijke derde' zoekt dat nu uit.

Grote hasjvondst in coaster

ROTTERDAM — De douane heeft woensdag bij een routinecontrole in Rotterdam vijfduizend kilo hasj aangetroffen in een oude coaster. Het schip, de Fuga, kwam woensdag aan vanuit het Britse Hull. De hasj lag in jute balen in het ruim. De vier opvarenden van de Fuga zijn aangehouden.

Polen blijven door juridische truc mest scheppen in Nederland

Van onze verslaggever
 AMSTERDAM — Vijfhonderd Polen blijven dank zij een juridische truc in Nederland werken zonder de normaal vereiste tewerkstellingsvergunning. Volgens hun advocaat heeft minister De Vries van Sociale Zaken het gatje in de Wet arbeid buitenlandse werknemers slecht gedicht. De Poolse vennoten van Lesman & Partners zullen ook na 1 december mest scheppen en andere vieze karweitjes verrichten.
 'Vrije jongen W. Lesman, gevestigd in dekkerkerk, geeft zich niet zo maar gewonnen. Hij bedacht vorig jaar een slimme constructie, waardoor voor Poolse arbeidskrachten geen tewerkstellingsvergunning hoeft te worden aangevraagd. Polen die zich aansluiten bij zijn vennootschap onder firma, kunnen gewoon werk aannemen van Nederlandse bedrijven. Als zelfstandige ondernemers zijn ze niet gehouden aan de Wet arbeid buitenlandse werknemers.
 Tot groot verdriet van minister De Vries van Sociale Zaken is de 'schijnconstructie' tot nu toe juridisch niet aan te pakken. Het gatje in de wet moet snel gedicht, vindt De Vries, want het mag niet zo zijn dat buitenlandse arbeidskrachten die aan de voordeur worden geweigerd, gewoon via de achterdeur bij de bedrijven binnenkomen. De door de Polen verrichte werkzaam-

heden kunnen en moeten door Nederlandse werkzoekenden worden gedaan, aldus de minister.
 De Vries publiceerde daarom vorige week in het Staatsblad een algemene maatregel van bestuur, die per 1 december het gat in de wetgeving moet dichtmaken. Krachtens de aanvulling op de Wet arbeid buitenlandse werknemers mogen buitenlandse ondernemers in Nederland geen werk aannemen dat normaal in loondienst wordt verricht. De minister verwacht zo de Polen de pas af te snijden.
 Dat is hem niet gelukt, zegt mr M. Köhler, advocaat van Lesman & Partners. 'Het noodwetje heeft niet het door De Vries beoogde effect. De groep Polen die zich bij Lesman heeft aangesloten, kan gewoon blijven werken. Het valt nooit te bewijzen dat het werk gewoonlijk in loondienst wordt verricht. Juist in de bedrijven waarvoor Lesman actief is, worden immers al langer werkzaamheden aan andere, zelfstandige ondernemers uitbesteed.'

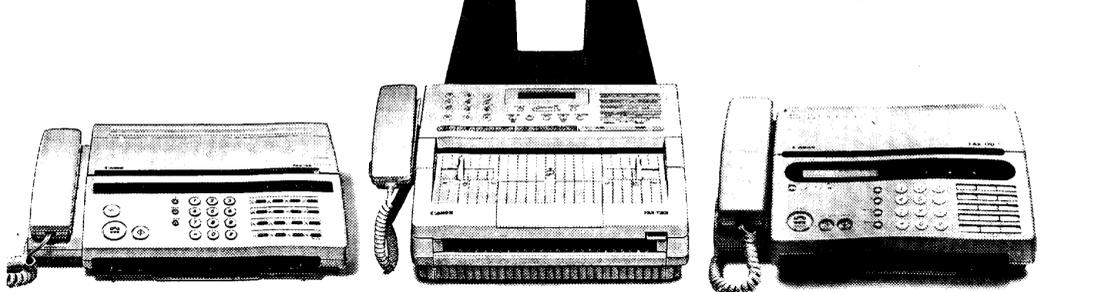
Als het tot een rechtszaak komt, wordt het volgens Köhler een langdurige strijd. 'Ik zou niet graag in de schoenen staan van de medewerkers van de dienst inspectie arbeidsverhoudingen van het ministerie van Sociale Zaken. Zij zullen met sluitend bewijsmateriaal moeten komen dat vergelijkbare werk-

zaamheden nergens en nooit door zelfstandige ondernemers zijn verricht. Dat is naar mijn mening ondoenlijk.'
 Maar helemaal rustig zit ondernemer Lesman toch ook weer niet. Hijzelf is overtuigd van zijn juridisch gelijk, maar zijn opdrachtgevers nog niet. Een deel van de bedrijven aarzelt nieuwe opdrachten te verstrekken. Ze vrezen sancties, als de rechter in de toekomst tot het oordeel komt dat de wet wel degelijk is overtreden.
 'We zitten', zegt de ondernemer, 'nog zeker tot het eind van het jaar goed in het werk. Ook voor volgend jaar komen er opdrachten binnen, maar het gaat minder makkelijk dan voorheen. De bedrijven zijn toch een beetje huiverig.' Uiteindelijk haalt hij de twijfelaren over de streep, verwacht Lesman. 'Kijk, de bedrijven nemen natuurlijk niet voor niks Polen. Dat doen ze omdat er voor het werk geen Nederlanders te vinden zijn. Het gaat om karweitjes als mest scheppen, kippen slachten en riolen ontstoppen. De Nederlandse werklozen willen dat niet. Die voelen zich daar veel te goed voor.'

'Dus willen de bedrijven graag buitenlandse arbeidskrachten. Maar voor gewone werknemers van buiten de EG krijgen ze van de arbeidsbureaus geen tewerkstellingsvergunning. En dus komen de bedrijven bij ons terecht. Zonder ons kunnen ze de tent wel sluiten.'

ADVERTENTIE

24 uur bereikbaar, 25% korting.

Canon Fax-150. Canon Fax-T301. Canon Fax-170.
 Wel een fax, niet een fax. Wel te duur, niet te duur. Canon maakt een eind aan al uw twijfels. Met een fax die alles biedt wat u van een Canon mag verwachten. Voor een prijs die u nooit van Canon had verwacht.
 Want tijdelijk krijgt u 25% korting op een Canon Personal Fax (geen extra telefoonlijn nodig; hij schakelt automatisch over).
 Zo bent u voor een luttel bedrag voortaan altijd bereikbaar voor uw relaties. Wel een fax, dus. En niet te duur. Bel voor meer informatie 02503-70275. Of stuur de bon naar: Canon Business Machines Nederland BV, Antwoordnummer 338, 2130 VB Hoofddorp.
 Stuur mij meer informatie over Canon Personal Faxen.
 Bedrijf: _____
 Adres: _____
 Postcode: _____ Plaats: _____
 Tel.: _____ Fax: _____
 Contactpersoon: Dhr. Mevr. _____
 Canon
 The next step forward.

GAK ernstig berispt over onbevoegd bestraffen WW'ers

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Medewerkers op verschillende districts-kantoren van het GAK hebben op eigen houtje straffen uitgedeeld aan werklozen die zich niet aan de regels houden. GAK-medewerkers hebben daartoe niet de bevoegdheid. Alleen de besturen van bedrijfsverenigingen mogen sancties uitdelen. De Toezichtkamer van de Sociale Verzekeringsraad (SVR) heeft het GAK hierover ernstig berispt.

Volgens H. Hoogduin, bestuurder van twee bij het GAK aangesloten bedrijfsverenigingen, is de uitvoering van de Werkloosheidswet (WW) zo ingewikkeld dat het GAK met grote achterstanden kampt. Hoogduin zegt dit in het nieuwste nummer van FNV-Magazine. Door die achterstand zouden districts-kantoren in Hilversum, Helmond en Utrecht hun toelicht hebben genomen tot noodprocedures, door medewerkers zelfstandig sanctiezaken te laten afhandelen. Sommige kantoren zouden zelfs achterstanden wegwerken door groepen werklozen die in aanmerking komen voor een sanctie, vrijuit te laten gaan.

Het voorleggen van de sanctiezaken aan de besturen is een tijdrovende en tamelijk kostbare zaak. Elk geval dat wordt voorgelegd, kost de bedrijfsverenigingen duizend gulden. In 1991 werd bij het GAK 91 duizend keer een sanctie voorgelegd. Hoogduin schat dat er bij het GAK nog vijftienduizend dossiers op afhandeling liggen te wachten.

Het GAK bevestigt dat het op de kantoren in Hilversum en Helmond is voorgekomen dat medewerkers zelfstandig beslissingen hebben genomen, vooruitlopend op een bestuursbesluit. Meestal is het bestuur daarvoor achteraf wel geïnformeerd. Ook zijn de voorschriften aangescherpt. Volgens het GAK is er geen achterstand. De vijftienduizend dossiers die nog moeten worden afgehandeld, zijn de normale werkvoorraad.

Vakcentrales laten VN-organen oordelen over WAO-plannen

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — De vakcentrales FNV, CNV en MHP gaan de kabinetsplannen met de WAO voorleggen aan de ILO, de internationale arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties. Zij zijn het oneens met de Raad van State, die vindt dat de WAO-plannen niet in strijd zijn met internationale verdragen.

De ILO kan het totstandkomen van de kabinetsplannen niet tegenhouden, aldus J. Vroon van de MHP. Zelfs niet als het oordeel negatief uitvalt. 'Maar in processen die we kunnen gaan voeren namens belanghebbenden, maken we dan wel meer kans.'

De ILO zelf is geen recht sprekend orgaan. Het is nog niet mogelijk gerechtelijke procedures aan te spannen tegen de WAO-plannen, omdat er alleen nog maar voornemens zijn en geen wet.

De centrales willen van de ILO weten of het mogelijk is straffeloos over te schakelen van de huidige uitkeringsnorm naar de nieuwe, waarin de duur en de hoogte van de uitkeringen wordt beperkt. Bovendien betwijfelen zij of de bevestiging van de uitkering van WAO'ers jonger dan vijftig jaar wel door de beugel kan. Dit laatste zou in strijd zijn met een ILO-verdrag dat regelt dat uitkeringen periodiek dienen te worden aangepast aan de geldende loon- en prijsontwikkeling.

De Raad van State heeft niet gezegd dat internationale verdragen de kabinetsplannen 'verhinderen', aldus Vroon. 'Maar ook niet dat het dus wel mag.'

DEMONSTRANTEN EISEN VRIJLATING GUZMÁN

Aanhangers van Abimael Guzman, de gevangen genomen leider van de Peruaanse guerrillabeweging Luchtend Pad, roepen om zijn vrijlating tijdens een demonstratie, woensdag, bij de Peruaanse ambassade in Den Haag. Guzman werd gisteren berecht wegens landverraad en de dood van 25 duizend personen tijdens de burgeroorlog in Peru. Later op de dag werd bekend dat hij schuldig was bevonden en veroordeeld tot levenslange celstraf. Foto Bert Verhoeff

Terugkeer auto belangrijk element in redding van mislukt volkshuisvestingsexperiment

Ingrijpend herstelplan wekt Veghelse spookwijk tot leven

Van onze verslaggever
HANS HORSTEN
VEGHEL — De metamorfose van getto tot goedkust is nog niet helemaal compleet, maar lang zal dat niet meer duren. Binnenkort zullen aan de rand van de Veghelse wijk De Leest, drie jaar terug een spookstad die rijp was voor de sloop, de eerste villa's en bungalows verrijzen.

De gedaanteverwisseling is opmerkelijk: op plekken die nog niet zo lang geleden verpauperd waren, ravotten nu kinderen tussen de speeltuinen. De uniforme blokkendozen zijn veranderd in frisse woningen met een tuintje ervoor en een garage langzij.

'Er waren hier huizen waar de kogelgaten in de muur zaten. In De Leest gold het recht van de sterkste. Wie het hardst schreeuwde, had het voor het zeggen', zegt C. Roelvelde. De voorzitter van de bewonerscommissie wandelt door de straten en schudt links en rechts een paar buurtbewoners de handen.

'En kijk nu eens', vervolgt hij, 'op de puinhopen van de oude Leest is een nieuwe wijk geboren. Er zijn hier nu tennissen en een jeu de boules-baan en aardige huizen om in wonen. Het belangrijkste is echter dat er weer sfeer in de wijk is. Het is niet langer meer ieder voor zich. We voelen ons opnieuw

bij het reilen en zeilen van De Leest betrokken', meent Roelvelde.

Aan dit gevoel is een pijnlijke, maar naar nu blijkt succesvolle, ingreep voorgegaan. In maart 1989 sloeg het gemeentebestuur van het Oostbrabantse Veghel alarm. De Leest, een wijk in Veghel-Zuid, in 1972 gebouwd als volkshuisvestingsexperiment, was op sterven na dood. Van de ruim vierhonderd woningen stonden er meer dan honderd structureel leeg. Vandalisme,

buigen, was volgens de gemeente Veghel, de provincie Noord-Brabant en de woningbouwcorporatie Woonbelang een forse, 12,5 miljoen gulden kostende operatie noodzakelijk: 177 panden zouden moeten worden gesloopt, veertig huizen ingrijpend gerenoveerd, en probleem-huurders zouden uit De Leest worden verwijderd.

Om De Leest af te helpen van het etiket 'wijk van de minima' zouden de sloopplannen worden vervangen door duurdere premie-koop- en vrije-sectorwoningen. Roelvelde: 'Als bewonerscommissie waren we akkoord met krasse maatregelen, maar sloop van bijna 180 woningen ging ons te ver. In De Leest is altijd plaats geweest voor minder draagkrachten. Dat wilden we zo houden. Daarom zijn er uiteindelijk maar 140 woningen afgebroken, zijn er aanzienlijk meer woningen opgeknapt dan aanvankelijk de bedoeling was, en is er in de sociale huur ook nieuwbouw bijgekomen.'

Het eerherstel voor de auto in de wijk heeft volgens Roelvelde in belangrijke mate bijgedragen tot het slagen van de restyling van De Leest. 'Voorheen konden de bewoners hier hun auto niet voor hun huis parkeren. Je kunt het natuurlijk ontzettend stom vinden, maar feit is dat iedereen zijn eigen heilige koe voor de deur wil hebben. Dat geldt nog sterker voor hen die elk dubbelkje moeten omdraaien om die auto te kunnen rijden. Daarom hebben we de

gemeente meteen voorgesteld om waar mogelijk garages bij de woningen te bouwen. Dat kostte wel wat meer, maar nu blijkt dat dit een gouden greep is geweest.'

Ook het gemeentebestuur van Veghel is van mening dat de oude naargeestige Leest heeft plaatsgemaakt voor een wijk die de rest van het land ten voorbeeld kan worden gesteld. 'Het lijkt wel of de wijk opnieuw tot leven is gekomen', zegt F. Staps, het hoofd Ruimtelijk

Ordening en Volkshuisvesting.

'Dat blijkt onder meer uit het feit dat de vijftig gerenoveerde woningen die aan de zittende huurders te koop werden aangeboden, inmiddels bijna allemaal verkocht zijn. De ruim 160 nieuwe koopwoningen in de wijk zijn op tien na allemaal afgezet. Drie jaar terug was de criminaliteit in De Leest het hoogst van heel Veghel, nu het laagst. Dat zijn toch allemaal tekens aan de wand', meent Staps.

Wethouder A. Slippens onderstreept het betoog van zijn ambtenaar. 'De ne-

gatieve uitstraling van de wijk reikte tot ver buiten Veghel. Dat stigma is definitief doorbroken. Van de nieuwe bewoners in De Leest komt de helft van buiten de gemeente.'

Om het teruggekomen prettige leefklimaat in de wijk voor de toekomst garant te stellen, heeft de corporatie Woonbelang een beheersplan opgesteld. De woningen die aan huurders zijn verkocht, zullen tien jaar lang door Woonbelang worden onderhouden. In de kooprijks van deze huizen zit een soort spaarregeling vervat waarmee de eigenaren over twaalf jaar hun woning door de corporatie kunnen laten renoveren.

'Dat betekent dat het behoud van deze woningen voor de eerste decennia is geregeld', aldus Slippens.

Volgens Roelvelde zitten er echter nog wel wat adertjes onder het gras. 'Als het rijk doorgaat met jaarlijkse huurverhogingen van 5 a 6 procent zal een deel van de woningen in De Leest niet meer te betalen zijn voor de mensen die er nu wonen', vreest hij. 'Verder wordt het een enorm probleem dat De Leest over een paar maanden zijn wijkakkoord kwijtraakt. Door de vorming van regionale politiekorpsen wordt daar geen capaciteit meer beschikbaar voor gesteld. Daar zijn wij bewoners erg ongerust over, want de laatste jaren is gebleken dat een wijkagent die dagelijks door de buurt fietst van onschatbare waarde is voor de kwaliteit van het wonen en leven.'

Natuurmonumenten vindt Veluwe te klein voor uitzetten lynxen

Van onze verslaggever
TERLET — Natuurmonumenten zal geen lynxen uitzetten in haar terreinen op de Veluwe. Uit het lynxenonderzoek van bioloog J. Mulder blijkt dat de Veluwe te weinig ruimte biedt voor een levensvatbare populatie van het katachtige roofdier. Woensdag presenteerde Natuurmonumenten de studie op het zweegvliegencentrum Terlet vlak bij Arnhem.

Volgens Mulder heeft een groep lynxen een bosgebied nodig van 250 vierkante kilometer. In de bossen van de Veluwe is er dan hooguit plaats voor tien tot tien hoogste vijftien dieren. 'Dat is te weinig om ze uit te zetten', zei directeur E. Hessels woensdag. Met zo'n kleine groep dieren is de kans op inteelt groot, want uitwisseling met andere lynxenpopulaties is niet mogelijk. Daarvoor ligt de Veluwe te geïsoleerd ten opzichte van andere gebieden waar het roofdier huist, zoals het gebergte de Jura op de grens van Frankrijk en Zwitserland.

Er is wel genoeg voedsel voor het dier, stelt Mulder. De bioloog heeft berekend dat er meer dan voldoende hoefdieren als reeën en herten rondlopen voor maximaal 25 lynxen. Uitzetten van het roofdier zou de wildstand wel drastisch veranderen. Moefflons en damherten zouden het moeilijk krijgen en waarschijnlijk verdwijnen. Verder zou het overige wild schuwer worden als er weer een natuurlijke vijand door de bossen sluip.

Natuurmonumenten wilde met de introductie van het roofdier het beheer op de Veluwe natuurlijk proberen te krijgen. Het grote wild, zoals herten en everzwijnen, heeft nu geen vijanden

omdat er geen roofdieren zijn. Hierdoor moeten jagers het aantal hoefdieren peil houden, iets dat Natuurmonumenten met tegenzin doet.

Hessels zegt niet echt teleurgesteld te zijn over de uitkomst van de studie. Natuurmonumenten gaat zich nu inzetten om ervoor te zorgen dat de grote natuurgebieden in Europa door groen corridors met elkaar worden verbonden. Daarvoor is in EG-verband een eerste aanzet gegeven. 'Als die verbindingen met Duitsland en België zijn gereïseerd, dan ontstaat een heel ander verhaal over het uitzetten van de lynx', zegt Hessels. 'Maar dat kan nog tientallen jaren duren.'

De herten en moefflons hoeven dus voorlopig niets te vrezen. Sterker nog: ze krijgen het op de Veluwe steeds beter. Tijdens een wandeling laat Natuurmonumenten het wildviaduct Terlet zien, een mogelijkheid voor diere. om de snelweg A 50 tussen Arnhem en Apeldoorn veilig over te steken. Hierdoor hebben ze een groter leefgebied. 'Er wordt druk gebruik gemaakt van dit wildviaduct', zegt inspecteur R. Lichtart van Natuurmonumenten. Of een keurig geharkt stukje van het wildviaduct zijn duidelijk de postafdraken van een das, een edelhert en een vos te herkennen.

Deze dieren hebben door het geaffineerde ontwerp nauwelijks het idee dat ze een snelweg oversteken. Alleen de herrie tijdens de avondspits oorverdovend. 'Maar de dieren maken er vooral 's nachts gebruik van', zegt Lichtart, 'en dan gaan er steeds enige tientallen over.'

Dit wildviaduct is in 1989 gebouwd bij de aanleg van de snelweg. Het zven miljoen gulden kostende bouwwerk, bevat zo goed dat Natuurmonumenten bij drukke wegen op de Veluwe graag vijf extra viaducten gebouwd wil zien. Dan zijn grote delen van de Veluwe voor de grote zoogdieren te bereiken en al is vanuit ecologisch beheer ideaal', stelt inspecteur Lichtart.

De onderhandelingen over de aanleg gaan moeizaam. Niet alle eigenaren van bossen op de Veluwe zijn er oorstander van dat dieren ongehinderd door hun terrein kunnen trekken. Verder zijn de bouwwerken niet goedkoop. Een wildviaduct over een provinciale weg kost een miljoen gulden.

Wildviaducten worden wel steeds gewoner in Nederland. Behalve bij Terlet is er een bij Hoeste Hoeve enkele kilometers ten noorden van Terlet. Eind oktober wordt het derde wildviaduct geopend over de snelweg tussen Olen-zaal en de Duitse grens.

Meer mannen dan vrouwen nemen ouderschapsverlof

Van onze verslaggever
DEN HAAG — Bij de overheid zijn er meer mannen dan vrouwen die gebruik maken van het nieuwe reek ouderschapsverlof. Uit een rapport van het ministerie van Binnenlandse Zaken blijkt dat vorig jaar 2430 mannen ouderschapsverlof namen tegen 2113 vrouwen.

Ouderschapsverlof is een betrekkelijk nieuw recht van werknemers. Vrouwen of mannen kunnen hun werkgever vragen of ze na de geboorte van een kind een half jaar in detijd mogen werken. De werkgever beaalt slechts de uren dat er wordt gewerkt. Het voordeel voor werknemers is dat het deeltijdverlof niet kan worden geweigerd en dat de werkgever na aooop van het halve jaar het oude dienstverband moet herstellen.

Bij de rijksoverheid waren in 1991 142.885 ambtenaren in dienst onder wie 72,1 procent mannen.

Ouderen stichten politieke unie voor leeftijdgenoten

HOLTEN (ANP) — Een groep ouderen heeft een nieuwe kiesvereniging voor leeftijdgenoten opgericht. De 'erenging heet Politieke Unie 55+ en komt voort uit een initiatief tot een ouderenpartij, dat drie jaar geleden strandde. 'We kregen veel reacties, daarna, en de ambitie was zo groot dat we dit voorjaar hebben besloten de erenging op te richten', zegt secretaris D. Schakelaar.

Ouderenbonden doen in zijn ogen voldoende. 'Veel bonden hebben zich ontwikkeld tot super-recreatieclubs met bingo-avondjes, maar met de vst op tafel slaan doen ze niet.' De kiesvereniging heeft een vaste kern van degen personen, afkomstig uit vroegere initiatieven als de Politieke Partij voor Ouderen, de partij Bejaarden Centraal en verontruste ANBO-leden.

Aantal werkhemers met minimumloon gedaald

Van onze verslaggever
DEN HAAG — Het aantal werkhemers dat het minimumloon of minder verdient, is vorig jaar gedaald naar 132 duizend. Een jaar eerder waren er er nog veertigduizend meer, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Vooral vrouwen verdienen het minimumloon: 79 duizend ofwel 5,1 procent van alle vrouwelijke werkhemers. Onder mannen zijn er 53 duizend personen met een minimumloon ofwel 1,8 procent van alle mannen met taald werk.

Simons wil tariefsverlaging tandarts en fysiotherapeut

Van onze verslaggever
DEN HAAG — Staatssecretaris Simons van Volksgezondheid vindt dat de tarieven van tandartsen en fysiotherapeuten in 1993 omlaag moeten, om een kostenoverschrijding uit 1991 te compenseren. Om deze hulpverleners onder druk te zetten het met de ziektekostenverzekeraars eens te worden over tariefsverlaging, heeft Simons het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg (COTG) gevraagd om hem advies te geven over mogelijkheden voor tariefsverlaging.

Worden verzekeraars en hulpverleners het niet eens, dan heeft Simons altijd nog het COTG-advies achter de hand om de tariefsverlaging per 1 januari af te dwingen. Enkele dagen geleden volgde Simons een soortgelijke procedure om de medisch specialisten onder druk te zetten. Die hebben in 1991 384

Werknemers Isover in staking voor behoud vut-regeling

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Werknemers van Isover in Etten-Leur gaan vandaag voor 24 uur in staking. Zij protesteren daarmee tegen de weigering van het bedrijf om de huidige vut-regeling te handhaven. Volgens de Industriebond FNV wil Isover slechts een verslechtering van de regeling. Bij het bedrijf werken 345 personen.

Werknemers kunnen nu op 61-jarige leeftijd met vut en krijgen dan 80 procent van hun laatste verdiende loon. De Industriebond FNV heeft er tijdens de cao-onderhandelingen op aangedrongen die regeling te verlengen. Als het bedrijf de vut-afpraak voor vijf jaar wil vastleggen, zijn de leden van de bond 'zelfs' bereid daarvoor 2 procent loon in te leveren, aldus de bond.

Maar Isover wil een andere regeling: de vut-leeftijd moet omhoog naar 61,5 jaar en het uitkeringspercentage moet naar 75 procent. Isover BV fabriceert glaswol isolatiemateriaal. Het bedrijf is een dochter van het Belgische Saint Roche, dat weer een onderdeel is van het Franse Saint Gobin.

Bezit u het vermogen om geen belasting te betalen?

Rente (vraag 12-15)

Vermeld bij vraag 12a ook rente genoten op tegoeden in het buitenland, zie ook vraag 12k.

tot 31 december bij vraag 12j.

12 Rente-inkomsten van u en/of uw echtgenoot

12a Rente die in 1991 is genoten op - gro- en/of bankrekeningen - spaartegoeden (spaarrekeningen) en/of andere vorderingen - spaarbewijzen (kas- / spaarbiljetten, rentespaarbrieven e.d.)

12b Rente van obligaties

12c Rente die bij de aankoop van obligaties is betaald

Het antwoord op deze vraag is normaal gesproken 'nee'. Want als u over een vermogen beschikt, en dit verder wilt laten groeien, deelt de fiscus meestal mee. Tenzij u over minimaal f 10.000,- beschikt. In dat geval kunt u namelijk voor VermogensPlan kiezen.

De dochter van AEGON is een spaar- en beleggingsformule waarin optimale vermogensgroei wordt gecombineerd met belastingvrijstelling. Uw beleg is bij VermogensPlan in goede handen.

De beleggingsexperts van AEGON beleggen het voor u naar keuze in binnen- en buitenlandse kwaliteits aandelen, of in de combinatie van aandelen, obligaties, vastgoed en deposito's. Voor de periode tot en met 1991 was het rendement in aandelen maar liefst 12,9%* netto (dus na aftrek

van alle kosten). Aan het eind van de looptijd wordt het totale vermogen belastingvrij uitgekeerd met een maximum van f 440.000,-.

Een voordeel dat kan oplopen tot maar liefst 60% in vergelijking met andere spaar- en beleggingsvormen. Bovendien betaalt u vanaf het moment van deelname geen vermogensbelasting. Alle reden dus om te kiezen voor VermogensPlan.

Dat kan via uw verzekeringsadviseur of via de bon. U kunt natuurlijk ook bellen: 03402 - 37322. Doorde week van 08.00 uur tot 21.00 uur, 's zaterdags van 09.00 uur tot 13.00 uur.

U beschikt dan snel over alle informatie van VermogensPlan. En daarmee over het vermogen om geen belasting te betalen.

SPAARBELEG, 100% DOCHTER VAN AEGON

Ja, stuur mij, vrijblijvend, meer informatie over VermogensPlan.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Plaats: _____

Telefoon: _____

In een envelop zonder postzegel zenden aan: Spaarbeleg N.V., t.a.v. Karin Le Gue, Antwoordnummer 7013, 3430 VM Nieuwegein.

SPAARBELEG

ADVERTENTIE

17-25 oktober 1992

Schouwburg Odeon Zwolle

voorstelling

speciale productie

workshop

masterclasses

massachoreografie

straatproductie

internationaal **Ontmoeting** amateurdansfestival

programma-krant: LCA (030) 33 42 55

Wie veel krijgt, mag ook wel wat geven

Marie-Louise Tiesinga

De fractievoorzitter van het CDA voelt wel wat voor sociale dienstplicht. Dat blijkt uit een reactie op een rapport van de CDJA-jongerenorganisatie over dit onderwerp. Jongens en meisjes zouden direct na dat zij het voortgezet onderwijs hebben verlaten een jaar lang maatschappelijk nuttige taken moeten vervullen.

Aan het idee zitten veel positieve kanten en het is belangrijk dat jongeren er zelf mee komen. Eerder, in april 1990, brachten de Jonge Democraten van D66 een uitstekend rapport uit over dit onderwerp met als titel: *Sociale Dienstplicht, dwangarbeid of solidariteit?*

Het rapport bevat bouwstenen waarop een stelsel van sociale dienstplicht kan worden gebaseerd.

Een belangrijk element daarin is de individuele keuzevrijheid, zowel wat betreft de periode — je kunt de diensttijd tussen achttien en dertig jaar variabel, ook in het weekeinde, vervullen — als de keuze voor de werksoort.

Het idee van sociale dienstplicht is niet nieuw. De Tweede Kamer is

er echter steeds zeer behoedzaam omheen gelopen. Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig hebben D66, CDA, PvdA en PPR in tal van debatten bij de minister van Sociale Zaken aangedrongen op een onderzoek naar de mogelijkheden van maatschappelijke dienstplicht. Een onderzoek dat nota bene al in 1979 door minister Albada was toegezegd, maar er nooit is gekomen.

Beide politieke jongerenorganisaties verdienen respect, omdat zij dit politiek hete hangijzer eerder durfden aan te pakken dan de Tweede Kamer zelf.

Want een heet hangijzer is het inderdaad. De gedachte alleen al doet hele delen van de vrouwenbeweging op tilt slaan. Vrouwen vervullen immers al een sociale dienstplicht door het krijgen van kinderen, wordt er gezegd. Ik ben niet zo gevoelig voor deze tegenwerping. We vragen nu immers al — cohortgewijs — van vrouwen van achttien jaar en ouder dat zij

hun eigen geld verdienen en hun eigen verantwoordelijkheid dragen? Het spreekt vanzelf dat dit alleen maar kan bij succesvol flankerend beleid: als er voldoende kinderopvangmogelijkheden zijn en als het fiscale stelsel en het stelsel van sociale zekerheid wordt aangepast. Gelijke rechten en gelijke kansen moeten via deze oplossingen tot stand komen.

Een van de grootste vooroordelen in de discussie is dat een stelsel van sociale dienstplicht een groot bureaucratisch apparaat behoeft voor keuring, plaatsing, training, administratie en controle. Deze misvatting wordt ontzenuwd in het boek *A call to civil service* van Charles C. Moskowsky. Een sociale dienstplicht is wel degelijk mogelijk zonder log overheidsapparaat.

Wat volgens Moskowsky is, is een centraal coördinerend orgaan

voor beleidsontwikkeling en daaraan een sterk gedecentraliseerd netwerk in de verschillende regio's waar organisaties hun aanvragen voor dienstplichtigen tegen betaling kunnen neerleggen.

Het uitgangspunt is dat sociale dienstplicht de gaten moet vullen op het moment dat de marktsector er geen brood in ziet en wanneer de overheid er geen of onvoldoende geld voor (over) heeft. Het argument dat sociale dienstplicht een vorm van oneerlijke concurrentie bewerkstelligt, is daarmee voor een belangrijk deel weergelegd.

Van een serieus onderzoek naar sociale dienstplicht is nog maar weinig terecht gekomen. Twee jaar geleden heeft minister Ter Beek mij tijdens de behandeling van de defensiebegroting in de Eerste Kamer toegezegd, dat hij aan zo'n onderzoek zou meewerken. Meewerken, niet entameren.

Hij vond dat — terecht — op de weg van de minister van Sociale Zaken liggen. Daarna liet hij zelf een onderzoek naar de militaire dienstplicht uitvoeren. Het is een gemiste kans dat de regering deze twee zaken niet in samenhang heeft laten onderzoeken.

In het zojuist verschenen rapport van de commissie-Meijer over de dienstplicht is als bijlage een overzicht van het Sociaal en Cultureel Planbureau opgenomen dat de ins en outs van een sociale dienstplicht op een rijtje zet.

Het heeft mij niet van de opvatting afgebracht, dat het niet onredelijk is dat jonge mensen de maatschappij waarvan men in het leven veel verwacht en ook veel krijgt, een aantal maanden verplicht dienen. En omdat ik niet verwacht dat het op korte termijn tot algehele afschaffing van de militaire dienstplicht zal komen, wil ik een lans breken voor een sociale dienstplicht voor alle jongeren

met een zo vrij mogelijke keuze. Of men kiest voor werken in een maatschappelijke organisatie of verzorgende instelling, bij natuur- of faunabeheer, stadsonderhoud of milieu, of men kiest voor militaire dienst.

De mogelijkheden voor een sociale dienstplicht in Nederland moeten daarom eindelijk op korte termijn serieus worden onderzocht in relatie tot (wat er overblijft van) de militaire dienstplicht, de ervaringen met de vervangende dienstplicht en de jeugdwerkgarantierelaties.

Dat mag zich niet alleen beperken tot een adviesaanvraag bij de Raad voor het Jeugdbeleid. Daarvoor is de materie te complex. Militaire en sociale dienstplicht zijn onderwerpen die leven bij de Nederlandse bevolking. Volgens een NIPQ-enquête van vorig jaar is 64 procent van de Nederlandse bevolking voor sociale dienstplicht. Beide onderwerpen verdienen daarom een brede discussie, ook binnen de politieke partijen.

Marie-Louise Tiesinga is lid van de Eerste Kamer voor D66.

de Volkskrant

Escalatie in Georgië

DE RUSSISCHE president Boris Jeltsin heeft voorgesteld om begin volgende week met Eduard Sjvardnadze, de leider van Georgië, en Abchazische vertegenwoordigers te praten over de nieuwe gevechten in Abchazie. Gevoel moet worden dat deze ontmoeting werkelijk tot stand komt en dat de politieke leiders het eens worden over herstel van het begin september overeengekomen staakt-het-vuren. Voorlopig is de kans op een nieuw bestand echter klein, want de escalatie van het geweld in Abchazie heeft geleid tot ernstige spanningen tussen Rusland en Georgië.

Het verslechteren van de relatie tussen Moskou en Tbilisi is een zorgwekkende ontwikkeling. De afgelopen maanden waren Jeltsin en Sjvardnadze, de voormalige Sovjet-minister van Buitenlandse Zaken, een paar maal in staat rechtstreeks te spreken over de etnische conflicten in Zuid-Ossetië en Abchazie. Als echter ook Jeltsin en Sjvardnadze, daartoe mede gedwongen door hun nationalistische achterban, vijandig tegenover elkaar komen te staan, dan moet worden gevreesd voor een uitbreiding van het conflict.

De situatie in Georgië is onoverzichtelijk. Het Georgische leger is niet alleen verwikkeld in een strijd tegen Abchazische separatisten, maar is ook betrokken bij de jacht op aanhangers van de begin dit jaar verdreven president Gamsachoria. De pogingen van Sjvardnadze de vrede te herstellen en via de verkiezingen van aanstaande zondag de republiek weer een democratisch bestuur te geven, worden nu belemmerd door het geweld in Abchazie.

Islamitische Abchaziërs hebben de afgelopen dagen Georgische troepen uit het grensgebied met Rusland verdreven. Dit zou zijn geschied met behulp van de Confederatie van Bergvolken van de Kaukasus en, aldus Tbilisi, met steun van Russische troepen. Deze islamitische bergvolken wonen in Rusland en Sjvardnadze is hoogst onstomend over het feit dat Moskou de grens met Georgië niet heeft gesloten om te verhinderen dat 'guerrillastrijders en huurlingen' naar Abchazie kwamen. Hij heeft eveneens geprotesteerd tegen de aankondiging van Jeltsin dat Russische troepen in Abchazie de belangrijke spoorlijn langs de kust gaan controleren.

Jeltsin bevindt zich thans in een moeilijke positie. Russische nationalistische zijn in het conflict in Abchazie ongetwijfeld een kans de Russische invloedssfeer uit te breiden. Maar als Jeltsin de kant van de Abchaziërs kiest, kan hij in eigen land moeilijk het streven naar onafhankelijkheid van verschillende volken bestrijden.

De Russische president heeft geen andere keuze dan de territoriale integriteit van Georgië te accepteren. Dat moet het uitgangspunt zijn van onderhandelingen. Bij het door Jeltsin voorgestelde overleg moet worden gesproken over vertrouwenwekkende maatregelen, het beschermen van minderheden en autonomie voor de Abchaziërs en andere volken. Een andere oplossing is er niet.

Ook Daniel Cohn-Bendit vindt dat de Duitse asielwetgeving moet worden aangescherpt. Tegen de achtergrond van de huidige gewelduitbarstingen tegen immigranten verdient wetswijziging echter niet de hoogste prioriteit. Eerst moet de veiligheid van buitenlanders worden gegarandeerd.

RELLEN gericht tegen vluchtelingen in Rostock. Een arrogante Bundesbank die de zwakkere economieën van Europa dreigt te ruïneren via de eigen autoritaire en bezeten voorliefde voor monetair stabiliteit. De 'etnische zuivering van de zigeuners', die naar Roemenië worden gedeporteerd, waar ze zeker zullen worden vervolgd. Vervalt Duitsland zo snel na de afbraak van de Berlijnse Muur alweer in dat obscure nationalisme waarvoor menigen bij de hereniging al vreesde?

Deze voorstelling van zaken is overdreven. Er zijn ongetwijfeld krachten in het nieuwe Duitsland die het oude Duitsland kunnen doen herleven. Maar voor het eerst in zijn geschiedenis is Duitsland nu cultureel en politiek stevig verankerd in het Westen.

De afsluiting van het Oosten tijdens de Koude Oorlog dwong Duitsland tot een historische opening naar het Westen. De Angelsaksische traditie van democratie en tolerantie is nu even gewoon geworden als een vakantie in Frankrijk, tenminste in het westelijk deel van Duitsland.

Bovendien is Duitsland aan het einde van de twintigste eeuw niet langer 'de ideale natie van het Volk', maar een multiculturele samenleving. Zo is een vierde van de bewoners van Frankfurt nu van buitenlandse afkomst. Dat komt voornamelijk door de buitenlandse werknemers (de gastarbeiders uit Turkije en andere landen) die het Westduits *Wirtschaftswunder* na de Tweede Wereldoorlog mee hebben opgebouwd en daarna met hun gezinnen in Duitsland zijn gebleven.

De gebeurtenissen waarvan wij vandaag de dag getuige zijn, zijn dan ook niet alleen een poging van Duitsland om de Europese integratie te verwerken maar ook een poging met zijn nieuwe identiteit in het reïne te komen. Het probleem van het toenemend geweld tegen vluchtelingen en immigranten is het meest nijpend in het oostelijk deel van het land. In het westelijk deel van Duitsland hebben zich slechts een paar geïsoleerde incidenten voorgedaan en de mensen voelen weinig sympathie voor dit soort voorvallen. Maar in het oostelijk deel zijn de mogelijkheden voor een sociale volksbeweging angstaanjagend reëel.

De economische en culturele wortels van een dergelijke beweging zijn niet moeilijk te achterhalen. In het oosten dacht men, geheel ten onrechte, dat de levensstandaard door de hereniging van Duitsland van de ene dag op de andere op het niveau van het westelijk deel van Duitsland kon worden gebracht. In werkelijkheid is daar minstens tien tot vijftien jaar voor nodig. De levensomstandigheden van deze mensen zullen eerder nog slechter worden, voordat zij een stijgende lijn te zien zullen geven. En dus zien zij de toekomst met angst en onzekerheid tegemoet.

Wat gebeurt er als 400 duizend vluchtelingen zich op dit moment de vat vol angst stormen? De vluchtelingen bieden de mogelijkheid een naam, een gezicht te geven aan de angsten waardoor de Duit-

Foto Guus Dubbeiman - de Volkskrant

Duitsers moeten intolerantie met intolerantie bestrijden

sers uit het oosten gekweld worden. Als vluchtelingen worden zij de schietschijf van de agressie.

Voeg daar nog de mentaliteit aan toe van een volk dat is opgegroeid in een autoritaire politieke cultuur die rechtstreeks doerliep van het nazisme in het communisme. Geen wonder dat men in het oosten de democratie slechts heel basaal interpreteert. Voor de voormalige Oostduitsers impliceert de democratie geen tolerantiecultuur, maar is het een mogelijkheid om, na veertig jaar censuur, te kunnen zeggen wat je wilt. Voor hen betekent democratie in staat zijn te zeggen: 'we willen geen buitenlanders'.

Jongerenbendes die immigranten in elkaar slaan en opvanghuizen in brand steken, lopen voorop in het angstgevoel. Het gevaar schuilt echter in de bredere sympathie van het volk. Vandaag is het gezicht dat zij aan hun angst kunnen geven het gezicht van de vluchteling. Morgen kan het het gezicht van joden of homoseksuelen zijn.

In plaats van deze uitbarstingen van raciale onverdraagzaamheid de kop in te drukken, hebben de regerende christen-democratische autoriteiten zich schandelijk toelaat opgesteld tegenover de uit haat geboren misdaden. Zij hopen de stemming die in het oosten heerst te gebruiken om de sociaal-democraten en andere partijen te dwingen de constitutionele verordeningen te accepteren die nodig zijn om de Duitse asielwet te wijzigen en daarmee hun politieke basis te verstevigen, die hevig wankelt na tien jaar leiderschap van Helmut Kohl.

Een dergelijke angstpolitiek was

alleen maar koren op de molen van fascistische straatbendes in het oosten. In feite zeggen de autoriteiten tegen hen: 'Gooi nog maar een paar Molotov-cocktails en de asielwet kan veranderd worden. Dan kunnen we de grens sluiten.'

Omdat ik in Frankfurt dagelijks word geconfronteerd met de levensrechtse uitdagingen van het multiculturalisme, ben ik me volledig bewust van de noodzaak de Duitse immigratie- en asielwetten aan te scherpen. Bijna twee jaar geleden, ruim voor het huidige geweld, werden mijn voorstellen voor dergelijke wijzigingen volke-

maliseerd. Mijn voorstel is tweeledig: wijzig de wet op het Duitse staatsburgerschap en stel een immigratie- en asielcommissie in die over asielgevallen beslist en vooraf vastgestelde quota hanteert.

Op het moment hebben wij in Duitsland te maken met een racistische wet op het staatsburgerschap. Alleen iemand met Duits bloed is Duits staatsburger. Zelfs een Turk die is geboren in Frankfurt en beter Duits dan Turks spreekt, blijft zijn hele leven buitenland. Hij mag niet stemmen en heeft niets in te brengen in de zaken die hem aangaan. Omdat hij wel de plichten van het staatsburgerschap maar niet de volledige rechten heeft, kan hij agressief worden tegen de maatschappij die hem niet wil aanvaarden.

Net als in de VS of Frankrijk de gewoonte is, zou iedereen die in Duitsland wordt geboren Duits staatsburger moeten zijn. Als iemand meer dan tien jaar in Duitsland werkt en de Duitse grondwet accepteert, moet hij recht hebben op een dubbel staatsburgerschap: van Duitsland en van zijn geboorteland. Ik wil er echter op nadrukkelijk aan toevoegen dat de nieuwe staatsburger ook in de praktijk de Duitse mores moet accepteren, met name de scheiding van kerk en staat die zo'n probleem vormt voor de islamitische Turken.

De immigratie- en asielcommissie, die door het Duitse parlement moet worden gekozen, zou moeten beslissen over asielgevallen en immigratiequota moeten instellen, na overleg met de relevante partijen waaronder de Duitse werknemers en werkgevers, het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelin-

gen van de VN en Amnesty International.

Binnen een dergelijk beleid zou Duitsland bijvoorbeeld 200 duizend immigranten per jaar kunnen toelaten. Net als in de VS zouden er sub-quota kunnen worden gehanteerd voor verschillende groeperingen: zoveel Turken, zoveel Spanjaarden et cetera.

Wat het asielrecht betreft, zou de Duitse commissie een duidelijke oorlogssituatie zoals in Joegoslavië onder de loep kunnen nemen of zich kunnen richten op het probleem van de Koerdische vluchtelingen uit Irak en met zijn bureaus een Europese verdeling van vluchtelingen kunnen opstellen. De commissie zou de macht hebben die asielzoekers terug te sturen die niet voldoen aan de criteria van vervolging, maar in Duitsland op zoek zijn naar economische kansen.

Wanneer het asielrecht misbruikt blijft worden en de Duitse wet niet wordt herzien, leidt dat tot een reactie waardoor juist de mensen die dat asiel zo hard nodig hebben, worden getroffen, getuige de gewetenloze overeenkomst tussen Duitsland en Roemenië, die de 43 duizend in Duitsland verblijvende zigeuners willen deporteren.

Ik zou graag een wereld willen waarin niemand zijn geboorteplaats hoeft te verlaten, op zoek naar veiligheid, betere kansen of zelfs de meest elementaire levensbehoeften. Maar helaas, zo ziet de wereld waarin wij leven er niet uit.

Wij leven in een steeds kleiner wordende wereld waarin de kansen hoogst ongelijk verdeeld zijn, maar wel, en zeker na de Koude Oorlog, aan alle kanten wordt ingespeeld op de wensen van de consument. Het consumentenkapitalisme laat de wereld in zijn advertenties weten dat zijn manier van leven de beste is. Maar wanneer die wereld vervolgens op de stoep staat, blijkt de rode loper te zijn opgerold. Wanneer migranten zich door de constante propaganda van de commercie tot de westerse manier van leven aangetrokken voelen, krijgen zij te horen dat ze maar in hun eigen huis naar al die consumptie-artikelen moeten gaan zitten verlangen.

Als in de komende twintig jaar de situatie voor de kinderen van het arme Zuiden en Oosten niet wat hoopvoller wordt, blijft de run op onze grenzen bestaan. Daar ligt het probleem — niet alleen voor Duitsland maar voor het hele Westen.

Hoewel het nieuwe Duitsland nog bezig is met zijn eigen integratie, moet het zich ook aanpassen aan deze realiteit. We moeten beginnen met te accepteren dat we al een immigrantenmaatschappij zijn, die zich niet als alle andere postmoderne samenlevingen door de moeilijke uitdagingen van multiculturalisme en democratie heen moet worstelen.

Daniel Cohn-Bendit is sinds 1989 locoburgemeester van Frankfurt, met in zijn portefeuille multiculturele zaken. Vertaling Jose van Zuijlen

Als in het arme Oosten en Zuiden de situatie niet verbetert, blijft de run op onze grenzen bestaan.

men door het establishment genegeerd en met minachting bekeken door de vroegere linkse garde, die consequent en tegen elke prijs de grenzen open wil houden.

Ik vind nog steeds dat Duitsland zijn wetten moet wijzigen, maar onder de huidige omstandigheden — nu buitenlanders die in Duitsland veiligheid en nieuwe kansen dachten te vinden onder de huidige wetten vrezten voor hun leven — zou dat een aanfluiting zijn voor de liberale democratie, die hier eindelijk na zoveel zwoegen wortel heeft geschoten.

De Duitse autoriteiten moeten eerst een intolerantie tegenover de intoleranten aan de dag leggen,

lijker over alle Europese staten moet worden verdeeld.

Misbruik van de asielwet, die bedoeld is om de politiek onderdrukt en veilige haven te bieden, heeft het probleem alleen nog maar erger gemaakt. Vandaag de dag reist een jonge Marokkaan zonder toekomstperspectief naar Duitsland, vraagt 'asiel' aan en komt zo het land binnen. Geen enkele samenleving kan eeuwig doorgaan met het opnemen van buitenlanders op zulke liberale voorwaarden.

Nu de gang van zaken na de hereniging weer wat normaal wordt, dienen ook de asiel- en migratiewetten te worden geor-

GEACHTTE REDACTIE

Tijdbom

Deze ramp is een schokkende gebeurtenis van een wereld waar de economie, de financiën en werkgelegenheid ons in een levensgevaarlijke positie brengen. Schiphol op een steenworp afstand van een wereldstad, terwijl het vliegverkeer misschien niet zo gegarandeerd veilig is als we denken. De Maasvlakte met zijn grote raffinaderijen is direct naast Rotterdam. Kerncentrales en fabrieken, uit naam van de welvaart gebouwd. We leven op een tijdbom. Angstig besef ik dat ik in een land leef waar we ons veilig wanen, terwijl we moeten bekennen dat rampen al maar dichterbij zijn.

LEIDEN Anneke Wittermans

Tijdverspilling

Sociale dienstplicht? Een aanzienlijk deel van de CDA-fractie ziet hier wel wat in. Het CDJA weet namelijk dat dit de juiste manier is voor onze jongeren om kennis te maken met de maatschappij. Echter, de echte maatschappij mag hier niet onder lijden. Dus mogen jongeren drie tot zes maanden besteden aan het dwelen van vloeren, parkeercontrole, rondbrengen van maaltijden en surveillance. Dit plan kent slechts een voordeel. Over een tijdje weten ook meisjes wat jongens al tientallen jaren weten dank zij de militaire dienstplicht: door de overheid opgelegde klusjes zijn volstrekt nutteloos en tijdverspillend.

MAASTRICHT Michael Vork

Rampenplan

Op zondagavond gebeurt een verschrikkelijk vliegongeluk in de Bijlmer. De televisie reageert onmiddellijk. Er zijn doden en vele gewonden. Een uur na het ongeval is ook nog om 21 uur zit Gij's Wanders uitentureur te zeuren 'of er volgens een rampenplan wordt gewerkt' en 'of er een crisiscentrum is ingericht'.

Ik dacht dat hulp primair was. BUNNIK mr L. Andriessen

Hypocriet

Heel erg allemaal, die vliegcrash in de Bijlmermeer. Maar is het niet een beetje hypocriet dat juist de ministers Maij en Dales en burgemeester Van Thijn voorop lopen in het uiteten van hun ontzetting in de media. Zij gaan rustig verder met hun plannen de capaciteit van Schiphol te verdrievoudigen in de komende decennia.

UTRECHT Joris van Rooij

Bijlmer

Mag ik Marcel van Lieshout rekenen tot een van de ramptoeristen (de Volkskrant, 6 oktober)? Een plek die hij onder normale omstandigheden het zien niet waard vond, wordt opeens het zien en beschrijven waard. Maar wel met ogen en oren die bevestiging zoeken voor zijn vooringenomen negatieve visie op de Bijlmer. Hij kent het, zoals velen, alleen uit de folders. Geschreven vanuit een lust tot sensatie en negatieve beoordeling en niet vanuit belangstelling en liefde voor dit unieke stukje Nederland.

AMSTERDAM E. Engelsman

Travestie

In de rubriek 'Rumoer' van 2 oktober (geheimde dame Maartje) wordt travestie met transseksualiteit verward. Een travestie is een man die zich, vanuit een innerlijke drang, periodiek als vrouw wil voordoen maar zich wezenlijk vrouw voelt. Transseksuelen zijn vrouwen of mannen die met de verkeerde geslachtsmerken zijn geboren. Dus niet 'mensen die zich vrouw voelen' (of omgekeerd) maar vrouwen (of mannen) die ernaar streven hun lichaam in overeenstemming met hun identiteit te brengen.

ENSCHEDÉ Maïke Dulk

Radio

De omroepen gaven er weinig ruchtbaarheid aan, daarom vond ik het goed in de Volkskrant van 2 oktober te lezen welke radioprogramma's we niet meer mogen beluisteren. *Hersengymnastiek* op *Journalistenforum* bestonden al meer dan dertig jaar, jammer dus. *Hobbytaminieren*: prestaties van goede amateurs, weg ermee. *Studio 55*: voor ouderen, kon dus ook wel verdwijnen. Het onvolprezen, uitstekend gedocumenteerde *Jazz uit het historisch archief* moest ook weg. Oudere plaatnamen zijn er in overvloed, maar we zullen ze haast niet meer horen.

UTRECHT Victor Coselman

Geen btw

De luchtvaart is bepaald geen milieuvriendelijke bedrijfstak, in tegendeel. Dat de Europese Commissie de belangen van het milieu aan zijn laars lapt, blijkt uit het besluit om geen btw te heffen op tickets binnen Europa, onder meer omdat de heffingen zouden leiden tot 'prijsstijgingen en administratieve rompslomp' (de Volkskrant, 2 oktober). Maar vliegtuigbrandstof is ook al vrijgesteld van accijns.

Misschien moeten de schoenmakers nog eens met de Europese Commissie gaan praten: ook voor hen geldt dat het hogere btw-erf leidt tot prijsstijgingen en administratieve rompslomp, en dat voor een branche die wel milieuvriendelijk is.

AMSTERDAM Henk Timmermans

Daltons

Wat betreft het artikel over de Daltons (de Volkskrant, 3 oktober) een opmerking: in deel 6 van de Lucky Luke-serie van Morris (!) met als titel *Vogelvlrij*, wordt op een historisch mogelijk niet geheel verantwoorde wijze het verhaal verteld van de vier gebroeders Dalton (Bob, Bill, Grah en Emmet) inclusief hun droevig einde in Coffeyville. In deel 12 van dezelfde serie, getiteld *De neven Dalton*, maken Joe, Jack, William en Averell hun opwachting. Deze zijn idolaat van hun knappe en beroemde neven en doen alles om in hun voetsporen te treden.

ZOETERMEER Herman Cohen Stuart

GEDWONGEN GOED DOEN

Marcel van Dam

zaamheden te verrichten die ook door anderen, in een betaalde baan, gedaan kunnen worden.

Want alle taken die ik kan bedenken zijn ook op een andere, reguliere manier te vervullen. En dat geldt ook voor taken die nu, vooral als gevolg van bezuinigingen door de overheid, onder druk zijn komen te staan.

Beide argumenten zijn dubieus. Het dwingen van mensen om armbeid te verrichten tegen hun zin heeft vooral te maken met de verouderde beloningsstructuur. Vuil en zwaar werk wordt onderbetaald in verhouding tot het relatieve lichte werk op kantoor of achter de geautomatiseerde machines. Op den duur zal dat niet houdbaar blijken.

Voorstanders hanteren twee gelijkheidsargumenten voor invoering van een sociale dienstplicht. In de eerste plaats zou het on-

recht dat slechts één derde van de jonge mannen daadwerkelijk in militaire dienst moet, door invoering van een algemene sociale dienstplicht teniet worden gedaan.

In de tweede plaats zouden vrouwen net zo behandeld worden als mannen.

Beide argumenten zijn dubieus. Het dwingen van mensen om armbeid te verrichten tegen hun zin heeft vooral te maken met de verouderde beloningsstructuur. Vuil en zwaar werk wordt onderbetaald in verhouding tot het relatieve lichte werk op kantoor of achter de geautomatiseerde machines. Op den duur zal dat niet houdbaar blijken.

Voorstanders hanteren twee gelijkheidsargumenten voor invoering van een sociale dienstplicht. In de eerste plaats zou het on-

althans zoals ouderen denken dat het vroeger was.

Herstel van verloren gegane normen als rechtsgrond voor sociale dienstplicht: een aardig moreel vraagstuk.

Er komt natuurlijk niets van terecht. Vanzelfsprekend zal het kabinet Brinkman volgende week toezeggen dat er een onderzoek gedaan zal worden naar de mogelijkheid en de wenselijkheid van een sociale dienstplicht. Daarmee is het onderwerp weer voor een aantal jaren opgeborgen.

Maar een grote misvatting die aan het denkbeeld van een sociale dienstplicht ten grondslag ligt, kan door geen onderzoeksresultaat worden weggenomen. Dat is de gedachte dat je door middel van een niet vrijwillige organisatie normen en waarden, of zelfs de cultuur kunt veranderen. Zoals de

militaire dienst niet kon voorkomen dat jongeren hun haar lieten groeien, zo zal een sociale dienstplicht de houding ten opzichte van opa en oma niet veranderen.

Want instituties maken niet de cultuur, maar de cultuur maakt de instituties. Het feit dat de AJC niet meer bestaat, de Kajotters zijn verdwenen en de padvinderij een marginaal verschijnsel is geworden, is het gevolg van de culturele veranderingen in de laatste decennia. Dat geldt ook voor het ontstaan van het één-generatie-gezin.

Het is een illusie dat je die culturele veranderingen ongedaan kunt maken door de AJC en de Kajotters weer op te richten, de padvinderij te gaan promoten of opa en oma weer door de kinderen te laten verzorgen.

Vroeger, in die goede oude tijd, werden verloren illusies beschouwd als gevonden waarheden. Zou je de CDA-fractie kunnen dwingen dat weer te doen?

Een geruststelling is dat de werkelijkheid dat wel zal doen.

Het meest opvallend in de reacties van de voorstanders van een sociale dienstplicht is dat men er kennelijk niet over in zit dat de overheid mensen dwingt werk-

SPECIAL PRICE

ABBA
The Album

BRYAN ADAMS
Cuts Like a Knife

ALAN PARSON PROJECT
Tales of Mystery & Imagination

BEE GEES
Spirits Having Flown

BLUE DIAMONDS
Favorieten van Toen

BON JOVI
Slippery When Wet

JACQUES BREL
De 24 Grootste Successen

BZN
Endless Dream
Visions

CARPENTERS
Singles 69-73

ERIC CLAPTON
Time Pieces

COMMODORES
All The Great Love Songs

ROBERT CRAY
Strong Persuader

ROGER DALTRY
Best Of Rockers & Ballads

DE DIJK
Nooit Genoeg

DIRE STRAITS
Communicue

EARTH & FIRE
Greatest Hits

TONNY EYK
As Time Goes By

FAITH NO MORE
Live at Brixton

ELLA FITZGERALD
Cole Porter Songbook

HERMAN FINKERS
Als Gezonde Jongen Zijnde

CONNIE FRANCIS
The Very Best Of

MARVIN GAYE
Compact Command Performances Vol. 2
What's Going On

GENESIS
Genesis
Abacab

ASTRUD GILBERTO
This Is Astrud Gilberto

HET GOEDE DOEL
Live '88

GOLDEN EARRING
Golden Greats

BOUDEWIJN DE GROOT
Concert

FRANS HALSEMA
1939 - 1984

HAVENZANGERS
10 Jaar Havenzangers

JOHN HIATT
Bring The Family

ENGELBERT HUMPERDINCK
Greatest Hits

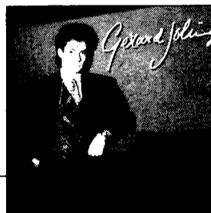

JOE JACKSON
Body And Soul

**MICHAEL JACKSON/
DIANA ROSS**
Love Songs

ELTON JOHN
Ice On Fire

GERARD JOLING
No More Boleros

TOM JONES
The Golden Hits

KINDEREN VOOR KINDEREN
Het Beste Uit

KLEIN ORKEST
Het Beste Van Klein Orkest

GLADYS KNIGHT & THE PIPS
17 Greatest Hits

MARK KNOPFLER
Local Hero

CORRY KONINGS
Net Als Vroeger

**JAMES LAST/
BERDIEN STENBERG**
Flute Fiesta

JAMES LAST
Romantic Dreams

LEVEL 42
World Machine

ROBERT LONG
Tsjechov

MASTRECHTER STAAR
100 Jaar Mastrechtster Staar

THE MARVELETTES
23 Greatest Hits

METALLICA
Creeping Dead

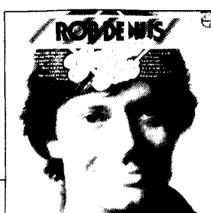
NANA MOUSKOURI
Nana In Holland

VAN MORRISON
Into The Music

MUSICAL
Cats

ROB DE NIJS
Greatest Hits

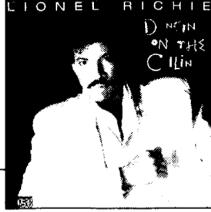

THE POLICE
Outlandos d'Amour

LIONEL RICHIE
Lionel Richie

Can't Slow Down
Dancing On The Ceiling

DIANA ROSS
All The Great Love Songs

DIANA ROSS/MARVIN GAYE
Diana & Marvin
Shadows
Change Of Address

LORI SPEE
The Very Best Of

BONNIE ST. CLAIRE
Door De Jaren

BERDIEN STENBERG
Her Most Beautiful Melodies

DONNA SUMMER
Love To Love You Baby

SUPERTRAMP
Crisis? What Crisis?

THE SUPREMES
Greatest Hits & Rare Classics

SWEET PEOPLE
Summer Dream

TEARS FOR FEARS
Songs From The Big Chair

TUMBLEWEEDS
The Best Of

UGLY KID JOE
As Ugly As They Wanna Be

HERMAN VAN VEEN
Signalen

CORNELIS VREESWIJK
Misschien Wordt Het Morgen Beter

DINAH WASHINGTON
Compact Jazz - Sings The Blues

WET WET WET
Holding Back The River

ROGER WHITTAKER
The Best Of

STEVIE WONDER
Love Songs 20 Classics Hits

ZANGERES ZONDER NAAM
Koningin Van Het Levenstied

**BERDIEN STENBERG/
JAAP VAN ZWEDEN**
Ode Aan Amadeus

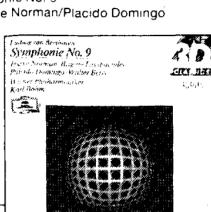

SPECIAL PRICE

ALBINONI/PACHELBEL/VIVALDI
Adagio/Canon/Concerti

BACH
De Vioolconcerten
Kremer/Academy/Holliger

BEETHOVEN
Symfonie No. 9
Jessye Norman/Placido Domingo

CHOPIN
Favourites
Vladimir Ashkenazy (piano)

CHOPIN
Pianoconcert No. 1
Zimmerman/Concertgebouworkest

GERSHWIN/BERNSTEIN/BARBER
West Side Story/Rhapsody in Blue

GRIEG
Peer Gynt Suite/Lyric Suite

KREISLER
Liebesleid
Sliomo Mintz

MENDELSSOHN & PAGANINI
Vioolconcerten
Jaap v. Zweden

MOZART
Eine Kleine Nachtmusik
James Levine

MOZART
Pianoconcerten 20 + 23
Uchida/ECO/Tate

ORFF
Carmina Burana
RPO/Dorati

SAINT-SAENS
Symfonie No. 3
Barenboim

SATIE
Pianomuziek deel 1
Reinbert de Leeuw

STRAUSS
Walsen
Maazel

VIVALDI
4 Jaargetijden
Kremer/Abbado

HET GROTE DIERENCARNAVAL

**JESSYE NORMAN ZINGT
"CLASSICS"**

POEM (DEEL 2)

LARS ROOS (PIANO)

**THE WORLD OF
KATHLEEN FERRIER**

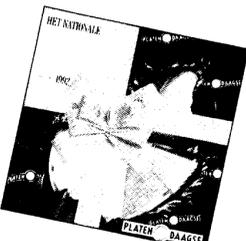
SPECIAL PRICE

TOP CD'S

PER STUK FI. 29,95**

NÚ TIJDELIJK TWEE VOOR SLECHTS 49,95**

EN TIJDENS DE
PLATENTIENDAAGSE
GRATIS CD*

**ADVIESPRIJS

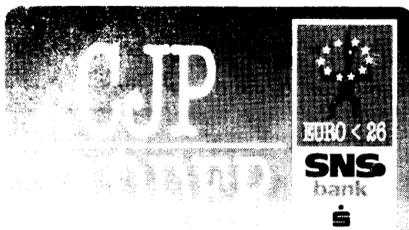
DEZE EN NOG VELE ANDERE SPECIAL PRICE CD'S VINDT U BIJ UW PLATENZAAK HERKENBAAR AAN HET SPECIAL PRICE VIGNET

phonogram bv

DE MOOISTE KADO'S VIND JE IN DE PLATENZAAK

* De Gratis CD 'Het Nationaal Muziekkado' is alleen verkrijgbaar tijdens de platen 10 daagse van 6 t/m 17 oktober bij besteding van minimaal FI. 49,50 aan CD's

Muziek

TOTO KINGDOM OF DESIRE
 Het album 'Kingdom of Desire' van de Amerikaanse rockband Toto is een zeer sterke plaat met de beste muziek die de band ooit heeft gemaakt. Dat is niet alleen de muziek die op de plaat staat, maar ook de manier waarop de muziek is opgenomen. De muziek is helder en krachtig, met een uitstekende productie die de band's unieke klank laat horen. Het album is een must-have voor fans van de band en voor iedereen die houdt van goede rockmuziek. Met CJP / 55,95.

PACO PENA MISIA LAMENCA
 De Spaanse muzikant Paco Pena brengt met 'Misia Lamencia' een prachtig album van Spaanse muziek. Het album is een hommage aan de Spaanse muziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het album is een must-have voor fans van Spaanse muziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 58,65.

Concerten

LOUISIANA ZANDI
 De Amerikaanse bluesmuzikant Louisiana Zandi brengt met 'Louisiana Zandi' een prachtig album van bluesmuziek. Het album is een hommage aan de Amerikaanse bluesmuziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het album is een must-have voor fans van bluesmuziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 12,50.

THEATRALE PEILERSCHAP & RADIO THE HARMONISCH ORKEST
 Het Theater Peilerschap & Radio The Harmonisch Orkest brengt met 'The Harmonisch Orkest' een prachtig concert van klassieke muziek. Het concert is een hommage aan de klassieke muziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het concert is een must-have voor fans van klassieke muziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 17,50. Bel voor kaartjes: 020-3651851.

THEATRALE PEILERSCHAP & RADIO THE HARMONISCH ORKEST
 Het Theater Peilerschap & Radio The Harmonisch Orkest brengt met 'The Harmonisch Orkest' een prachtig concert van klassieke muziek. Het concert is een hommage aan de klassieke muziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het concert is een must-have voor fans van klassieke muziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 17,50. Bel voor kaartjes: 020-3651851.

TAZZARATHION
 Het Nederlandse muziekensemble Tazzarathion brengt met 'Tazzarathion' een prachtig album van wereldmuziek. Het album is een hommage aan de wereldmuziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het album is een must-have voor fans van wereldmuziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 15,10-14.

Theater

ROZE KROKODILLEN
 Het Nederlandse muziekensemble Roze Krokodillen brengt met 'Roze Krokodillen' een prachtig album van wereldmuziek. Het album is een hommage aan de wereldmuziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het album is een must-have voor fans van wereldmuziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP-korting variërend van 20 tot 50%.

DE NATIONALE BALLET SLEEPING BEAUTY
 Het Nederlandse Ballet Sleeping Beauty brengt met 'Sleeping Beauty' een prachtig concert van klassieke muziek. Het concert is een hommage aan de klassieke muziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het concert is een must-have voor fans van klassieke muziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 22,50. Bel voor kaartjes: 020-6255455.

Nationale filmtijlpijst

CINIKID '92
 Het Nederlandse muziekensemble Cinikid '92 brengt met 'Cinikid '92' een prachtig album van wereldmuziek. Het album is een hommage aan de wereldmuziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het album is een must-have voor fans van wereldmuziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 5,50.

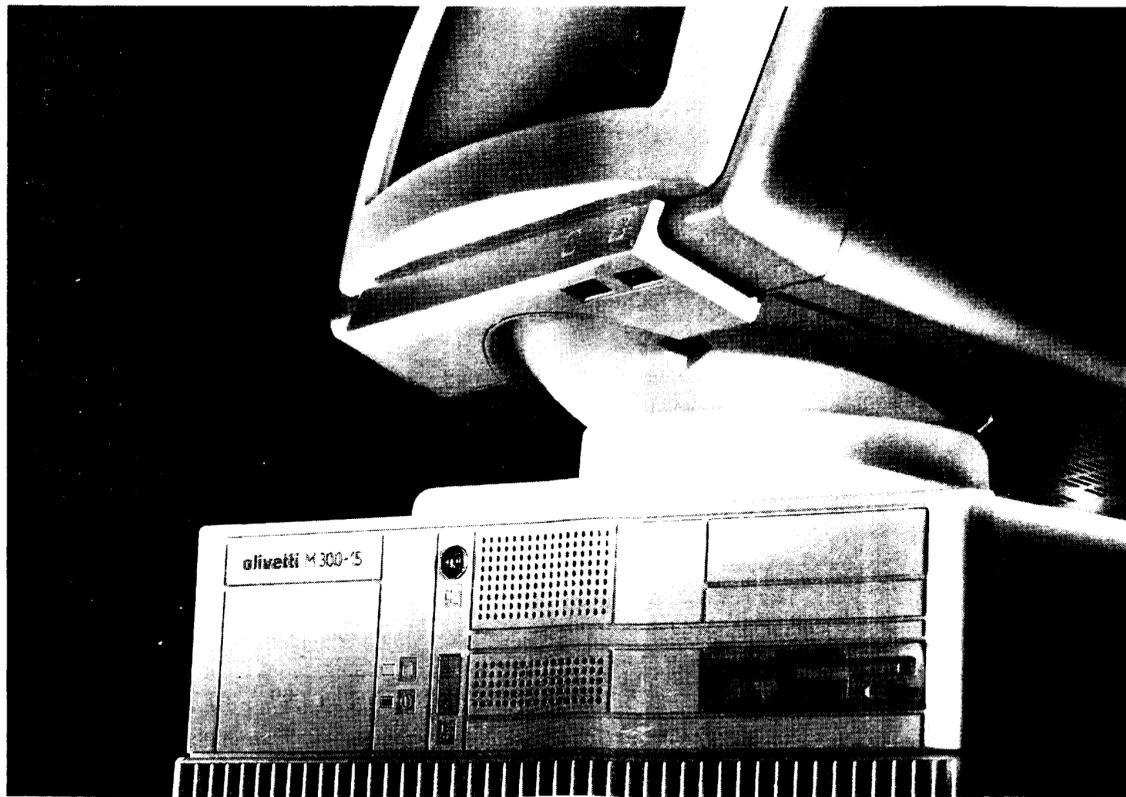
Reizen

NAAR BOEDAPESI IN 6 DAGEN
 Het Nederlandse reisbureau NZH Travel brengt met 'Naar Boedapest in 6 dagen' een prachtig reisprogramma. Het reisprogramma is een hommage aan de wereldmuziek van de jaren 40 en 50, met een prachtige klank die de band's unieke stijl laat horen. Het reisprogramma is een must-have voor fans van wereldmuziek en voor iedereen die houdt van goede muziek. Met CJP / 22,50. Bel voor informatie: 025-432752.

CJP kopen?

De CJP-kaart is een kaart die nog geen 26 jaar oud is. Voor informatie over de CJP-kaart, bel met de CJP-afdeling: 020-6224019. Je kunt nu een CJP-kaart kopen voor 1,50 euro. Het bedrag wordt in de vorm van de kaart op je SNS- rekening te goeder trouwe bijgeschreven.

Je wilt een CJP-kaart kopen? Stichting CJP, omroepvereniging E.V. van de Volkskrant, Postbus 1000, 1000 AA Amsterdam. Bel voor informatie: 020-6224019. Je kunt nu een CJP-kaart kopen voor 1,50 euro. Het bedrag wordt in de vorm van de kaart op je SNS- rekening te goeder trouwe bijgeschreven.

Olivetti M 300-15, 386 SX, 25 MHz, 4 MB RAM, 3 MB HDD, Intel 387, VGA, 2 harddisks, 2 floppydisks, MS-DOS 3.31

Difference in value.

De 10 bekendste softwarebedrijven ter wereld bevestigen, dat Olivetti PC's geschikt zijn voor de meest uiteenlopende toepassingen. 3.000.000 verkochte exemplaren in 10 jaar ondersteunen dit.

Het Olivetti servicenetwerk is met 6.000 dealers en servicepunten één van de grootste in Europa.

Gerenommeerde wereldbanken, vele overheidsorganen en ruim 55.000 scholen en universiteiten hebben gekozen voor Olivetti vanwege de service. En voor Olivetti PC's vanwege hun betrouwbaarheid en ergonomische maatstaven.

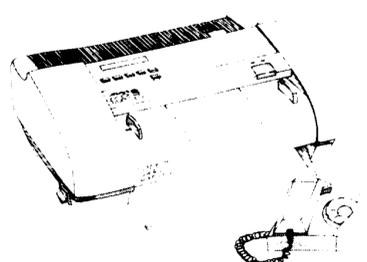
De 11 belangrijkste kwaliteitsnormen verzekeren de kwaliteit en de ergonomische standaard van de Olivetti PC's.

14.000 uur onafgebroken testen, zonder één enkele fout te registreren, bewijst de kwaliteit en compatibiliteit van onze Personal Computers.

Olivetti M-serie PC's. Seriously built, seriously sold.

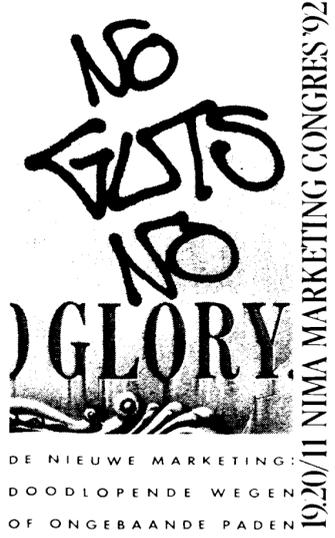

Voor nadere informatie, Olivetti, Tel: 071-319900.

Uw advertentietekst vanaf de grotere postkantoren naar onze fax, dat is communiceren zonder misverstanden...

het faxnummer is 020-5626283
PERSCOMBINATIE

1920/II NIMA MARKETING CONGRES '92

Ik graag ontvang ik de volgende informatie voor het meer dan ooit interessante NIMA Marketing Congres '92

Naam: _____
 Bedrijf: _____
 Functie: _____
 Adres: _____
 Postcode: _____
 Plaats: _____
 Telefoon: _____

Deze brief is een ingetrukkende enveloppe zonder naam NIMA. Antwoordnummer 17457, 1000 SN, Amsterdam.

Wie in deze tijd marketing bedrijft, moet meer dan ooit over een behoorlijke dosis let en durf beschikken. Steeds sneller veranderingen eren keuzen die steeds vaker op maar een zekerheid gebaseerd zijn: niets is zeker en zelfs dat niet. Sprekender is

NIMA Marketing Congres aw visit aan die van voortaanstaande sprekers uit binnen- en buitenland. En kies uit de meer dan 50 parallelsessies. Spel tegenin, that's the spirit. Bestel nu de congreskaart NIMA Marketing Congres '92, tel: 020-5626283. **nima**

Wat goed is moet je niet zomaar veranderen.

Midalgan is al ruim 45 jaar het vertrouwde middel bij koude, stijve of vermoeide spieren. En we zijn er best een beetje trots op dat de huidige samenstelling dezelfde is als die van toen.

Midalgan is warm en weldadig, wrijft gemakkelijk uit en plakt niet.

Maar overtuig uzelf. Haal nu een gratis sachet Midalgan bij uw drogist of apotheek.

Test gratis vertrouwde Midalgan bij uw drogist of apotheek.

Midalgan. Warm en weldadig.

Pers en publiek juichend!

CIRCUSTHEATER-SCHIEVENINGEN

TURBO B & SNAP

Voorverkoop is reeds begonnen
Nieuw: aan de zee, Allround, Indigo, VVV, Emmeloord, Fokke Dijksterhuis

DISCO DANCE

The Sleeping Beauty

Het Nationale Ballet

10 11 13 14 16 18 21 23 24 27 29 30 okt en 2 3 nov

10.00-18.00 uur: 10.00-18.00 uur: 10.00-18.00 uur: 10.00-18.00 uur

10.00-18.00 uur: 10.00-18.00 uur: 10.00-18.00 uur: 10.00-18.00 uur

MOJO CONCERTS PRESENTERT

EXTRA CONCERT
ZONDAG 29 NOVEMBER - 19.00 UUR - AHOY - ROTTERDAM

PATRICK BRUEL

KAARTVERKOOP BEGINT A.S. ZATERDAG

Rotterdam: kassa Ahoy en besprek. Rotterdams Dagblad; Den Haag: besprek. Haagse Courant; Amsterdam: Nieuwe Muzikanten; Utrecht: NZZ; Nijmegen: De Crisis; Eindhoven: van Leest; Delft: Kaartenhuis en de VVV-besprekbuero's. Prijs: f 40, f 37,50, f 35 en f 30.

LEES OOR

1992 ROTTERDAM

Heineken Jazzfestival

zondag 11 oktober 1992, 15.00 uur

SPECIAL GAST OPENINGSCONCERT

CANDY DULFER & BAND

Schouwburgplein - Rotterdam

UIT IN ROTTERDAM

© STICHTING UIT PROMOTIE ROTTERDAM

010 413 24 90 de Doelen

Schouwburgplein 50. Kaartverkoop en reserveren vanaf 1 maand van tevoren, ook telefonisch: Dagelijks: 10.00-18.00 uur; W: 10.00-21.00 uur; Redactie: Pas 05/CJP/RP

Ma. 12 20.15 **ROTTERDAMS PHILHARMONISCH ORKEST**
o.l.v. George Cleve m.m.v. Irina Grafenauer, fluit en Maria Graf, harp.
Mozart Eine kleine Nachtmusik; Concert voor fluit, harp en orkest nr 3
f 145,- f 120,- Met reductie f 40,- f 30,-

Ma. 14 14.15 **ROTTERDAMS PHILHARMONISCH ORKEST**
o.l.v. George Cleve, Programma W-8
f 127,50 f 122,50 f 117,50 Met reductie f 25,- f 20,-

Ma. 14 12.15 **LUNCHCONCERT** Engel Bollesta. Sponsor: Nijmegen & De Lange
ROTTERDAMS PHILHARMONISCH ORKEST
o.l.v. George Cleve, Programma W-8
f 127,50 f 122,50 f 117,50 Met reductie f 25,- f 20,-

Do. 15 20.15 **ISTANBUL MEVLANA GEZELSHAP**
Dans-Sema en Soefi-muziek

Ma. 19 20.15 **NIEUW WERK** slagwerk-groep Den Haag en Ives Ensemble
Première van Diederik Wagenaar, werken van Xenakis en Ford.
Inleiding door Richard Hijnen om 19.15 uur f 115,- Met reductie f 10,-

Ma. 18 20.15 **STUTTGARTER KAMMERCHESTER** o.l.v. Martin Biegler. Duitse Opera: Hartman Concerto Amabile; o.l.v. George Cleve, Program W-8
f 132,50 f 122,50 f 115,- Met reductie f 22,50 f 17,50 f 12,50

Di. 20 20.15 **THE HANOVER BAND** o.l.v. Ray Goodwin m.m.v. Benjamin Hudson, viool, Beethoven Ouverture Coriolan.
Voorconcert: Symfonie nr 9
f 132,50 f 122,50 f 115,- Met reductie f 22,50 f 17,50 f 12,50

Wo. 21 12.45 **LUNCHCONCERT** RPH o.l.v. Jerry Makymuk
VALENTIENSEMBLE o.l.v. Gabriel Ballela m.m.v. Theater Kwan en actievoerster Godfried Beunders.
De vooitrouwer van Venetië; De geschiedenis van de soldaat
f 112,50 Met reductie en jeugd tot 16 jaar f 10,-

010 413 09 00 **Laurenskerk**

Kaartverkoop Grote Kerkplein 3, 10.00-18.00 uur en 's avonds aan de zaal

Ma. 12 20.15 **HONNEUR AUX DAMES** Margreth C. de Jong, orgel en Froukje Wiebenga, fluit f 115,- Pas 05/CJP f 112,-

010 413 63 26 **Luxor Theater**

Kruisade 10. Kaartverkoop voor het gehele seizoen: maandag t/m zaterdag 12.00-18.00 uur. Zon- en feestdagen twee uur voor aanvang van de voorstelling. Avondkassa vanaf 18.00 uur. Telefonisch reserveren: maandag t/m zaterdag 12.00-18.00 uur, ook op 010 413 63 26. Niet afgeboekte plaatsen worden over het algemeen verkocht. Volgnummers vanaf 18.00 uur aan de kassa.

Ma. 13 en Di. 15 20.15 **THE OFFICIAL TRIBUTE TO... THE BLUES BROTHERS**
DIRECT FROM LONDON'S WEST END
Live on stage; The Best Blues Ever! Ma. 12 Nederlandse première

Di. 20 t/m Za. 24 20.15 **ROZE KROKODILLEN** Nederlandse musical: pure soap en camp! Tekst: Hays van der Stoep; Muziek: Maaike van Wijk

Terre Promise

van

THEATRE DE LA MARMAILLE / TEATRO DELL'ANGOLO

Montréal - Canada Turijn - Italië

De veelgeroemde, beeldende familievoorstelling, die de geschiedenis van de mensheid beschrijft aan de hand van het leven van een steen.

14-10	-	Amstelveen	-	Cultureel Centrum
15-10	-	Nijmegen	-	Stadsschouwburg
16-10	-	Enschede	-	Twentse Schouwburg
17-10	-	Tiel	-	Theater Agnietenhof
19-10	-	Roermond	-	De Oranjerie
20-10	-	Heerlen	-	Stadsschouwburg
21-10	-	Groningen	-	Stadsschouwburg
23-10	-	Zoetermeer	-	Stadstheater
24-10	-	Leiden	-	Leidse Schouwburg
25-10	-	Rotterdam	-	Rotterdamse Schouwburg
27-10	-	Venlo	-	Cult. Centr. de Maaspoort
28-10	-	Breda	-	Schouwburg Concordia
29-10	-	Den Bosch	-	Schouwburg Het Casino
30-10	-	Utrecht	-	Stadsschouwburg
31-10	-	Eindhoven	-	Stadsschouwburg

Een initiatief van de Stichting Raamwerk/VSCD
Organisatie: Van Baasbank & Baggerman
020-6242631/6276818

Repertoire

LEE SCRATCH PERRY

voorverkoop uitsluitend tot voor de 8 okt. 22.00 uur

MELK WEG Vdam tel. 020-6211777

Concertgebouw De Vereniging Nijmegen

Sviatoslav Richter

piano

klassiek-romantisch programma

woensdag 28 oktober 20.15 uur

f 60,- / CJP en JTK f 55,-

tel. 080-221100

ZONDAG 25 OKTOBER - 21.00 UUR

TIVOLI - UTRECHT

INDIGO GIRLS

KAARTVERKOOP VANAF HEDEN BIJ DE BETRENDE VOORVERKOOPSTADRESSEN. PRIJS: f 17,50

ZONDAG 18 OKTOBER 1992 14.00 UUR

EDWARD GRIEG

Huidigingsmars uit Sigurd Jorsalfar
Zes liederen met orkestbegeleiding
Den Bergknaap op. 32
Vem Paalmen op. 74
Bergliot, melodrama op. 42
Foran Sydens Kloster op. 20

Eerste uitvoering in Nederland

Radio Kamer Orkest

formatie uit het **Groot Omroepkoor**

Arnold Oestman, dirigent

Solisten:
Anita Soldh, sopraan
Margareth Beunders, alt
Per Vollestad, bariton
Willy Brill, declamatie

Toegang / 35,- / 65,- / f 32,50 / CJP / 30,-
Kassa (030) 314544
f 2,50 korting op vertoon tein kaartje d.d. 18.10.92

Rotterdamse Schouwburg

Schouwburgplein 25. Kaartverkoop en reserveren, ook telefonisch, ma. t/m sa. van 11.00-18.00 uur. Avondkassa en op zondag vanaf 14.00 uur voor aanvang. De Schouwburg accepteert creditcards. Info: 411 69 29.

EERSTE PRODUCTIES VAN HET RO THEATER Nederlandse Staatstheater

Ma. 12 20.15 **ZOMERDANS** van Britta Priel. Regie: Peter de Bank. Drie verhalen verteld naar een groot verhaal. Met: Antoinette Jaspersma, Debbie Korper, Leonora Pauw, Sylvia Poort, Esther Scheidvoort, e.a.

Ma. 13 20.15 **DON JUAN TENORIO** van José Zorrilla y Barba. Regie: George van Houts en Leopold Witte. Met: Guus Dam, Joop Keesmaat, Paul R. Kooij, Ruud de Waard, Henk Oldigs, Stefan de Walle

Ma. 14 20.15 **MARIJKE BOON** van haar dat ik weet. Tussen 16.30 en 17.30 uur muzikale en/of andere activiteiten. Aanvang 18.00 uur

Ma. 15 20.15 **ALLEEN VOOR DE WOLVEN** vertaling van de Nederlandse Staatstheater. Met: Ingeborg van der Vliet, e.a.

Ma. 15 20.15 **DE THUSKOMST** van Harold Pinter. Regie: Tim Lincicom. Met o.a.: Rijk de Gooyer, Nils Stapel, Olga Zaidenwek

Ma. 15 20.15 **FALSTO, THE OPERA** van Henry de Vries. Regie: Jan Ritsema. Libretto: George Frugmann. Met o.a.: Jamie Pranger

Ma. 16 20.15 **PARTY TIME, DE NIEUWE WERELDBODE EN MERKBAAR** van Harold Pinter. Regie: George Frugmann

Ma. 16 20.15 **SCAPINO BALLET ROTTERDAM** van Erik Satie. Regie: Ed Wubbe. Muziek: Erik Satie

Ma. 17 20.15 **DE ROTTERDAMSE DANSROEP** Alouk van der Zant. Met: O'Connell Psycho-sweet civilization; Rick van Lier; of Liefde (musical)

Zaal De Unie

Ma. 18 20.15 **Theater Zuidplein**

Zuidplein 60-61. KAARTVERKOOP VOOR HET NIEUWE SEIZOEN begint op zaterdag 10.00-18.00 uur. 's Avonds en op zon- en feestdagen v.a. 1 uur voor aanvang van de voorstelling. Aanvang: 20.00 uur. Telefoon: 411 69 29 (tenzij anders vermeld)

Ma. 18 20.15 **HET WES VAN DE SPIN** een thriller van Agatha Christie. Regie: George van Houts. Met o.a.: Marijke Boon en Deif de Witte

Ma. 18 20.15 **MARCEL BOON** in de rol van de rolloper.

Ma. 18 20.15 **DE NIEUWE SNAAR** van Willem. Nieuwe productie. Muziek en tekst van Willem van de Venne. Met: o.a.: Willem van de Venne

Ma. 18 20.15 **THE DEEP RIVER QUARTET** vierstemmig vocaal showprogramma vol klassieke en eigen bewerkingen

Ma. 18 en Do. 18 20.15 **THE FITCHFORK DISNEY** toneelstuk van Philip Ridley. Met: Peter van Amelsvoort, Bee-maks Scholte, Jan Bijvoet en Norbert Kiert. Regie: Carl Ridder

Do. 18 20.15 **KONINKLIJK BALLET VAN VLAANDEREN** brengt Barock, een geïntegreerd balletvoorst. Met: o.a.: Wanda Joosten, Frank Hoeben en Els de Schipper. Regie: Robert Slag

Ma. 18 en Za. 17 20.15 **LEBBIS EN JANSEN** a Koorriolen voor 1 geld. Met: Jan van Nieuwenhuizen, Cabaret

Di. 20 t/m Za. 24 20.15 **DE BERNIN'S** Grietien uit Rotterdam. Annie op bas en Harry op ukulele. Ma. 21 Premières

Ma. 21 en Do. 18 20.15 **BOB SCHURING** Kung-fu in Zeeland. Cabaret

LIJST

Met een telefoonlijn uw kaarten thuisgestuurd!
 Informatie & kaartverkoop:
 AUB Uithln tel. 6 211 211,
 AUB Ticketshop Leidseplein
 De AUB-lijn wordt mede mogelijk gemaakt door American Express, Unie Club en Eurocard

KASSADIENST-THEATERS VERKOPEN VOOR ELKAAR

akhnaton

centrum voor wereldmuziek
 Nieuwezijds Kolk 25 Telefoon 624 33 96

vr 9 okt. 23.00 uur **The Latin Dance Show** live salsa music f. 10-
 za 10 okt. 23.00 uur live uit Cuba Grupo la Perspectiva latin f. 10-11

artotheek zuid-oost

Nieuwlandhof 99 Telefoon 6911322

zo 11 okt. 15.00 uur **Tori Women, Leven en Werken in de Bijmer**
 Samenstelling en regie: Frits Bureson

de balie

voor cultuur en politiek
 Kleine-Gartmanplantsoen 10 Telefoon 623 29 04

do 8 okt. 20.00 uur **SLAA - Hogere sferen II:** Gnosis van religieus naar artistiek domein. Lezingen van Gilles Quispel en Piet Meeseuse. Presentatie: Cornel Berens

vr 9 okt. 20.00 uur **Alfarabi:** De roman in de Arabische literatuur
 Lezing door Mohammed Zetfal

vr 9 okt. 20.00 uur **De Balie/De onmogelijke stad Leeg Landschap**
 voordracht van de schrijver Willem van Toorn over stad en literatuur n.a.v. zijn roman Een leeg landschap

za 10 en 11 okt. 20.00 uur **De Balie Wenzel & Menschung** Die Menschungsurpe
 vreemde taal. Cynische metaforen over de westerse
 vreemde taal. Inleiding door Gert Buijts

za 10 okt. 20.00 uur **SLAA - Hogere sferen III:** Hogere Noten over de
 mystiek en muziek door Elmer Schonberger en Louis
 Andriessen. Inleiding: Johanneke van Slooten

wo 14 okt. 20.00 uur **SLAA - Hogere sferen IV:** Dichters en het Verheven
 met Scherbeeck, Huib Berwens, Erik Spinoy en
 Paul Sars. Gespreksgedir: Michel Zeeman

do 15 okt. 20.00 uur **SLAA/UIT. Contact** Op het lichaam geschreven
 Programma over taal en liefde met Jeannette Winterston
 n.a.v. haar recente boek Interview/Inleid. Xandra Schutte

do 15 t/m 21 okt. 20.00 uur **De Factorij/Markt & Heil Grenzen.** Duitse
 dansspecialist. Huisheer/vermaat in de historische ge-
 gevens over zijn vader en zijn groterdier en hun conflict tijdens
 WO II. Speel: Matthias Maat, Esjo Heil, Felix Jan Kuypers

theater Bellevue

Leidsekaai 90 Telefoon 624 72 48

dagelijks 15.00 uur **De beha** 'ma Wilu zitzen? ik kan staan!' lunchvoorst. met
 Karen van Tolst Poliakoff. Martin van Waardenberg e.a.

t/m za 10 20.00 uur **Monologue interieur** van Cecile van Deursen.
 dansvoorst. met Maria Brakema, Gert Buijts, Lubina e.a.

t/m za 11 20.00 uur **Kangeropes en Zandbergen** door Job Schuring

zo 11 okt. 20.00 uur **Van onschatbare waarde** dansvoorstelling van
 Xander Vervoort. Muziek: Rob Frey & Hore

via ma 12 20.00 uur **Indianenverhalen** cabaret van André Manuel

via di 13 20.00 uur **Don Juan Tenorio** door het RO Theater met Gus
 Dam, Joop Keesmaat, Paul Kooij, Ruud De Maesschack,
 Henk Oldigs, Stefan de Waal. Regie: George van Houts.
 Leiding: J. van Houts

bethaniën klooster

Barndsteeg 6b (bij Nieuwmarkt) Telefoon 625 00 78

di 13 okt. 20.00 uur **Muziek op de dinsdagavond: Scott Blick** concertvoorst.
 Stephan Fitzpatrick harp. Lodewijk Muns piano
 J. van der Borch. Bartok. f.15-

betty asfalt complex

(v/h Tengel Tangel) N.Z. Voorburgwal 282 Telefoon 626 46 95

elke ma 21.00 uur **Haeren voor de Nacht** uitzending met publiek
 reserveren vereist. Ned. 3 - 23 15 uur

beurs van berlage

Damrak 243 Tel. 627 04 66 (di t/m za 12.30-18.00 uur)

za 10 okt. 20.00 uur **De Nederlandse Bachvereniging o.l.v. Jos van**
 Veldhoven. m.m.v. Sylvia Schiller. Willem van Veldhoven.
 Kooy, Dorothea Roschmann. Koer en Barokorkest voeren
 werk uit van Bach en Italiaanse tijdgenoten, o.a. Durante
 en Bononcini. Toegang f. 35.-. CJP/PAS-65 f. 130.-

zo 11 okt. 20.00 uur **An enen Fruhrstoben**
 Nederland. Kamerorkest o.l.v. Uwe Gronostay
 Werken van Mendelssohn - Kerstens - Rheinberger
 toegang f. 30.-. CJP/PAS-65 f. 125.-

zo 11 okt. 20.00 uur **Suzanne van Els** altivoel. David Kuyken piano
 Stravinsky. Rubinstein - Sjostakovitsj: Sonate op. 147
 toegang f. 17.50

zo 11 okt. 20.00 uur **Nederlands Kamerorkest** o.l.v. Howard Shelley
 m.m.v. Jane Manning sopraan. Londen Muziekstad:
 Mozart: Symfonie KV 16 - Elgar: Introductie en Allegro
 Walton: A song for the Lord Mayor's Table - Britten:
 Simple Symphony - Arnold: Sinfonietta
 toegang f. 30.-. CJP/PAS-65 f. 125.-

do 15 okt. 20.00 uur **Het Symfonie-orkest van het Koninklijk Conservatorium**
 o.l.v. Reinbert de Leeuw; soliste: Sasja Hunnegro
 Programma: F. Beethoven: Berceuse Elegiaque. G. Mahler:
 Kinderlieder - D. Sjostakovitsj: Symfonie nr. 10.
 Toegang f. 17.50. CJP/PAS-65 f. 125.-

zo 18 okt. 20.00 uur **romantisch pianoconcert** uitgevoerd door het
 Amsterdams Kamerorkest o.l.v. Lawrence Rhenes
 m.m.v. Wiba Soerjadi piano. Programma: n. 1. Chopin:
 Ballade nr. 1. Rachmaninov: Concerto nr. 2. CJP/PAS-65 f. 125.-

bimhuis

Oude Schans 73 Telefoon 623 13 61. De Jazzlijn 626 77 64

do 8 t/m 13 okt. 20.00 uur **Trio Sunny Murray/Misha Mengelberg/**
Jan Bang trio. v. 9. Tristan Honsinger
Quintet: za 10 Benny Bailey Quartet

captain fiddle

Kloveniersburgwal 86 Telefoon 626 03 63

wo 7 t/m 21 okt. 20.00 uur **Pick up the feathers** een mime-voorstelling
 van Karin van der Hilst en Pia Blanco

koninklijk theater carré

Amstel 115 Telefoon 622 52 25

vr 9 en za 10 okt. 20.15 uur **The Nylons** - full concert

concertgebouw

Concertgebouwplein 2-b. Telefoon 671 83 45

24 uren info-lijn 020-675 44 11

do 8 okt. 20.00 uur **Koninklijk Concertgebouworkest**
 Riccardo Chailly dirigent. m.m.v. Sarah Leonard sopraan.
 Pirella Bello tenor. William Shimell bariton
 Werken van Ketting - Sciarrino - Stravinsky
 toegang f. 155.-. CJP/PAS-65 f. 625.-

vr 9 okt. 20.00 uur **Raamwerkrecital** Serie Meesters op de gitaar seiz. 92/93
 Marcio Sousa
 toegang f. 28.50. CJP/PAS-65: donateurs f. 123.50

za 10 okt. 20.00 uur **Vara matinee op de vrije zaterdag**
 Nederlands Blazers Ensemble o.l.v. Reinbert de Leeuw
 R. Strauss: Sinfonia Domestica. R. Strauss: Die Welt
 R. H. El Ni (Wereldpremiere). Schönberg:
 Kammermusik opus 9
 toegang f. 23.-. CJP/PAS-65: treinstuipers f. 18.-

zo 11 okt. 20.00 uur **Nederlands Philharmonisch Orkest** o.l.v.
 Helmuth Haas. m.m.v. Liana Isakadze viool.
 Beethoven: Ouv. Coriolan. Brahms: Concert voor orkest
 toegang f. 30.-. CJP/PAS-65 f. 125.-

zo 11 okt. 20.00 uur **Nederlands Kamerorkest** o.l.v. Howard Shelley.
 m.m.v. Isabelle van Keulen viool. Elgar: Introductie &
 Allegro. Mozart: Violoncello KV 210. Britten: Simple
 Symphony. Arnold: Sinfonietta nr. 1. toegang f. 30.-. CJP/
 PAS-65 f. 125.-

ma 12 okt. 20.00 uur **The Orchestra of the Age of Enlightenment**
 dirigent: Charles Mackerras; soliste: Monica Huggett
 v. 9. Concerto voor piano en orkest. Schubert; toegang f. 75.-
 Concertmanagement Rog Groen

ma 12 okt. 20.00 uur **Euridice Kwartet.** Haydn: Strijkkwartet in F. op. 77/2
 Gubaidulina: Strijkkwartet nr. 3 - Debussy: Strijkkwartet
 in g. op. 4. toegang f. 40.-. CJP/PAS-65 f. 135.-

do 15 okt. 20.00 uur **International Music Productions**
 Pieter Wisselberg en Paul Paul
 Brahms: sonates opus 78 en 99. Bach: Suites 1 en 2
 toegang f. 32.-. CJP/PAS-65: stadspas f. 24.-

za 17 okt. 20.00 uur **Vara matinee op de vrije zaterdag**
 Radio Filharmonisch Orkest - dirigent: Edo de Waart
 solist: Jean-Yves Thibaudet piano
 Schat: Etudes voor piano en orkest opus 39
 (Wereldpremiere). Mahler: Vijfde symfonie
 toegang f. 29.-. CJP/PAS-65: treinstuipers f. 24.-

zo 17 okt. 20.00 uur **Koninklijk Concertgebouworkest - galaconcert**
 ten bate van het Koninklijk Concertgebouworkest
 o.l.v. Riccardo Chailly; m.m.v. Edita Gruberova sopraan
 W. v. Rossini - Donizetti - Thomas - Rimsky Korsakov
 kaarten verkrijgbaar aan de kassa

zo 18 okt. 20.00 uur **Riaskoff Concert Management presenteert:**
 Serie Meesterpianisten 1992/1993 Alfred Brendel piano
 Beethoven: Sonate in G. op. 1 op. 31 nr. 1 - Sonate in d.
 kl. op. 31 nr. 2 - Sonate in Es. op. 1 op. 31 nr. 3 - Sonate in
 A. op. 101. toegang f. 70.-. CJP/PAS-65 f. 152.-

vr 23 okt. 20.00 uur **Philharmonisch Orkest van St. Petersburg**
 dirigent: Mariss Jansons. Programma: Rossini: Overture
 La gazza ladra. Schönberg: Verklarte Nacht.
 Sjostakovitsj: Vijfde Symfonie. toegang f. 100.-

za 24 okt. 20.00 uur **Vara matinee op de vrije zaterdag**
 Evgeni Kissin piano
 Schubert/Liszt: Lieder. Schubert: Wanderer Fantasie
 Brahms: Fantasie opus 15 - Liszt: Hongaarse rapsodie
 nr. 12. toegang f. 49.-. CJP/PAS-65: treinstuipers f. 44.-

zo 25 okt. 20.00 uur **Sviatoslav Richter** piano. Het programma bevat
 werken uit het klassiek-romantisch repertoire. toegang te
 rang f. 75.-. CJP/PAS-65: Stadspas f. 50.-. 2e rang f. 50.-

za 31 okt. 20.00 uur **Extra concert - Orkest van de Achttiende Eeuw**
 dirigent: Frans Brüggen; sopraan: Cynthia Sieden
 Haydn - Mozart - Rameau; toegang f. 45.-

cultureel centrum amstelveen

Plein 1960 Telefoon 547 51 75

theater 15.00 uur **do 8 kl. zaal 20.00 uur Nettek Burg** do 8. vr 9 musical
 Tsjechov met o.a. Boudevijn de Groot (vulverkocht)
 za 10 **Brutale Winterbekenntnissen** komedie van Paul
 Haenen; met 11.50 uur OC. Matinee. Deep River Quartet;
 ma 12 Meesters aan het Klavier. Ronald Brautigam;
 di 13 Studio Peer. De Terugniss; wo 14 familievoorstelling
 Terre Promise/Terra Promessa; ma 19 extra voorstelling
 The original West End Cast in A tribute to the Blues
 Brothers

de kleine komedie

Amstel 56 Telefoon 624 05 34

t/m za 10 20.15 uur **Vincent Bijlo** met 'De knal van half 7'
 die moet je zien!

in de voorverkoop: 'The Oom Maw Maw. Manke Boon. Hans Visser &
 vrienden. De Tjies. Margriet Eshuis. G.N.T. D.G.O.

jeugdtheater de krakeling

Nieuwe Passeerdersstraat 1. Telefoon 624 51 23

do 8 t/m za 10 okt. 20.00 uur. zo 11 okt. 14.00 uur
 Het Folkloristisch Danstheater met Dance 4 ever
 voor alle Hiphoppers. DanceLovers en VideoClippers
 van Lindy Hop tot Electro Boogie. v.a. 8 jr.

za 10 okt. 17.30 uur. zo 11 okt. 17.30 uur
 Workshop Hip Hop door choreografe Nita Liem; v.a. 8 jr.
 Aladin met Multi-cultureel Jeugdtheatral m.m.v. kinder-
 theater Elleboog. Hakim. Muziekloos Adam e.a. v.a. 10 jr.

de meervart

Osdoorplein 205. Telefoon 610 73 93

ma 12 14.00 en 20.15 uur Feike Boschma 'A romance in
 two dimensions' (aansluiting popspelen)
 do 8 za 13 Franke & Johnny USA '91. Garrie Marshall
 vr 9 The Doors USA '91. Oliver Stone. ma 12 Endeexam
 prod. Ned. Filmac. Soy Luna/ Kautokino/ De tranen van
 Maria Machita; wo 14 do 15 ik, de slechtste aller
 vrouwen Tr. Argenti. '91. Maria Luisa Bemberg
 za 10 14.00 uur Pipi gaat van board v.a. 5 jr.
 za 14 t/m wo 21 Cineak kinderfilm - tv Festival

melkweg

Lijnbaansgracht 234A. Telefoon 624 17 77

theater 20.30 uur t/m zo 11 Amnesia van Jan Taks. Wouter Steenbergen
 en René Schallerge. mime voorstelling n.a.v. roman
 'Pseudo van Romantisme' van W. 14 (premiere) t/m za 17
 Enfant Perdu dansant. Regie: Jetty van der Meer
 do 8 en vr 9 Reggae Special: Lee 'Scratch' Perry & Band
 (Jamaica); vr 9 t/m 10 Rous Rhythmic Club. world
 dance music; za 10 22.30 uur Live uit Cuba Dance
 Arena. zo 11 18.00 uur 4de Caribisch Popfestival part 2.
 Mikhalikov serie wo 7 Oct Ciorni Ila. 87. do 8 t/m zo 11,
 wo 14 (vr en za ook 24.00 uur) Oblomov USSR 80

t/m zo 18 Carmen Laurie Anderson. USA '91 Casa Parti-
 cular Gloria Camuagui. Chin. '90. Night Nat. Engel Haben
 Flügel - 9 Erotik-Clips Bettina Gruber. BRD '91

the movies

Haarlemmerdijk 161. Telefoon 624 57 90

zo 11 okt. 20.00 uur **Challe** Jiddische muziek met o.a. Wout Ege en Onno
 van Dijk. toegang f. 10.- grote zaal

het muziektheater

Amstel 3. Telefoon 625 54 55. Agendalijn 651 8100

Verkoop vanaf één maand voor de eerste voorstelling van een serie

wo 7, vr 9, ma 12, do 15, za 17, do 20, do 22, wo 28 okt. 20.00 uur
 De Nederlandse Opera
 Les Brigands - Jacques Offenbach
 Reprise. Regie: Jorgens Oeschmans/Macha Makee!
 Nederlands Kamerorkest o.l.v. Louis Lurie
 za 10, di 13, wo 14, vr 16, vr 23, za 24, di 27, do 29, vr 30 okt., ma 2, di 3
 nov. 20.15 uur
 Het Nationale Ballet presenteert The Sleeping
 Beauty van Peter Wright. Bogoelening Nederlands
 Balletorkest o.l.v. Robert van Driesten

wo 4, za 7, ma 9, do 12, wo 18, wo 20, ma 23, do 26 nov. 19.30 uur
 zo 15 nov. 13.00 uur
 De Nederlandse Opera
 Così fan tutte - Wolfgang Amadeus Mozart
 Reprise. regie: Jürgen Flimm
 Koninklijk Concertgebouworkest o.l.v. Nikolaus Harnoncourt
 Let op aanvangstij!

di 10 en 20.15 uur
 vo 11 nov. 20.15 uur
 vo 15 nov. 20.15 uur
 Gastprogrammaring Het Muziektheater presenteert
 Louis Sclavus/Mathilde Monnier met Face Nord
 een perfecte lysie van live-jazzmuziek en dans

nesttheaterstraat

Dagkassa. Nes 45. Telefoon 626 68 66

Nes 45 t/m za 10
 Total Loss - Noord Nederlands Toneel. tekst en regie
 Karst Woudstra. Verbluffend (Volkskrant)

t/m za 10
 Art & Pro - terug met Sporen. Tekst en regie: Frans
 Struiksma. Acteurs stuk voor stuk meesters (Volkskrant)

v/a di 13
 De Tijd speelt Hypochondrie van Sam Bogerts. regie:
 Sam Bogerts. Met o.a. Lucas Vandervorst. Tanja vd Sande

Nes 63
 Frascati avondkassa 625 57 23. aanvang 20.00 uur
 Het Interview (Natalia Ginzburg) - Carroussel. regie: Marin
 van Veldhoven. spel: Marlies Heur. Cas Enklaar en
 Maureen Tewezen

t/m za 10
 werkvoorstellingen 21.00 uur Een vijand van het Volk
 (libretto) - inter Som. Groen

t/m za 10
 21.00 uur Savannah Bay (M. Durasi) regie: Tommy Vozelman
 21.00 uur One Pair/Even - eenmalige voorstelling met Luc
 Boyer. Regie: Helmut Woudenberg. spel: Kees Campens

v/a di 13
 Het Concern Danstheater met Echte Cliechs van de
 Vlaamse schryver en cineast Eric de Kuyper

v/a di 13
 21.00 uur Naar Armando - Fact. regie: Peter Eversteijn
 spel: Pieter van der Berg en Herik Zwart

Nes 71
 De Engelenbak avondkassa 626 36 44. aanv. 20.30 uur
 Inverness Macbeth (naar Shakespeare) - Stichting Lens. regie:
 Stone van der Hurk. muziek: Bart van der Hurk
 Open Bak presentatie: Henk Burger

nieuwe de la mar theater

Marnixstraat 404 bij Leidseplein. Telefoon 623 34 34

t/m za 10 20.15 uur **De Thuiskomst** (Harold Pinter) met Rijk de Gooijer. Ben
 Huisman. Olga Zudehrook. Huub Stapel. Jack Wouterse

v/a di 13 20.15 uur **Brutale Winterbekenntnissen** van Paul Haenen
 terug in Amsterdam!!! Met Ingeborg Elzevier. Ton Litz e.a.

verwacht v/a wo 21
 Mary Dresselhuys (winnaar oeuvrepremie 1991) en
 John Kraaykamp in Hoog Tijd. prachtoorstelling (VK)

odeon

Singel 460. Telefoon 624 97 11

vr 9 okt. 23.00 uur **Kelder** Doctor Tjong presents Jazz-in-motion
 vr 9, za 10 23.00 uur **Bevozaal** muziek uit de jaren '55 tot '75

hotel okura amsterdam

Ferdinand Bolstraat 333 Telefoon 678 71 11

zo 11 okt. 15.00 uur **Lobby concert** m.m.v. Orpheus Kwartet en K.
 Hashimoto. infores. adv. Guest Relations tel. 6787111

paradiso

Weteringschans 6-8. Telefoon 626 45 21

do 8 okt. 20.00 uur **Nederlands Blazers Ensemble** De Koppeling I
 Strauss/Rhm. Dirigent: Reinbert de Leeuw
 Strauss: Frohliche Werkstatt - RHM: et nunc
 Schönborg: Kammermusik opus 9

muzeik 21.00 uur
 za 10 21.00 uur
 do 9 okt. Rufus Thorneau t/m 15. - idm. za 10 Rachid
 Taha. Cheb Mustapha Achraf. In de serie Euro-Arabishe
 Popmuziek - f. 17.50 - idm. zo 11 middag zaal open
 12.00 uur Indianenmanifestatie Parade van de verloren
 volkeren. 15.00 uur De Ketter. De Vloer van de
 Overtal - f. 7.50 - idm. avond zaal open. 19.30 uur
 aanvang 20.00 uur Bertrand Russel-lezing door mevr.
 Paula Gun Allen (V.S.) f. 7.50 - idm. ma 12 middag zaal
 open. 13.30 uur Indianenmanifestatie. Sprekers, discussie,
 informatiestands. indianen rouwmarkt. toeg. gratis. avond
 zaal open. 19.30 uur Videovisual op opening internationale
 jaar van de meestrecente teksten 1993 door: Julian Burger
 (VN Mensenrechtcommissie) f. 7.50 - idm.
 di 13 Sociaal Tekenken - f. 15.- - idm. wo 14 Fiesta
 Flamenca de Andaluca - f. 15.- - idm.

het pleintheater

Sageplein 39. Telefoon 665 45 68

do 8, vr 9 en za 10 okt. 20.30 uur
 Red Herring met Vracht - premiere

zo 11 okt. 15.00 uur **Burp** met Weemoed, dingen die voorbij gaan.
 try-out

polantheater

Polanenstraat 174. Telefoon 682 13 11

do 8 okt. 20.30 uur **Sontjeek** met De Emigranten een oudejaarsavond v.e.
 econ. en een politiek vluchteling

vr 9 okt. 20.30 uur **Stut-theater** met Revue van de kleine man theater, dans
 en live-muziek v. Amazing Fo-Cats

zo 11 okt. 20.30 uur **Jean-Pol** met Verhalen humor, gevoel, magie en leere
 voor kinderen v/a 3 jaar

rob van reinjtheater

Haarlemmerdijk 31. Telefoon 627 99 88

elke vr en za, t/m za 14 nov. 20.15 uur
 Lot van Lothid gespeeld door Rob van Rein

soeterij/tropeninstituut

Linnaeusstraat 2/Mauritskade 63. Telefoon 588 85 00

za 10 okt. 20.00 uur **India Klassiek** Kathak-dansers Nahid Siddiqui
 Tropeninstituut

ma 12 okt. 20.00 uur **Cinema Plus** Mississippi Massala en Aji, de Laatste
 Kantraki. Zie Filmlijst

wo 14 okt. 20.00 uur **Mevlana** lezing over de grondlegger van de Soefi-
 mystiek in Turkije. door Mw. Prof. Dr. Nezine Araz

stadsschouwburg

Leidseplein 26. Telefoon 624 23 11

kaarten kunnen ook besteld worden met Euro-Visa. A.E. of Mastercard

za 10 okt. 20.15 uur **Toneelgroep Amsterdam - Gygis en zijn ring** van
 Friedrich Hebbel. regie: Jürgen Gosch

t/m za 10 okt. 20.15 uur. zo 11 okt. 14.00 uur
 Toneelgroep Amsterdam - Callas de gereconstrueerde
 monoloog van Jean-Yves Tadiou. door Sigrid Koetsje.
 regie: Bert Edelenbos

premiere **Willem Breuker Kollektief en Loes
 Luca in Deze kant op Dames!** tekst: Ischa Meijer.
 regie: Ton Lutz. muziek: Willem Breuker

di 13 okt. 20.15 uur **Reflex - Dansvoorstelling** Choreografen: Yoshiko
 Chuma, Marjolijn Elsing en Patricia Tuertings

di 13 t/m 20.15 uur **Theaterwerkplaats Het Balkon - Plannen**
 met Clair - premiere. Regie: Jules Noijens. Bovenzaal

zo 18, ma 19 20.15 uur **Toon Hermans** met ik heb je lief
 Zijn nieuwe rockshow over liefde en geluk!

di 20 okt. 20.15 uur **Opera Forum - De Parvellers** van Bizet
 Met o.a. M. Krgs. D. Illic en P. Wroblewski

wo 21 okt. 20.15 uur **Conny Janssen** dans... Avondvullend dans-
 programma van Conny Janssen met haar gezelschap

do 15 t/m 17 okt. 20.15 uur **Cyran de musical** met Bill van Dijk, Dabney
 De Munk en Ryan van den Akker. Regie: Eddy Hanny

stailhouderij

1e Bloemdwarsstraat 4. Telefoon 626 22 82

dagelijks 20.30 uur 1492 en after. Stailhouderij Co. and guests. in
 (beh. ma) English

het veem theater

van Diemenstraat 410. Telefoon 626 01 12

do 8 t/m zo 11 okt. 21.00 uur. zo 14.30 uur
 Blij drie delen Frans Poelstra en Gonnie Heggen
 Dansscenarië afgewisseld met tekst en speelse humor

west-indisch huis

ingang. Herenmarkt 97. Telefoon 624 72 80

za 10 okt. 20.00 uur
 Het John Adams Instituut organiseert een avond met
 William H. Calvin in het kader van de Lezingenserie
 American Literature Today. Inleider: Frank Israel
 toegang f. 15.-. CJP/PAS-65 f. 10.-. tel. AUB en a. d. zaal

de ijsbreker

Weesperzijde 23. Telefoon 668 18 05

Bel voor programma-informatie de Muzieklijn: 020 - 693 90 93

vr 9 okt. 12.30 uur **NCRV Luchtconcert**: Scelsi-special. m.m.v. Rien
 de Reede fluit. Thies Roodra fluit en piccolo. Jacques
 Meertens klarinet. Jan Spronk hobo. Peter Masserus
 trompet. Willy Goudswaard slagwerk. Werken van Scelsi

REISAGENDA

8 14 OKTOBER

8 DONDERDAG **Toneelschuur HAARLEM**
 PARTY TIME / DE NIEUWE
 WERELDDORDE / BERGTAAL
 Harold Pinter

9 VRIJDAG **Toneelschuur HAARLEM**
 PARTY TIME / DE NIEUWE
 WERELDDORDE / BERGTAAL
 Harold Pinter

10 ZATERDAG **Toneelschuur HAARLEM**
 PARTY TIME / DE NIEUWE
 WERELDDORDE / BERGTAAL
 Harold Pinter

13 DINSDAG **Schouwburg Kleine Zaal ROTTERDAM**
 PARTY TIME / DE NIEUWE
 WERELDDORDE / BERGTAAL
 Harold Pinter

14 WOENSDAG **De Maaspunt VENLO**
 GYGES EN ZIJN RING
 Friedrich Hebbel

WOENSDAG **Schouwburg Kleine Zaal ROTTERDAM**
 PARTY TIME / DE NIEUWE
 WERELDDORDE / BERGTAAL
 Harold Pinter

Voor voorstellingen in Amsterdam zie D.11-12

Charles Aerts Theatre Prod. Int. BV presenteert

TEATRO LIRICO ARTURO TOSCANINI, Milaan

DON GIOVANNI

W.A. Mozart

M.m.v. sterfolisten uit Bulgarije, USA, Italië.
 Koer en orkest

NED. CONGRESGEBOUW - Den Haag
 woensdag 21 oktober - 20.15 uur

Kaarten (vanaf heden) aan de kassa. 070 - 354 80 00
 Besprekbureau Haagse Crt 070 - 365 68 06
 Landelijke Reserverij 070 - 361 77 10
 VVV-Besprekbureau

Het Nederlands Philharmonisch Orkest bestaat uit:
 symfonieorkest (NedPhO) en kamerorkest (NKO). Beide geven concer-
 ten en begeelden voorstellingen van de Nederlandse Opera (DNO).

Londen in de Beurs

Het NedPhO reist vanaf zondag twee weken door Duitsland. Het NKO brengt
 in eigen land volgende week in de Beurs een muzikale hommage aan Londen,
 met werken van Arnold, Britten, Elgar en Walton en de in Londen gecompone-
 eerde Symfonie nr. 1 van Mozart. Zondagmiddag kunt u in het Concert-
 gebouw al een deel van dit programma horen. Tenminste, als u niet in de
 AGA Zaal zit. Want daar presenteert het NedPhO een kamermuziekconcert.

vr 9 ma 12 okt. 20.00 u.
 Amsterdam, Muziektheater
 DNO/NKO - Les Brigands

zo 10 okt. 20.15 u.
 Amsterdam, Concertgebouw
 NedPhO o.l.v. Hartmut Haenchen.
 Liana Isakadze viool. Beethoven:
 Ouv. Coriolan. Brahms: Viool-
 concert. Bartok: Concert voor
 orkest

zo 11 okt. 14.15 u.
 Amsterdam, AGA Zaal Susanne van
 Els, altivoel, David Kuyken, piano
 Stravinsky, Rubinstein, Sjostakovitsj

vanaf zo 11 okt.
 Toernee door Duitsland, met
 concerten in o.a. Aken, Essen,
 Frankfurt en Mannheim. NedPhO
 o.l.v. Hartmut Haenchen

di 13, wo 14 okt. 20.15 u.
 Amsterdam, Wang Zaal NKO o.l.v.
 Howard Shelley, Jane Manning,
 sopraan. Mozart: Symfonie nr. 1,
 Elgar: Introductie en Allegro
 Walton: A Song for the Lord
 Mayor's Table. Britten: Simple
 Symphony. Arnold: Sinfonietta

Kassanummers:
 Concertgebouw 6718345, Beurs van Berlage (Wang Zaal en AGA Zaal)
 6270466, Muziektheater 6255455, AUB Uithln 6211211
 Nederlands Philharmonisch Orkest, Beurs van Berlage, Damrak 213,
 1012 ZH Amsterdam, 020-6271161

HET CONCERTGEBOUW

Extra concert
Zaterdag 31 oktober 1992
Grote Zaal, 20.15 uur

Orkest van de Achttiende Eeuw

dirigent **Frans Brüggen**
 sopran **Cynthia Sieden**

Haydn - *Symfonie nr 08*
 Mozart - *Arto*
 Rameau - *Suite uit 'Les Indes Galantes'*

Deloitte & Touche

Toegang f. 45.-
 Kassa 020 - 671 83 45

het Concertgebouw al 104 jaar klassiek

Het grote toneelsucces!

Mary Dresselhuys
 John Kraaykamp

HOOG TIJD

van Tom Cole
 Regie: Shireen Strooker

Nieuwe de la Mar Theater
 Amsterdam - 21 okt. t/m 4 nov.
 (behalve 27 okt. en 's maandags)
 zondags matinee
 Reserveren: kassa 020 - 623 34 62
 AUB-Uithln: 020 - 6211 211
 Joop van den Ende Theaterproducties

Nederlands Kamerorkest

OPROEP AAN OUD-STUDENTEN VAN HET INSTITUUT VOOR SONOLOGIE

Het Instituut voor Sonologie van het Koninklijk Conservatorium viert op zaterdag 7 november a.s. zijn 25-jarig jubileum. Deze voormalige 'Studio voor elektronische muziek' ontwikkelde zich vanaf 1967 tot toonaangevend instituut op het gebied van de sonologie.

► Tijdens het jubileumfeest worden composities van (oud)studenten en gasten ten gehore gebracht. Oud-studenten worden daarom opgeroepen composities aan te bieden aan de organisatie van het jubileum.

► U bent op 7 november natuurlijk ook van harte welkom als gast. Het instituut stelt haar deuren open vanaf 16.00 uur.

► Inlichtingen: Clarence Barlow of Marijke Reuvers, (070) 381 42 51.

31 oktober & 1 november in Nijmegen

aanvang 20.30 uur

aanvang 15.00 uur

Andy Narell
 Fernando Lameirinhas
 Abdoe Dagir
 Oumou Sangare

Najat Aatabou
 Yousou N'Dour
 Conexion Latina

Kip Hanrahan Band
 Jack Bruce, Charles Neville en Allen Toussaint

(Voorverkoop via alle VVV besprekbureaus)

U betaalt f. 30,- voor een dagkaart (kassa f. 35,-) en f. 45,- voor een pas-partoer (kassa f. 55,-). Stuur op, ingevuld en onder-tekend, plus een kaartcheque (volgnummer paye invullend, geen overschrijving!) in een gelichte, gefrankeerde envelop naar Sighting Music Meeting, Postbus 17, 6511 NL Nijmegen. Opsturen voor dinsdag 31 oktober. Bestellingen worden in volgorde van binnenkomst behandeld. Indien uitverkocht ontvang u tijdig bericht.

UITAGENDAUTRECHT

AKADEMIETHEATER

Jnskerhof 17. res. 342100. van 13 tot 17 uur. ma t/m vr

DO 8 en VR 9 20.30 **DESI KOMT** ■ Frans Cappens en Paul Kriessens in een luchtig voorstelling over broederliefde en meer

ZA 10 14.00 **DUO** ■ Kindervoorstelling van Huis aan de Amstel. Taale en muziek over alleen zijn en over familie. Over de grote dromen over het leven en het verlangen naar geborgenheid. Vanaf 9 jaar

GEERTEKERK

Geertekerkhof 22. Utrecht

DO 8 20.15

Heineken introduceert een nieuw en verrassend bokbier: Heineken Tarwebok.

Een bokbier dat opvalt doordat het een sfeer van rust en warmte uitstraalt.

Heineken Tarwebok is een traditioneel gebrouwen bier met 6,5% alcohol.

Het verschil met andere bokbieren is de toevoeging van tarwe. Met als resultaat

een heerlijk bier met een iets frisere zachtzoete smaak. Iets anders.

Iets aangenamer eigenlijk. Het is nu de tijd om Heineken Tarwebok te proberen.

Het laboratorium van de Keuringsdienst van Waren in Rotterdam.

Foto Guus Dubbelman - de Volkskrant

DE ROTTERDAMSE Keuringsdienst van Waren heeft nog het meeste weg van een groot laboratorium. Het grootste deel van het gebouw wordt bezet door mannen en vrouwen in witte jassen, tergend naar een reageerbuisje of gebogen over een microscoop. Ze inspecteren allerlei producten, van de koffie die in de Van Nelle-fabriek wordt gemaakt tot het brood bij de bakker om de hoek.

Ze bezorgen de reputatie van een ziek merk bronwater en geduchte knauw, toen na onderzoek bleek dat het benzeen bevatte. Ze ontdekten een grote fraude met nep-sherry en ze scheiden ieder jaar de champagne van de appelcider. Ze waken indirect over de gezondheid van de consument.

Als het aan de commissie-Hendriks/De Zeeuw ligt, zal over niet al te lange tijd het bedrijfsleven zijn eigen producten gaan controleren. In opdracht van de ministeries van WVC en van Landbouw onderzocht de commissie hoe de levensmiddelenwetgeving en de controle daarop efficiënter kan. Vorige week werd het rapport gepresenteerd. Een van de aanbevelingen luidt de controle op producten grotendeels te privatiseren.

De dertien regionale Keuringsdiensten van Waren, die officieel Inspectie Gezondheidsbescherming heten en onder het ministerie var. WVC vallen, vreden dat dat hun opheffing betekende. Bovendien, zegt drs H.Jeurig, directeur in Rotterdam, is het niet alsof je de bewaking van de gevangenis aan de gevangenen overlaat.

De Keuringsdienst van Waren in Rotterdam is de oudste van Nederland. In 1993 bestaat hij honderd jaar. De oprichter van de dienst was de gemeente Rotterdam, die toentertijd merkte dat er veel werd geknoeid met levensmiddelen. Zo werd er namaak-drop verkocht die verontreinigd was met roet. De keuringsdienst moest aan dat soort praktijken een einde maken.

In de eerste jaren van het bestaan vond een deel van het bedrijfsleven daarop een heel eigen antwoord. Er werden twee soorten producten gefabriceerd. Producten voor de stad Rotterdam voldeden redelijk aan de eisen. Aan consumenten buiten Rotterdam echter, waar de keuringsdienst toen nog niet actief was, werden producten verkocht die van heel wat mindere kwaliteit was. Daar kwam pas een einde aan toen het controlegebied van de dienst flink werd uitgebreid.

Voor de medewerkers van de Rotterdamse keuringsdienst lijkt het soms of in die honderd jaar weinig is veranderd. Nog steeds proberen sommige ondernemers goedkope uit te zijn door producten van slechte kwaliteit te leveren. Anderen zijn slordig en brengen daardoor de volksgezondheid in gevaar.

Wasmers geholpen met tip Kan een wasmiddelafabrikant het mooier krijgen? Het Gemeentelijk Waterbedrijf van Groningen heeft met een forse advertentie in het Nieuwsblad van het Noorden het voorwasmiddel Biotex blauw kosteloos in de reclame genomen. Het nutsbedrijf is bezig met werkzaamheden aan de hoofdtransportleiding van Haren naar Groningen. Daarbij stroomt het water in de leiding wel eens wat anders dan normaal, waardoor de nasculaire ijzerdeeltjes van de binnenwand losraken en er bruin water uit de leiding komt.

Wat de advertentie waarschuwt het bedrijf daarmee bij de was rekening te houden. Om te vervolgen: 'Is de was tanks uw opmerkzaamheid toch niet gewonnen, dan adviseren wij u om was naat te houden en nog een keer te wassen met BIOTEX blauw.'

Een gevangene kan zichzelf niet bewaken

In het streven naar een kleinere en efficiëntere overheid, is privatisering een populair middel geworden. Neemt de regering het advies over van de commissie-Hendriks/De Zeeuw, dan zal over niet al te lange tijd het bedrijfsleven zijn eigen producten gaan controleren. De Keuringsdiensten van Waren kunnen dan worden opgeheven. Een onbegrijpelijk advies, meent directeur Jeurig van de Rotterdamse keuringsdienst, de oudste in Nederland. 'Ik vraag me af of de commissie wel helemaal weet wat voor werk wij doen.' Je laat de bewaking van een gevangenis toch ook niet aan de gevangenen?

door Harmen Bockma

De administratie van de dienst heeft bijvoorbeeld al een brief klaar liggen aan een supermarkt. Daar werden de zuivelproducten bij een temperatuur van zeventien in plaats van zeven graden bewaard. Zoiets komt de kwaliteit van de melk niet ten goede. De supermarkt krijgt een proces-verbaal, in de hoop dat de schrik er dan goed in zit. 'Het overgrote deel van het bedrijfsleven doet het niet slecht', relativiseert directeur Jeurig de soms opmerkelijke ontdekkingen die de keuringsdienst doet. 'Ik denk dat dat mede te danken is aan de preventieve werking die er uitgaat van het bestaan van de dienst. Maar uit onze cijfers blijkt toch dat die de controle niet aan het bedrijfsleven kunt overlaten.'

Een van de redenen waarom de commissie-Hendriks werd ingesteld, is de voortdurende wrijving tussen de ministeries van WVC en van Landbouw over het toezicht op het bedrijfsleven. De ministeries hebben verschillende belangen. WVC liet vooral op de gezondheid van de consument, Landbouw kijkt ook naar het belang van de levensmiddelensector voor de economie.

In de loop der jaren is een wirwar ontstaan van overheids- en privaatrechtelijke instanties die zich bezig houden met keuring, toezicht en opsporing. Als bijlage heeft de commissie een lijstje toegevoegd met alle afkortingen die in de sector worden gehanteerd. Het zijn er vijftien.

De commissie noemt het voorbeeld van het ei zijn. De kwaliteitseisen voor een ei zijn nummer, want daar gaat het nou juist niet om. Het gaat om de werking van het tekeningetje. En die kan voor Warringa even verrassend zijn als voor de krantelzer: 'De uiteindelijke plek op de advertentiepagina en de teksten eromheen, grijpen in op de betekenis van mijn werk. Dat vind ik interessant onderzoek — hoe die dingen elkaar beïnvloeden.'

Die visie kan Warringa ook nog in een filosofisch jasje steken. 'Als je geboren wordt, weet je niet op welke plek of met wat dat gebeurt. Ik wilde nu eens zien wat zich afspeelt met mijn werk in een andere omgeving dan de voorspelbare expositieruimte. Daar staan het kunstminnend publiek en de hangplaatjes zo goed als vast.' (Andre Lammerse)

DAG IN DAG UIT

REDACTIE a.l.: NANDA TROOST

...s. organiseert de or...
 vond in „De Bolder“ te Zwolle. Aanvang
 muziek t.w. „Nada“ en „the Hot Jumpers“
 ken de Indische hapjes niet.
 angenberg, tel.nr. 038-548426.

...
 vindsdag 22-9,
 Stijn Buys-
 kend gezicht
 ens jou) hand
 jou, blonde
 ten. Groeten
 187 v.d. blad.
 geweest bij
 ni?

...
 Harder
 met blo
 Zeewol
 lystad,
 der nr.
 Heeft
 MONT

...
 A'dam do. 24/9 Bamboob-bar
 studente Eur. stud. Ital. Nog
 een keer feest van Joop als ik
 niet vroeg op hoef? Br. o. nr.
 100-11399 v.d. blad.

...
 Adre...
 egr. parag.

Kunstenaar laat advertenties inwerken op tekeningetjes

Op een nacht wordt beeldend kunstenaar Camiela Warringa wakker en denkt: kan ik, bij wijze van beeldend onderzoek, de krantepagina als expositieruimte gebruiken? De 33-jarige Warringa uit Delft verkleint haar Oostindische inktchilderingen en stuurt ze naar de advertentie-afdeling van de Volkskrant, Trouw en Het Parool. Zaterdag was haar eerste tekening te zien onder het kopje Oproepen. 'Die rubriek bevat vaak vreemde teksten waarvan je niet weet van wie of voor wie ze zijn, of wat ermee bedoeld wordt', zegt Warringa. 'Het leek me een mooie plaats. Ik roep mensen op naar mijn werk te kijken. Terwijl de bedoeling hun ook niet helemaal duidelijk zal zijn.' Er volgen nog twaalf prenten. Zonder vermelding van haar naam of telefoon-

Alert informeert alleen

Tot maandag hebben ze nog de tijd, tien min of meer regelmatige adverteerders in Alert, het maandblad over rampenbestrijding en crisismanagement. In november staat Alert geheel in het teken van de vliegtuigramp in de Bijlmermeer. Een groepje adverteerders heeft gisteren een fax gekregen waarin de mogelijkheid tot adverteren wordt aangeboden. Een klant heeft al laten weten dat hij niet zo blij is met de fax. 'Hij vond het moeielijk gezien niet in de haak', zegt Sander Knopper, advertentie-acquisiteur voor Alert. 'Het is logisch dat er in het blad over de ramp in de Bijlmermeer wordt geschreven. Het ongeluk bij Cindus is ook behandeld. Maar waar kies je voor. Zonder advertenties kan het blad niet verschijnen.'

Hoofredacteur M. Hubaty is niet gelukkig met de fax zoals die is verstuurd. Dat past volgens haar niet in de stijl van het blad. 'Hoe naar het ook klinkt, rampen zijn ons vakgebied. Om aan de hand van deze ramp acquisitie te plegen, is absoluut onze bedoeling niet. Elke maand krijgen onze adverteerders een lijst met onderwerpen die aan bod komen, want sommige adverteerders willen juist wel adverteren bij een verhaal over een bepaald onderwerp, anderen niet. De redactie heeft onderwerpen die voor het volgende nummer gepland waren vooruitgeschoven, omdat we het hele nummer aan de ramp in de Bijlmer wijden. Misschien had de fax wat uitgebreider moeten zijn, maar hij is alleen als informatie verstuurd, niet voor acquisitie.' (NT)

'Ik denk niet aan het kind; ik denk aan de markt'

Voor de Kinderboekenweek, die woensdag — vanwege de vliegcramp in de Bijlmer zonder feestelijkheden — is begonnen, maakte hij een boekje in opdracht van de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse boek. *Vader mag ik mee?* heet het avontuur, dat in de Volkskrant niet erg gunstig werd besproken. De tekeningen zijn niet mooi, het verhaal is te mager en het boek is een gemiste kans voor de doelgroep van zes- tot achtjarigen, was het oordeel.

Peter Spier (65) ligt er niet wakker van. 'Ik heb nog nooit de hond of de kat geslagen na een slechte recensie. Mijn ervaring is ook dat het voor de verkoop van het boek uiteindelijk geen verschil maakt. Na veertig jaar kan het me niets meer schelen.' En niet alle zes- tot achtjarigen, weet hij, delen de visie van de kinderboekenrecensent.

Voor Spier zelf betekent het boekje een nieuwe kennismaking met het grote Nederlandse publiek. Zijn vader, die in 1978 overleden journalist/illustrator Jo Spier, nam het gezin veertig jaar geleden mee naar de Verenigde Staten. Veel van zijn vijftig boeken zijn er bekroond. Voor zijn hele oeuvre ontving hij in 1984 de *Medallion for distinguished service to children's literature*.

In 1958 maakte Peter Spier zijn eerste prentenboek: *De koe die in het water viel*. Een verhaal vol Hollandse clichébeelden dat het op de Amerikaanse markt en later ook in Nederland goed deed. Stijl en sfeer van zijn werk blijken in 1992 nog niet veranderd. Het nieuwste boekje speelt op Terschelling, waar de jongetjes dapper, de wind fris en de luchten blauw zijn. 'In de *Koe* heb ik m'n heimwee een beetje uitgeleefd', zegt hij. 'De stereotiepe beelden bestaan echt. Veel komt uit de omgeving van Broek in Waterland, waar ik ben opgegroeid. Het is het Nederland van mijn jeugd. Als je me zou vragen een forensendorp te tekenen, kan ik dat niet. Ik heb er nog nooit een gezien.'

— *Valt u in een aparte categorie?*
 'Misschien zijn mijn boeken wat letterlijker en staat er meer detail in. Ik probeer het verhaal soms meer met de tekeningen te vertellen dan met de tekst. In Amerika bestaat een andere kinderboekencultuur. Ik was in een kinderboekwinkel, en mijn uitgever zag een boek liggen waarvan hij zei: dat is vast Amerikaans. Nee, dat is Engels, zei ik. Er staan andere beesten op. Een das, een badger, die in Amerika helemaal niet voorkomt. Je herkent een Russisch of een Duits boek altijd meteen.'

— *En een Nederlands kinderboek?*
 'Daar heb ik nooit over nagedacht. Ze

'Ik heb geen idee of het kind het zelf kan lezen. Daar lig ik ook niet wakker van'

zijn misschien wat kinderachtiger, hoewel dat onaardig klinkt. Iets eenvoudiger, meer op het kind gericht. Ik denk nooit aan het kind. Als ik een boek begin, is het eerste wat ik me afvraag — voordat ik er vijf tot zeven maanden in steek en een half miljoen dollar van de uitgever — heeft dit boek zin? Is er nog een reden om dit te doen of hebben anderen het al gedaan?

Zelf leest hij nooit kinderboeken, zegt Spier. 'Ik heb grote kinderen, dus nee. Ik lees *Publishers' Weekly* en *Booklist*. En je komt wel eens in winkels en op conventies van boekhandelaars. Maar ik ken eigenlijk niemand in eigen land. Een handjevol collega's, Amerikanen.'

'Soms wil men weten of het niet enig is om voor kindertjes te werken. Nou, ik zou het niet weten. Ik doe het voor mezelf. Het komt geregeld voor dat ik een woord gebruik dat een redactrice te moeilijk vindt. Dat moet er dan uit, en daar ben ik het mee oneens. Als het kind stom is, maakt het geen verschil. Als het intelligent of weetgierig is, kan hij het nakijken of vragen.'

Van de boeken van Max Veldhuis, veelvuldig gelauwerd en dit jaar win-

PETER SPIER, schrijver en tekenaar van kinderboeken, is Nederlander van geboorte, maar woont al een groot deel van zijn leven in de Verenigde Staten.

Zijn kinderboeken laten het Nederland van zijn eigen jeugd zien. Een forensendorp zou hij dan ook niet kunnen tekenen: 'Ik heb er nog nooit een gezien.' Zijn vijftig boeken maakte hij voor zichzelf: 'Soms wordt me gevraagd of het niet enig is om voor kindertjes te werken. Nou, ik zou het niet weten.'

door Jeroen Trommelen

naar van Zilveren Penseel en Gouden Griffel, heeft hij nauwelijks gekend. Dik Trom. De scheepsjongens van Bontekoe — dat waren de kinderboeken uit zijn jeugd. Hij vindt het niet erg als we zeggen dat hij nog steeds dat soort verhalen maakt: 'Dat is mijn leeftijd, en zo zie ik de wereld waarschijnlijk. 'Ik heb nog nooit een boek gemaakt waar ik geen zin in had. En heb er ook gemaakt die het niet goed doen. Ik denk dus nooit aan de kinderen maar vraag me wel degelijk af: heeft dit boek een kans in de markt? Ik ken te veel mensen die een boek willen maken en het niet kan schelen wat het kost. Alsof een apotheker een recept uitschrijft zonder zich te bekommeren of de patiënt er beter van wordt.'

— *Heeft deze apotheker nog een hobby waarbij het hem niet interesseert wat anderen ervan vinden?*

'Er zijn twee boeken. Eerlijk gezegd zit ik in een periode van mijn leven waarin niets meer ertoe doet. Ik hoef

niet meer te werken. Van die twee boeken gaat er een over de gelijknissen uit het Nieuwe Testament. De ander over de dood. Niet omdat ik me niet lekker voel of omdat ik net 65 ben geworden, maar omdat het me heel erg interesseert.'

Toevallig is de dood ook het thema in de nieuwe Veldhuis, *Kikker en het Vogelkje*. Spier heeft het in de boekhandel gezien. 'Een heel leuk boek. De meeste boeken gaan er speelt mee om. Ook dit vermijdt de werkelijkheid een beetje. Het zijn maar beestjes, tenslotte. De dood gaat ook over mensen. Niemand staat te huilen over de kip die we straks gaan eten. We hebben het over onszelf, vrienden, grootouders, de mensen die hier net in de Bijlmer zijn omgekomen. Ik geloof dat er behoefte aan is aan zo'n boek.'

— *Waarom wilt u het zo graag maken?*
 'Toen onze geschiedenis begon, was de mensheid van 's ochtend vroeg tot 's avonds laat met de dood bezig. Je keek de dood in de ogen op de dag dat je het leven werd ingeblazen. Vandaag de dag vermijden we het, praten we er niet over, fluisteren hoogstens.'

Voor dierenleed is er volop belangstelling, ook in kinderboeken. Het amuseert hem wel: 'Mijn boek over het circus — dat in Amerika is uitgekomen, er is een paar maanden geleden niet in Engeland kunnen verkopen. *It is making animals perform unnaturally* (dieren moeten zich er onnatuurlijk gedragen), zei men.'

— *En onaardige vraag: Ik probeerde 'Vader mag ik mee' voor te lezen en struikelde nogal over zinnen als 'En zo rooiden ze met grote moed, gevaar en zeemanschap naar de haringbuis die al haar tuig al verloren had, en nu telkens onder reusachtige groenzee bedolven werd...'*

Lachend: 'Het was nog veel erger. De tekst die in 1687 speelde had aanvankelijk ook allemaal ouderwetse a-e's! Die zijn er uit gehaald. Ik heb er geen idee van of het kind het zelf kan lezen. Daar kan ik ook niet van wakker liggen. Dat is geen koppigheid, zo ben ik nu eenmaal.'

Peter Spier

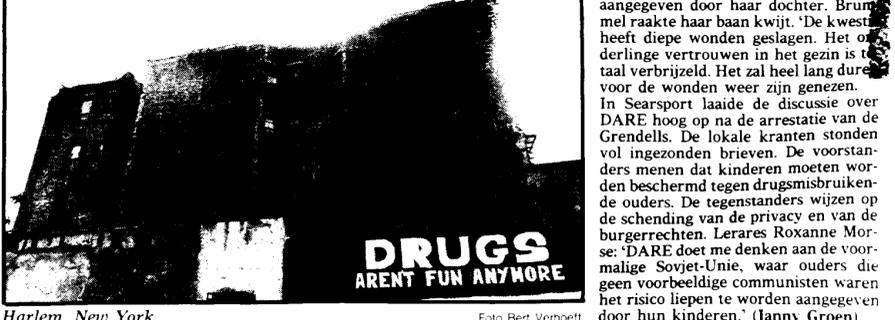
Foto Daniel Koning - de Volkskrant

Amerikaanse kinderen spioneren als Big Brother naar drugsgebruik ouders

Drug Abuse Resistance Education (DARE) is het meest succesvolle drugsvoorlichtingsprogramma in de Verenigde Staten en ook het meest controversieel. Zo controversieel dat er actiegroepen van ouders zijn opgericht die annulering van zijn oprichting die annulering van de DARE-programma eisen. Wat er in de DARE-programma's omgaat, lijkt veel op Orwells fictie, zegt Gary Peterson, voorzitter van Parents Against DARE. 'DARE is Big Brother die aanzet tot spionage in onze eigen huizen.'

De spionnen zijn kinderen, die in de klas anti-drugsvoorlichting krijgen van politieagenten en er soms toe worden aangezet om hun eigen ouders aan te geven. Veel publiciteit trok de affaire-Grendell in Searsport in de staat Maine. De vraag die politielieft James Gillyway tijdens zijn voorlichtingsles in Searsport Elementary School stelde, leek onschuldig. 'Wie van de leerlingen kent iemand die drugs gebruikt?' Een aantal kinderen in de klas stak de vinger op.

Namen hoefden ze niet te noemen. De elfjarige Crystal Grendell behoorde niet tot degenen die zich meldden. Zij gaf een paar dagen later echter gehoor aan het verzoek naar het politiebureau te stappen wanneer de kinderen iets vertrouwelijks wilden bespreken. Crystal vertelde de politie dat ze wel twee mensen kent die regelmatig marihuana roken: haar ouders. Enkele uren later deed de politie een inval in het huis van de Grendells. De ouders waren niet thuis. Crystals achtjarige zusje werd bij de bureaus ondergebracht. Crystal zelf werd door de politie meegenomen naar het bureau, waar ze werd vastgehouden om haar 'tegen eventuele agressieve gedrag van haar ouders' te beschermen. Haar ouders, die later werden gearresteerd en in staat van beschuldiging gesteld, hebben uren naar haar lopen zoeken. Crystal heeft grote spijt van haar actie. Ze zegt dat de politie haar had verteld

Harlem, New York.

Foto Bert Verhoeft

DRUGS AREN'T FUN ANYMORE

WVC-delegatie in Spanje om Nederlandse betrokkenheid te bespreken

Madrid neemt maatregelen tegen misbruik filmcertificaten

Van onze verslaggevers ROBERT BOSSCHART HUBI STAM — Het Spaanse ministerie van Cultuur treft maatregelen tegen het misbruik van certificaten, waardoor film distributeurs ten onrechte gebruik maken van subsidies. Vandaag onderhandelt een WVC-delegatie in Madrid met Spaanse collega's over het misbruik dat is gepleegd met Nederlandse filmcertificaten.

Vorige maand werd bekend dat Amerikaanse films, waarvan de rechten verhandeld worden door Nederlandse bedrijven, sinds 1987 in Spanje als Nederlandse producties werden geïmporteerd. Daarmee vielen ze onder steunregelingen voor Europese films.

De zaak is in de zomer door de Spaanse autoriteiten bij WVC aangekaart en kwam weer in het nieuws toen bleek dat *Basic Instinct* profiteerde van subsidies die bedoeld zijn voor Spaanse Europese films. Het grote voordeel dat met 'het Nederlandse achterdeurtje' wordt behaald is de ontduiking van de Spaanse quota-regeling. Voor elke twee dagen dat een Spaanse bioscoop een Amerikaanse film draait, moet er een dag een Spaanse of Europese film vertoond worden. Gemiddeld leveren Amerikaanse films echter tien maal zo veel op als Europese, vooral als ze na-gesynchroniseerd zijn. Daarvoor gelden ook beperkingen, die eveneens ontduikt worden met de certificaten.

De certificaten werden voor de import afgegeven door de Nederlandse

Bioscoopbond, de belangenvereniging van filmbedrijven. De aanvragen kwamen van Nederlandse bedrijven, die de rechten van de Amerikaanse films verkochten aan Spaanse distributeurs. Dat de licentiehouders in Nederland gevestigd waren, was voor de NBB, die inmiddels is omgedoopt tot de Nederlandse Federatie voor de Cinematografie (NFC), genoeg reden de films als Nederlandse te verklaren.

De certificaten vermeldde de Europese richtlijn van 15 oktober 1963 die het internationale verkeer van films regelt, maar die werd door de NFC onjuist geïnterpreteerd. In artikel 3 van de richtlijn wordt beschreven waaraan een film moet voldoen om als 'film van een lid-staat' aangemerkt te worden. Ook zijn uitzonderingen geformuleerd. Als

bijvoorbeeld de regisseur geen onderaan van de lidstaat is 'of tot zijn cultuurkring' behoort, moet minstens vier-vijfde van de overige medewerkers dat wel zijn.

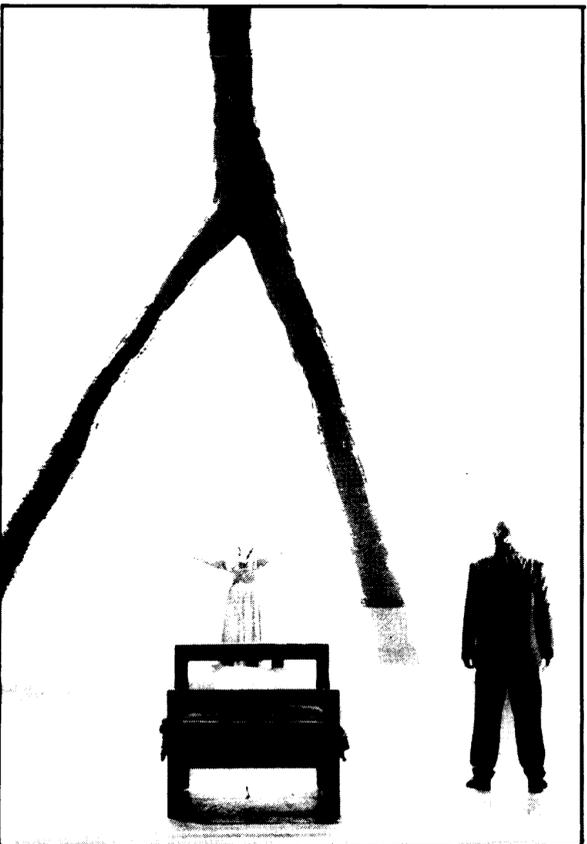
De secretaris van de NFC, H. Tijssen, die sinds 1987 de certificaten ondertekent, zegt de richtlijn pas te hebben opgevraagd nadat de zaak door de Spanjaarden aan de orde werd gesteld. Hij noemt het zijn 'slordigheid' dat hij de certificaten ongetuigd ondertekende. De NFC zei zich in een eerdere reactie 'misbruikt' te voelen. Het hoofd Filmzaken van WVC, mevrouw G. Ylstra, heeft volgens een woordvoerder in de periode eind 1990, begin 1991 ook in totaal vier certificaten ondertekend. Nadat de NBB de 'check' had verricht, werd de toepassing van de richtlijn niet nader

gecontroleerd. Het bedrijf dat de meeste aanvragen indiende is Atalanta Film International uit Rotterdam. Volgens directeur H. Schutte krijgen zij het verzoek van de Spaanse distributeurs met de contracten ook een certificaat ten behoeve van de invoer mee te zenden. 'Anders kan de film niet geïmporteerd worden', aldus Schutte. Hij voelt zich 'genomen'. De distributeur die in Spanje *Basic Instinct* en *Terminator II* als Nederlandse films importeerde, Araba Films, werd eveneens van de prins geen kwaad. 'Het is een volkomen normale en legale operatie', aldus een woordvoerder. 'Als wij de film zo aangeleverd krijgen, gaan wij dat niet in twijfel trekken.'

Volgens een medewerker van het Spaanse ministerie van Cultuur zijn er

sinds 1987, toen de regeling voor Europese films inging, 79 films met Nederlandse papieren in Spanje geïmporteerd. Slechts drie daarvan zouden werkelijk ook subsidie ontvangen hebben. 'Officieel konden wij niet anders dan alle producties, die hier met een certificaat binnenkwamen, beschouwen als Nederlandse films', aldus de medewerker.

Door de Spaanse filmindustrie wordt het misbruik van de regelingen zeer hoog opgenomen. Ook veel, vermoedelijk zeer veel Amerikaanse films, waaronder James Bond-producties, worden met Britse papieren ingevoerd. De kwestie met de Nederlandse certificaten is door het ministerie van Cultuur aangegegrepen om strengere regels voor de import van Amerikaanse films op te stellen.

Repetitiefoto van de Antwerpse Turandot, met Johann Meier en Stefano Algeri in de slotscène. Foto Annemie Augustijns

Zieke tenor en sleetse sopranen nekken 'complete' versie van Puccini's laatste opera

Pech treft Vlaamse Opera in Turandot

OPERA — Turandot, van Giacomo Puccini, door de Vlaamse Opera in Antwerpen. Tot en met 25 oktober.

De tenor zong in de orkestbak, de regisseur speelde voor invaller, de vrouwelijke hoofdrollen werden vertolkt door een soort garderobedames; het waren rare tafelen, dinsdag bij *Turandot* in de Vlaamse Opera in Antwerpen.

De voorstelling werd bezocht door de geest van dirigent Arturo Toscanini. Hij grinsde sadistisch. Op het zijtoneel stond de schim van Benito Mussolini, hand in hand met die van Bertold Brecht. De minst welkome was, in dit geval, Toscanini.

Turandot, Puccini's laatste opera, ging in 1926 in première in Milaan. Toscanini dirigeerde. Puccini was anderhalf jaar tevoren overleden, en had *Turandot* onvoltooid nagelaten. De slotscènes bestonden slechts in de vorm van 36 in het niets eindigende schetsbladen. Het stuk werd voltooid door een collega van Puccini, Franco Alfano.

Die voltooiing kon de goedkeuring van Toscanini nauwelijks wegdragen. Bij de eerste voorstelling in de Scala sloeg de dirigent af bij de bladzij waar de pen Puccini uit de hand was gegleden. Tijdens de volgende avonden klonk Alfano's voltooiing, maar dan verklied met ruim honderd maten. Zo is *Turandot* steeds opgevoerd: met een incomplete completering. Pas in '82 ging in Londen de oorspronkelijke versie.

De Vlaamse Opera, die grote ambities heeft met Puccini (*Tosca* en *Manon Lescaut* waren in Antwerpen al te zien in modelregies van de Canadees Robert Carsen), verkiesde de 'langere' voltooiing. Die is in dramaturgisch opzicht overtuigender. Zo doet de Chinese prinses Turandot thans in Antwerpen een

paar minuten langer over haar metamorfose dan gewoonlijk. Na de onverschrokken kus van de held Kalaf verandert ze van een moordzuchtig ijsblok in een liefhebbende bruid; in de niet-bekorte voltooiing gebeurt dat iets geleidelijker dan anders, wat de twijfelachtige ontkenning (*pak de vrouw en ze geeft wel toe*) iets minder twijfelachtig maakt.

Kalaf, die van Toscanini op het eind geen noot meer mocht zingen, krijgt nu genoegdoening in een slot-ensemble, terwijl de *Menigte* iets meer tijd krijgt om het leven zijn normale loop te laten hernemen — na een kwaad spreekje waarin veel huwelijkskandidaten hun belangstelling voor Turandot met de dood hebben moeten bekopen.

Het risico's van de 'complete' *Turandot* (er zijn weinig tenoren die de oorspronkelijke voltooiing paraat hebben), heeft zich in Antwerpen hardhandig gemanifesteerd. De tenor Stefano Algeri meldde zich ziek. Uit Karlsruhe werd inderhaast een vervanger gehaald, de Amerikaan Frederic Kalt. Kalt moest zijn partij van blad zingen, in de orkestbak. De enige die de rol kon spelen, was Robert Carsen, de regisseur.

Zulke tafelen zijn een keer eerder vertoond; in *Wozzeck's Lulu* in de Opera van Brussel (daar meldde Teresa Stratas zich een paar jaar geleden ziek; ze werd vervangen door een vocale *understudy* en regisseur Ruth Berghaus, die de rol mimeerde, en vol chagrijn het been hief om de voorstelling enigszins te redden). Het verschil met de Kalaf-vertolking door Carsen, was dat deze ook zeer tekstvast bleek. Lipsynchroon playback bezorgde hem in de derde acte zelfs een open doekje.

Opmerkelijk was de toevallige overeenkomst in de regie van sommige koorscènes, waarin Carsen, tevoren al, een lipsynchroon mee-mimen heeft geleid. In de Antwerpse *Turandot* zingt

de massa op verschillende momenten geluidloos mee met haar Mandarin en haar Keizer — een frappante ingreep, die het gebrek aan persoonlijkheid van 'de menigte' in *Turandot* onderstreept.

Tot de dramaturgische zwakten van Puccini's *Turandot*, naast de komisch bedoelde *Einlage* van de overheidsdienaren Ping, Pang en Pong, hoort de ambivalentie van het koor in *Turandot*. Het is een massa die het ene moment om bloed en dood roept (ze wordt op haar wenken bediend als weer een huwelijkskandidaat de drie raadsels van prinses Turandot niet heeft kunnen oplossen), een massa die een ademtucht later kan getuigen van haar medelijden en verdriet, en die in een moeite door bereid is tot afpersing en marteling. *Turandot* is de eerste opera van Puccini waarin de heffe des volks een hoofdrol vervult (een artistiek feit met een opmerkelijke biografische parallel: op de dag dat de volksmenner Mussolini in '22 de macht greep, schreef Puccini aan zijn librettist Adami dat Mussolini zijn zegen had, als hij de bezem door het land zou halen).

Robert Carsen hoort tot de regisseurs die de zwakkere aspecten van een opera als uitgangspunt durven te nemen voor verrassende concepties. Zijn instrument is in dit geval de overdriving. Puccini's nachtrust *Turandot* heeft twee kleuren, maar is gehouden in zwart en wit; naast een enkel donkerblauwtje. De menigte is in de opvatting van Carsen geen grauwe massa (laat staan een Chinese massa), maar een sekte, die zich uitput in agressieve ceremoniën. De leden vormen kirkels en linies; ze marcheren; ze ontkenlen zich tot op het uniform-zwarte ondergoed; ze hullen zich collectief in bruid- en bruidegomstenuer; pas als alles voorbij is hebben ze iets kleur-eigentijds en onderling verschillends aan. Ze zijn

toeschouwers van een executie (van de 'Perzische prins') die bij Carsen geen executie is maar een sacrale zelfopoffering. Ook de dood van het jonge meisje Liu, die zichzelf doorkaast om het geheim van Kalaf's naam te ontdekken, laten blijven en hem zo het leven te redden, is in Carsens ensceerung een sacrale daad; de marteling door de menigte die eraan voorafgaat is geen marteling maar een massa-ceremonie met een mes. Turandot zelf maakt deel uit van de sekte.

Ping, Pang en Pong, Puccini's Kwik, Kwek en Kwak, zijn door Carsen uitgewerkt als één personage met drie lichamen. Met hun brillen en zwarte hoedjes zouden ze kunnen zijn weggevoerd uit Brecht's *Mahagonny*. Maar hun ondergoed, aangetrokken over hun pantaloons, schetst hun voorname positie, in een groep waarin alles wat laag schijnt, hoog staat, en wat slecht lijkt, goed is.

Ideeen, ideeen, ideeen — en het zijn lang niet de slechtste. Maar er is wel een tenor voor nodig, want het blijft een opera van Puccini. De jonge invaller Frederic Kalt bracht het er goed vanaf, zingend in de bak, maar zijn aanwezigheid op het toneel werd gemist. Ook een sopraan is nodig, maar dan geen versleten sopraan; de stem van Johanna Meier, ooit een Grande Dame, bleek onderhevig, laverend van toon naar toon, aan een huiveringwekkende aftakeling. Voor de ontroerende partij van het jonge meisje Liu was de wat grootmoederlijke, niet sterk intonerende Galina Simkina opgetrommeld.

Dirigent Silvio Varviso sloot zich bij Carsens ideeen aan met een hoekige, meer agressieve dan kleurige of bedwelmende voordracht van de partituur. Het zou iets moois hebben kunnen worden.

ROLAND DE BEER

COULEUR LOCALE

BUDRAGEN: WILMA SUTO

GALERIE SWART

Humor, oerbeelden en prehistorische magie

Doorgaans worden ze niet gerekend tot de meest sympathieke onder de dieren, maar bij Galerie Swart zitten twee hartoververende ouwe ratten samen op een zultje, hun kleine lijven vermoed onderuitgezakt, de snuitjes opgericht. Heilmelijk wegschieten in berm of oever is er niet bij voor deze exemplaren van verzilverd brons. Voor de duur van de expositie zijn ze met hun rattekonten vastgeklonken aan hun sokkel en dat is maar goed ook, want je zou ze zo in je zak steken. Nog is het heel verleidelijk je hand om de ronde ruggetjes te leggen: de ontwapenende ratjes vragen daar haast om en het past precies.

Door hun weliswaar wat schetsmatige maar toch direct herkenbare figuratie onderscheidt de *Old Rats* zich van de overige, veel dubbelzinniger, plastieken die Joost van den Toorn (1954) bij Galerie Swart exposeert. Deze recente werken van brons en verzilverd brons hebben eenzelfde magische uitdrukingskracht als zijn vroegere assemblages. Eerder stelde Van den Toorn felgekleurde totems samen uit gevonden voorwerpen zoals kussenbloemen, kinderspeelgoed, amuletten en vogelveren, soms gecombineerd met zelf gemaakte vormen van beschilderd papier-mache, hout of gips.

Vanwege het traditionele karakter ervan, dacht hij er toen niet over in brons te werken. Maar sinds hij in 1989 toch die uitdaging aanging, bleek het klassieke beeldhouwersmateriaal zich juist uitstekend te lenen voor zijn symbolische sculpturen, die een persoonlijk amalgaam zijn van westerse en niet-westerse kunst en kitsch. Het zijn 'humoristische oerbeelden', geladen met een duistere thematiek van dood, sex, geweld en religie, maar altijd met een relativerende knipoog naar de banale werkelijkheid.

In *Church without Christ* balanceert een horizontale rotsachtige massa op een verticale. De donkerbruine huid van het brons versterkt de indruk dat dit een ritueel teken uit de prehistorie is. Er prijkt een klein kerkje bovenop. Het gebouwje is niet meer dan een cliché, zo eenvoudig van vorm, maar het is ook zo nietig ten opzichte van de krachtig omhoog strevende steenmassa's dat het toch een sterk symbool van spiritualiteit wordt. Een definitieve bevestiging van de natuurlijke oerkrachten is het echter niet, want ook die worden juist des te sterker zichtbaar door het grote contrast in schaal en vorm. Het hooggelegen kerkje is bovendien volkomen onbereikbaar.

In vergelijking met zijn vroegere 'totems', die vaak frontaal van opbouw waren en iets lichtvoetigs hadden door de kakelbonte kleuren, zijn Van den Toorns recente bronzen mysterieuzer, ruimtelijker en typisch 'beeldhouwkunstig' van aard, bijvoorbeeld door de suggestie van gewicht in *Church without Christ*, waar de duistere 'steenkolossen' zwaar op elkaar lijken te leunen. 'Net als in zijn andere beelden gebruikt hij hier eigenlijk onbenoembare ab-

stracte vormen, die door de combinatie met meer herkenbare motieven of symbolen allerlei associaties oproepen bij de kijker.

Ook *Never Ending Story* is een vreemd, boomstronk-achtig oerlandschap, waar een bos van puntige drake-tanden of koeiethoorns groeit. Onmiskenbaar representeren de enigszins agressieve, organische vormen onbedwingbare primaire driften, al werd er met nog zoveel technisch vernuft een snelweg door dit woeste woud gelegd. Zwart gelakt en met witte streepjes onderscheidt die racebaan zich wel van het bronsbruine oerlandschap, maar de weg leidt nergens toe. Je zou er alleen in kringetjes op kunnen rondschouren. Ook hier verbindt Joost van den Toorn prehistorische magie met eigentijdse ironie. (WS)

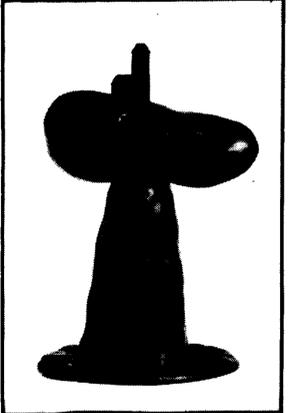
Nieuwe beelden van Joost van den Toorn in Galerie Swart Amsterdam, t/m 14 oktober. Open: wo-za 14-18 uur.

WELCOME STRANGER

Comfortabele zitkuil voor een vreemdeling

Twee weken lang gaapte er een levensgevaarlijk gat in de vloer van het woonhuis aan de Stadhouderskade. Het gat zit er nog, maar wie er nu instapt beklant — in plaats van een doodskamp te maken — ergens halfweg de derde en de tweede verdieping van het pand in een comfortabele zitkuil met bolle kussens van skai en blauw textiel.

Wat design betreft een kruising tussen een supersoonische duikboot, een luxe cabriolet-interieur en een gestoffeerd ligbad, demonstreert dit 'exclusieve bankstel' de absurditeit van uiterlijk

Bronzen van Van den Toorn: persoonlijk amalgaam van kunst en kitsch.

vertoont, terwijl het showmodel onder de naam *Cocoon* tegelijkertijd verwijst naar de recent oplopende hang naar huiselijkheid. De rigoureuze doorbraak in de vertrekken van de Amsterdamse bovenwoning is de geslaagde bijdrage van Bastienne Kramer aan de eerste aflevering van *Welcome Stranger*, 'samenwerkingsproject in een voor de gelegenheid ontruimde woning'.

Met een reeks van vier plaatsgebonden tentoonstellingen door telkens vier verschillende kunstenaars, wil de manifestatie fungeren 'als katechening bij het officiële kunstcircuit; niet uit recalitrantie of idealisme, maar bij wijze van

bezinning op de overmatige professionalisering van de hedendaagse kunst'. Het project werd opgezet door critica Marjolijn Schaap en kunstenaar Ken Zeph, voor en na de manifestatie tevens bewoner van het pand.

Kunstenaars met geheel uiteenlopende houdingen, van onversneden conceptualisten tot exuberante realisten, worden geacht enige weken in het woonhuis samen te werken aan een *in situ*-presentatie: 'Dit om de uitkomst van een gezamenlijke inspanning te presenteren — ofwel van een collectieve gedachtegang, ofwel van een totale confrontatie — en zo de verdeelde, vaak ook anonieme context van de groepsexpositie uit de weg te gaan.'

De manifestatie *Welcome Stranger* gaat vergezeld van een publikatie achteraf. Behalve een schriftelijk en fotografisch verslag van de totstandkoming van de diverse exposities, zal het boek ook teksten bevatten over onder meer het *in situ*-kunstwerk, de verandering van privé- naar publieksruimte en de psychologische en sociologische betekenis van het huis.

Bastienne Kramer, Paul Goede, Q.S. Serafijn en Jeroen Snijders zijn de eerste vier kunstenaars die de intimititeit van de privé-vertrekken op de tweede en derde verdieping van Stadhouderskade 112 in de openbaarheids mochten brengen. Hoewel hun afzonderlijke bijdragen telkens refereren aan de alleaardige werkelijkheid van de woonomgeving en er daardoor vanzelfsprekend onderlinge verbanden gezien kunnen worden, levert de expositie allesbehalve een overtuigend bewijs van een 'gezamenlijke inspanning'.

Op de tweede verdieping wordt de voorkamer gedomineerd door een sculptuur van Jeroen Snijders. Het is

een vierkant metalen frame waar drie tong-achtige lappen van leer overhangen, als was het een droogrek. In een begeleidende tekst heet *The Box* een 'schaalmodel van de voorkamer', maar dat is twijfelachtig: proporties noch vorm ervan komen overeen met de rechthoekige ruimte. Niet dat er wat aan het beeld mankeert, alleen hoefde er geen huiskamer voor ontruimd te worden. *The Box* had net zo goed deel uit kunnen maken van Snijders' museale presentatie onlangs bij kunststichting De Appel.

Zowel Bastienne Kramer als Paul Goede hebben iets van een 'confrontatie' met het werk van Snijders geformeerd. Kramers zitkuil, waarin wasmachinedeurtjes een doorkijkje bieden van de derde naar de tweede verdieping en andersom, vormt een kolossale uitstulping in het plafond pal boven het werk van Snijders. De aldus overvolle voorkamer doet ogenschijnlijk het huis kantelen, vooral door de tegenstelling met de vrijwel lege achterkamer en suite.

Die werd geheel gereserveerd voor één van de minuscule wandsculpturen van Paul Goede. Tussen zijn tanden kleefte er een tot een plastisch propje vermaald stuk kauwgom, mogelijk een reactie op de tong-achtige lappen over het metalen frame van Snijders, maar evenzeer een verwijzing naar burgerlijke verveling en verbeten gezinsleed. Goede's bijdrage, ook in de voorkamer en een verdieping hoger, is een subtiel teken aan de huiskamerwand.

De eveneens doorgewinterde *in situ*-kunstenaar Q.S. Serafijn plaatste in de drie belendende bovenruimtes vurehouten stellingen, beladen met wat beschouwd kan worden als het ultieme symbool van huiselijkheid: de kamerplant. Zijn *L'impressionisme des plantes* stelt echter ook klassieke thema's uit de kunstgeschiedenis aan de orde. Behalve de verhouding tussen natuur en cultuur, of anders gezegd tussen wat werkelijk is en wat niet, vooral de licht-inval. Geselecteerd op lichtgevoeligheid, vereisen Serafijns planten die specifieke plek in het huis die ze gekregen hebben, met op de vensterbank de plantenspuit en een flacon *Pokon Bladzijlans* binnen handbereik.

'Mocht de samenwerking op niets uitlopen, ook dan nog leidt het overleg met elkaar tot een breder gesprek dan normaliter in het kunstcircuit wordt gevoerd', relateert de organisatie van *Welcome Stranger* in een tekst bij voorbaat de opzet van haar 'samenwerkingsproject'. Maar echt interessant wordt dat natuurlijk pas wanneer de betrokken kunstenaars er wel in slagen om behalve het huis, ook die binenskamers gevoerde gesprekken voor *strangers* openbaar te maken door een gezamenlijke presentatie.

Misschien lukt dat in november de volgende vier deelnemers: Christiaan Bastiaans, Rob Birza, Maarten de Reus en Berend Strik. (WS)

Welcome Stranger, samenwerkingsproject in een voor de gelegenheid ontruimde woning, Stadhouderskade 112 Amsterdam, t/m 14 oktober. Open: elke dag, 14-18 uur; do ook 19-23.

Vandaag première

De Koopman van Venetië

William Shakespeare

Regie: Ger Thijs.

Met o.a.: Hans Croiset, Jacqueline Blom, Bram van der Vlugt.

KON. SCHOUWBURG

Den Haag

8, 9, 12 t/m 16 okt.

21 t/m 25 okt.

Kassa 070 - 346 94 50

Op donderdag 8 oktober zal Oriana Fallaci in samenwerking met het Istituto Italiano di Cultura een lezing houden over haar nieuwste boek

INSJALLAH

Na afloop is er gelegenheid tot het stellen van vragen

Plaats: Oude Lutherse kerk, Singel 411 Amsterdam | Aanvang: 20.00 uur Toegang: Gratis! Inlichtingen: 020-6263987

World Jazz School haalt oprichting niet

Van onze verslaggever ROTTERDAM — Het Rotterdam Conservatorium ziet af van de oprichting van zijn World Jazz School, een opleiding voor zeer getalenteerde en geleid worden door de Amerikaanse jazz-musicus Bob Brookmeyer. Volgens directeur J. Floore van het conservatorium is er geen zicht op een gezonde financiering. De World Jazz School was om dezelfde redenen al uitgesteld.

Een opleiding aan de World Jazz School zou van elke deelnemer veertigduizend gulden per jaar aan de school ben geveerd. Het Rotterdam Conservatorium heeft geprobeerd Amerikaanse privé-financiers voor de opleiding te interesseren.

Brookmeyer zou hebben getracht een kring van bekende kunstenaars samen te laten lopen voor de World Jazz School, onder wie de musicus Quincy Jones en Herb Alpert en de acteur Robert Redford. Gedacht werd aan een constructie waarin deze prominenten studenten zouden 'adopter'. Volgens Floore heeft een 'haalbaarheidsonderzoek' de onhaalbaarheid van dit plan uitgewezen.

De ventiltrombonist Brookmeyer blijft docent aan het conservatorium. Andere musici die aan de World Jazz School verbonden zouden worden, zoals Joe Lovano en Kenny Wheeler, zullen Rotterdam bezoeken voor gastlessen. Eerder dit jaar besloot het Rotterdam Conservatorium zijn opleiding voor pop-docent af te stoten. Dit besluit werd teruggedraaid.

Cultuurprijs voor nieuwe vleugel museum Boymans

ROTTERDAM (ANP) — Het Rotterdamse museum Boymans van Beuningen heeft dinsdag van het Prins Bernhardfonds de Museumprijs 1992, groothonderdduizend gulden, gekregen. Het museum krijgt de prijs voor de presentatie van de verzameling kunstnijverheid en industriële vormgeving in het vorig jaar geopende nieuwe paviljoen van het bestaande gebouw.

De jury van de prijs noemt de presentatie van de collectie voorbeeldig, overzichtelijk, functioneel, fraai vormgegeven en zeer goed belicht. Samen met de herschikking van de oorspronkelijke opstelling in het oude gebouw is een aaneengesloten en gaaf beeld ontstaan van de ontwikkeling van kunstnijverheid naar industriële vormgeving. De nieuwe vleugel heet Paviljoen Van Beuningen-de Vriese en is vernoemd naar de collectie die een belangrijk onderdeel vormt van de tenstoonstelling.

Boymans heeft de prijs overgedragen aan de eind vorige week overleden conservator Alma Ruempol. Zij kwam in 1983 in dienst van het museum toen duidelijk was geworden dat de collectie Van Beuningen-de Vriese aan Boymans zou worden toevertrouwd. Zij reed teerde de omvangrijke collectie en zette een waardevol documentatiesysteem op.

ADVERTENTIES

BETOVERENDE BAROK

Lyda van Tol (sopraan)

Ensemble de Fontainebleau

Hollanders, Telemann, Scarlatti, Purcell, Bernier en De Fresch

16 oktober in de Rode Hoed

reserveren 020-6385606

•• voorverkoop AUB-ticketshop ••

Nederlands Blazers Ensemble

De Koppeling

2e jaargang

Dirigent: Reinbert de Leeuw

Paradiso

8 OKTOBER 20.30 UUR

Strauss RITM

LEVENSECHT

bij Bert Bakker

Ook signeert zij 8 oktober van 14.00 tot 16.00 uur haar roman tot Scheltema Holkema Vermeulen boekverkopers Koningsplein 20, Amsterdam.

Oriana Fallaci

INSJALLAH

Roman

Tilburg kiest voor knock out-competitie tussen 112 spelers Schaaktoernooi slaat nieuwe weg in

Van onze schaakmedewerker
GERT LIGTERINK
AMSTERDAM — Het Interpolis-toernooi in Tilburg slaat na vijftien klassieke edities vandaag een nieuwe weg in. Voor het eerst in de moderne schaakgeschiedenis zal een volgens de gewone spelregels gehouden toernooi een knockout-race zijn, waaruit na drie weken een winnaar tevoorschijn moet komen die meer dan honderd grootmeesters achter zich heeft gelaten.

De topspelers, die in het verleden in Tilburg altijd in de watten zijn geleefd, hebben gezucht toen de organisatoren hun plannen bekend maakten. Was het niet zonde het traditionele jaarlijkse onderonsje van de elite op te offeren voor een experiment? Vooraanstaande grootmeesters als Karpov en Timman spraken openlijk hun afkeuring uit, anderen mopperden in de besloten kring.

Maar toernooidirecteur Rennings, die lang geleden al droomde van een grote knockout-wedstrijd à la Wimble-

don, zette door. Bouwend op de reputatie die de organisatie in Tilburg geniet, is hij erin geslaagd bijna alle twijfelaars tot deelname te verleiden. Met uitzondering van Gari Kasparov verschijnt de hele wereldtop aan de start.

Het aantal aanmeldingen was zo groot dat vele prominente grootmeesters de deelname moest worden ontzegd. Na strenge selectie met behulp van de internationale ratinglijst zijn 111 schakers toegelaten, van wie de 17 sterksten pas in de tweede ronde in actie komen.

De 94 anderen beginnen vandaag al aan een compromisloze wedstrijd, waarin de schakers ondergeschikt zijn aan het bereiken van de volgende ronde. Het einddoel voor allen is de hoofdprijs. De winnaar van het toernooi verdient een ton, de verliezer van de finale ontvangt de helft van dat bedrag.

De spelers treffen elkaar op twee achtereenvolgende dagen in twee partijen volgens het gewone (trage) speeltempo.

Eindigt zo'n mini-match in 1-1, dan wordt op de derde dag een barrage met een versneld tempo gehouden. Eerst twee partijen met voor beide spelers een half uur bedenktijd en als die opnieuw een gelijke stand opleveren twee partijen met voor beiden een kwartier. Als dan nog steeds geen beslissing is gevallen, wordt doorgespeeld tot de eerste winstpartij.

De kwaliteit van het deelnemersveld is indrukwekkend. Zo hebben 26 grootmeesters ingeschreven die in het verleden waardig zijn bevonden deel te nemen aan de prestigieuze invitatie-toernooien in Tilburg. De voormalige Sovjet-Unie levert de meeste spelers. Uit Rusland komen twintig schakers over, aangevoerd door Karpov en Joesoepov. Ook de delegatie uit Oekraïne mag er zijn, met Ivantsjoek en Beljovski als in het oog springende namen.

De voornaamste afwezigheid is, helaas, wereldkampioen Kasparov. Hij was

geïnteresseerd in deelname, maar wachtte lang voor hij zijn definitieve antwoord gaf. Toen de tijd begon te dringen, hebben de organisatoren de onderhandelingen afgebroken. Timman en Short, tegenstanders in de aanstaande kandidatenfinale, zijn wel van de partij.

Volgens de ratinglijst is Ivantsjoek de sterkste van het veld. Hij voert dan ook de plaatsingslijst aan voor Karpov, Sjirov, Anand, Gelfand, Short en Timman. Opmerkelijk genoeg is Ivantsjoeks echtgenote, in de schaakwereld beter bekend als Alisa Galliamova, op papier de zwakste van de 112 deelnemers.

Twaalf Nederlandse spelers treden op. Vijf van hen, Timman, Piket, Van Wely, Van der Wiel en Van der Sterren, staan zo hoog op de internationale lijst dat ze niet van de welwillendheid van de organisatoren afhankelijk waren. De zeven anderen, Ree, Nijboer, Bosboom, Van Mil, Kuijff, Ligterink en Grooten, ontvingen wat de tennissers een *wild card* noemen.

ANATOLI KARPOV

Foto Guus Dabbelman de Volkskrant

'Boekelo' besteedt tachtig mille extra aan vervoer paarden

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — Minder dan 24 uur voor aanvang van de wedstrijd heeft de organisatie van de internationale militaire van Boekelo de zekerheid gekregen dat het deelnemersveld inderdaad zo sterk zal zijn als was aangekondigd.

Storm op de Noordzee was er de oorzaak van dat 34 nog in Engeland gestelde paarden niet konden overkomen. De kapitein van de vervoerboot werd overtuicht in slecht weer te groot.

De 22ste militaire van Boekelo leek daarmee beroofd van nagenoeg alle belangrijke deelnemers. Op het laatste moment bleek het haalbaar de paarden per vliegtuig naar het nabij gelegen Eindhoven te vliegen.

Twee vluchten van een Hercules C130 van het Engelse militaire vliegveld Stanstead naar luchthaven Twente waren voldoende om de 34 dieren naar de plaats van de wedstrijd te brengen. Onder de 'passagiers' bevonden zich paarden van de wereldtop uit Nieuw-Zeeland en enkelen van belangrijke Nederlandse deelnemers.

Een woordvoerder van de grootste samengestelde wedstrijd in Nederland sprak van de grootste operatie ooit in de historie van het evenement. Hij achtte de maatregel echter noodzakelijk om het topniveau van het evenement te garanderen. De extra kosten werden voorlopig geschat op ruim 80.000 gulden. Sponsors hebben zich reeds bereid verklaard een belangrijke extra bijdrage te leveren.

'Boekelo' kreeg echter meer tegen-

slagen te verwerken. Twee Nederlandse deelnemers moesten zich terugtrekken.

Astrid van Leeuwen, omdat haar paard Dora's Green werd afgekeurd, oud-Nederlands kampioen Martin Lips omdat zijn paard Cognito niet aan een van de door de internationale federatie (FEI) gestelde normen om uit te komen in een dergelijk zware wedstrijd voldeed.

Piet Hoekstra is door KNWU be-

noemd tot bondscoach van amateurse-

lectie. De coach van de huidige vrou-

wenselectie heeft een twee-jarig con-

tract aangeboden gekregen.

Jerry Cooke, de 29-jarige speler van

FC Utrecht zal dit seizoen niet meer in

actie komen. Aanvaller Cooke onder-

vindt te veel hinder van een chronische

liesblessure. Hij wil die voorlopig niet

niet operatief laten behandelen.

Orhan Delibas blijft tot 1996 ama-

teurbokser. De zilveren-medaillewin-

naar van Barcelona tekende dinsdag in

Sittard een contract met de kledingma-

ma Masita voor twee jaar.

Fischer vergroot voorsprong in tweekamp tegen Spasski

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — Na een nederlaag en drie remise-partijen achtereen blijkt Robert Fischer ook in Belgrado te kunnen winnen. De 49-jarige oud-wereldkampioen zegvierde woensdag in de zestiende partij van de met vijf miljoen dollar gedoteerde tweekamp tegen Boris Spasski. De Amerikaan had daarvoor slechts 34 zetten nodig.

Fischer vergrootte daarmee zijn voorsprong in de omstrede tweekamp tot 6-3. Degene die tien partijen wint, wordt tot winnaar uitgeroepen. Volgens het reglement heeft Fischer slechts negen punten nodig om de 'wereldtitel' te behouden.

Naast de organisator van de match, de Joegoslaf Vasiljevic, is de Amerikaan nog altijd de enige die meent dat hij recht mag doen gelden op de hoogste schaaktitel. Voor de rest van de wereld is Kasparov de kampioen.

Voor het eerst in deze omstrede tweekamp koos de met zwart spelende Fischer voor de Benoni-verdediging. Spasski behandelde de opening ongeconcentreerd en riep met de schablonen 9. Ld3 het onheil over zich af.

Het stuk-offer, waarmee Fischer de combinatie inluide, bleek correct te zijn doorgerekend en leidde tot het ver-

lies van twee witte pionnen. In het middenspel won Spasski weliswaar een pion terug, maar zijn stelling was op dat moment al erg slecht.

Met een zwakke pion op de centrale velden en een tot niets doen gedoemde toren had de tot Fransman genaturaliseerde Rus geen kans Fischers gevaarlijke aanval te weerstaan. De twee minuten bedenktijd, die hij per zet van de Fischer-klok kreeg, waren bij lange na niet voldoende om een sluitende verdediging te vinden.

Zettenverloop zestiende partij: wit: Spasski, zwart: Fischer. 1. d2-d4, Pg8-f6; 2. c2-c4, c7-c5; 3. d4-d5, d7-d6; 4. Pbl-c3, g7-g6; 5. e2-e4, Lf8-g7; 6. Lc1-g5, h7-h6; 7. Lg5-h4, g6-g5; 8. Lh4-g3, Dd8-a5; 9. Lf1-d3, Pf6xe4; 10. Ld3xe4, Lg7xc3; 11. Lb2xc3, Da5xc3; 12. Ke1-f1, Lf7-f5; 13. Ta1-c1, Dc3-f6; 14. h2-h4, g5-g4; 15. Le4-d3, f5-f4; 16. Pg1-e2, Lf4xg3; 17. Pe2xg3, f4xg3; 18. Tc1-c2, Pb8-d7; 19. Dd1xg4, Pd7-e5; 20. Dg4-e4, Lc8-d7; 21. Kf1-g1, 0-0-0; 22. Ld3-f1, Tl8-g8; 23. f2-f4, Pef6e4; 24. Pg3-h5, Df6-f7; 25. De5xe4, Df7-h5; 26. Tc2-b2, Tg8-g3; 27. Lf1-e2, Dh5-f7; 28. Le2-f3, Td8-g8; 29. Dc4-b3, b7-b6; 30. Db3-e3, Df7-f6; 31. Tb2-e2, Ld7-b5; 32. Te2-d2, e7-e5; 33. d5xe6 e.p., Lb5-c6; 34. Kg1-f1; Lc6xf3; 0-1.

De voetbalbond heeft de verenigingen geadviseerd voor de aftrap van de wedstrijden op zaterdag en zondag een minuut stilte in acht te nemen in verband met de vliegcramp in de Bijlmermeer.

SPORTUITSLAGEN

BILJARTEN

ROTTERDAM: Grote Prijs driebanden, eerste ronde: Jaspers - Hermse 50-33 (35), Velthuis - F. De Bruyn 50-44 (42).

HANDBAL

COMPETITIE: eredivisie vrouwen: SEW - Quintus 16-15.

HONKBAL

ATLANTA: Play-offs National League, eerste wedstrijd (best of seven): Atlanta Braves - Pittsburgh Pirates 5-1.

ROLHOCKEY

SPRINGE: WK vrouwen, zesde dag: Duitsland - Nederland 2-3, Canada - Duitsland 6-0, Verenigde Staten - India 22-0, Spanje - Italië 1-3, Engeland - Zuid-Afrika 4-1, Portugal - Australië 3-4, Verenigde Staten - Nieuw-Zeeland 0-4, India - Canada 1-15.

Zevende dag: Zuid-Afrika - Australië 1-9, Portugal - Spanje 2-1, Italië - Engeland 8-1, Canada - Verenigde Staten 9-0, Duitsland - Nieuw-Zeeland 0-2.

Stand: 1. Canada (wereldkampioen) 10-20, 2. Italië 9-15, 3. Nieuw-Zeeland 10-15, 4. Nederland 9-12, 5. Australië 9-10, 6. Portugal 9-10, 7. Duitsland 10-9, 8. Verenigde Staten 10-8, 9. Spanje 9-7, 10. Engeland 9-4, 11. Zuid-Afrika 9-2, 12. India 9-0.

SQUASH

VANCOUVER: World Open, vrouwen, twee-

de ronde: Lambourne (Aus) - Sommers (Ned) 9-6, 9-5, 9-3, Schone (Dui) - Van Hoort (Ned) 10-8, 9-2, 7-9, 9-3, Wallace (Can) - Beumer (Ned) 9-10, 9-2, 9-5, 9-0.

TAFELTENNIS

HASSELT: superliga, vrouwen: België - Polen 4-3.

TENNIS

SYDNEY: int. toernooi, mannen, tweede ronde: Haarhuis (Ned) - Doyle (Aus) 6-1, 6-3, Masur (ZA) - Morgan (Aus) 6-4, 6-3, Van Rensburg (ZA) - Matsukata (Jap) 7-5, 7-6, Borwick (Aus) - Wheaton (VS) 6-0, 3-6, 6-4, Lendl (VS) - Steven (NZ) 7-5, 7-5, Black (Zim) - Rostagno (VS) 7-6, 6-7, 6-4, Agassi (VS) - Grabh (VS) 6-4, 6-2, Edberg (Zwe) - Baur (Dui) 7-6, 7-5.

Dubbelspel, derde ronde: Haarhuis/Ivanisevic (Ned/Kro) - Galbraith/Visser (Aus/ZA) 6-3 6-1.

TOULOUSE: int. toernooi, mannen, eerste ronde: Forget (Fr) - Schapers (Ned) 6-3, 3-6, 7-5, Roux (Fr) - Borg (Zwe) 6-0, 6-4, Pioline (Fr) - Tsjerkasov (Rus) 4-6, 6-4, 6-1, Korda (Tsj) - Hogstedt (Zwe) 6-4, 6-1, Rosset (Zwi) - Delaire (Fr) 6-1, 7-6.

Tweede ronde: B. Gilbert (VS) - R. Gilbert (Fr) 6-3, 6-4, Svensson (Zwe) - Camporese (It) 6-3, 6-4, Boetsch (Fr) - Pioline (Fr) 6-2, 6-2.

ATHENE: int. toernooi, mannen, tweede ronde: Bruguera (Sp) - De la Peña (Arg) 6-3, 6-1, Arrese (Sp) - Skoffi (Oos) 6-2, 6-4, Jajte (Arg) - Champion (Fr) 6-3, 1-1 teruggetrokken, Gustafsson (Zwe) - Naewie (Dui) 6-4, 6-3.

VOETBAL

AMSTERDAM: EK voor spelers onder de 21

jaar: Wales - Nederland 0-1, 56. Petta 0-1. Groep 2: San Marino - Noorwegen 0-3. Groep 5: IJsland - Griekenland 1-3.

WIELRENNEN

MEDELLIN: Clásico RCN, eerste etappe: 1. Chiappucci (It) 176 km in 3.35.15, 2. Gianelli (It), 3. Espinosa (Col), 4. Mejia (Col), 5. Brenes (CRI); klassement: 1. Mejia (Col) 3.46.05, 2. Chiappucci 0.01, 3. Camargo (Col) 0.22, 4. Herrera (Col) 0.32, 5. Gonzalez (Col) 0.34.

ZEELE (Bel): profkoers: 1. Veenstra (Ned) 158 km in 3.48.00, 2. Adri van der Poel (Ned), 3. Schurer (Ned), 4. Vanderaerden (Bel), 5. Akkermans (Ned), 7. Cornelisse (Ned).

ZEILEN

PALERMO: WK Mistral, vrouwen, lange afstand, tweede race: 1. Sturges (Aus), 2. Elmer (Den), 3. Arcidiacono (It), 4. Stalman (Ned); derde race: 1. Elmer, 2. Stalman, 3. Sturges; stand: 1. Sturges 5,7 pnt, 2. Elmer 11,0, 3. Stalman 21.

Mannen, course race, licht, derde race: 1. Macintosh (NZ), 2. Durhill (Fr), 3. Kaklamani (Gri), 4. Van Schie (Ned), 14. Peter Dannenburg (Ned), 20. Meester (Ned), 23. Willems (Ned); vierde race: 1. Macintosh, 2. Van Schie, 3. Fustioni (It), 15. Dannenburg, 22. Willems; stand: 1. Macintosh 3, 2. Van Schie 28,4, 3. Lawrence (Aus) 31.

Zwaar, derde race: 1. Giordano (It), 2. Royer (Fr), 3. Dale (Lit), 12. Opten (Ned), 13. Dannenburg (Ned), 14. Klein (Ned), 27. Eker (Ned); vierde race: 1. Lenthall (Aus), 2. Giordano, 3. Wirz (It), 9. Eker, 11. Rene Dannenburg, 16. Opten; stand: 1. Giordano 11, 2. Lenthall 14,7, 3. Wirz 31,4, 8. Opten 61, 10. Dannenburg 65, 14. Eker 85, 28. Klein 170.

Je haren rijzen je te berge...
Tulpen vallen in gruzelementen... en
Mensen reizen terug in de tijd...

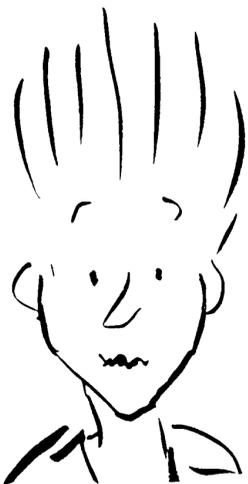
MAGIE of Mensenwerk?

Oordeel zelf op ZATERDAG 17 oktober

WETENSCHAP & TECHNIEK FESTIVAL

aan de Vrije Universiteit Amsterdam, De Boelelaan 1105, Amsterdam.

Openingstijden: 11.00 uur - 17.00 uur. Toegang: gratis!

populair wetenschappelijke films

zelf experimenteren

lezingen

theater

(voor jong en oud)

WETENSCHAP & TECHNIEK
FESTIVAL

Het Wetenschap & TechniekFestival vormt het slot van de Wetenschap & TechniekWeek 1992
De Stichting Wetenschap & TechniekWeek wordt gesteund door Ministeries van O & W en EZ,
Stichting PWT, Solvay, Philips, NWO, Glaxo, Wolters Kluwer en de Volkskrant.

CONQUEST EUROPE

ALFA 33. DE AFSTAND OPNIEUW VERGROOT.

De afstand tussen de Alfa 33, waar onlangs tal van verbijningen op zijn doorgevoerd, en de gevestigde orde wordt steeds groter. Waar andere merken uitsluitend aan het embleem op de grille te herkennen zijn, daar toont de Alfa 33 karakter en een eigen gezicht door zijn dynamische lijn. De Alfa 33 laat niet alleen door zijn toptechiek, complete comfort en sportieve rijeigenschappen zijn klasgenoten ver achter zich. Maar ook door zijn angekend hoge uitrustingsniveau: elektrische ramen vóór, getint glas, in hoogte

verstelbaar sportstuur, neerklapbare achterbank, toerenteller, van binnenuit verstelbare buitenspiegels en een close-ratio 5-versnellingsbak zijn standaard. Bovendien zijn zes van de acht uitvoeringen standaard voorzien van stuurbevestiging en centrale deurvergrendeling. Afwerking en kwaliteit zijn - onder meer door de toepassing van elektroverzinkt plaatstaal - van hetzelfde hoge niveau als de techniek. Kortom, kom kennismaken en ontdek dat de Alfa 33 het echte autorijden al laat beginnen

bij **Fl. 27.350,-** incl. BTW excl. kosten rijklaar maken.

Alfa 33 1.4 IE / 1.4 IE L

Alfa 33 1.5 IE / 1.7 IE

Alfa 33 16V / Q4

SportWagon 1.4 IE / 1.7 IE

Alfa maakt de weg spannend

VTV lijmt breuk met volleybalbond

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — De samenwerking tussen de Nederlandse volleybalbond (NeVoBo) en de Vereniging Top Volleybal (VTV) wordt hersteld. De VTV, onder leiding van Frans Derks, heeft besloten het overleg weer te hervatten na de door de NeVoBo aangegeven veranderingen op topsportgebied.

In juli verbrak de VTV de relatie met het bondsbestuur wegens onenigheid over het door de NeVoBo gevoerde beleid inzake de nationale ploeg en de daarbij betrokken internationals. De VTV wilde dat de internationals weer beschikbaar zouden zijn voor de erevisieclubs, om op die manier de competitie meer inhoud te geven.

Onlangs besloot de bond het door Arie Selinger ontwikkelde Oranje-model, een vaste selectie buiten de competitie om, voorlopig op te schorten. Door de uittocht van veel internationals naar het buitenland bleven er slechts enkele spelers in Nederland over voor de centrale trainingen.

Redenen voor de VTV het overleg met de bond weer te herstellen zijn onder meer de mogelijke herstructurering van het topvolleybal in Nederland, de hoop dat de bondsraad op 28 november positief reageert op een verzelfstandiging van de topsport-sector en het feit dat de het hoofdbestuur van de NeVoBo akkoord gaat met een actieve inbreng van de VTV bij het topsportbeleid.

Posthuma bedankt voor volleybalteam

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — Jan Posthuma heeft de Nederlandse Volleybal Bond laten weten niet langer beschikbaar te zijn voor de nationale ploeg. Posthuma, die uitkomt voor Treviso in Italië, wil zich volledig richten op zijn club waarmee hij het kampioenschap in de Italiaanse erevisie wil behalen en de Europese beker voor landskampioenen veroveren.

De Friese volleyballer maakte tot en met de strijd om de Europese titel van 1989 deel uit van de Nederlandse ploeg. Als eerste speler van dat gezelschap koos hij voor een buitenlands avontuur, bij Montecchiari in Italië. Dit jaar maakte hij bij het kwalificatie-toernooi voor de Olympische Spelen in Rotterdam zijn entree in het nationaal team.

Reuk in Barcelona, waar Nederland de zilveren medaille veroverde, was Posthuma veelal een van de basisspelers. Bij zijn Italiaanse werkgever heeft Posthuma inmiddels gezelschap gekregen van ex-ploeggenoot Ron Zwerver.

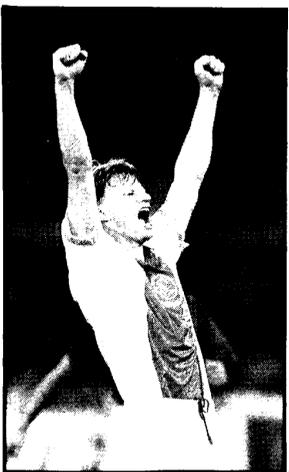
EBBC vraagt ontslag voor basketballers

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — Het bestuur van EBBC heeft de spelers woensdag meegedeeld dat de kas leeg is. De kans dat zich op korte termijn een geldschietter meldt, wordt gering geacht. Voor de hegen basketballers en de coach zal vandaag ontslag worden aangevraagd. Dat heeft woordvoerder Ton Moonen van de Bossche club laten weten.

De spelers hadden het bestuur een ultimatum gesteld dat woensdag afliep. Sinds begin september hebben de meesten inkomsten noch onkostenvergoeding ontvangen. Alleen de Amerikaan Carl Lott is tot 15 oktober betaald. Twee basketballers komen op amateurbasis uit voor EBBC. Het bestuur zal zich vandaag voor tien werknemers melden bij het gewestelijk arbeidsbureau.

Voor de 'huishouding' van de Bossche basketbalclub is maandelijks een bedrag van 50.000 gulden nodig. De spelers hebben van het bestuur geëist uiterlijk volgende week woensdag met een sponsor te komen.

Zaterdag speelt de club uit tegen Weert. Woensdag staat de thuiswedstrijd tegen Amsterdam op het programma. Is er die dag geen geldschietter, dan houdt EBBC op te bestaan.

STEFAN PETERSSON

Noorwegen zegeviert in 'Nederlandse' kwalificatiegroep voor WK voetbal over San Marino Zweden berooft Bulgaren van ongeslagen status

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — Het Scandinavische voetbal doet het goed. Na de overwinning van Noorwegen op Nederland, deed woensdagavond Zweden van zich spreken. Voor 20.000 toeschouwers werd in Stockholm een einde gemaakt aan de ongeslagen status van Bulgarije (2-0). Met vier punten uit twee wedstrijden leidt Zweden in de Europese groep 6 van het kwalificatietoernooi voor het wereldkampioenschap in de Verenigde Staten.

Zoals gebruikelijk had bondstrainer Tommy Svensson een groot aantal Zweden in buitenlandse dienst opgeroepen. Op het middenveld zorgden de Arsenal-spelers Anders Limpar en Jonas Thern voor de aanvallende impulsen. Het afmaken kwam op naam van de voor Mönchengladbach uitkomende Martin Dahlin (56ste minuut) en Stefan Pettersson. De Ajacied haalde vier minuten voor het slotsignaal doeltreffend uit.

Voor rust hadden de Bulgaren, die het moesten doen zonder Stojtskov, de vedette van de Spaanse kampioen Barcelona en de geschorste Iļjev van Hertha BSC, de betere kansen. Doelman Lars Eriksson bleek echter van al het bankzitten bij eerdere interlands bijzonder geïnspireerd. Hij stond in het doel, omdat vaste keus Ravelli (FC Kaiserslautern) gebleserd was. Eriksson behoeft zijn ploeg menigmaal voor een Bulgaarse treffer en zag rekenen op meer optredens als sluitpost van de nationale ploeg.

Scheidsrechter Blankenstein deelde vijf gele kaarten uit: aan de Zweden Dahlin en Schwarz en de Bulgaren Stojlov, Balakov en Tsetanov.

Noorwegen heeft tijdens de WK-kwalificatie nog geen misstap begaan. De Scandinaviërs behaalden woensdag hun derde achtereenvolgende overwinning. De Noren, die vorige maand het Nederlands elftal in Oslo een verrassende nederlaag bezorgden, zegevierden met 2-0 over en in het dwergstaatsje San Marino. Deze stand was al bij rust bereikt. In het staatsje ten zuiden van Rimini scoorde Jah

Jakobsen in de zevende en Jostein Flo in de negentiende minuut. In de Noorse hoofdstad was San Marino vorige maand met 10-0 weggespeeld. Een nieuwe monsterscore bleef woensdag achterwege. San Marino verdedigde met negen man, een strijdwijze die gedeeltelijk succes opleverde.

Na drie duels kunnen de Noren bogen op een doelsaldo van veertien voor en een tegen. Eerstvolgende wedstrijden in de Europese groep 2 zijn volgende week woensdag: Nederland - Polen en Engeland - Noorwegen.

In groep 5 van de kwalificatieronde voor het wereldkampioenschap in de Verenigde Staten deed Griekenland goede zaken. In Reykjavik zegevierde het met 1-0 over IJsland door een treffer in de 61ste minuut van Tsalouhidis. Door dit resultaat bleven de Grieken met vier punten uit twee wedstrijden koploper in hun kwalificatieronde.

Het duel in Reykjavik werd bijgewoond door amper vijfduizend bezoekers.

WK-GROEP 2

San Marino - Noorwegen	0-2	7
Jakobsen 0-1, 19. Flo 0-2		
Noorwegen	3	3
Polen	1	1
Engeland	0	0
Nederland	1	0
Turkije	1	0
San Marino	2	0

Volgende wedstrijden: Engeland - Noorwegen en Nederland - Polen (14 oktober).

WK-GROEP 5

IJsland - Griekenland 0-1	60	Salu-
dis 0-1	Toeschouwers: 5538	
Griekenland	2	2
Hongarije	2	1
IJsland	3	1
GOS	0	0
Luxemburg	1	0

Volgende wedstrijd: GOS - IJsland (14 oktober).

WK-GROEP 6

Zweden - Bulgarije 2-0	56	Dahlin
1-0, 76. Pettersson 2-0	Scheidsrechter: Blankenstein (Ned), toeschouwers 20.625	Gele kaart: Dahlin, Schwarz (Zw), Stojlov, Balakov en Tsvetanov (Bul).
Zweden: Eriksson; Erlingmark, P. Andersson, Bjoerklund, Ljung, Ingesson, Thern, Schwarz en Limpar; Dahlin (87, K. Andersson) en Pettersson.		
Bulgarije: Michailov; Mladenov; Kirjakov, Ivanov en Tsvetanov; Sirakov, Jankov, Balakov en Stojlov; Kostadinov (83, Jordanov) en Penev.		

Zweden	2	2	0	4	3-0
Bulgarije	3	2	0	1	4-2
Israël	0	0	0	0	0-0
Oostenrijk	0	0	0	0	0-0
Frankrijk	1	0	1	0	2-2
Finland	2	0	2	0	4-4

Volgende wedstrijd: Frankrijk - Oostenrijk (14 oktober).

PSV likt wonden na aanslagen door streekgenoot RKC

Van onze verslaggever
TIM OVERDIEK

WAALWIJK — In vier dagen tijd heeft RKC drie fikse tikken te verwerken gekregen. Na de sportieve schrobbering door Ajax afgelopen zondag (0-5) en de juridische afwikkeling van een grootscheepse fraudezaak daags erna, kwam PSV gisteravond langs in het Olympiapark om de geplaagde streekgenoot nog een draai om de oren te geven. De Waalwijkers verloren met 3-0, maar het was de landskampioen die na afloop de wonden moest likken.

RKC gaf een geheel eigen interpretatie aan het gezegde dat wie niet sterk is, dan maar slim moet zijn. Voetbalintellect is echter niet besteed aan de club met het kleinste budget van de erevisie, en dat gemis kwam duidelijk aan het licht tegen de voetbalvereniging die met de grootste begroting mag pronken. Klasseverschil was op voorhand immers vaststaand gegeven, zoals in de eerste minuut al bleek toen Numan voor PSV de score opende.

Zijn treffer bleek echter niet de voorbode van een monsterscore, want Ajax zondag nog wel in staat was geweest. Juist die strafaffair had de man schappen van trainer Van Veen ervan doordrongen dat de tweede topper voor eigen publiek in een dergelijk kort tijdsbestek niet tot een nieuwe afgang moest leiden. De oplossing was even eenvoudig als afkeurenswaardig. Met keihard voetbal, waarbij regelmatig de grens van het toelaatbare werd overtreden, hield RKC de score beperkt.

Drie Eindhovense doelpunten stonden tegenover even veel blessures, waarvan de schade op langere termijn direct na afloop nog niet vast stond. De Deen Heintze kan de interland over een week tegen Ierland in ieder geval vergeten, stelde zijn trainer Westerhof zelf de diagnose. Met een dikke enkel bleef de verdediger na de eerste helft achter in de kleedkamer, waar de al eerder uitgevallen Numan juist voor de tweede maal acht hechtingen in zijn hoofd kreeg geprikt. Hij meldt zich morgen wel gewoon in het trainingsoord van Oranje in Noordwijk.

Een ongelukje, zo vergoelijkte Westerhof de gevoelige botsing met Sijahailatua, die later geel kreeg toen hij een onbehoorlijke charge uitvoerde op Ellerman. Deiele aanvaller speelde verder met een forse bloeduitstorting in het bovenbeen en haalde met moeite de rust, terwijl Faber zich al opwarmde om hem te vervangen. Dat Ellerman ook de

tweede helft diende te spelen, kwam omdat de dokter oordeelde dat Heintze zwaarder gehand was.

'Ga maar wat huppelen aan de zijlijn', gaf Westerhof hem als pleister op de wonde mee. Zijn ploeg stond toen reeds met 2-0 voor. Die score was reeds na vijftien minuten tot stand gekomen. Romario was de maker van de tweede treffer. Nadat de Braziliaanse spits met een behendig overstapje vrijwel meteen na de aftrap Numan in staat had gesteld te scoren, werd Romario een kwartier later door Kieft geleanderd en speelde hij doelman Vernooy eenvoudig uit.

Daar was overigens niet veel voor nodig, want de Waalwijkse sluitpost Vernooy werd bij zijn debuut in de erevisie bevangen door zenuwen. De Waalwijkse verdediging vreesde voor een tweede blamage op rij, en greep naar het wapen van agressie waar scheidsrechter Lammers amper op reageerde. Met name centrumverdediger Werdekker kreeg van de arbiter welhaast een vrijbrief om als bewaker van Kieft te doen en laten wat in hem opkwam om de Eindhovense spits af te stoppen.

Geërgd verliet Kieft na afloop dan ook het veld, volgens Westerhof met 'enkele die aan alle kanten blauw zagen'. En dat terwijl hij al snel na de hervatting had besloten op dezelfde wijze te gaan voetballen als Ellerman. Hij bood zich amper aan bij aanvallen en zij beperkte tot het direct afgeven van de bal aan medespelers.

PSV zakte wat in, een duidelijk gevolg van de minder actieve voorhoede, hegeven voor met name Boogers een aardige bijkomstigheid was. Tegen Ajax vertoefde de spits eenzaam in de voorhoede, en liep hij zelfs gefrustreerd door zo veel persoonlijke onmacht tegen een rode kaart aan.

Wonderbaarlijk genoeg bleef de blessuregevoelige Romario in het bikkelharde duel met RKC probleemloos overeind. In tegenstelling tot Kieft wist hij

Voor aanvang van de erevisiewedstrijd RKC - PSV in Waalwijk nemen de spelers een minuut stilte in acht ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de ramp in de Bijlmer. Vanaf links de PSV'ers Koeman, Ellerman en Romario.

geen briesende Waalwijkjer van begin tot eind in zijn kielzog, waardoor de wetten der voetballogica voorschreven dat een eventuele derde treffer van zijn voeten zou moeten komen.

Dat gebeurde ook, nadat eerder tot tweemaal toe een kopbal op de paal was beland. In de 85ste minuut echter maakte Romario een eind aan alle pech en soleerde hij langs vier RKC'ers richting Vernooy, die hij gezien zijn koelbloedige schot niet eens had zien staan.

RKC - PSV 0-3. 2. Numan 0-1, 15. Romario 0-2, 81. Romario 0-3. Scheidsrechter: Lammers. Toeschouwers: 6200. Gele kaart: Sijahailatua (RKC).

RKC: Vernooy; Sijahailatua, Werdekker, Maas en Richardson; Jalink, Brands, Eikenhout en Lubukay; Boogers (80, Struppel) en Van Hoogdalen.

PSV: Van Breukelen; Van Aerle, Van Tiggele, Koeman en Heintze (46, Faber); Vanenburg, Popescu, Ellerman en Numan (35, Linskens); Romario en Kieft.

Stand: PSV 7-13 (23-3), FC Twente 7-11 (14-6), Feyenoord 7-10 (16-5), FC Utrecht 7-10 (12-7), Ajax 6-9 (16-5), Vitesse 7-9 (11-3), Sparta 7-8 (4-3), Willem II 7-7 (7-6), FC Groningen 7-7 (6-8), MVV 7-7 (9-12), Roda JC 6-6 (11-10), RKC 7-6 (5-12), Go Ahead Eagles 7-5 (6-10), Volendam 6-4 (7-6), Den Bosch 7-4 (5-20), Cambuur 6-3 (2-9), Dordrecht 7-2 (2-15), Fortuna Sittard 7-1 (3-19).

Graafschap meldt zich als eerste voor nacompetitie

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — De Graafschap is van plan het verloren terrein snel terug te winnen. De degradant uit de erevisie veroverde dinsdagavond in Doetinchem de eerste-periode-titel in de eerste divisie door een gelijkspel tegen NAC: 1-1. Een andere degradant, Heerenveen, speelde gisteravond ook gelijk: 2-2 tegen VVV in Venlo.

Voor ruim zesduizend kijkers in Doetinchem zette De Graafschap het feest vroeg in. Na vier minuten bracht Trentelman de thuisclub aan de leiding. Daarvoor had NAC al twee kansen laten liggen. De gelijkmaker volgde kort voor de rust via de Bredase spits Lammers.

In de strijd om de eerste-periode-titel profiteerde De Graafschap van het falen van de concurrentie. De overwinning van zondag op NEC (1-0) bracht de Achtereekers door de nederlagen van AZ, NAC en Heerenveen plotseling in een riantie uitgangspositie in de strijd om een plaats in de nacompetitie.

De Graafschap - NAC 1-1. 4. Trentelman 1-0, 43. Lammers 1-1. Scheidsrechter: Schuurmans. Toeschouwers: 6286. Gele kaart: Koolhof, Trentelman en Redeker (De Graafschap).

VVV - Heerenveen 2-2. 27. Graef 1-0, 69. Groen 1-1, 81. Janfaa 2-1, 89. Groen 2-2. Scheidsrechter: Schaap. Toeschouwers: 2340. Gele kaart: Braem, Van Leenders (VVV), Huizinga, Visser (Heerenveen).

Stand: De Graafschap 8-12 (12-6), NEC 8-11 (13-5), AZ 8-11 (16-11), Eindhoven 8-10 (16-9), NAC 8-10 (12-7), Heerenveen 8-10 (17-14), RBC 8-10 (10-10), ADO Den Haag 8-8 (15-10), Telstar 8-8 (12-10), Haarlem 8-8 (11-12), VVV 8-8 (13-16), Emmen 8-7 (11-10), FC Zwolle 8-7 (10-9), Excelsior 8-7 (10-14), Helmond Sport 8-6 (10-16), TOP 8-6 (7-13), Veendam 8-4 (7-13), Heracles 8-1 (3-20).

De Graafschap eerste-periodekampioen

Van den Ende actief in UEFA Cup-strijd

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — De scheidsrechterscommissie van de Europese voetbalunie (UEFA) heeft Mario van den Ende aangewezen als scheidsrechter bij de UEFA Cup-wedstrijd Juventus - Panathinaikos, 4 november in Turijn. Op dezelfde dag is Jaap Uilenberg scheidsrechter bij Torpedo Moskou - Real Madrid.

Twee weken eerder is John Blankenstein arbiter bij FC Sion - FC Porto, voor de tweede ronde van het Europa Cup-toernooi voor landskampioenen.

Roelof Luinge is op 3 november scheidsrechter bij de EK-kwalificatiewedstrijd Luxemburg - Zweden voor ploegen met spelers jonger dan achttien jaar.

● Johan Cruyff gaat meewerken aan het voetbalprogramma 'Formula Futbol' van de Spaanse commerciële televisiezender Atena 3. De coach van FC Barcelona krijgt circa 60.000 gulden per aflevering. Dat kan per seizoen oplopen tot ongeveer drie miljoen gulden. Trainer Benito Floro van Real Madrid heeft eveneens zijn medewerking toegezegd. Hij krijgt echter geen enkele vergoeding.

● Rinus Verboom is aangesteld als nieuwe ploegleider van de vrouwenformatie van Jamin. Hij volgt Wim Kruis op, die zijn functie heeft neergelegd. Het sponsorende winkelbedrijf heeft besloten voor het derde achtereenvolgende jaar geld te stoppen in het vrouwenwielrennen. Met het bestuur van de Nederlandse wielunie zijn gesprekken gaande over het verbeteren van de samenwerking.

ADVERTENTIE

„Gewoon per telefoon een lening afsluiten, dat lijkt me fantastisch.”

de Postbank Leenlijn voert uw gegevens in de computer in en belt u terug

om u te vertellen of u de lening kunt krijgen. Als dat zo is, krijgt u het contract thuisgestuurd en vervolgens wordt het geld op uw girorekening gestort.

De Postbank Leenlijn is door de week bereikbaar van 8.15 tot 21.00 uur en op zaterdag van 9.00 tot 12.00 uur.

Met andere woorden: als u voor de makkelijkste weg kiest, kiest u meteen voor de beste. **POSTBANK**

Zo makkelijk gaat dat u vertelt dan uw giro- nummer, uw netto-inkomen en uw maandelijkse vaste lasten en hoeveel u wilt lenen en de gewenste looptijd. Een medewerker van

Een thuisbankier belt dan nu even de Postbank Leenlijn.

Thuisbankieren doe je met de Postbank.

BUITENLANDS VOETBAL

FRANKRIJK: Auxerre - Caen 3-2, Bordeaux - Marseille 1-0, Le Havre - Strasbourg 3-0, Lens - Sochaux 0-0, Lyon - Paris St. Germain 1-1, Metz - Toulouse 1-0, Monaco - St. Etienne 1-0, Nantes - Lille 4-0, Toulon - Valenciennes 1-2.

Spanje: Paris SG 10-16, Strasbourg 10-10, Nantes 10-16, Le Havre 10-9, Auxerre 10-14, Caen 10-8, Olympique 10-14, Lyon 10-8, Bordeaux 10-12, Lille 10-8, Monaco 10-12, Valenciennes 10-7, Montpellier 10-11, Lens 10-6, St. Etienne 10-11, Nimes 10-6, Sochaux 10-11, Toulon 10-6, Metz 10-10, Toulouse 10-6.

SPANJE: competitie: Burgos - Sporting 2-1, Osasuna - Athletic Bilbao 2-2, Barcelona - Albacete 3-3, Real Sociedad - Logrones 3-0, Oviedo - Atletico Madrid 1-4, Rayo Vallecano - Cadiz 1-1, Celta - Espanol 0-1, Sevilla - Zaragoza 1-0, Tenerife - Deportivo 3-1, Valencia - Real Madrid vandaag; stand aan kop: Barcelona 6-3, Atletico Madrid 6-9, Athletic Bilbao 6-8, Valencia 5-7, Sporting Gijon 6-7, Zaragoza 6-7, Sevilla 6-7.

SCHOTLAND: competitie: Celtic - Hearts 1-1, Dundee United - Motherwell 1-1, Hibernian - Aberdeen 1-3, St. Johnstone - Glasgow Rangers 1-5; stand aan kop: Glasgow Rangers 12-20, Celtic 12-15, Aberdeen 12-14, Hearts 12-14, Dundee United 12-14, Hibernian 12-12.

BELGIË: competitie: FC Antwerp - FC Brugge 2-1; stand aan kop: Anderlecht 9-15, Standard Luik 9-15, Club Brugge 9-13, Charleroi 9-11, Beveren 9-11, FC Antwerp 9-11.

OOSTENRIJK: competitie: Admira Wacker - LASK 1-0, Wiener Sportclub - Vorwärts Steyr 1-1, Sturm Graz - Modling 1-1, Stahl Linz - St. Pölten 2-0, Wacker Innsbruck - SV Salzburg 2-0, Austria Wien - Rapid 1-2; stand aan kop: Wacker Innsbruck 15-21, SV Salzburg 15-21, Austria Wien 15-19, Admira Wacker 15-19, Wiener Sportclub 15-17, St. Pölten 15-16, Rapid 15-15.

ZWITSERLAND: competitie: Aarau - Grasshoppers 0-1, Lausanne - Chasso 1-0, Lugano - Young Boys 1-1, Neuchatel - Bulle 1-0, Servette - Sion 1-1, Zurich - St. Gallen 0-1; stand aan kop: Servette 14-20, Lausanne 14-17, Sion 14-17, Young Boys 14-16.

ITALIË: beker-toernooi, derde ronde, eerste wedstrijd: AC Milan - Cagliari 3-0, AS Roma - Fiorentina 4-2, Napoli - Verona 2-1, Bari - Torino 1-1, Cesena - Lazio Roma 1-1, Parma - Venezia 1-0, Juventus - Genoa 1-0, Foggia - Inter 0-0.

● Handbalinternational Martin Vlijm heeft overschrijving aangevraagd naar de Belgische eerste klasse Hechtel. De cirkelspelers speelde een groot aantal jaren bij V en L in Geleen. De overschrijving is nog niet gehonoreerd.

● Viervoudig Olympisch turnkampioene Olga Korobov opent in november in Atlanta een turninternaat.

Van onze sportredactie
AMSTERDAM — Zonder Ruud Gullit, maar met Van Basten en Rijkaard heeft AC Milan woensdag in de heenwedstrijd voor de achtste finales van de Italiaanse beker met 3-0 gewonnen van Cagliari. Papin, die Gullits plaats innam, scoorde tweemaal.

Gullit, die dit weekende voor het eerst in de basis stond en twee doelpunten maakte, zegt er geen moeite mee te hebben als hij een wedstrijd moet overslaan. Wel blijft hij bij zijn weigering voorlopig niet voor het Nederlands elftal uit te komen.

In de Spaanse competitie zette Barcelona zichzelf voor eigen publiek door tegen het laaggeplaatste Albacete een versprong van 3-0 te versperen. Met Ronald Koeman maar zonder Richard Witschge bleef de ploeg van Johan Cruyff op een teleurstellende 3-3 steken. Barcelona opende sterk met drie

Milan ook zonder Gullit succesvol in bekerwedstrijd

doelpunten tussen de negende en de dertiende minuut. Achtereenvolgens Laudrup, Stojitskov en Beugiristain zorgden voor de knallende opening. De afgang volgde in de tweede helft. Vlak voor rust had Pinilla weliswaar de achterstand tot twee treffers teruggebracht, maar niemand in Nou Camp twijfelde aan een goede afloop.

Twaalf minuten voor het einde gaf Barcelona de wedstrijd weg. Carlos scoorde 3-2, gevolgd door de gelijkmaker van Salasar in de 87ste minuut.

FC Antwerp won in de Belgische eerste klasse het inhaalduel tegen Club Brugge met 2-1. Bij rust leidde Antwerp met 1-0. Door het verlies miste de landskampioen uit Brugge de mogelijkheid zich met Anderlecht en Standard Luik aan kop van de Belgische competitie te nestelen. Kiekens (strafschop) en Czernatynski scoorden voor de thuisclub.

Nantes achterhaalde gisteravond koploper Paris SG in de Franse competitie. Nantes versloeg met duidelijke cijfers (4-0) Lille. Paris SG speelde in de uitwedstrijd tegen Lyon een punt (1-1). Met landskampioen Olympique Marseille vlot het nog niet. De ploeg van Bernard Tapie verloor van Bordeaux (1-0) en heeft twee punten achterstand op de koplopers.

Valdo redden voor Paris SG in de tweede helft een punt tegen Lyon, dat al na zeven minuten aan de leiding was gekomen door een treffer van Gardé. Nantes kwam op gelijke hoogte met de club uit de hoofdstad door een ruime overwinning op Lille, dat door doelpunten Loko, Ouedec, Pedros en Vulic werd geveild.

ADVERTENTIE

Jumbo op de Bijlmer

Gaan de Ghanezen Amsterdam helpen met de administratie? * Leed moet zich kunnen ontladen. * Niemand benadert de Surinamers vanuit hun eigen culturele traditie van rouwverwerking. * De experts over de Boeing 747 *

Suriname terug in de moederschoot!

Vier voorname staande, in Nederland wonende, Surinamers in debat over leger, cocaïne en een gekozen president. * Neem ons weer op in het Koninkrijksverband *

Exclusief: interview Edward Albee

De zoon van Virginia Woolf komt niet. Interview met de schrijver van één stuk

Philip Glass over zijn miljoenenopera

Op Columbusdag zal zijn monsterproductie *The Voyage* in première gaan

De Republiek der Letteren

Jean Pierre Ravieres onmogelijke geluk. De verkleedlust van Maarten 't Hart. Willem Jan Ottens syntaxis der begeerte. Over de 12de druk van Van Dale

JE HOORT ZO WIE VRIJ NEDERLAND LEEST

10 weken voor f 27,50 - BEL GRATIS: 06-0224222 ook 's avonds en in het weekend

160.-

Ecco. Lang kilt- of rosekleurig jack met dubbele kraag. 38-42 160.- Jeans van stone washed denim in bruin of taupe. 38-44 59.-

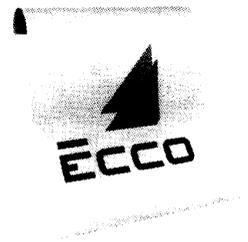
110.-

Ecco. Parka met imitatiebont gevoerde capuchon. Ecrubruin of peach/bruin. 38-46 110.-

Aan alle jonge vrouwen die zich eens lekker in de sportieve herfstige mode willen steken voor een heel voordelige prijs.

Wat je nodig hebt om van de herfst te genieten: een heerlijke warme trui, een super behaaglijk jack en een makkelijke broek. Dat is alles. Dus ga je recht door naar C&A waar de prijzen zo prettig voordeliger zijn. Dat komt omdat we zulke uitstekende huismerken hebben. Zoals Ecco.

89.-

Ecco. Capuchonvest van lamswol met angora. Petrol, zalm of antraciet. M-L 89.- Katoenen noppenblouse in bruin/écru of groen/écru. M-L 29.-

89.-

Ecco. V-hals vest van lamswol/angora. Antraciet, taupe of petrol. M-L 89.- Trui met ritscol, 80% lamswol. M-L 59.- Bijpassende legging. M-L 49.-

79.-

Ecco. Coltrui in zalm, taupe of antraciet. Lamswol met angora. M-L 79.- Jeans van stone washed denim in bruin of taupe. 38-44 59.-

Wat zie je er goed uit. C&A zeker.

Curatoren Femis willen af van collega's op Anguilla

Van onze verslaggever GEERT-JAN BOGAERTS AMSTERDAM — De curatoren van de failliete zwartgeldbank Femis proberen hun collega's op het Caribische eiland Anguilla uit hun ambt te ontzetten. Daartoe zijn zij een procedure gestart op dit Brits-Antilliaanse eiland. De reden daarvoor is dat 'de liquidateurs op Anguilla ons eigenlijk alleen maar tegenwerken', aldus de Nederlandse curator T. Kamphuisen.

Het was al langer duidelijk dat het niet boterde tussen de Nederlandse en de Anguillaanse curatoren. Kamphuisen maakte in zijn kwartaalverslag van het afgelopen voorjaar aan de rechter-commissaris al melding van onenigheid. 'De samenwerking met de heren Vince en Growcott verloopt niet naar wens van de bewindvoerders. Naar hun oordeel laten de liquidateurs

zich onvoldoende leiden door de bepalingen van het samenwerkingscontract. Ook de onderlinge coördinatie laat te wensen over.'

In een soortgelijk faillissementsverslag laten de Anguillaanse curatoren Vince en Growcott zich echter net zo negatief uit over hun Nederlandse collega's. 'De Nederlandse curatoren hebben constant de bepalingen van het samenwerkingscontract overtreden. We hebben hierover geen uitleg van hen ontvangen.'

In het vijfde kwartaalverslag van de Hollandse curatoren, dat in juli verscheen, wordt al melding gemaakt van de mogelijkheid van gerechtelijke stappen om op Anguilla andere curatoren benoemd te krijgen. Inmiddels is het zover. Kamphuisen: 'De tegenwerking van Vince en Growcott heeft concreet tot gevolg dat we bijvoorbeeld in Duitsland absoluut niet uit de voeten konden.' In Duitsland is waarschijnlijk een groot deel van de verdwenen Femis-miljoenen belegd.

Femis werd begin vorig jaar gelost op last van justitie en De Nederlandsche Bank. Aanleiding was het verlies van ten minste 76 miljoen gulden aan 'ingellegden' van spaarders. De meeste spaarders brachten zwart geld bij de Femisbank onder. Als een van de weinige banken in Nederland bood Femis de gelegenheid een rekening onder nummer te openen. Uiteindelijk grepen de autoriteiten in en werden drie bewindvoerders benoemd. In mei werd Femis failliet verklaard.

De bank maakte deel uit van een ingewikkelde internationale organisatie, die haar wortels op Anguilla had. Grote mannen achter de instelling waren de Duitse broers Herbert en Konrad Weiskopf. Op Anguilla was zelfs al eerder, in de zomer van 1990 een eind gemaakt aan de Femis-organisatie. Medio vorig jaar werden daar de laatste Femis-directeuren, Vince en Growcott, tot liquidateur (de Anguillaanse versie van de Nederlandse curator) benoemd.

In eerste instantie konden de Nederlanders en hun Anguillaanse collega's het redelijk met elkaar vinden, maar die goede verstandhouding is nu volledig zoek. Kamphuisen wil het eigenlijk niet zo hard zeggen, maar hij sluit niet uit dat er een band bestaat tussen de broers Weiskopf enerzijds en Vince en Growcott anderzijds. In dat geval is het mogelijk dat de Anguillaanse door Weiskopf betaald worden om het onderzoek zoveel mogelijk te traineren.

Growcott, die domicilie houdt in Groot-Brittannië, reageert ontsteld: 'Good gracious me. Wat onbegrijpelijk van Tom Kamphuisen om dat te veronderstellen. Ik heb nog nooit zoiets belachelijks gehoord. Wij zijn door de rechtbank aangewezen als onafhankelijke curatoren. Dat betekent dat we met niemand enige band hebben. Ook niet met de Weiskopfs.'

Growcott toonde zich bijzonder verbaasd dat de Nederlandse curatoren hem en zijn collega Vince uit hun ambt willen ontzetten. 'Wij zijn het juist die van begin af aan alle medewerking hebben gegeven. Zij zijn het die tegenwerken. Ze hebben zelfs onze telefoontjes niet beantwoord. Ik dacht dat meneer Kamphuisen een aardige man en een heer was. Ik ben diep teleurgesteld.' Hij kon nog niet zeggen of van zijn kant enige juridische tegenactie op komst was. 'Ik hoor net van u wat ze in Nederland aan het doen zijn. Ik moet me er nog op beraden.'

Carpools voor schut

Van onze verslaggever AMSTERDAM — De grootsche aankondiging van een jaar geleden was misschien toch wat al te opzichtig. Carpools Nederland, exploitant van Car-Net, voorspelde dat binnen enkele jaren Nederland kon worden veroverd door het carpoolen. Binnen een jaar dacht men vierduizend mensen in andere auto's te kunnen krijgen. Dat zou mooi zijn, want het zou de deelnemende forensen 2000 gulden per jaar opleveren en het milieu honderduizend ton CO₂ besparen.

Het is niet gelukt. De woordvoerder van Carpools Nederland, G. Sarraïlle, ontkent dat de teller op zeventig carpoolers is blijven staan, zoals zozeer tongen beweren. Maar hij geeft toe dat de vierduizend die Carpools Nederland begin dit jaar al dacht te halen, niet zijn bereikt. 'Het zijn er veel meer dan zeventig. Maar veel minder dan vierduizend.' Sarraïlle wil niet praten. 'Dit is niet even het verkeerde moment om uitspraken te doen', zegt hij. Natuurlijk zou hij kunnen vertellen hoe het Carpools Nederland in zijn eerste jaar is vergaan. 'Maar als ik zo sec die informatie zou geven, zou dat een buitengewoon negatief beeld kunnen opleveren naar het publiek toe. Als dat gepaard gaat met een analyse van waarom het zo is gegaan, en als er een toekomststrategie bij zit, dan komt dat heel anders over op de mensen.' Want er wa-

ren hele goede redenen waarom het mis ging. Maar die wil Sarraïlle niet kwijt. Sarraïlle geeft toe dat Carpools Nederland een jaar geleden wat te hoog van de toren heeft gebleden. 'Sinds die publicaties van een jaar geleden hebben wij gezegd dat we heel voorzichtig moeten zijn met naar buiten treden. Want Carpools wordt steeds gemeten aan de norm die ze zichzelf heeft opgelegd: zeventigduizend carpoolers binnen een jaar.'

Het duurt nog wel drie weken voor Sarraïlle met een afgewogen beeld naar buiten kan treden. Tegen die tijd verwacht hij dat een besluit zal worden genomen over een nieuwe subsidie voor zijn bedrijf.

Daar directeur en initiatiefnemer Sybe Visser zich inmiddels heeft teruggetrokken, heeft volgens Sarraïlle niets te maken met de slechte resultaten. 'Dat was van het begin af de bedoeling. Hij heeft een half jaar de tijd gekregen van zijn werkgever Shell. Daarna heeft hij zich weer aan zijn werk gewijd.'

Subsidie is belangrijk voor Carpools Nederland. Vorig jaar kreeg het bedrijf een bedrag van 2,3 miljoen. De aandeelhouders (NPM, Pierson, NMB, Shell, Sybe Visser) zorgden voor nog eens 2,5 miljoen. Maar nu de doelstellingen niet zijn gehaald, moet opnieuw worden gekeken naar de toekomst van Carpools Nederland. Bij het ministerie van Ver-

keer en Waterstaat gebeurt dat ook. Daar wordt niet alleen gekeken naar het bedrag aan subsidie, er wordt ook onderhandeld met de aandeelhouders van Carpools Nederland. 'We willen vaststellen hoeveel zij kunnen betalen, en wat onze bijdrage kan zijn', aldus W. van der Kooij van het ministerie.

Veel kan het niet zijn. 'De belangrijkste bijdrage die het rijk levert is de fiscale tegemoetkoming voor carpoolers', aldus Van der Kooij. Als het carpoolen goed op gang komt, kost die regeling de schatkist 100 miljoen gulden. Maar voorlopig zal dat bedrag niet bereikt worden.

Na het publiciteitsoffensief van augustus vorig jaar is het rond Carpools Nederland stil geworden. Het bedrijf plaatste een aantal terminals in Amsterdam-Zuidoost bij bedrijven als Fokker en NMB (tegenwoordig ING Bank). Daarna zou het kantorengedruide van Den Haag bezuiden-hoofd worden veroverd. Maar in het Haagse gaat het moeizaam. De ANWB, die aanvankelijk zelfs Carpools Nederland onderdak bood, heeft nog steeds niet besloten mee te doen. Een woordvoerder van de ANWB liet weten dat nog op andere mogelijkheden wordt gestudeerd. Waarom niet met Carpools Nederland wordt gewerkt wil een woordvoerder van de ANWB niet zeggen. 'Ik heb geen behoefte om dat bedrijf af te breken', zegt hij. En een woordvoerder

van de PTT laat weten: 'We hadden er wel wat meer van verwacht, maar we willen er nog geen consequenties aan verbinden.' Ook dat klinkt nauwelijks enthousiast.

Inmiddels wordt in Arnhem steeds driftiger gewerkt aan de te behalen van Carpools Nederland. Panther Efficiency meldde onlangs trots zijn resultaten, verkregen zonder aandeelhouders en vrijwel zonder subsidie. In totaal doen 58 carpoolers mee. Die hebben dit jaar samen tienduizend automobilometers niet gereden die ze anders wel zouden hebben afgelegd, en spaarden het milieu daarmee vijfhonderd kilo CO₂.

Panther Efficiency's Bernard Hulsman vindt dat hij toe is aan uitbreiding van zijn initiatief. 'We werken tot nu toe op twee industrieterreinen hier in Arnhem. Ik wil dat graag uitbreiden tot heel Arnhem, maar dan moet ik een reclamecampagne kunnen voeren. Daarvoor heb ik nu subsidie nodig. Ik heb goede hoop dat dat er nu ook komt, het ministerie lijkt positief te staan tegenover mijn project.'

Bij het ministerie wil niemand daarvoor praten. Een ding is duidelijk: het carpoolen zal vooral worden bevorderd door de aangeleg van carpoolterreinen langs de snelwegen. De kruimels die overblijven worden verdeeld over de carpoolbedrijven. GERARD REIJN

Duitse beurzen bundelen zich in Frankfurt

FRANKFURT (DPA) — De effectenbeurs van Frankfurt is het na drie jaar praten eens geworden met de zeven regionale beurzen in Duitsland over de vorming van een centrale beurs onder de naam Deutsche Börse AG. Dit moet er toe bijdragen dat Frankfurt zich ontwikkelt tot een financieel centrum, dat kan concurreren met Londen, New York en Tokio.

Het heeft veel moeite gekost medewerking te krijgen van de kleine regionale beurzen, die zijn gevestigd in Dusseldorf, München, Hamburg, Stuttgart, Berlin, Hannover en Bremen. Zij vreesden door de veranderingen nog verder op een zijspoor te raken. Van deze instellingen heeft alleen die van Dusseldorf nog enige betekenis.

Afgesproken is nu dat de regionale beurzen een belang van 10 procent krijgen in een nieuwe houdermaatschappij en vier zetels in het uit te breiden bestuur. De houdermaatschappij wordt ook eigenaar van de Deutsche Terminbörse, waar wordt gehandeld in optie- en termijncontracten, en de Deutsche Kassensverein, een onafhankelijke organisatie die de verrekening van effectentransacties verzorgt.

Verwacht wordt dat de bundeling zal leiden tot een daling van de kosten van de effectenhandel in Duitsland en een verhoging van de liquiditeit. Dit moet ervoor zorgen dat Frankfurt buitenlandse handel in Duitse aandelen terugwint. De omzet in grote Duitse fondsen loopt in sommige gevallen voor 10 procent via de Londense beurs.

Arke voorziet concentratie van reisbureaus

HOEVELAKEN (ANP) — De kleinere bedrijven in de reisbranche zullen het steeds moeilijker krijgen. Zij hebben een achterstand op inkoopgebied en bij het opzetten van communicatienetwerken, twee elementen die bepaald zijn voor het voortbestaan in de reisbranche.

Dat is de mening van F. Franssen, hoogste baas bij reisorganisatie Arke, die woensdag expansieplannen van zijn bedrijf bekendmaakte. Zo neemt Arke een belang van 45 procent in de op Azië gespecialiseerde organisatie De Boer en Wendel. Dat gebeurt per 1 november, wanneer ook 15 reisbureau's van Central Holland Travel bij Arke worden gevoegd.

RESULTATEN

HES BEHEER, het Rotterdamse havenconcern, denkt in 1992 een 'aanzienlijk' verlies te lijden. Met die mededeling heeft HES voor de tweede maal dit jaar de prognose naar beneden bijgesteld. In augustus werd al meegedeeld dat er in 1992 verlies zou worden geleden. Vorig jaar verloor de onderneming 33 miljoen gulden, maar voor dit jaar werd terugkeer naar winstgevendheid verwacht. In de eerste zes maanden van dit jaar verloor HES al 4,6 miljoen gulden.

Met de betere vooruitzichten die eerder werden geuit, wist HES deze zomer nog 40 miljoen gulden aan aandelen te plaatsen via een clammissie. Verder kon de onderneming het eigen vermogen nog verder versterken door de uitgifte van een convertible obligatielening van zes miljoen gulden.

De directie is tot het bijstellen van de verwachtingen genoodzaakt door stagnerende omzet bij twee belangrijke deelnemers. Zo is bij het overslagbedrijf EMO, waarin HES voor 42,5 procent deelt, als gevolg van de malaise in de staalindustrie de aanvoer van ijzererts sterk afgenomen.

Als gevolg van deze geringe aanvoer ontstonden er ook problemen bij een andere HES-deelneming Europese Bulk Services (EBS), die sterk samenwerkt met EMO.

DE GENERALE MAATSCHAPPIJ de grootste houdermaatschappij van België, heeft de nettowinst in de eerste helft van dit jaar zien dalen van 4,81 miljard frank tot 4,47 miljard frank, zo'n 244 miljoen gulden. Het resultaat voor buitengewone baten steeg aanzienlijk: van 1,47 miljard frank tot 3,64 miljard frank van de eerste helft van 1990 werd niet gehaald.

QANTAS, de Australische luchtvaartmaatschappij, heeft de winst in het afgelopen boekjaar, lopend tot eind juni, meer dan verdubbeld: van 44,3 miljoen Australische dollar tot 137,3 miljoen dollar, bijna 160 miljoen gulden. De maatschappij schrijft dit vooral toe aan de vermindering van het aantal verkenners met 3.500 in de afgelopen twee jaar. Qantas nam onlangs Australian Airlines over. De aangekondigde privatisering van de maatschappij vindt in maart of april 1993 plaats.

U vraagt zich af of het de moeite loont om in uw zaak de lunch te laten verzorgen.

Wij vinden een cateringmedewerker zodat u de kans krijgt dat te ontdekken.

Als ook u het idee heeft dat u uitendkrachten op een creatieve manier binnen uw organisatie kunt inzetten, neemt u dan contact op met de dichtstbijzijnde Randstad-vestiging.

randstad uitzendbureau

Kommer en kwel kenmerkt autoshow

Van onze redactie economie AMSTERDAM — De jaarlijkse autoshow in Parijs vindt de komende dagen plaats onder een somber gesternt. Het is kommer en kwel in de branche. De grote concerns reorganiseren om het hoofd boven water te houden. Dat zal toch al een heel karwei worden: verwacht wordt dat er volgend jaar ongeveer 12,5 miljoen auto's worden verkocht op de Europese markt. Dat is een miljoen minder dan in 1991.

De autobeurs in Parijs opent vandaag de deuren voor het publiek. De president-directeur van het Franse autoconcern Peugeot/Citroën, Jacques Calvet, verwoordde de sombere toekomst op een persconferentie aan de vooravond van de autoshow. Hij sprak de verwachting uit dat de verkoop van auto's dit jaar zal dalen met 1,5 procent. Voor volgend jaar

voorziet hij een daling van 1,3 procent. Hiermee is hij nog een stuk optimistischer dan de meeste analisten die een veel grotere daling voorspellen.

De Europese autoindustrie voelt de hete adem van de Japanse concurrentie in de nek. Calvet klaagde daar dan ook over. De relatief zwakke yen tegenover de meeste Europese valuta's maakt de auto's van Japanse concerns als Toyota, Mazda en Nissan goedkoper.

Vooraf de Duitse autofabrikanten reorganiseren om de kosten te drukken en de productiecapaciteit te verminderen, omdat de vraag op de Europese markt daalt. Volkswagen wil het personeelsbestand met 12 duizend banen terugdringen. En afgelopen vrijdag meldde Mercedes-Benz een versnelling van de reorganisatie. Nog dit jaar zullen er ruim 10 duizend banen verdwijnen. De onderne-

ming, onderdeel van het kapitaal-

krachtige Daimler-Benz, wil binnen vier jaar het personeelsbestand met 20 duizend inperken. Er werken nu nog ongeveer 230 duizend mensen. Mercedes maakte vorig jaar 565 duizend auto's.

Calvet, een uitgesproken tegenstander van Europese integratie, liet blijken dat Duitsland door de uitstraling van zijn hoge rente 'de sappen uit het economische leven in Europa perst'. Hij zei: 'Het zeventiende monetarisme zoals dat door de Duitse centrale bank wordt gekoesterd, leidt tot afname van consumptie en investeringen.'

De recente devaluatie van de Italiaanse lire, de Spaanse peseta en het Britse pond geeft de auto-productanten in de betreffende landen een duidelijk prijsvoordeel. Peugeot moet daar snel op reageren om concurrerend te kunnen blijven optreden.

Wilde koersschommelingen vragen om snelle reacties van de

autoproductenten. Zonder al te veel op details te willen ingaan noemde Calvet de recente prijsverhoging van Volkswagen in Italië waar het merk marktleider is. Naast de devaluaties in Europa maakt de zwakke dollar de importen uit de Verenigde Staten goedkoper.

Tegen deze sombere achtergrond zal Calvet blij te mogen zijn met de resultaten van Peugeot, die in het eerste halfjaar met 2,2 procent zijn gestegen. Het marktaandeel in Europa nam toe van 11,6 procent in augustus vorig jaar tot 12,1 procent in dezelfde maand dit jaar.

Wel vermoedt Calvet dat de valutastormelingen een negatieve invloed kunnen hebben op de resultaten van het tweede halfjaar. Vorig jaar daalde de winst bij Peugeot-Citroën met 40 procent naar 1,82 miljard gulden.

Centrale bank verlaagt rente op beleningen tot 8,9 procent

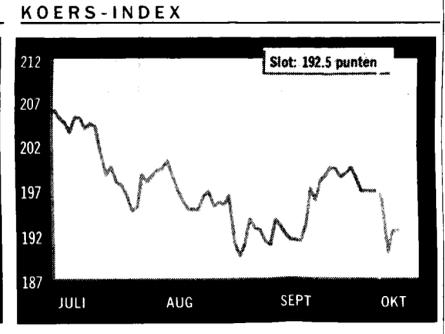
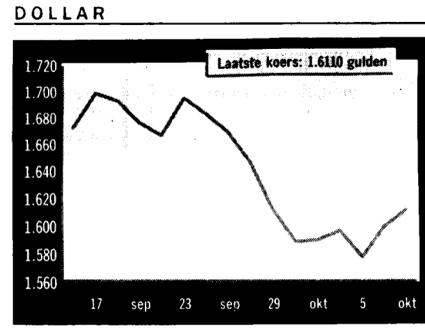
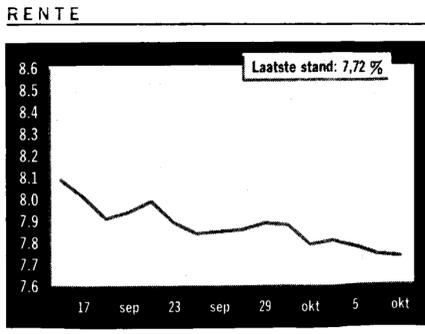
Van onze verslaggever AMSTERDAM — De Nederlandse Bank heeft woensdag het rentetarief voor speciale beleningen verlaagd met 0,1 procent. Het tarief dat handelsbanken nu betalen voor dit soort leningen bij de centrale bank bedraagt 8,9 procent. Het tarief geldt tot 13 oktober.

De verlaging komt voort uit daling van de rente op de geldmarkt. Bovendien is de positie van de Nederlandse gulden tegenover de Duitse mark sterker geworden.

De Bank of England heeft de afgelopen week een fors bedrag aan ponden afgevoerd bij De Nederlandsche Bank. De centrale bank intervieneerde de afgelopen weken en nam ponden uit de markt om de koers van de Britse munt te steunen. De afgelopen week heeft de Britse centrale bank de ponden bij De Nederlandsche Bank omgewisseld tegen gulden. Het bedrag aan vorderingen en waardepapieren in goud of in buitenlandse geldsoorten daalde daarom met 2,8 miljard gulden tot 24,9 miljard, zo blijkt uit de weekstaat van De Nederlandsche Bank.

Verder valt uit de weekstaat op te maken dat de schatkist van het Rijk weer goed is gevuld (2,9 miljard gulden). Minister Kok van Financiën kreeg de laatste dagen van september tien miljard gulden aan belastinginkomsten binnen. Financiën heeft schulden bij De Nederlandsche Bank afgevoerd. De voorschotten aan de staat werden volledig terugbetaald (144 miljoen gulden) en de door de centrale bank gekochte wissels en schatkijspapier ter waarde van 430 miljoen werden ook teruggenomen.

Door de belastingafdrachten is de geldmarkt verkrappt. Het bedrag dat de handelsbanken bij de centrale bank op kasreserveringen moeten plaatsen, een instrument om de geldmarkt te verkrappen of te verruimen, is daardoor afgenomen met ruim 4 miljard gulden.

Hoogovens nadert grens van 30 gulden

Van onze verslaggever AMSTERDAM — De Amsterdamse effectenbeurs vertoende woensdag bij een matige omzet een minimale stijging: de CBS-koersindex steeg 0,1 punt tot 192,50 punten. Daarmee volgde de beurs de trend op de meeste Europese beurzen, waar zich een licht herstel aftekende na de forse koersval op maandag.

Onder de hoofdfondsen vormden staalconcern Hoogovens en vliegtuigbouwer Fokker de negatieve uitschieters. Hoogovens noteerde een nieuw laagste punt van het jaar en kwam uit op 33,50 gulden, een verlies van 1,50 gulden.

den. In mei behaalde Hoogovens nog een hoogste koers van 60,40 gulden. Berichten over moeizame onderhandelingen tussen Dasa en Fokker zorgden voor aanbod: de koers van Fokker ging tachtig cent omlaag tot 17,90 gulden.

Het uitgeversconcern VNU lag slecht in de markt en verloor voor de tweede dag achter elkaar fors: de koers daalde 2,20 punten tot 83,50 gulden. Concurrent Elsevier deed het goed, dank zij de sterke stijging van het pond. De Britse munt steeg ruim vier cent tot 2,78 gulden, waardoor de kans afnam dat de fusie met de Britse uitgever Reed niet door gaat.

De fusie zou bij een koers van 2,56 gulden worden bedreigd. Elsevier kwam één gulden tot 107,60 gulden. Op de omzetranglijst nam Elsevier de derde plaats in met een omzet van ruim 28 miljoen gulden.

Koninklijke Olie stond op een licht verlies door een negatief advies van een Brits effectenkanoor. Het belangrijkste aandeel van de beurs daalde drie dubbeltjes tot 141,90 gulden.

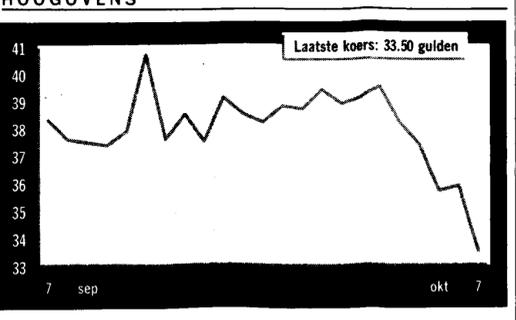
De aandelenomzet viel in Amsterdam, net als elders in Europa, tegen: slechts iets meer dan een half miljard gulden. Als verklaring wordt aangevoerd dat de beleggers nog altijd onzeker zijn over de economische ontwikkeling en dus de kat uit de boom kijken. Vooral de valuta-markten worden nauwlettend in de gaten gehouden.

Op het Damrak stegen de meeste hoofdfondsen, waarbij vooral de financiële sector er gunstig uit sprong. Grootste winnaar was het verzekeringconcern Aegon dat 2,6 procent won en uitkwam op 67,20 gulden. ABN Amro profiteerde eveneens van de aandacht

Top-10

	% hoger	naar	% lager	naar	
1. Smit Intern.	8,6	27,70	1. Neways	9,1	6,00
2. DOData	4,3	4,70	2. VHS	8,3	0,55
3. Norit	3,3	15,50	3. Wolf	4,5	52,50
4. Nomura wr Fund	3,1	0,33	4. Hoogovens	4,3	33,50
5. NBM-Amstelland	2,6	7,80	5. Fokker	4,3	17,90
6. Aegon	2,6	67,20	6. Moera	3,2	1162,00
7. Pirelli	2,5	20,50	7. United Dutch	3,1	0,62
8. Holland Sea S.	2,4	0,42	8. Kempen	2,6	7,40
9. Fugro McClelland	2,2	23,00	9. VNU	2,6	83,50
10. Van der Hoop	1,7	5,90	10. Nutricia	2,1	118,00

BRON: FONDSDATA, TUL DATA

Dow Jones moet weer 25 punten inleveren

Van onze redactie economie AMSTERDAM — Op de effectenbeurs in New York hield de Dow Jones-index, de belangrijkste graadmeter van de beurs, lange tijd stand. Een miniem verlies leek de meest waarschijnlijke uitkomst, maar aan het slot van de handel gingen de koersen van de belangrijkste fondsen toch scherp omlaag: een verlies van ruim 25 punten tot 3152,25 punten.

Met die score kwam het verlies zelfs hoger uit dan maandag, toen een rampdag met een verlies van meer dan 100 punten dreigde, maar de koersen zich uiteindelijk toch spectaculair wisten te herstellen.

Als oorzaak voor de daling wordt gewezen op het uitblijven van een renteverlaging door de FED, het Amerikaanse stelsel van

centrale banken. Beleggers hadden daar enigszins op gerekend, omdat de slappe Amerikaanse economie een dergelijke prikkel wel zou kunnen gebruiken. De FED gaf echter geen enkel signaal. Daardoor daalde de obligatiemarkt fors en dat miste zijn uitwerking op de aandelenmarkt niet.

Vooraf de financiële sector leed onder het ontbreken van rentenieuws. De bank Wells Fargo was de voornaamste verliezer en ging twee dollar omlaag tot 62½ dollar. Effectenkanoor Merrill Lynch zag de koers eveneens teruglopen met 1½ dollar tot 46½ dollar.

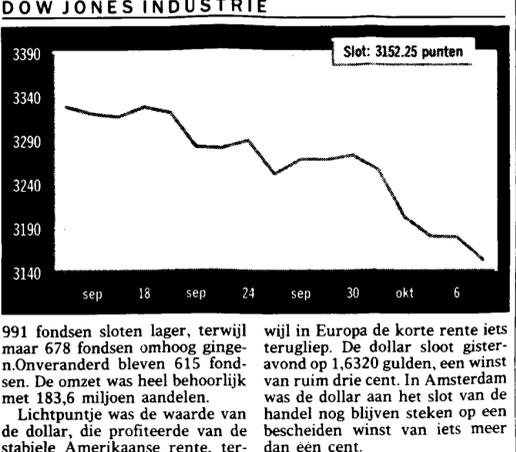
Het gebrekkige vertrouwen van beleggers in de Amerikaanse conjunctuur kwam tot uiting in de forse daling van International Paper, een fonds dat het bij uitstek goed doet bij een gunstige con-

junctuur. Woensdag daalde International Paper echter fors met 1½ dollar tot precies 60 dollar.

De problemen in de Amerikaanse luchtvaartindustrie en de defensie-sector werden ook nog eens op Wall Street geïllustreerd. Zo zag Delta Air de koers met 1½ dollar teruglopen tot 55½ dollar, terwijl het defensieconcern Raytheon 1½ dollar inleverde en sloot op 41½ dollar.

Het staalconcern Bethlehem Steel maakte bekend andere Amerikaanse producenten te volgen in een poging om de prijzen voor bepaalde staalsoorten op te schroeven. Een beloning van de beleggers zag dit initiatief bleef uit. Bethlehem zag de koers met ¾ dollar teruglopen tot 10½ dollar.

Over de gehele linie waren de dalers niet meerderheid, want

ADVERTENTIE

HOT NEWS

EXACT TOONT AL HAAR NIEUWE PRODUCTEN OP DE EFFICIENCY BEURS 1-9 OKT, RAI, STAND H666

Exact

06-0354

ADVERTENTIE

„Ik wil nu aandelen verkopen, tegen lage kosten...“

Rechtsstreeks orders plaatsen op de Amsterdamse Effectenbeurs. Op alle werkdagen tot 21.00 uur en op zaterdag tot 12.00 uur. Tegen een zeer gunstig tarief: f 30,- per transactie per fonds, plus 0,7% van het orderbedrag.

POSTBANK

Postbank Beursorderlijn: (020) 5 91 81 71

In miljoenen gulden

ACTIVA	28-09-92	05-10-92
Geldvoorraad	24.874,6	24.874,8
Tegengoud	1.213,1	1.380,6
Rechts bij IMF	1.418,3	1.380,6
Rechts bij andere landen	6.290,9	8.157,1
Uitvoeren vorderingen	27.801,3	24.907,0
Rechts bij banken	4.862,0	5.611,3
Schatkijspapier	0,0	0,0
Beleningen aan banken	1.578,6	2.496,4
Rechts bij staat	144,3	0,0
Schatkijspapier staat	430,0	0,0
Obligatieportefeuille	2.731,5	2.745,0
Diverse rekeningen	2.294,4	2.491,0
PASSIVA		
Bankobligaties in omloop	36.042,6	36.260,4
Tegengeld van schatkist	0,0	2.948,3
Tegengeld van banken	29,5	29,2
Tegengeld van anderen	68,9	96,5
Tegengeld buit. banken	94,7	34,5
Waardepapieren	48,9	30,0
Kasreserve-rekeningen	17.744,8	13.407,0
Buitenslands geld	117,9	2,6
Herwaarderingsguld	1.261,7	1.228,2
Herwaarderingsrekening	18.831,6	18.207,4
Herwaarderingsrekening	475,9	475,9
Diverse rekeningen	1.122,5	1.312,1
Goud en deviezen	63.371,9	60.441,1
% goud + deviezendekking	174,95	153,53

FAMILIE EN RELATIES

ZO GEEFT U EEN FAMILIEBERICHT OP:

Op maandag t/m donderdag van 09.00-21.00 uur, op vrijdag van 09.00-19.30 uur en op zondagen en christelijke feestdagen van 18.00-21.00 uur kunt u uw berichten in onze rubriek "Familie & Relaties" voor de volgende dag telefonisch aan ons opgeven: 020-562.6277. Tijdens deze uren kunt u ook gebruik maken van het telecopier apparaat onder no. 020-5626283, of de telex onder nummer 10730.

GEBORTE

GEBOREN:
THOM
zoon van
Wim en Monique
van Hout-Bredo
broertje van
Nikki
7 oktober 1992
J. P. Coenstraat 39
5918 CP Thburg

OVERLIJDEN

Afgelopen dinsdag, 's morgens vroeg, is overleden, onze

WILLY SMEETS

Willy was 31 jaar.
Nijmegen:
SABINE NOIEN, JOSZI EN FINN
Roosmond:
VADER EN MOEDER SMEETS
Och en Laak:
JOHN EN MARIE, BRAM EN KOEN
Nijmegen:
PETER EN HANNU, STEIN, LIN EN JANNA
Nijmegen:
MARJET EN WIM, LOEKI, LUDO EN YORNE
Dobbelaarsweg 34, 6521 KX Nijmegen.
Willy is opgebaard in het mortuarium van het St. Radboudziekenhuis, Geert Grooteplein 26 te Nijmegen. Bezoektijd zaterdag 9 oktober tussen 15.00 en 19.30 uur.
Op zaterdag 10 oktober om 10.15 uur zal in de Sint-Stephanskerk, Prof. Wellesstraat 1 in Nijmegen een afscheiddienst worden gehouden. Daarna wordt Willy begraven op het kerkhof te Berg en Dal.
Na de begrafenis is in hotel Hamor in Berg en Dal gelegenheid tot condoleren.
Bijzondere in de kerk.

Directie, medewerkers en leerlingen van de Berlage scholengemeenschap willen langs deze weg hun medeleven betuigen aan alle mensen die getroffen zijn door de afschuwelijke vliegcramp in de Bijlmermeer.

Ons speciaal medeleven gaat uit naar collega's, leerlingen en hun ouders die in onzekerheid verkeren over het lot van familieleden en vrienden.

BERLAGE
SCHOLENGEMEENSCHAP
AMSTERDAM

EEN VLEIEGRAMP

Je bent thuis en je wordt dan getroffen. Aan alle mensen met hun verdriet, woede, angst en rouw. Veel kracht, troost en hulp de komende weken, maanden, jaren.

EEN NEDERLANDSE.

Kalm en zacht is van ons heengegaan mijn lieve vader en onze oom

THIO GOAN LOO (G. L. THIO)

Salatiga, Amsterdam,
31 december 1922 4 oktober 1992
oud-wetenschappelijk medewerker
aan het Koninklijk Instituut van de Tropen
Namens de familie:
S. THIO
Correspondentieadres:
Gouden Leeuw 311
1103 KG Amsterdam

De crematieplechtigheid zal plaatsvinden vrijdag 9 oktober a.s. om 14.00 uur in het crematorium Westgarde, Oorkmeersweg 275 te Amsterdam (bereikbaar met bus 23).

Na de plechtigheid is er gelegenheid tot condoleren in de ontvangkamer van het crematorium.

Wij zijn diep bedroefd door het snelle overlijden na een kortstondige ziekte van onze directeur

COR VAN ERVEN

op de leeftijd van 47 jaar.

Wij verliezen in hem een inspirator, een motor, een vechter, een integer mens. Maar bovenal een kamermaat waarmee wij vele vrolijke momenten hebben beleefd.
Wij wensen Betty, haar kinderen en verdere familie alle sterkte toe bij het verwerken van dit grote verlies.

Gelegenheid tot afscheid nemen en condoleren in het uitvaartcentrum van de Gooische Uitvaartverzorging "Den Hull" aan de Utrechtseweg 21 te Hilversum op vrijdag 9 oktober van 20.00 tot 21.00 uur.

GEEN BEZOEK AAN HUIS

De crematieplechtigheid zal plaatsvinden op zaterdag 10 oktober om 13.00 uur in aula I van het crematorium "Deelwijck" aan de Floridsdreef 7 te Utrecht-Noord (Overvecht).

Vertrek vanuit het uitvaartcentrum om 12.15 uur.

Hilversum, 6 oktober 1992

ERVAS International B.V.

† In Paradisum deducant te Angeli.

Dankbaar dat wij hem zo lang in ons midden mochten hebben, geven wij U kennis dat rustig van ons is heengegaan onze lieve vader, schoenvader en grootvader

JACOBUS ANTHONIS BEKKELAAR

geboren te Rotterdam overleden te Baarn
22 februari 1900 6 oktober 1992

weduwnaar van
Maria Geeske Meekman
begiftigd met de Plausiblie onderscheiding
"Pro Ecclesia et Pontifice"

Hilversum:
A. M. H. BEKKELAAR

Nijmegen:
G. A. M. BEKKELAAR
R. M. T. BEKKELAAR-DE BEUS
POLINE, RUTGER

Hilversum:
M. M. P. MIDDENDORP-
BEKKELAAR
L. A. H. MIDDENDORP
CAROLINE EN ARIAN,
ALEXANDRA, ARNOUD

Driebergen-Rijsenburg:
H. M. G. DONKER-BEKKELAAR
P. A. J. DONKER
MARTIN, ANNEKA

Naam:
J. J. A. BEKKELAAR
C. R. M. BEKKELAAR-BOSMAN
RONALD, EDWIN, WENDY

Waarde:
H. G. J. A. BEKKELAAR
K. P. M. BEKKELAAR-MAIR
DAVID, RADBOLD, LAIRD

Met grote afschuldiging werd het overlijden van grootvader bekend gemaakt. Het is ons zeer verdrietig dat wij niet meer met hem samen kunnen leven. Het overlijden overvloedig van het kerkhof van ons parochie.

Het kerkbestuur van de parochie van O.L. Vrouw van Alijdrende Bijstand, Chooisestraat 62, 1057 JJ Amsterdam.

J. VAN DEN KLINDEN, OFM,
Pastor

Op vrijdag 9 oktober a.s. vindt de Uitvaartdienst plaats te 10.30 uur in de parochiekerk, Chooisestraat 64 te Amsterdam. Daarna vindt de begrafenis plaats op "Zusterland" ca. 12.00 uur.
Wij hebben hem Gods vrede toe.

WIL
om afscheid te nemen is niet meer.
SABINE, JOSZI, FINN

WIL
De tijd van onze vriendschap.
Wie zal haar verlossen.
Je verlossen.
COR EN MARIEKE

WIL
We hebben niet wenssen je er niet meer bent.
De Pans Lohis zal nooit meer zijn zoals je was.
We hebben altijd om je denken.

Sabine, Joszi, Finn, we leven met jullie mee.
Dus kom de dag dat we afscheid zijn.

De uitvaartdienst:
JAN VAN ROEMALEN
HENNY LINDEN
BEER MULDER
PIETER SMAAL
TOS MEERSCHEUT
FRANK VAN HORNE
JEANNE VAN DEN HEYDEN
STEFANIE DE BEER
CORIS SMAAL
HEUB LOOBSMANS
HANS VAN DEN HORNBERG
HENNIE
VIVIAN KIEPES
HANS YEGHEL
THEO MERTENS
MICHEL HAGEN
Nijmegen, 8 oktober 1992

Met grote veralgemening hebben wij ons gemiddeld van het plotseling overlijden van onze collega

WIL SMEETS

Onze gedachten gaan uit naar alle mensen die verdriet, woede en angst hebben overvloedig van de dag.

INRICHTEN EN COLLECTEN
INFO SUPPORT 020
Vervolgens

Het bevelen Bureau en promovendi van NETHUR
Wij geloven hem om zijn persoonlijke persoonlijkheid die ons de dag lang gestaan van NETHUR.

PROF. DR. HANS DE SCHMIDT

Wij geloven hem om zijn persoonlijke persoonlijkheid die ons de dag lang gestaan van NETHUR.

Nijmegen het bestuur, persoonlijk en persoonlijk.
HANS DE SCHMIDT

CHARLY
Je bent veel te vroeg
dood geworden.
Dag lieve CHA
Hans

†
Met groot verdriet delen wij u mede dat na langdurig ziekzijn, doch moedig gedragen, ik van ons is heengegaan onze lieve vader, schoenvader en opa

BERNARD DIJK DE KÖNING

overleden
22 oktober 1915 6 oktober 1992
Pantersdijk

geboren 1 oktober 1908 weduwnaar van
Cornelia Johanna Bekker

Naam:
AD EN HEDY
ANGELIQUE EN DAVE
CHARISSA EN DAVE

Waarde:
GERHARD EN SUZAN
SUSAN EN PIET
SUSKA EN PIET

Waarde:
COEK EN ALLIE

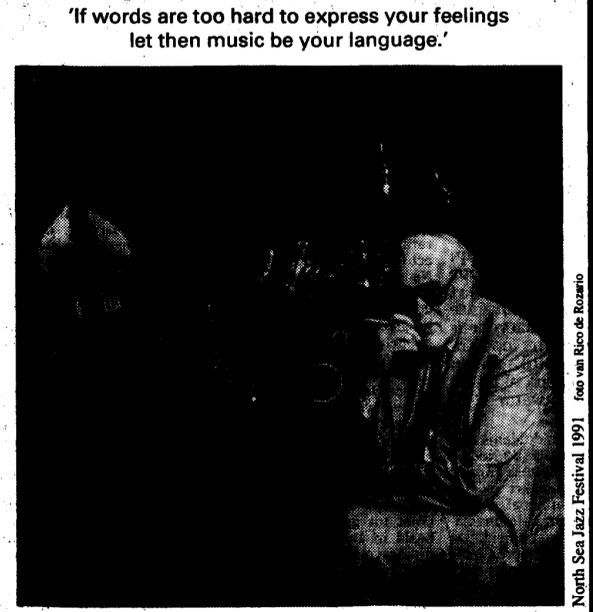
Waarde:
TON EN CHARE
JODY
MANDY

Amsterdam:
SHARRY EN SYLVI
RAOUL

Correspondentieadres:
Mirja Klumperman 64
1067 TZ Amsterdam

De Afscheiddienst zal worden gehouden vrijdag 9 oktober a.s. om 13.30 uur in de Parochiekerk van de Heilige Ursula aan de Oudekerkplein, Oudekerkplein 12 te Amsterdam. Daarna vindt de begrafenis plaats op de St. Barbara-begraafplaats, Oudekerkplein 12 te Amsterdam.

Gelegenheid tot condoleren is gebouwd, Oudekerkplein 12 te Oudekerk a/d Amstel.

PAUL ACKET

Geboren: Semarang - Indonesië, 15 november 1922
Overleden: Scheveningen, 5 oktober 1992
Begraven: Kerkhoflaan 10, Den Haag, 7 oktober 1992

Ons gezin heeft een interessant en dynamisch leven met Paul geleefd. Zijn stijl van leven was principieel en standvastig, met een warme openheid voor mensen met hun talenten en gebreken. Altijd met zijn bekende karakteristieke humor. Wij proberen die stijl voort te zetten.

De bloemen, kaarten, telefoontjes, bezoeken, goede zorgen en lieve gedachten aan Paul gewijd, zijn hartverwarmend geweest in zijn laatste levensperiode.

Jos Acket
Karin Acket
Madelon Acket en Philip Akkerman
Yesno, Melody en Keechy

Zijn zuster Antie van der Horst-Acket
en haar man Rinus van der Horst
Zijn broer Ben Acket

Correspondentie-adres:
Postbus 87918, 2508 DH Den Haag

Wij hebben geen bericht van overlijden per post verzonden.

Het bericht van het toch nog plotselinge overlijden van onze directeur en vater

Paul Acket

heeft ons diep geroerd.
Paul was voor ons een grote inspirator en wij zullen hem dat ook zeer missen.

Wij wensen Jos, Madelon, Karin en verdere familie heel veel sterkte in dit verlies.

Paul, Theo, Marjon, Scal, Jeanette en verdere medewerkers van het kantoor Acket Festivals.
Den Haag, 5 oktober 1992

St. Ignatiusgymnasium

Aan alle (oud-)Ignatianen

in verband met de tragische ramp van afgelopen zondag in de Bijlmermeer zijn de

feestelijkheden rond het afscheid van B. J. A. Kortjens afgelopen

Het afscheid zal nu gevord worden op 23 januari 1993. Het programma zal ongeveer zijn.

G. A. Eisenaar-Tijze
rector

U weet waarschijnlijk wel dat vlees uit de bio-industrie vaak een triest verhaal heeft. Dit is al geen prettige gedachte. Bovendien is het stukje vlees met allerlei kunstgrepen opgefokt. Om het vlees zo te maken voor het dier als voer. Over de gezondheid- en milieuaspecten van vlees en over dierwelzijn heeft schrijver Lecker Dier een origineel boekje geschreven met leuke cartoons van Toon van Driel. Het boek is een leuk boekje, een praktisch adresboekje, een kadoetje en een kortingbon op scherpelaprodukten. De pakjes krijg je gratis als u de aankoop van slechts 10,- op Postbanknummer 3116614 n.v. Lecker Dier, Utrecht o.v.v. Actie 'Scherpelap'.

Wat je eet ben je zelf

Sociëteit Lecker Dier, Postbus 1366, 3500 BN Utrecht. Tel. 030-311111

AVONDVULLING AMSTERDAM

AVONDVULLING
VAN KUNST, ANTIK, MEUBELAR,
SILVER, GULD EN ZILVER.

KUKDAGEN:
donderdag 8 oktober van 19.00 - 22.00 uur
vrijdag 9 oktober van 19.00 - 17.00 uur en van 19.00 - 22.00 uur
zaterdag 10 oktober van 10.00 - 17.00 uur
zondag 11 oktober van 10.00 - 12.00 uur
maandag 12 oktober van 10.00 - 14.00 uur

EERSTVOLGENDE KUKDAGEN 10-11-12 DECEMBER
INBRENG VAN 21 NOVEMBER

VELINGHUIS DE ELAND

SINCE 1918
Directie P.J.C. Trammelen
Elandweg 68, 1016 TX Amsterdam
Tel. 020 - 623 03 43 / 624 32 06, Fax 020 - 624 34 47

AANDELEN BINNENLAND

Table of domestic stocks including companies like ABN, Alcatel, and various industrial firms with their respective share prices.

Table of foreign stocks and commodities such as gold, silver, and various international equities.

Table of bond yields and interest rates for various maturities and currencies.

OBBLIGATIES

Table of domestic bonds and government securities.

Table of foreign bonds and international debt instruments.

Table of interest rates for various financial products and currencies.

OPTIEBEURS

Table of domestic options and derivatives.

Table of foreign options and international derivatives.

Table of interest rates and financial data for various markets.

AANDELEN BUITENLAND

Table of international stocks from various countries.

WISSELMARKTEN

Table of exchange rates for various currencies.

AFGIFTEPRIJZEN

Table of stamp prices and postal rates.

AANDELEN BUITENLAND

Table of international stocks (continued).

AFKORTINGEN

Table of abbreviations and shorthand for various terms.

INDEXEN

Table of various market indices and performance metrics.

AANDELEN BUITENLAND

Table of international stocks (continued).

GELDMARKT

Table of money market rates and interest rates.

AFKORTINGEN

Table of abbreviations and shorthand (continued).

PUZZEL

NR 11.606

HORIZONTAAL

2 wederoperij, 9 Internationaal Mo- netair Fonds, 10 hefig, 11 kaas- soort, 13 voorbijgaand, 15 eeltust, 17 werktuig, 20 voedsel, 22 herkau- wer, 23 bloeiwijze, 24 plus, 25 reser- vor, 29 het werpen van kruis of munt, 32 verkeerd gaan, 36 rente, 37 dille- tant, 38 Franse stuurver, 39 in samen- werking met, 40 veelbelovend.

droevig, 26 aard, 27 bloem, 28 mak, 30 nog voorhanden, 31 krop, 32 half, 33 kwajelij reuk, 34 ziertje, 35 dich- terbij.

OPLOSSING NR 11.606

A O Q B G I N G G F F P
F O U R I E R I R R E E L
W I I N E N E I R R I
A F V E G E N L E E R R Y K
S I I O E E L K Y V A E
E V A I N B O R S T A E
K E M A T G E E L D B O S
O M M A T G E E L D B O S
M E N E N G D D R O O
F R I V O O L O L I E M A N
O M N R R U N I C U U G
O M D R A A I S C H E L D E
R E E K D O T T E E L

VERTICAAL

1 drank, 2 terugtocht, 3 geur, 4 plaats in Groningen, 5 bijna, 6 ge- zicht, 7 waardepapier, 8 kleding, 12 plaats in Gelderland, 14 ontsteking, 16 zoutmeer, 18 vogel, 19 puntje, 20 takje, 21 plaats in Flevoland, 25

DE TOVENAAR VAN FOP

door Parker & Hart

TACO ZIP

door Fritzgerald, Jakketoet & Cromheecke

de Volkskrant
Redactie: 020-5629222
Klantenservice: 2600-2699
Bezorginformatie: 020-6650156
Uw postcode telefoonnummer: 1000-1199

BUITENLANDS GELD
De biggande prijzen gelden voor inwisselen (eerste kolom) en de aankoop van vreemd geld. De noteringen liden in guldens tenzij anders aangegeven.

KOKEN

REDACTIE: LIEKE SCHLICHTHE BERGEN

Pompoen

Pompoenen zijn goed te ver- werken in stoofschotels, soe- pen en sauzen. Ook in zoete gerechten als pudding en ge- bak komt de zachte, zoete smaak van de pompoen goed tot zijn recht.

Sesampompoenschijven met paprikasaus (2 personen) halve eetlepel olie en olie om in te vetten, halve kleine pom- poen (u heeft 400 gram nodig), 75 gram sesamzaad, 1 ei, zout, peper, 1 ui, 1 grote rode paprika, halve sinaasappel, 1 eetle- pel gembersiroop, 1 eetlepel hot ketchup, 1 theelepel papri- kapoeder (mild), 1 volle thee- lepel maizena, 1 takje selderij, zout, peper.

- Verwarm de oven voor op 225°C. Vet een bakblik in met olie.
- Verwijder de pitten van de pompoen en snijd de pompoen in dunne schijven.
- Breng in een pan 1 liter water aan de kook. Blancheer hierin de pompoen 5 minuten. Laat de pompoen in een vergiet uitlekken.

Droog en wolkenvelden

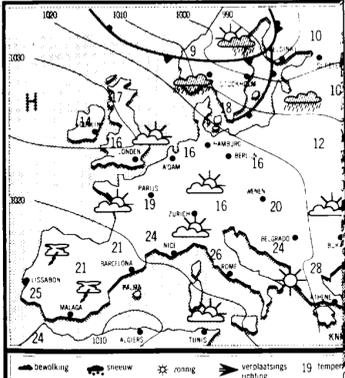
Van onze weerkundig medewerker

DE BILT - Vandaag is er weliswaar wat zon, maar minder dan werd verwacht. Ondanks de wol- kenvelden blijft het droog. De temperatuur loopt vanmiddag op tot ongeveer 14 graden, wat iets onder het langjarig gemiddelde is voor begin oktober.

De komende dagen komt er in deze situatie weinig verandering. Bewolking houdt de overhand, maar de zon hoeft het niet helemaal te laten afweten. Op de meeste plaatsen blijft het droog. De wind waait uit uiteenlopende richtingen en is overwegend matig.

Woensdag bevond de bewolking van een depressie boven Oost-Europa zich boven Nederland. Af en toe viel er wat regen uit, vooral in het oosten en zuiden van het land.

In het noorden en westen waren er ook enkele opklaringen. De opklaringen vormden een eerste signaal van een in betekenis toenemend hoge-drukgebied. Het centrum ervan lag gisteren boven de oceaan voor de Ierse kust en verandert weinig van plaats. Een krachtige uitloper ervan bedekt de Noordzee en wijst vandaag precies in onze richting. Het hoge-drukgebied houdt oceaandepressies op afstand. Zo wordt een depressie, die gisteren ten noorden van IJsland lag, gedwongen uit te wijken naar het noorden van Noorwegen en kan het actievie deel van de bijbehorende fronten niet tot het Noord- zeegebied doordringen.

depressies trekken Europa binnen via Scandinavië. Zondag passeert het front van zo'n depressie, opnieuw wordt er geen regen van betekenis verwacht.

- Frankrijk: Wolkenvelden, ook af en toe zon. dag in het zuiden een toenemend kans op regen- of onweersbui. Maxima vrijdag van 15 tot 20 graden ten noorden van Parijs en 20 tot 23 in midden en zuiden, langs de Riviera plaatselijk 25. Corsica en Sardinië: Af en toe zon en vr overall droog. Maxima 24 tot 27 graden.

- Spanje: Onstabiel weer met regen- en onweersbui. Maxima in het binnenland van 17 graden het noorden tot 23 in het zuiden en langs de kust ca. 25 graden.

Weerrapporten van woensdag 7 oktober 19 uur: In de eerste kolom de weerstations, in de tweede de weersgesteldheid, in de derde de windrichting en windsnelheid in meters per seconde, in de vierde de maximumtemperatuur, in de vijfde de minimumtemperatuur, en in de laatste de neerslag in millimeters.

Table with 5 columns: station, weer, wind, + °C, mm. Lists weather data for various cities like Amsterdam, De Bilt, Deelen, Eelde, etc.

Weersvooruitzichten voor de komende dagen: voor, do, vr, za, zo, ma

Table with 2 columns: Hoogwater donderdag 8 en vrijdag 9 oktober; Zon en maan vrijdag 9 oktober. Lists tide and moon data for various locations.

De Polo Mio. Je moet wel tegen een complimentje kunnen.

Wanneer je liever onopvallend door het leven gaat, dan is de Polo Mio waarschijnlijk geen goede keuze. Als je echter geen bezwaar hebt tegen een beetje aandacht, dan ga je er 'n hele leuke tijd mee tegemoet. In zo'n chique zwarte, groene of tornadorode Polo Mio word je namelijk niet gauw over het hoofd gezien. Dat zit 'm in alle opvallende extra's die van deze Polo een Polo Mio maken.

Groen warmtewerend glas, CL-wieldoppen, stoot- profielen op de zijkant en extra brede banden maken de Mio nog leuker om te zien. En je zult vast niet alleen op z'n buitenkant vallen. Van binnen maken de speciale bekleding, de midden- console bij het dashboard, de deelbare achterbank en de toerenteller alles extra aantrekkelijk. Tien mooie extra's van f3.300,- voor maar f100,- Volkswagen. Wie anders?

Onderweg maak je kennis met het sportieve karakter van de Polo Mio. Dankzij de 1050 cc motor met vier versnellingen of de 1300 cc motor met een vijfde versnel- ling rijdt hij uitzonderlijk lekker. En als echte Volkswagen heeft de Polo Mio een con- ditione om dat heel erg lang vol te houden. Maar dat merk je vanzelf wel, als je 'n proefrit maakt.

WEEKBLADEN

DOOR KEES BASTIAEN

In alle weekbladen De Ramp, maar niet meer nieuws uiteraard dan de dagbladen hebben gemeld. De meeste verhalen zijn afstandelijk opgeschreven, zoals dat hoort, en sommige bladen belichten een aspect, rekening houdend met de vloed van nieuws, reportages, speculaties en analyses in de kranten. Gerard Driehuis in HP/De Tijd:

En dus koken we ervoor een paar opvallende zaken van zondag 3 oktober, bijvoorbeeld de verhalen van de magere prestatie van het NOS-Journaal, nader te beschouwen en dit nummer verder te maken zoals we dat van plan waren voor de twee motoren uitveilen.

Het Journaal beschikt over een mobiel schotelantenne-setje, vertelt plaatsvervangend hoofdredacteur Roodenburg, maar dat staat op zondag in een afgesloten garage en kon pas tegen negen uur worden ingezet. In Vrij Nederland concentreren Margalith Kleywegt en Elma Verhey zich op de illegale Chanezen, die niet geregistreerd staan. Frans Oosterwijk en Jan Fred van Wijnen schrijven over de Surinamers en Steven de Vogel over de Boeing 747. Bart Bakker van de Ifalpa noemt nog twee ongelukken waarop je kunt wachten:

Het is bijna onvermijdelijk dat een militair toestel in de lucht een keer in botsing komt met een civiel vliegtuig. Je kan alleen maar hopen dat het niet plaatsvindt voor de moderne tweemotorige toestellen die de Atlantische Oceaan oversteken. In De Groene Amsterdammer een verslag van journalisten en bewonderaars van de Bijlmer Usha Marhé, die drie jaar geleden ook de vliegtuigramp in Paramaribo meemaakte:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

WVLIJ NEDERLAND

Suriname moet weer worden opgenomen in het koninkrijk der Nederlanden, vinden vijf in Nederland wonende bekende Surinamers: advocaat Andre Haakmat, tv-journalist Rudi Kross, redacteur Anil Ramdas van De Groene prof. L.Th. Waaldijk, hoogleraar in Tilburg. Gerard van Westerlo haalde hen bij elkaar en noteerde hun verrassende conclusie. Max van Weezel stelt andermaal het antisemitisme van CDA-euro-parlementarier Jan Sonneveld aan de kaak. Rob Simons interviewt Jan Guillou, de Zweedse auteur van de tv-serie De vijand van de vijand. Mag een democratische staat ondemocratische middelen gebruiken om fascistische organi-

TV NEDERLAND

- 15.53 NOS: Nieuws voor doven en slechthorenden
16.00 (S) Journaal
16.09 AVRO: (T) Service Salon
17.02 NCRV: Rondom tien, thematisch praatprogramma (herh.)
17.45 Boggle, woordspel
18.15 NOS: Sesamstraat: slapen/logeren
18.30 (T) Jeugdjournaal
18.40 (T) Het Klokhuis: Het Gouden Oog
19.00 NCRV: Natuurlijk genezen, gezondheidsmagazine
19.28 Dinsdag, spelprogramma
20.00 NOS: (S+T) Journaal
20.25 KRO: Matlock, misdaadserie. Aff.: De discjockey
21.19 IKON-KRO/RKK: Kenmerk, actualiteitrubriek
21.49 IKON: Bericht van de Wilde Ganzen
21.54 KRO: Leidse Kade live, levende popmuziek uit Nederland en Vlaanderen: De Dijk
22.00 IKON: (T) Vesuvius: Met ziel en zakelijkheid, themaprogramma
23.10 Inspiratie: Het verraad van de techniek, portret van de Franse filosoof Jacques Ellul
00.04 NOS: (S) Journaal
00.09 Einde

RADIO

- Radio 1
Elk heel uur nieuws. EO: 7.07 Tijdsein (7.30 Nieuws). KRO: 12.07 Echo-magazine (13.30 Nieuws). 14.05 Ringen die Bebeuren. AVRO: 17.05 Radiojournaal (17.30 Nieuws). KRO: 20.04 Meden en Perzen, de radio 1 oase. AVRO: 22.04 Tussen de oren. NOS: 23.07 Met het oog op morgen. VPRO: 0.02-7.00 VPRO's Nachtleven. Met om 0.02 Street beats. 3.02 De geruistun. 4.02 Grand disco classico. 5.02 Aan de bak.
Radio 2
Elk heel uur nieuws. NCRV: 7.04 Goede morgen Nederland. 7.53 Woedend onderweg. 8.04 Huis. 8.15 Goedemorgen Nederland. 9.04 Wie weet waar Willem Wever woont? 10.04 Muziek bij de koffie. 11.04 Plein publiek. 12.04 Teds lunchpakket (13.04-13.15 Hier en nu). 14.04 Goud & Nieuw. 15.04 Pas op de plaats. 16.04 Discogram. 16.47 Nieuws anders. EO: 17.04 Alle mensen. VPRO: 18.04 Ekkel hoorlante. TROS: 19.04 Poster. 20.04 Music all in. 21.04 Voor wie graag luisteren wil. 22.30 Coullissen. 23.04-24.00 Sesjun.
Radio 3
Elk heel uur nieuws. AKN: 6.02 Breakfast-club. 9.04 Arbeidsvitaminen. 11.04 Baas van de dag. VARA: 12.04 Denk aan Henk. 14.04 Carola. AKN: 15.04 Tussenuur. 16.04 Popsjop. VOO: 17.04 Rinke de Kink. NOS: 18.04 Avondspots. EO: 19.04 Spoor. 7. AKN: 20.04 Papper- magazine. VPRO: 21.04 Villa Pever. TROS: 0.02 Ochtendwacht. 2.02 Onbekend. AKN: 4.02-6.00 Vroegerobstana.
Radio 4
VOO: 7.00 Nieuws. 7.02 Ochtendstemming (8.00 Nieuws). 9.02 Muziek voor jongeren. 11.00 Het ochtendconcert: Orkest Kamerkerk met viool en altviool. 12.43-13.15 Rechtstreekse uitzending van het herdenkingsconcert n.a.v. de viering in Amsterdam. Onder leiding van chefdirigent Riccardo Chailly worden het Adagio voor orkest van Otto Ketting en de Marcia funebre

saties te bestrijden, is de hoofd-vraag. Guillou:
■ Ik denk dat we niet verslaan met democratische middelen, niet door ze te verbieden. Dat werkt averechts, we maken ze daarmee beroemd, we scheppen martelaren. En bovenal: het is strijdig met ons systeem.
Rudie Kagie was in New York en dat zullen we weten ook: hij praat met Philip Glass over zijn monsteropera The Voyage (première op 12 oktober) en Edward Albee, die schrijver van Who's afraid of Virginia Woolf. Verder verhalen van Aeghe Scherphuis over de Montessori-scholen, van Ingrid Harms over de commercialisering van de publieke omroep, en van Helen Saelman over de Moskouse couturier Koreskov. Zijn mannequins over Nederland:
■ 'Vaak is het niet duidelijk of iemand een man of een vrouw is, iedereen baggert maar rond met rugzakken en voetbal-

'Ik kan bijna alles. Ik ben uniek aan het toneel, uniek'

schonen, iedereen zit op de fiets. En dan dat piekhaan. En die sllobberbroeken. Slordig en onverzorgd.'

ELSEVIER

De Duitse ex-minister Genschler was in Nederland en Willem Wansink hoorde hem aan:
■ Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

DE GROENE

In een commentaar over wat Joke van Kampen de 'mafia van Schiphol' noemt, waarschuwt zij voor nog meer ongelukken: het gebied rond Schiphol is dichter bevolkt, schrijft ze, dan rondom München.

HERVORMD NEDERLAND

Een interessanter aflevering dan gewoontlijk. Jan Goossens interviewt Antoine Bodar, de homoseksuele tv-presenter die zich tot priester liet wijden. Ook verhalen over de kwaliteit van het sperma, de rol van het geld in de tv-journalistiek, de dakloze zwaaiers in de steden en over Bastiaan van den Tempel, een sociaal-democraat van de oude stempel die vorige week overleed. Johan S. Wijne trekt van leer tegen het ethisch reveil van Hirsch Ballin en Ritzen:
■ Het wordt tijd dat de overheid zelf zich gaat inspannen om de 'mores' te handhaven, want daar ontbreekt het in de ogen van veel burgers aan.

ELSEVIER

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Wat hem betreft moet de Europese Monetaire Unie er gewoon komen, net als die ene munt en de Europese Centrale Bank. 'De monetaire autonomie van de lidstaten heeft haar grenzen bereikt. Een afzonderlijk monetair beleid is niet meer mogelijk.' Een interessant stuk van Frank van Empel over het conflict in de coalitie over de WAO, een verhaal van Gerlof Leistra over de psychische zwaaiers in de grote steden, en een mooi interview van Hugo Camps met de 92-jarige schrijver A. den Doolaard over onder meer de blunders van minister Van den Broek in de kwestie-Joegoslavië. Clemens Graafsma over de explosieve groei van het aantal ondernemingen:

Frankfurt, Parijs en Londen. Arthur van Amerongen interviewt de Centrumdemocraat Janmaat, maar dat levert niet meer op dan kroegpraat. Het Groene-essay is van René Zwaap en gaat over The Manson Family, de nieuwe opera van John Moran over de hippie-moordenaar van Californië. Maar eigenlijk gaat het over charisma en Zwaap raadt Wim Kok aan er niet aan te beginnen:
■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

■ Een sociaal-democraat met een rein gevent heeft dat soort trucus niet nodig. Verder een stuk van Fred Strogobants over rechts in Hongarije en een verhaal van Max Arjan uit Roemenië. Jos Schneider trok naar Galicië, Op zoek naar Joske Kalb, het toneelstuk dat op 15 oktober bij het Theater van het Oosten in première gaat.

HP/DE TIJD

Een voorspelbare, maar toch indrukwekkende reportage van Matt Dings met foto's van Jos Lamers over het verschrikkelijke leven in een hongerkamp; Mandera, een stoffige uithoek van Kenia waar vijftigduizend Somalische vluchtelingen verhongeren. Thomas Ruigrok portretteert Robin Linschoten — het nieuwe gezicht van de VVD; Vice-voorzitter Dijkstra van de liberale fractie:

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de bovenkant van de fractie.'

■ 'Robin heeft zich in de loop der jaren opgewerkt tot een van de voorraaststaande fractieleiders. Hij zit echt aan de boven

1 in 3 MINI'S

Het Parool-Trouw-de Volkskrant
TEL.: 020-665 86 86 FAX: 020-665 63 21

HOE OPGEVEN?

Telefonisch van maandag t/m vrijdag tussen 8.30 en 20.00 uur.
Schriftelijk opsturen aan 1 in 3 MINI advertentieafdeling, Postbus 1518, 1000 BM Amsterdam. Teksten die voor 15.45 uur (vrijdags voor 13.45 uur) in ons bezit zijn, worden de volgende dag al in de krant staan.
1 in 3 vakantie MINI'S voor de krant van zaterdag moeten op donderdag voor 15.00 uur in ons bezit zijn.

BRIEVEN ONDER NUMMER

Op advertenties met een briefnummer wordt f. 6,00 toelag in rekening gebracht. Wilt u reageren op een advertentie met briefnummer, adresseer u dan als volgt: 1 in 3 MINI advertentieafdeling, Postbus 1518, 1000 BM Amsterdam en vermeld het nummer waarop u reageert in de linkerbovenhoek van de envelop.

Oproepen (personen)

Amsterdam, 2-10, jongen uit Horst zou graag meisje uit Nijmegen nog eens ontmoeten om samen de straten van Amsterdam te ontdekken. Br. o. nr. 100-11582 v.d. blad.

(Korte) mededelingen

BI? Monique Bukema geeft een lezing over verborgen bis in de homocense, di 13 okt. Aanvang 20 uur, entree f.2,50. Rozenstr. 14 A'dam. Info: 020-6259358/6340065/6848250.

ASJEBLIEFT een brief, Lu.

Betrapt op een stoel in de keuken van de manor, zondag 4-10, lachende baby, schrijf eens. Br. o. nr. 100-11645 v.d. blad.

De PSP bestaat weer! Word id via 020-6645259. Inl. P.B. 75679, Amsterdam.

F.M. Droog roept om hulp.

Wie helpt hem? Siwan R. (bus).

Gevraagd standhouders voor de Kerstmarkt in de Lebuinuskkerk in Deventer, 10, 11 en 12 dec. Tel.: 05700-14119.

Gezocht voor promotie-onderzoek mensen die tussen 1940 en 1970 in een bank gewerkt hebben en over die ervaring willen praten. Liefst Brabant of Randstad. Contact Lydia Martens tel.: 04998-71617.

HE LEIDSCHEMENDAM, geen zin om te reageren of ben je gewoond op vakantie. Groot van Paul. Reactie o. nr. 100-11678 v.d. blad.

JOSE

Al tijdens onze 1e wandeling op 8-3-92 in Kijkduin wisten we het.

Wie je met me trouwen? L.G.

Man Hans K. za 10 okt eten bij R+M.

Wilt u Uw 1-in-3 MINI faxen?

Dat kan iedere dag, elke minuut op tel. 020-665 63 21.

Zaterdag Eindhoven-Utrecht (Weesp) Vrije Hogeschool wilt graag nog eens ontmoeten. Br. o. nr. 100-11613 bl.

Uitgaan

Amsterdam by candle-light

REDERIJ P. KOOY Tel. 020-6234186

Feliciteer FLAPPIE

Hierperdele, FLAPPIE wordt vandaag 31.

LUNCH/DINER in unieke ambiance: Golfcenter Amstelborgh.

Elke twee gasten één fles wijn gratis (bij tel. reserv.) in A'dam Z.O. aan de A2. 020-6975000.

Verzekeringen, hypotheek, geldzaken

AUTOVERZEKERING v. f.69. Dorsman blijft goedkeper. Bel nu: Dorsman 02507-14534

GELD LENEN

Tegen lagere rente of lagere maandlasten? Grote of kleine bedragen. Bel altijd: ARTTEL intermediair. TEL.: 02207-45051 (ook s'avonds)

Zaken en transacties

VERKOPING

door faillissement van holografie museum

HOLOGRAMMEN

Curator: hr. Aussems, tel. 04160-44416

Computerapparatuur/programmatuur/systeembeheer

CBC STUNT

HP DESKJET 500 3 jaar Nederlandse garantie... f. 899,- Brother HL-4V Laserprinter 386SX25, 1MB, 5,25"/3,5", 40MB, + mon. monitor... f. 1999,- 386/40/64Kb c.4 MB, 5,25"/3,5", 105 MB SVGA mon. f. 1999,- 486/33/256Kb c.4MB, 5,25"/3,5", 105MB, +SVGA mon. f. 2999,- Zekeeringstraat 43a, A'dam, 020-6848366. Prijzen excl. BTW

AMBRA SPRINTA f. 2.222,-

386SX/25, 4MB, 40MB, VGA-kleurenmonitor, 1 jr on-site gar. Pro-Audio spectrum 16-bits geluidskaart (3 jaar gar.) f. 795,- Alles incl. BTW, tevens diverse gebruikte 286's vanaf f. 495,- B.C.E., Weesperstraat 103, Amsterdam, 020-620 3239.

386/486 Overseas Computers

Computers geheel compleet geleverd v. f. 1775,- incl. BTW en garantie, event. meerprijs MS-DOS 5.0 + windows 3.1 f. 200,- H&C computers, Noorderdierweg 176, Amerfoort, Tel. 033-610350. Vrijdag koopavond

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

21 in 3 MINI'S

Op zaterdag 17 okt. in de RAI te A'dam voor de 14e keer de PC DUMPPAG. De PC dumpdag is de computer verkoopeurs bij uitstek. Toeg. f. 750. Open 10-16 u. 020-6203239.

Kantoor- en winkelbenodigheden

Unieke aanbieding: magazijn- en palletstellingen. Gebruikt en nieuw, uit voorraad tegen de laagste prijs! Ook voor particulieren.

vaberna Kinderhuisvest 31-33 2011 NP Haarlem Tel. 023-343520 Fax 023-343429.

Muziek-instrumenten

Dirk Witte Alle bekende merken: keyboards, dig. piano's, versterkers, gitaren. Hoofddealer van: Roland, Technics, GEM, Yamaha, Hammond, Kawai, Alessi, Fostex, Marshall, VOX, Rickenbacker, Gibson, Fender en Fernandez. Diverse demo-modellen en occasies. Bel 020-6264655, Vijzelstraat 45-53 Amsterdam.

Grootste assortiment SAXOFOONS in NL. Nieuw/gebraukt.

Harry Bakker-Saxofoons, Muiderberg. Bel voor voorraadlijst 02942-62049.

PIANO'S

huur met kooprecht van f.65,- tot f.200,- p.m. Gratis transport. Alle merken. Gebruikte piano's f.450,- per jaar Van Uur, Westersingel 42, Rotterdam. 010-4363500.

TERPSTRA MUZIEK

Nederlands grootste Muziekzaak. Saxofoons v.a. f.495. Drumland: sets v.a. f.395. Yamaha, Pearl, Tama, Brady. Gitarland: alle merken gitaren en versterkers. Extra Korting! Keyboards: Yamaha div. demo modellen. Te gekke Prijzen! Huur, inruil en financiering. Knip uit! Badhoevedijk 115-117, Badhoevedorp 020-6596858.

T.k. PIANO met studieped. f.2500. Tel.: 023-287147.

Hobby's

Ned. Ver. "De Verzamelaar" Ald. Amstelland.

GROTE ALGEMENE DAGVERZAMELBEURS OP ZATERDAG 10 OKTOBER A.S.

In Sporthal Sporthoeve, Sneeuwlaan 1 Badhoevedorp

Geopend van 10 tot 16 uur. Gemakkelijk bereikbaar met openbaar vervoer. Ruime parkeerplaats. Inlichtingen: 020-6790653. Elzenhof 11 oktober gaat niet door.

Huwelijk en kennismaking

Wilt u reageren op een advertentie met brieven onder nummer? Zie uw brief aan: Adf. 1 in 3 Mini-advertenties Postbus 1518, 1000 BM Amsterdam.

Vergeet u niet in de linkerbovenhoek van de envelop het briefnummer te vermelden!

Ehv., sportieve, jongensachtige meid, 26, HBO/AC, zoekt eerlijke, leuke vent. Schrijven ja! Foto = antwoord. Br. o. nr. 145-11623 v.d. blad.

Helaas ontvangen wij nog veel MINI-advertentie-opdrachten te laat door foutieve adressering.

Wij maken u er op attent dat de snelste manier om uw schriftelijke opdrachten aan ons te doen toekomen is, als u deze als volgt adresseert:

1 IN 3 MINI-ADVERTENTIES POSTBUS 1518, 1000 BM AMSTERDAM

Man, 45 jr., RWW, 180, sl., z.k.m. dit roerw. Br. o. nr. 145-11670 v.d. blad.

Nog geen plannen voor het weekend? Bel "BLIND DATE": Tel.: 070-3650100.

Reflectanten op advertenties onder nummer gelieven er voor te zorgen dat het nummer in de linkerbovenhoek van de enveloppe staat vermeld en dat de brief geadresseerd wordt aan:

Afd. 1 in 3-MINI-advertenties Postbus 1518 1000 BM Amsterdam

Dit voorkomt vertraging in de behandeling.

Bovendien raden wij u aan, om van terugzending van uw foto enz. verzekerd te zijn, een postzegel in te sluiten.

Sur., Hind. man, 40, zkt vr. Br. o. nr. 145-11608 v.d. blad.

Welke vrouw zou mij willen bellen? Ik ben een man van 52 jaar met een fijne baan in de sociale sector. Ik ben het alleen zijn meer dan zat, herkenning, bel me dan. Alleen ser. reacties: 013-423368.

Dans- en balletlessen

Aparté klasse!!! Dansschool DE BRUIJN-BONEL. Inschrijving geop. voor A'dam en Heerhugowaard van ma. t/m zo. v. 12.22 u. Rozengr. 231, 020-6265700/6274400.

Danscentrum JAN DANIELS. De lessen gaan beginnen. Clubs voor alle leeftijden. Nu inschrijven, tel. 6113260. Dirk Sonostraat 155 Amsterdam-Geuzenveld

Telecommunicatie

TELEFAX, faxen en telefoenen op 1 lijn, nummerkiezer, geheugen en afsnijden, 10 pagina doorvoer en telefoonbeantwoorder. Lease 3 jr f.70,20. Na 3 jr eigendom voor f.100,-. Nieuweg 211, Hilversum 035-211837 fax: 282235

Onderhoud en reparatie

Aannemersbedr. Zwan voor timmer-, schilder-, stuc-, tegel- en loodg.-, electrawerk, renov. en verbouwingen. Tel. 020-6189220/06-52963291.

Vraag en aanbod

Rien van de Poel koopt inboedels en ruimt op. Ook inkoop boeken & platen. 020-6387472/06-52820216.

Woninginrichting

TEGELHAL Meester Smeets, de voordeligste tegel- en plavuizenspecialist. Wandtegels, div. kl. en maten, v.a. f.10 p.m². Plavuizen in 2 kleuren, hardheid 4: 33 x 33 cm, nu f.22 p.m². Imitatiemarmar, 30 x 30 cm, v.a. f.29,- p.m². Marmer banen, licht- en donkerbeige, p.m² f.93. Ook voor al uw sanitair. Keuze uit 11 complete badkamers. De Wittenstraat 150, A'dam, tel. 020-6827620. Dond. koopavond. Parkeren geen probleem.

Diversen

Pasfoto's direct klaar. 60+ korting. Fotostudio Heno Kalverstr. 236 hoek Muntplein

Personeel biedt zich aan

Ervaren interim-manager/controllor, 50+, acad. gevormd, biedt zich aan als TROUBLE-SHOOTER voor al uw org. en admin. problemen. Ref. aanwezig. Tel. 02993-68325.

Voor al uw voorkomende stucadoorswerkzaamheden, sierpleisterwerk of reparatiewerkzaamh. Tel.: 035-836960.

Vr., 36 jr., zoekt part-time baan. t/m 10. Ruime admin. ervaring. 1 b.v. MAVO 4, middenstands, steno, typen, ondernemers, textiel, horecavak. Cateringwerk ook welkom. Tel.: 020-6444346.

Horecapersoneel gevraagd

Chinees Restaurant The Flying Dragon, De Crippe 2, 1921 BW Akerstoot vraagt ervaren chinees KOK, i.b.v. Chinese diploma v.d. Canton keuken. Min. 4 jr. ervaring. Leeftijd 22-35 jaar. Sollicitaties uitsluitend schriftelijk.

Met goed ITALIAANSE KOK gevraagd voor restaurant in Utrecht. Tel. 030-332754.

Musici en Artiesten

Intensieve theaterworkshop door JEAN PAUL DENZING sinds 12 jr. akt en ass. van PIETER BROOK. 1 t/m 11 nov. 020-6612057/020-6383753.

Winkelpersoneel gevraagd

Slagerij Van Musscher, A'dam-N., vraagt part-time winkelpersoneel van 16 tot 18 jaar voor 16 tot 32 uur per week. Tel.: 020-6310071, of na 19 uur 6310347.

Vrijwilligers

Het afdelingsblad van COC Amsterdam zoekt REDACTEURS en FOTOGRAFEN met enige ervaring. Reakties: Emiel Koning 020-6263087; Marieke 6131840 of Marjke 6751038 (fotogr.).

Onroerend goed te koop aangeboden

Elke zaterdag

1 in 3 - HUIZEN- MINI'S onroerend goed advertenties in Het Parool - Trouw - de Volkskrant U KUNT UW ADVERTENTIES OPGEVEN TOT VRIJDAG 13.45 UUR.

Bel 020 - 6.65.86.86.

Relatie bemiddelingsburo's

De Relatielij

Zoekt u een man? ...06-320.325.27 Zoekt u een vrouw? ...06-320.321.37 van Stichting Date, 75 cpm

PARTNERLIJN voor een serieuze vriend of vriendin tot 65+. 75c. p.m. 06-96.93.

Mode en sieraden

Dames, ruil nu uw oude bontmantel of lammy in. Ze zijn bij ons nog honderden guldens waard. Op een van onderstaande artikelen: regennammetjes met bont gevoerd, lammy's vachtmantels, edelbont en wintermantels. Bij het in Nederlandse BONT-INRUILCENTRUM, Nieuwezijds Voorburgwal 316, A'dam, bij het Spui. Tel. 020-623 40 27.

Boeken en tijdschriften

ANTIQUAIRISCHE BOEKENBEURS voor oude en interessante boeken in de Pieterskerk te Leiden. Vr. 9/okt. 15-21 uur. Za. 10/okt. 11-18 u. Zo. 11/okt. 10-18 u. Inl. 010-4208818. Bond van Handelaars in Oude Boeken. T/m. za. 10 okt. 15000 boeken 1/2 PRIJS. Antiq. De Kloof, Kloveniersburgwal 44 A'dam.

Kunst en antiek

ANTIËKBEURS Amsterdam 700, alle stijlen, 1000 m². Van Slingelandstraat 24 (zijsstraat van Haarlemmerweg) A'dam. W. tel.: 020-6864372. Donderdag koopavond, woensdag gesl. Ook inkoop.

Per 1/10 zou ik nieuwe kamer hebben. Helaas werkelijkheid is anders, ben nu dakloos. Wie helpt mij aan kamer. I.b.v. urg.bew. 020-6901247.

Snelste krant van AMSTERDAM EN AMSTELLAND

PAROOL

440.000 aansluitingen. Info 020 - 562.2746

Autoverhuur

Vracht bestel luxe v. a. f. 42. Bakker 020-6124047 6152674.

Nooit meer zinnig.

Tot 17 oktober kunt u nog Europese loten kopen. Dan maakt ook u kans op een hoofdprijs van 7 miljoen gulden netto in de Europese Loterij. Loten zijn a f.17,50 verkrijgbaar bij vele verkooppunten van de Nederlandse Staatsloterij. Bel voor meer informatie 06-9595 (50 cent p/m). Haast u wel, er is nog een beperkt aantal loten beschikbaar.

HET ZIT ERIN, MET EEN HOOFDPRIJS VAN 7 MILJOEN NETTO IN DE EUROPESE LOTERIJ.

Divers personeel gevraagd

Goossens Zaandam vraagt ervaren goudsmid voor reparatie en nieuwwerk. 075-706114.

INTERVIEWERS

Telefonische enquêteurs gevraagd. Liefst met ervaring maar niet noodzakelijk. Interesse? Neem contact op met Jacqueline Hofman, tel. 020-6917141, Marktplan Adviesgroep BV, Hullenbergweg 381, Amsterdam Z.O.

PIANOSTEMMER/techniker gevraagd voor free-lance werk t.b.v. startende onderneming. Br. voor 20 okt a.s. o. nr. 215-11663 v.d. blad.

Tempo-Team Uitzendbureau zoekt MAGAZIJN-MEDEWERKER (m/v) voor de opslag en distributie van onderdelen. Hebt u magazijnervaring en in het bezit van een auto, bel ons dan op. Informatie: 020-523 61 73, Lily Stassen, Rokin 118, Amsterdam.

Van Wees behang en gordijnenstoffen zoekt een THUISAANBIETER

i.b.v. professionele rechtstreekse verkoop van gevarieerd naaiwerk. In of om A'dam. Info: 020-6976081 of 6243777.

Gelderland

Hotel Stad Munster **** Winterswijk

'n Weekend erop uit in de vrije natuur. Speciale Arrangementen (2 dgn.) f.200,-. Bel voor meer info: 05430-12121.

Drenthe

T.h. onze luxe reverblijven in bos. Vrij a.s. za v. 10-17/10 en 24-31/10 (herfstvak.) Tel.: 05280-62747.

Zeeland

300 VAKANTIEHUIZEN overal in Nederland. Euro Relais, gratis gids. 040-110101.

<

FILM Agenda Do. 8 t/m Wo. 14 okt. Table listing film titles and showtimes for various theaters like Camel, Alfabeta, Bellevue, etc.

Table listing film titles and showtimes for theaters like Tuschinski 1-6, Alfabeta 1-2, Bellevue, Cinemara, etc.

Desmet AMSTERDAM & Cinemarienburg NIJMEGEN de oorlog woedt, men ziet het niet PIJNLIJKE ONVERSCHILIGHEID

UNLAWFUL ENTRY Als liefde een obsessie wordt bestaan er geen regels meer. Featuring Kurt Russell, Ray Liotta, and Madeleine Stowe.

RIALTO Amsterdam 't Hoogt Utrecht regie PAUL RUVEN I VANHOOD vooraf: MELIES IN COLOUR regie PAUL RUVEN

Desmet AMSTERDAM & Cinemarienburg NIJMEGEN de oerlog woedt, men ziet het niet PIJNLIJKE ONVERSCHILIGHEID

UNLAWFUL ENTRY Als liefde een obsessie wordt bestaan er geen regels meer. Featuring Kurt Russell, Ray Liotta, and Madeleine Stowe.

PATRIOT GAMES VEROVERT DE WERELD! De grote bioscoopshit van Amerika, Australië, Japan, Engeland, Scandinavië, Argentinië, Brazilië. NU OOK IN NEDERLAND! HARRISON FORD Niet voor de eer. Niet voor het land. Maar voor vrouw en kind.

"De virtuoze verpakking van puur vergif" "Een zeer geestige en geraffineerde film" "Een eminente film met suspense, humor, geweld, hoop en seks" The PLAYER A ROBERT ALTMAN FILM

CINECENTER-AMSTERDAM regie OLIVIER ASSAYAS PARIS S'ÉVEILLE JUDITH GODRÈCHE JEAN-PIERRE LÉAUD THOMAS LANGMANN

Leuke jongen uit de trein naar Eindhoven? Plaats een 1-in-3 MINI! 1 in 3 MINI's 3

Onze nieuwste soep heeft blauw bloed in z'n aderen.

Waarom herken je echte adel? Hij kan zo gewoon lijken. Dus laat u vooral niet misleiden door het feit dat onze nieuwe Gorgonzola-Roomsoep in een blikje zit. Blauw bloed, daar spreken we hier over. En als u wilt weten hoe onze nieuwste soeptelg aan zijn adellijke inborst komt, moet u maar eens goed kijken naar de blauw-groene aderen in de Gorgonzola-kaas hiernaast.

Gorgonzola is een van de 'blauwe kazen', zoals u vast wel weet. Hij is afkomstig uit het Italiaanse Lombardije en hij werd oorspronkelijk gemaakt van de melk van vermoeide koeien (De boeren verwerkten de melk tot 'Stracchino Gorgonzola'. En 'stracco' betekent inderdaad 'moe'.)

Waarom die koeien zo moe waren? Nou, dat zit zo. Als 't zomers warm was brachten de Italiaanse herders ze hogerop, de Alpen in, om daar verkoeling te

Pernod en een theelepeltje dilletopjes om zijn smaak nog meer raffinement te geven. Zo is er dus alweer een 'Soep Culinair' geboren. En in ons enthousiasme zouden we bijna vergeten de drie andere nieuwe telgen van onze feestelijke soepfamilie onder uw aandacht te brengen. Het zijn: 'Vis Roomsoep', met kokkeltjes, mosseltjes en stukjes scholfilet. 'Bospaddestoelen Roomsoep', met zwarte zwammen, cantharellen, eekhoortjesbrood en de Japanse shi-take. En 'Prei Roomsoep met Ham' met preiringetjes, schouderham en mager gerookt spek.

Over de vijf culinaire soepen die al wat langer bij ons te vinden zijn, hoeven we u vast niets meer te vertellen. Volgens ons hebt u die allang geproefd, want ze vliegen de winkel uit. Of zeg je zollets niet over een familie met adellijke connecties?

vinden. In de herfst kwamen ze weer naar beneden en dan mochten ze op de prachtige weiden bij het plaatsje Gorgonzola uitrusten van hun vermoeiende tocht. Hun melk en die gaven ze in overvloed als ze weer een beetje tot zichzelf waren gekomen werd dan voor een groot deel verkaasd. Maar pas toen een herder zijn gestremde melk iets te lang in een oude emmer bewaarde, werd het recept voor de hedendaagse Gorgonzola

gevonden. Er ontstond een prachtige, blauwe schimmel en door de kaas met koperen naalden te 'prikken', kreeg hij van die deftige blauwe aders.

Alles goed en wel, maar een voortreffelijke kaas maakt nog geen voortreffelijke soep zult u denken. En daar hebt u volkomen gelijk in. Dus hebben we onze koks gevraagd om een

heel kritisch vingertje in de 'Soep Culinair' te houden. Dat vingertje hebben ze heel wat keren afgelikt vóór ze het recept 'comme-il-faut' verklaarden. Maar toen stond er dan ook een soep op tafel die zelfs de koningin van Lombardije ('Zij ging uit rijden, zij ging uit rijden...') thuis had kunnen houden. Een soep met uitsluitend natuurlijke ingrediënten. Met verse room die pas op 't allerlaatst mocht worden toegevoegd. En met een drupje

- Culinair Gorgonzola Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.79~~ **2.29**
- Culinair Bospaddestoelen Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.79~~ **2.29**
- Culinair Prei Roomsoep met ham**, blik 400 ml ~~2.49~~ **1.99**
- Culinair Vis Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.79~~ **2.29**

- Culinair Kervel Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.49~~ **1.99**
- Culinair Broccoli Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.49~~ **1.99**
- Culinair Zaanse Mosterd Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.49~~ **1.99**
- Culinair Heldere Ossestaartsoep**, blik 400 ml ~~2.79~~ **2.29**
- Culinair Kreeft Roomsoep**, blik 400 ml ~~2.99~~ **2.49**

- Grand'Italia soepstengels**, doos 125 gram ~~1.19~~ **99**
- Perla Mild koffie**, snelfiltermaling, vacuüm verpakt 2 pakken à 500 gram ~~9.38~~ **7.50**
- Chocomel of Chocomel Sporting**, fles of pak 1 liter ~~2.65~~ **2.29**
- Wieger Ketellapper vierspan ontbijtkoek**, volkoren, rozijnen, zonnebloem/sesam of gember ~~2.49~~ **1.79**
- Week van 't brood**. Het is weer de "Week van het brood" en onder het motto "Brood een rijke oogst" kunt u prachtige prijzen winnen. Een broodje goud en per winkel extra kans op mooie Philips prijzen. Alle informatie vindt u op onze broodafdeling.
- Boerenbrood**, alle soorten, verpakt 1.2.3.4.5, of onverpakt 3.4.5, heel **1.99**
- Zaans tientje**, witte bolletjes waarvan enige gedecoreerd met maïsgras, maanzaad of sesamzaad, 10 stuks à 40 gram aan- elkaar gebakken, verpakt **3.49**

- Hazelnootpasta**, pot 700 gram ~~4.79~~ **3.79**
- Goudse jonge kaas 48+**, vers van 't mes ~~3.49~~, of vacuüm verpakt ~~1.33.4.5~~, kilo **Nú 9.98**
- NIEUW: Lemker**, het smeerbare kaasgeheim in het kuipje, jong, belegd of oud, kuipje 150 gram ~~2.89~~ **99**
- 4 Granen scharreleieren**, klasse nr. 3, doos 10 stuks ~~3.69~~ **3.19**
- Huelva**, medium dry of dry, fles 1 liter ~~5.95~~ **4.95**
- Croky chips**, diverse smaken, zak 200 gram ~~1.79~~ **1.59**
- Knakworst**, blik 200 gram ~~1.89~~ **1.59**

- Uit de bedieningsafdeling:**
- Alle paté's**, o.a. Jardinière-, crème- of Ardennerpaté, 100 gram ~~2.3.4.5~~ **1.19**
- Stegeman rundersalami**, 100 gram ~~2.99~~ **2.59**
- Hak doperwten extra fijn, doperwten/wortelen extra fijn of appelmoes extra kwaliteit**, 1/3 pot ~~2.3.4.5~~ **Nú 1.29**
- Unox Saucisse**, tuinkruiden, knoflook of champignon, verpakt 200 gram ~~3.29~~ **2.69**
- Coberco halfvolle yoghurt extra mild**, pak 1 liter ~~2.18~~ **1.75**
- Mona pudding met saus**, diverse smaken, 2 bekers à 125 gram ~~1.99~~ **1.59**
- Brouwers Bokbier '92**, fles 0.3 liter ~~99~~ **79**
- Brouwers Bokbier geschenkverpakking**, inhoud: 2 flesjes à 0.3 liter + 1 bokbiertglas **4.95**

- Uit de diepvries:**
- Snickers- of Mars ijsrepen**, doos 4 stuks, 240 gram ~~5.39~~ **3.99**
- Keelpastilles**, menthol of drop, doosje 100 gram ~~2.45~~ **1.99**
- Hols Donatin diner**, 3 kilo in plastic emmer + voerbak met 500 gram brokken. ~~9.45~~ **9.95**
- Albi wasverzachter**, normaal of lavendel, flacon à 1500 ml + 2 navulverpakkingen à 500 ml ~~6.47~~ **4.38**
- NIEUW: Dixan Megaperls**, waskorrels, pak 1.6 kilo ~~16.85~~ **8.49**
- Palmolive douche**, voor normale- of gevoelige huid, flacon 250 ml ~~4.35~~ **3.59**
- Always damesverband**, pak ~~5.99~~ **5.49**

- 's Lands grootste kruidenier blijft op de kleintjes letten.**

- Edet tissue toiletpapier**, pak 12 rol met kinderdecoraties, ~~8.07~~ **5.99***
- Uit onze bloemenafdeling:**
- Herfstboeketten**, diverse kleuren, per bos ~~5.95~~ **5.95***
- AH Vaste Klanten Fonds.**

- Koop nu een Unicef knuffelpin.** Voor slechts f 4.95* bent u in het bezit van de mascotte van Unicef. Van de opbrengst helpt u weeskinderen aan een betere toekomst.
- Dole bananen**, kilo **1.69**
- Elstar**, sappige, zachtzure handappel, kilo **1.25**
- Braziliaanse perssinaas-appelen**, net 2 1/2 kilo **3.50**
- Bloemkool**, per stuk **1.25**
- Magere varkenslappen**, 500 gram ~~7.75~~ **5.49**
- Varkensrollade**, 500 gram ~~8.49~~ **6.25**
- Tivall vegetarische mix**, 100 gram ~~1.55~~ **1.35**
- Hele kip**, 2 op schaal ~~2.3.4.5~~ **10.-**

